

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

130.455

OSZK

VÁNDOR:
Szerencsésaloyag

OSZK

N.M.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

VÁNDOR KÁLMÁN
SZERENCSELOVAG

OSZK

OSZK

V Á N D O R K Á L M Á N

SZERENCSELOVAG

OSZK

234051

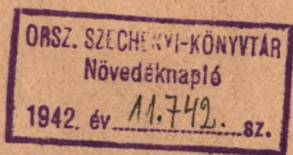
P A N T H E O N K I A D Á S

*Ennek a regénynek egyetlen alakja sem íródott
az életből vett minta után.*

Minden jogot fenntartunk.
Copyright by Pantheon Budapest, 1942.

130455

ELSŐ FEJEZET.

A bécsi Ostbahnhof kormos csarnokában az utolsó roham lökéseitől remegett az indulásra kész budapesti gyors. Savanyú füstszag ült a kormos levegőben s bár a piszkos üvegtető nem engedte át a forró augusztusi napsugarakat, a kánikula hősége már a korai reggeli órán is megizzasztotta az utasokat.

Egyébként a gyanútlan szemlélődő, hallgatva a szerelvény körül hallatszó hangokat, mindenre gondolhatott, csak arra nem, hogy ez a vonat Budapest felé indul.

A világ minden nyelve összeolvadt a bábeli zavarban, amint a hordárokat keresték, számukat kiabálták és bőröndjeiket cibálták az első és másodosztályú fülkék felé. Csak éppen magyart nem lehetett hallani, holott ez lett volna a legtermészetesebb.

Az angol dominált e nyelvzavarban s utána mindjárt a német következett. Ha csak ketté nem választjuk az angolszász idiomát, megállapítva, hogy legalább annyi az amerikai kiejtés, mint a szigetország éneklő orrhangja. Ezt a szelekciót különben meg lehetett volna ismételni a németeknél is, ahol a lökészerűen éles birodalmi német hangokat alaposan elnyomta a kedélyesebb osztrák csengés.

De bőségesen hangzott francia szó is, hogy holland és skandináv nyelvekkel keveredve tegye próbára a figyelők nyelvmegkülönböztető képességét.

A roham magyarázata azokban a hol izléses, hol izléstelen prospektusokban volt megtalálható, melyek a szerelvény mellett összetaposva, zsebekből kihullva, tarkították a pályaudvar járdaszigeteit.

E prospektusok címdalait Budapest festői lát-

képe tette csábítóvá. Egyiken a Pestet és Budát összekötő kivilágított Lánchíd, másikon a romantikus Halászbástya, harmadikon a parlament gótikus szépsége díszlett. de mindegyiken látható volt Szent István magyar király zord és mégis felséges alakja, fején a koronával, kezében a hosszúszerű apostoli kettőskereszttel.

Az 1914—18-as világháborút követő első évtized Páris felé ontotta Anglia és Amerika szórakozni, világot látni vágyó rétegeit, a második évtized második fele Budapestet állította az idegenforgalom központjába. Öt világrész minden globetrottere a legyőzött kis ország fővárosának nevét habzsolta. Newyorkban, Washingtonban, Londonban és Manchesterben csakúgy, mint Berlinben, Brüsszelben és Antwerpenben, Kopenhágában és Oslóban, sőt Párisban is mindegyre felhangzott a spleenes sóhaj:

— An, még egyszer elmenni Budapestre! Darling, amikor az elmúlt évben Szent Istvánkor...

Igaz, egész esztendőben ömlött a dollár, font, frank, márka, holland forint Budapestre, hogy az egyenletes forgalmú tél után tavasszal egyszerre duzzadni kezdjenek a hotelek és augusztus huszadikára elérjék a telítettség legfelsőbb fokát, sőt a zsakettes hoteldirektorok sztereotip sajnálkozó gesztusát:

— Leider... I am sorry... fájdalom, egyetlen üres szobánk sincs, kiadtuk már a fürdőszobákat is.

Egy királyi regény irányította ilyen nagy mértékben a magyar főváros felé öt világrész érdeklődését. Itt a budai kiskocsmákban, pesti mulatókban szövődött az a tündérmese, mely a huszadik századot tartotta alkalmasnak arra, hogy megvalósuljon. A walesi herceg és egy amerikai elvált asszony szerelme a budai Kakuk-vendéglő és a pesti Arizona asztalai mellett virágzott ki, olyan pompás csillogásban, hogy az angol trón várományosát már hatalmi szóval kellett elszakítani Budapesttől. Mikor aztán újra visszatértek Budapestre, egyszerre minden dollár és fonttulajdonos utazó szeme erre nézett. Végül az egész világ figyelmét felhívta a magyar főváros kacér érdekessé-

gére, a világtörténelmi esemény: a királyi szerelmes, akinek fejére közben feltették a koronát is, India császári és az angol birodalom királyi díszét gondolkodás nélkül tette le, hogy feleségül vehesse azt az asszonyt, akinek öreg budai vendéglőkben huzatta fülébe a magyar nótát, melyet különben erősen angolos kiejtéssel, de határozottan magyarul, maga is együtt énekelt a cigánybandával:

Rózsabokor a domboldalon...

Ez időtől a bécsi Ostbahnhofon a budapesti gyorsnak kellett kiállani a legerősebb rohamokat. És ezuttal, 1937. augusztusában, volt a leghevesebb ez a roham. Mikor a vonat kigördült a tető alól, egyetlen másodosztályú kocsiban mutatkozott férőhely, itt is csak azért, mert ezeket a helyeket fentartották a későbbi állomásokon felszálló utasoknak.

Ebben a fülkében hárman ültek. Mindenekelőtt egy igen határozott arcú és viselkedésű öregúr, azután egy magas, karcsú fiatalember. Végezetül egy magas, ötvenes, kitünő megjelenésű, öszülő úr. Ő már akkor érkezett, amikor a másik kettő a fülkében ült. Határozott kurta mozdulattal rántotta ki az ajtót, rövid fejbiccentéssel eleget tett az udvariasságnak, megvárta, amíg a hordár a hálóba teszi külföldi hotel-vignettákkal teleragasztott bőröndjeit, aztán helyet foglalt menetiránnyal az ajtó mellett. Szemmelláthatóan olyan férfi volt, aki sokat utazott. Markáns, érdekes arcát rendben tartott, minden bohémes hullámmást nélkülöző haj vette körül, mely oldalt a halántéknál már fehérbe játszott. Amint elhelyezkedett az ülésen, a Times legújabb számát vette elő és olvasni kezdett. Csak akkor eresztette le, amikor a vonat már elindult.

Akkor nyugodt érdeklődéssel megnézte két utitársát. Az öregúr, menetiránynak háttal, a középső ülésen foglalt helyet. A fülke másik utasa az ablak mellett ült és meglehetősen keserves arccal nézte a vonat mögött elmaradó külvárosokat. Ő és az öregúr sem egymással, sem a harmadik utassal nem törődtek. Arckifejezésük arról tanuskodott, hogy mindketten önmagukkal, vagy legalábbis saját személyük körül

lezajlott események átgondolásával vannak elfoglalva.

Az első további megfigyelésre csak akkor nyílt alkalma, mikor az öregúr egyszer csak megszólalt:

— Ja! — mondta elégedetten — das war ja wirklich kameradschaftlich! Kann man sagen!

De ez a katonás felkiáltás nem szólt a fülke egyik utasának sem, ez csak úgy kicsúszott a száján, amint elgondolkozva visszaidézte az elmúlt napok eseményeit.

Annyit mindenesetre elért ez a kurta felkiáltás, hogy az ablak mellett ülő fiatalember egy pillanatra feléje fordult, aztán felpillantott az öregúr feje felett húzódó podgyászhalóra. Egyetlen rövid pillantással megállapította, hogy bőröndje oldalára kissé horpadt-hüvelyű kard van csatolva, melyen a kardbojt a régi monarchia fekete-arany színeit és az utolsó Habsburg monogramját, a K-betűt viseli.

A spleenes utas arcán egy pillanatra elégedett vonás jelent meg, amellyel nyugtázta szellemi képességeit és gyors asszociáló erejét. A felkiáltásból azt következtette, hogy volt osztrák-magyar tiszt az öregúr s a kardbojt fekete erezéséből megállapította következtetése helyességét.

Csakugyan nem tévedett.

Az öregúr ebben a pillanatban is az elmúlt monarchiát idézte.

— Ja — gondolta, de most már szavak nélkül, — das war wirklich kameradschaftlich! Ez a, wie sagt man, ezredünnepély!

Mert az öregúr péceli magányából azért utazott Bécsbe, hogy egykori világháborús ezrede meghívásának tegyen eleget. Az egykori K. u. K. gyalogezred bajtársi köre ugyanis ezredünnepélyt rendezett az 1916. őszén lefolyt zlocsovi csata emlékére, amelynek Freiherr von Novak-Zwickenau volt a parancsnoka. Freiherr von Novak-Zwickenau ugyan már régen a Szereday nevet viselte és a magyar állam gavallériájából élvezett nyugdíjat a monarchiának tett szolgálataiért, de ezrede nem felejtkezett el róla s ő azt azzal hálálta meg, hogy egy napra felhúzta magára a Habsburg-monarchia tábornoki díszruháját.

Egyébként ugyanis polgári ruhában járt és a közgazdasági életben tevékenykedett. Ez a tevékenység részben abból állott, hogy mint igazgatósági és felügyelőbizottsági tag különböző részvénytársaságok fejlődését viselő leveleket írt alá, részben abból, hogy keserű előadásokat tartott nyugdíjának csekélysége miatt.

Szerencsére aláírását igen bőségesen honorálták s így kifakadása csupán elvi állásfoglalást jelentett. Bár még így is kiváltott némi ellenérzést, mert határozottan felvetette azt a kérdést, hogy vajjon milyen jogon kíván akár csak ennyi nyugdíjat is pont a magyar államtól. De becsületesen meg kell vallani, hogy ez a gondolat néha magában a tábornokban is felmerült.

Ilyenkor megállapította, hogy a monarchia emberalakító ereje meglepő dolgokat produkál. Lám, ő például cseh származású, osztrák érzelmű volt egész életében és végül is, úgy látszik, magyar állampolgárként fogja életét elvégezni. Holott erre a magyar állam gavallériáján kívül valóban semmi jogcíme nincs.

De meg kellett hagyni, hogy kifogásaitól eltekintve igyekezett ezt a gavallériát viszonzni. Igen rendszeren megtanult magyarul és nemcsak a magyar közgazdaságot igyekezett aláírásával felvirágoztatni, hanem részt vett különböző nemzeti célú mozgalmakban is, sőt időnként ilyen célokért anyagi áldozatra is hajlandó volt.

Most ez az ezredünnap nagyon szép volt. De azért határozottan örült, hogy újra polgári ruhájában ülhet és délben már péceli villájában fog ebédelni.

Innen származott elégedett arckifejezése is.

Az ablak mellett helyet foglaló fiatalember arcán fáradtság ült. De ez az arc így is nagyon rokonszenves volt és szellemről tanuskodott. Különösen a síma, arányos magas homlok.

E homlok mögött most meglehetősen rezignált gondolatok húzódtak meg. Az erőteljes, de szépvonalú száj kicsit keserűen félrehúzódott:

— Igen, szép volt, gyönyörű, — mondta ez a száj hangtalanul — de véget ért. És most kezdődik előlről az egész kínlódás!

A behunytt szemek előtt egy kicsit élveteg, de nagyon szép asszony arca lebegett.

A tábornok, ha beláthatott volna utitársa agysejtjeiben, ahová a szerelem ezt a szép női arcot beideg-zette azonnal felismerte volna.

Ugyanis annál a családi részvénytársaságnál is helyet foglalt az igazgatóságban, ahol ennek a hölgynek a férje volt a részvénytulajdonosa. Így többször volt alkalma együtt feketézni és vacsorázni a híres szépasszonnyal. Ezekben a feketéken és vacsorákon rendszerint sokan vettek részt. De az elegáns fiatal férfi, aki most az ablak mellett ült lehunytt szemmel, egyszer sem volt a meghívottak közt s így a tábornokban fel sem merülhetett az a gondolat, hogy utitársát üzletbarátja feleségével kapcsolatba hozza.

Utitársát még akkor sem tudta volna, hová tegye, ha közölte volna vele, hogy Geszty Péternek hívják. A tábornok ugyanis nem járt színházba és a színházi rovatot a Pester Lloydban sem szokta elolvasni. Így fogalma sem volt róla, hogy él Budapesten egy Geszty Péter nevű igen divatos színházi szerző.

A rokonszenves arcú, harmincöt év körüli Geszty Péter gondolatai egyáltalán nem tanuskodtak egy szerelmi és irodalmi sikerekben fürdő divatos férfi mellett.

Pedig randevuról érkezett, három szerelemmel átombolt nap után egyik legszebb nyaraló pesti aszszonytól utazott haza Budapestre.

Harmadik éve tartott már ez a szerelem.

— Szerelem! — mormolta keserűen — nyavalyát! Szexuális rabszolgaság! — És határtalan undort érzett önmaga iránt. — Ha egy kis önérzet volna bennem, már régen véget kellett volna vetnem ennek a méltatlan, megalázó állapotnak! Egyik komiszság a másik után, amint kiröppen Budapestről. S Éva gyakran kiröppen. Télen Tátra, Svájc, sítréner és mit tudom én ki! Nyáron tengerpart, olasz tiszt, flört a luxushajón! Mindig kisül! Nem is kell érdeklődni, leskelődni, mikor hazaérkezik, úgy tele van velük, hogy maga is elszólja magát. Aztán kezdődik a méltatlan

játék, a nekirugaszkodás, a „most pedig elég volt“. Huszonnégy óráig. Aztán a néma, ravaszkodó, meg-alázó könyörgés az átlátszó hazugságért, ami lehetővé tegye, hogy mégis maradhasson. Miért? Mert rabszolga, mert köti a szép test, a... pfuj, de szégyenletesen gyenge tud lenni egy férfi! Most idelökött három napot. Kegyesen megengedte, hogy három napot vele töltsön. És amikor elindult vele a vonat, a Perron másik oldalán talán már ott állt a nyári flört tárgya, akinek őt úgy konferálta be, hogy a megunt férj volt itt három napig.

Undorral megrázkódott.

S ugyanez a rabszolgaság minden vonalon. A munkájában is. Színigazgatók rabszolgája, akik recsegő megafónjukon kikiáltották a szerelmi élet, a női lélek „nagy szakértőjének“ és egymásután íratják vele a léha kis piszkokat, szerelmi háromszögeket tárgyaló vígjátékokat, melyekben az érzékek csiklandozásán, a piszkos fantázia felpiszkálásán van a hangsúly. És rabszolgája a közönségnek is. Közönségnek? Nem! Csak a közönség egyik meglehetősen alpári rétegének, mely csámcsog a kétértelmű „szellemességeken“, „bemondásokon“ és... hát igen. Az irodalom már le is mondott róla. Már nem író. Csak „divatos színpadi szerző“. A kritika, mely első darabjánál az új tehetség jelentkezését üdvözölte benne, ma már nem tehetségéről beszél, hanem rutinról, színpadismeretről, a színpadi hatások ügyes kihasználásáról. Az író irányt mutat, a színpadi szerző kiszolgál. Mint a kereskedősegéd, mint az áruházi eladó. Megfigyeli, hogy mi tetszik a vevőnek és nemcsak kiszolgálja, de még rá is beszél az izléstelen tömegcikkre. És többé nincs út visszafelé.

Igen, Geszty Péternek nem is egy példa állott rendelkezésére, hogy az irodalom lemondott róla. Kétszer is megpróbálta, hogy kitörjön az obscén képekkel díszített skatulyából. Először a színháznál. Komoly drámáját elképedt nevetéssel dobták vissza. — Maga megőrült? Vígjátékot! Amilyeneket eddig írt. Geszty Pétertől ezt várja a közönség! — S az eredmény? Már a

„közönség“ is unja szerelmi háromszögeit, hálószo-
problémáit. Tavaly ötven előadással kellett megeléged-
nie, az idei darabot pedig csak kinnal tudták huszon-
ötig feltornászni. Most már következik az az állomás,
amikor a direktor fintorogni kezd, ha megemlíti, hogy
írja már az új darabot.

Rabszolgaság a szerelemben, rabszolgaság a mun-
kájában. Pedig másodszer is megkísérelte, hogy kitör-
jön a skatulyából, melyről úgy érezte, hogy méltatlan
hozzá, szűk és elsenyvesztő. Akkor történt, mikor rá-
eszmélt az író és a szerző közötti különbségre. Mikor
felfedezte, hogy a szinpadi siker rövidebb életű a tisz-
virágnál, az új szezonban senki sem emlékszik a mult
szezon sikerének címére. Mikor felfedezte, milyen meg-
alázó a szinpadi siker útja. Az igazgató kívánságára
elsőnek tenni meg a negyedik felvonást, másodiknak a
harmadikat, felrúgni a logikai változtathatatlant, ren-
dezői kívánságra házasítani, elválasztani, öntelt szí-
nési kijelentésre, hogy „ezt a mondatot nem érzem“,
újat írni, alparibbat, közönségesebbet, mert a művész-
nőnek az „jobban fekszik“. A keserőség hozta ki be-
lőle, hogy leüljön őszintén, becsületesen, mindent ki-
mondva, megvilágítva regényt írni. Amíg írta, úgy élt,
mint egy aszkéta. Minden mondatát megfontolta. S
nem akadt kiadó, akinek kellett volna. Udvarias vála-
szokat kapott, de valamennyi kitérő volt. Három éve
fekszik a fiókjában. Azóta százszor elővette, nagyító-
val olvasta el minden sorát. Csakugyan rossz ez a re-
gény? Hát nem igaz, nem rossz! Jó! És nem kell. El-
rontotta magát. Még legfeljebb egy esztendeje van.
Még legfeljebb egyszer veszik elő a színigazgatók. S
ha megint bebizonyul, hogy már nincs „közönsége“, jö-
vőre visszaülhet a szerkesztőségi asztal mellé „színes
cikkeket“ írni, másfél hasábon elmélkedni. Harminchat
éves korára befejezi a karrierjét.

— Újra kellene kezdeni mindent, újra előlről —
gondolta és fáradtan a közeledő hegyeshalmi állomás-
épületre emelte a tekintetét. — Megérkeztünk a ha-
tárhoz.

A gyorsvonat már lassított, aztán simán megállt.

Hegyeshalom. Útlevel és vámvizsgálat. Önkéntelen mozdulattal a belső zsebéhez nyult, ahol útlevelét tartotta.

Az osztrák magyar vámőrök együtt szálltak fel a szerelvényre. Velük együtt polgári ruhás detektívek és uniformisban egy rendőrtiszt jött.

Nagyon melegen sütoct a nap. Csak augusztusban tud már kora délelőtt ilyen fullasztó meleg lenni. Geszty Péter az útlevelében lapozott, unottan, a tábornok elégedetten gondolt arra, hogy a polgári ruha mennyivel kényelmesebb, a fülke harmadik utasa angol ujságba merült és olvasott.

Már a szomszéd fülkéből hallották a vámőrök és rendőrök udvarias felszólítását az utasokhoz.

— No, itt nem nagyon kutatják a bőröndöket — állapította meg a tábornok. — Különben nem értek volna ilyen gyorsan a fülkéjükhöz.

Már nyitották is az ajtajukat. Az egyenruhás rendőrtiszt, aki felismerte, tisztelgett.

— Szervusz, szervusz! — intett vissza elégedetten az öreg úr, aztán nyult a bőröndje után, hogy a vámőröknek megmutassa.

A rendőrtiszt, aki már Geszty Péter útlevelét nézte és mosolyogva kérdezte:

— Bécsi premier előkészítése? — észrevette a tábornok igyekezetét és udvariasan feléje fordult.

— Felesleges, tábornok úr! Azt hiszem, Geszty Péter sem rejteget csempészárut!

Azzal a fülke harmadik utasára nézett, aki még mindig angol ujságba merült, de kezében már ott tartotta útlevelét. Magyar útlevel volt.

A rendőrtiszt udvariasan elvette, felnyitotta, megnézte a fényképet, egy pillantást vetett annak tulajdonosára, aztán hangosan elolvasta a nevét.

— Eriván László?

Az utas, tovább olvasva, nyugodtan igent bólintott.

— Üzletember?

— Igen.

— Londonból jön?

— Igen. Tíz év óta nem voltam itthon.

— Hosszabb időre jött? Vagy ismét visszautazik?

— Előreláthatóan itthon maradok.

— Köszönöm!

A rendőrtiszt visszaadta az útlevelet, az utas bólintott, aztán ismét ujságjába merült.

Az útlevélvizsgálat már a szomszéd fülkénél tartott.

A tábornok, aki a Külföldi Magyarokat Hazatelepítő Országos Bizottság elnökségében is helyet foglalt, indítatva érezte magát, hogy megszólaljon. Erélyes, kurta mozdulattal Erivan László felé dobta a kezét.

— Üdvözlöm újra magyar földön.

Az ismeretlen utas a tábornok felé fordult és udvariasan megbiccentette a fejét.

— Nagyon szép, hogy jött újra haza Magyarországra! — folytatta a tábornok. Elégedetten bólintott s ezt a bólintást megismételte Geszty Péter felé is.

Olyan volt a szituáció, hogy a bemutatkozásokat nem lehetett elkerülni. Geszty Péter is odamorogta a nevét.

A tábornok ismét Eriván László felé fordult:

— Hallottam, Londonból jön! Üzletember!

— Igen — hangzott a nyugodt, kimért válasz — az utóbbi években Londonban voltak üzleti vállalkozásaim.

— Bravó! Wie sagt man: magyar élelmesség! Működött más külföldi városban is?

— Párisban.

— Á! Párisban! Ott is üzleti vállalkozás?

— Igen.

— S most marad Budapesten?

— Szeretnék. Remélem, találok alkalmat, hogy bekapcsolódjak a közgazdasági életbe!

— Ja, ja! — bólintott a tábornok és rendkívül elégedett volt. — Fogja találni! Budapest jetzt, wie sagt man, Sie wissen, was ich denke!

— Jawohl, Herr General!

Aztán mosolyogva így szólt:

— Tábornok úr, semmit sem változott azóta, hogy

1917. július hatodikán utoljára láttam Batkownál.

— Was? — a tábornok felkapta a fejét — Batkow? Ön ott volt?

— Mint géppuskás hadnagy. Tábornok úr brigádkommandója alatt. Ma is őrzöm egy brigádparancsát!

— Um Gotteswillen! — csattant fel a tábornok — Natürlich! Du bist der Erivan? Du bist ja sehr schön ausgezeichnet! Wie sagt man, kitüntetve!

De Eriván nyugodt derüvel már másik utitársa felé fordult:

— Geszty Péternek, sajnos, csak a nevét ismerem. Mikor elmentem, még nem tünt fel. Londonba pedig nyilván csak ezután fognak eljutni darabjai.

A mozdony rántott egyet a szerelvényen s a vonat elindult Hegyeshalomról Budapest felé.

. MÁSODIK FEJEZET.

A Libertinum Temetkezési Vállalat irodája a Múzeum-körut egyik öreg házában húzódott meg, szemben a Nemzeti Múzeummal, melynek egyik lépcsőtalpazatáról szavalta el annakidején Petőfi Sándor a Talpra magyar-t.

Az a tény, hogy itt, pontosan szemben az irodával van egy kődarab, amelyet Petőfi Sándor lábai személyesen tapsoltak, naponta megisméltendő révületbe ejtette az iroda legfiatalabb gyakornokát, Kuzmik Bélát. Néha órákig is elgondolkozott ezen, mert alig néhány hónappal korábban abbahagyott iskolai tanulmányainak sikerült Petőfi alakját olyan felmérhetetlen távolságba helyezni a valóságtól, hogy az az egyszerű tény, miszerint ez a Nemzeti Múzeum már nyolcvan-kilenc esztendővel ezelőtt is állott s Petőfire nagyon jól emlékezhetik, például a nagyapja, aki kilencvenhat éves, egyszerűen megfoghatatlannak tünt előtte. Annak ellenére, hogy maga az iroda sem volt fiatalabb, mint a Nemzeti Dal. A Libertinum Temetkezési Vállalat, tulajdonosa Schnürmacher Mátyás, cégtábláján —

bár meglehetősen kopott volt már — még mindig igen jól volt olvasható az alapítási év: 1840. A kegyescélú bolt és hozzátartozó iroda létesítésének gondolata ezer-nyolcszázharmincnyolc első hónapjaiban született meg az alapító Schnürmacherben. Tehát még akkor, amikor a Hatvani-utcánál véget ért a világ és a Rákóczi-út környéke már a legsötétebb külvárosnak számított. A Pesti Magyar Színház épülete a mai Múzeum-körút és Rákóczi-út sarkán már annyira veszélyesnek ismert külvárosi környezetben állott, hogy a művészek és közönség is külön kísérő személyzettel mert távozni az épületből előadás után.

A cégalapító Schnürmacher élete békésen folydogált ebben a régi Pestben. Gerbeaudban nem járt, mert helyén akkor még a kissé ormóttan arányú, zöld zsugáteres Harmincad-ház állott. Vörösmarty Mihály viszont ezidőtájt a földön járt és mai szobra helyén gémeskút volt arra a célra, ha a pestiek nem borral, hanem vízzel óhajtották szomszúságukat oltani. Hatalmas, sárgára festett házak övezték a Teátrum-piacot, a mai Haas-palota helyén Aman híres alkotása, a német színház állott, a Dorottya-utcai oldalról pedig a Pollack Mihály tervei szerint épített Magyar Királyi Szálloda és a Wurmhof voltak Schnürmacher úr meghitt ismerősei.

Schnürmacher úr, a kegyes célú későbbi vállalat alapítója, már ezidőtájt is kereskedelemmel foglalkozott. Gyakran voltak lipcsei, bécsi, brünni üzletvendégei, akiknek büszkén mutogatta Pest szépségeit s hogy egészen elkápráztassa őket, délután rendszerint a Piarista-utcába kalauzolta az urakat, a Buda Városához címzett fogadóba. A híres szép kis palota, két szakállas titánjával, melyre a kecsesen ivelő balkón támaszkodott, egyik büszkesége volt az akkor élt pestieknek. Ez a kis palota különben már ezidőtájt is volt vagy nyolcvan esztendő. Öreg napjaira kocsmá lett belőle, de néhány évvel előbb még mágnáspalota volt. Igaz, kocsmá korában is megőrzött multjából valami exkluzivitást. Az előkelő polgárság és városházi urak, déli söröző, pörköltöző tanyája volt, akik a régi tor-

nyos városházáról szoktak átruccanni barátságos fél-
órácskára.

Hogy a Libertinum Temetkezési Vállalat megalapításának gondolata felmerült Schnürmacherben, az elsősorban a Duna viselkedésének volt következménye. 1838 első heteiben, mint Jókai Mórítz úr feljegyezte — Isten csodái mutatkoztak fenyegető jelenségekben. A felvidékeken meleg, olvadékony idők jártak s az alvidékeken kemény, kitartó tél dühöngött. Északon már tél derekán zöldült a fa s dél felé még tavasz hó elején is házmagasan állt a hófuvat, eltemetve utcákat, utakat. A Duna ennél fogva már újévtől folytonosan áradásban volt, úgy hogy március első napjaiban Pest alatt huszonegy lábnyira hágott. Esténként már lehetett hallani a folyam két partján fekvő községek segélyharangozásait. Pest alatt és Tolnán felül, ahol a Duna három ágra szakadt, — a magas vízállás ellenére megállt a jég. S a hosszú hóesés alatt úgy megszilárdult, hogy mikor a felső jegek megindultak, nem tudták kinyomni a helyéből. Március tizenharmadikán éjszaka aztán leszakadt a borzalom Pest városára.

E napon már a reggeli órákban olyan magas volt Budán a víz, hogy az elsőemeleti lakásokig ért. De a pesti gátak még szilárdan állottak. Schnürmacher Mátyás (az ős) személyesen győződött meg róla. Még teljesítette kötelességét a soroksári és váci gát, sőt a hosszú gát is, mely a Kötő-utcától a Wurm-udvarig húzódott.

De este felé már szorongani kezdtek, akik kimentek a gátak felé. A Duna piszkos hullámai ekkor már a gátak tetejét nyaldosták, sőt itt-ott át is csaptak rajtuk.

Éjfélután, néhány perccel félkettő előtt, irtózatossikongással felvilljogtak a félrevert harangok.

Egyetlen rémült kiáltás volt a város:

— Beszakadt a váci gát!

A Terézváros felől felmérhetetlen víztömegek törttek Pestre.

Néhány perccel később beszakadt a soroksári gát

is. Schnürmacher háza tetejére kapaszkodott családjával együtt.

Egyszerre a rémület sikoltása tört ki mindannyiukból. A vész pillanatában egy hatalmas gabonaszállító hajó horgonyzott a Dunán. Az ár elkapta és szélvész sebességgel sodorta be a város közepébe. A hatalmas hajó, mint egy ellenállhatatlan erejű borotva, úgy metszette le, döntötte romba az útjába kerülő házakat. Ir-tózatos dördülések kísérték száguldó útját, mintha száz és száz ágyú okádtá volna a tüzét.

S a halálhajó egyenesen a Schnürmacher ház felé száguldott.

Ebben a rettenetes pillanatban fogadta meg Schnürmacher, hogy ha eltávoztatja róla a veszélyt, egyetlen fiát az Úr szolgálatára szenteli.

S ime, a hajó az Üllői-út közepén — a mai körút kereszteződésénél — egyszerre megállt. Egy torlaszon fennakadt.

Ekkor már egy hatalmas, végeláthatatlan tenger volt Pest városa. Az utcákon csónakok, tutajok, félmeztelen jajongók a rombadőlt és ingadozó falu házak között.

Pest egész területéből alig másfélszáz négyzetöl maradt szárazon. Az Újvásártér, a Zsidó-piac, a Nagy-híd-utca és a Szervita-tér. Három nap és három éjszaka állottak itt ezren és ezren étlen-szomjan, dideregve, félmeztelenül. Ide a Szervita-térre menekült egy tuta-jon a Schnürmacher család is. Innen nézték végig az úszó hordóban menekülő apát kis fiával, az ajtószárnyon, teknőkben, ládáknak didergő felnőtteket és gyermekeket.

Március 16-án éjjel kezdte meg visszavonulását az ár. Csepelsziget felső végénél megindult a jég és lassan visszaengedte medrébe a Dunát. E három nap és három éjszakán Pest város 4254 házából több mint 2000 rombadőlt.

A Schnürmacher ház romok közül, de teljes épségben emelkedett a magasba. Esedékessé vált a vész órájában tett fogadalom beváltása, hogy ifjabb Schnürmacher az Úr szolgálatának szenteltessék. Ifjabb

Schnürmacher azonban húsz éves volt és szerelmes volt.

S így merült fel az a gondolat, hogy id. Schnürmacher fogadalma még a halálos veszedelem pillanatában sem nélkülözte a megfontoltságot, mert az „Ür szolgálata“ nem csupán az egyházi rend felvételével érhető el. Hanem olymódon is, mely nem zárja el ifj. Schnürmacher elől a nősülés útját. Vajjon nem az Urat szolgálja-e az, aki tisztos módon s amellet jutányos áron adja meg a végtisztességet az Ürban elhunyt embertársainak?

A megoldás valóban gyümölcsözőnek bizonyult. 1840 őszén nyílt meg a bolt, melynek polcain ravatali gyertyáktól a szenteltvíztartóig helyetfoglalt minden amit gyászoló hozzátartozók kereshettek. Díszes réz és ezüst keresztek sorakoztak egymás mellett. Remekműví intarziás gyöngyház berakású feszületek keltették az áhítatot, olyanok, amelyek jobblétre szenderült idős hölgyek és öreg urak ravatalának fejénél tanuskodhatnak tisztos életről és a halottak szentségeinek megbékélt felvétele után bekövetkezett halálról.

Bőséges választék várta a gyászoló társadalmat koporsókban is. Voltak egészen egyszerűek, voltak tölgyfából, sőt ércből készült koporsók. Ártatlan gyermekhalottak számára világoskékek és puritán halottak számára kapucinus barnák. Ügyszintén nagy választék mutatkozott a gyertyáknál is. Vékony viasz-szálak kezdték meg a sort. Ezeket a kecses és mégis tömörebb anyagú gyertyák követték, amilyeneket a ravatal körül szokás díszes kandaláberokba állítani.

Természetesen kapható volt a boltban minden fajta kivitelű szemfedő is. Mikor ifjabb Schnürmacher elöregedvén, a bolt és iroda vezetését átadta legifjabb Schnürmachernek, az elhunytak tisztos eltakarítása folytán mutatkozó tisztos polgári haszon egy négyemeletes bérház képében mutatkozott meg, mely a Józsefvárosban állott és olyan jövedelmet biztosított, hogy már arról volt szó, a család neve rákerül a legtöbb adót fizetők listájára.

Fájdalom, legifjabb Schnürmacher idejében egyre

többen nyitottak hasonló célú vállalatot és sajnálatos módon fejlődött az orvostudomány is. Valósággal kiirtotta, például, az oly gyümölcsöző járványokat. Amikor néhány évvel az öreg császár halála előtt legeslegifjabb Schnürmacher ült be a bolt mögötti irodába, már nehéz idők jártak a vállalat felett. S hogy még nehezebb legyen: Hatósági kézbe vették a temetkezés intézését. A kegyeletből meghagyott néhány régi cég kliensei legnagyobb részét elvesztette.

A évek multával egyre nehezebb lett fenntartani.

Ezekben a napokban, amikor Kuzmik Béla órák-hosszat révedezett azon, hogy szemben a Nemzeti Múzeum lépcsőpárkányát már Petőfi Sándor is taposta, ő volt az egyetlen, akinek nem jutott eszébe, hogy baj lehet azzal a vállalattal, melynél a tisztviselőknek anynyi idejük van elrévülni.

A furcsa boltocska irodája előregült. Ahogyan előregült legeslegifjabb Schnürmacher is. Erősen kopaszodott, válla egyre előbbre hajlott s egyre kevesebb időt töltött a boltocskában. Ami természetesen nem azt jelenti, hogy munkáját elhanyagolta. Megjelent ő minden reggel pontosan kilenc órakor az irodában. De vagy ott ült töprengve egymagában, vagy bankokba szaladgált némi kölcsön után.

Öreg irodafőnöke, Beretvás úr útján tartotta fenn kapcsolatát a személyzettel.

Ezen a napon — 1937. augusztus 11-én, — Beretvás Hugó, amikor a napipóstát szétosztotta, éppen le akart ülni íróasztalához, hogy válaszoljon nagyságos és főtisztelendő Kovács Mihály plébános úrnak, Pusztafő, utolsó posta Ostffyasszonyfa, egyszerre váratlanul kinyílt a főnöki szoba ajtaja.

— Beretvás úr kérem! Lesz szíves befáradni hozzám!

Beretvás Hugó megremegett. Schnürmacher Mátyás arca a szokottnál is fáradtabb volt, amint az ajtónyílásban megjelent. De Beretvást nem ez döbbsentette

meg, hiszen egy kis sápadtságot előidézhethet gyomorrontás, előidézhethet egy rosszul eltöltött, sőt egy igen vidáman átmulatott éjszaka is. Maga Beretvás úr is mindig sápadtabb, ha elkapja a „heksznschuss“. Ami most tökéletesen felkavarta olyannyira, hogy a lába is remegni kezdett, más oldalról kapta magyarázatát. Onnan, hogy Schnürmacher Mátyás „Beretvás úrnak“ szólította, nem pedig egyszerűen „Beretvásnak“ s nem azt mondta, hogy „jöjjön csak be“, hanem azt, hogy „lesz szíves befáradni“.

Olyan szokatlan szavak voltak ezek, hogy Beretvás Hugó jóindulatú, öregedő arcára könny cseppent és a feje mély sóhajjal alácsuklott.

— Vége... — nyögte — elérkezett...

Lassan fölemelkedett a székről. Hiába, ha egyszer ötvenéves az ember és ebből harminc évet ugyanabban az irodában, ugyanannál az íróasztalnál, ugyanannál a széknél tölt el, elnehezedik a teste. Máskor ennek ellenére igyekezett fürgén követni a hívó főnöki szót. Most nehezen mozdult a lába. Érezte, az a pillanat következett el, amely már harmadik éve teszi nyugtalanná az éjszakáit. Schnürmacher Mihály érkezett oda, hogy végleg lehúzza a Libertinum Temetkezési Vállalat redőnyeit.

Kezét a kilincsre tette, nagyot sóhajtott, azután benyitott Schnürmacher Mátyás főnöki szobájába.

Schnürmacher Mátyás az ablak mellett állt, két kezét hátul összefonva s az augusztusi napfényben fürdő múzeumot nézte. Az ajtónyílásra csendesen visszafordult.

Beretvás Hugó riadtan állott az ajtajában.

A főnök keze fáradtan az egyik fotel felé mutatott, melyet még az alapító Schnürmacher helyezett el az irodában.

— Foglaljon helyet, Beretvás úr...

Még ez hiányzott. Ha eddig lett volna némi kétség a beszélgetés tárgya felől, most már az is elenyészett. Eddig mindig úgy volt, hogy Schnürmacher Mátyás ült az íróasztalnál, csak kopaszodó fejét látta, s ő állt az íróasztal előtt. De most?

— Foglaljon helyet, Beretvás úr...

Lehet itt még helye bizakodásnak?

Beretvás Hugó elnehezedett teste lerogyott az öreg fotelbe.

Schnürmacher Mátyás elfogultan kétszer is elsétált előtte. Aztán egyszerre megállt, két karja kitárult. Hangja tompa volt, fénytelen.

— Nem megy tovább, Beretvás!

Az öreg irodavezető feje lassan egyre mélyebbre süllyedt.

— Nem megy tovább. Maga tudja, én mindent megpróbáltam. Megpróbáltam új tőkét keresni. De ki fekteti ma a tőkéjét koporsókba és szemfedőkbe? Próbáltam hitelt szerezni, még jobban megterheltem a házamat. Maga tudja, éppen annyit ér, mintha a tengerbe szórtam volna.

Tehetetlen mozdulat.

— Modernizáltam az üzletet. Mindent megtettem. Mult évben eladtam a házat. Arra gondoltam, átvészeljük az árával a válságos esztendőket s majd csak történik valami. Maga tudja, Beretvás, az üzlet a készkiadásokat se hozta be.

Főlemelt egy papírlapot.

— A mult hónapban hat szemfedőt, négy koporsót és száztizenkilenc ravatalgyertyát adtunk el. S mindössze három temetkezésünk volt. A hatósági temetkezési vállalat konkurrenciájával lehetetlen megküzdenünk. Nincs szükség ránk, Beretvás, be kell csukni.

Beretvás Hugó nem tudott ellentmondani.

Schnürmacher Mátyás széttárta a két karját.

— Elérkezett az a pillanat, Beretvás, amikor már magamra, a családomra is gondolnom kell. Ami a házból megmaradt, most még szerényen biztosítja a megélhetés alapját. Egy év múlva azt is ráfizetném az irodára. Nem tehetem. Nagyon fáj, hogy ezt kell mondanom, különösen magának, aki itt volt már az apám idejében is, itt dolgozik már harminc éve, de...

Beretvás Hugó bólintott.

— Tudom, Schnürmacher úr, — fejté felemelte —
elsejére menjenek ki a felmondó levelek?

— Elsejére . . .

Ezen a napon Beretvás Hugó útja nagyon sokáig tartott a lakásáig. Annak ellenére, hogy ez az út harminc esztendeje nem változott meg és sohasem tartott se hosszabb, se rövidebb ideig. A harminc esztendő alatt Beretvás úgy szokta meg, hogy amikor kilépett a kapun, először egy pillanatra megállt és elégedetten konstataálta, hogy amíg ő a dohos szobában koporsók és szemfedők között dolgozott, a külvilágnak nem történt semmi baja. Fürgén forgott tovább. Lám, a Múzeum-kert padjain most is ott ülnek a szerelmesek, mint harminc év óta minden késő nyári délután. A boltok is mind megvannak, sőt az arcok is nagyrészt ugyanazok, amelyekkel az évek során ebben az időben találkozni szokott. Beretvás Hugó télen-nyáron gyalog tette meg az utat hüvösvölgyi lakásáig. Kényelmesen végig szokott sétálni a Múzeum-körúton, befordult a Kossuth Lajos-utcába, aztán lesétált a Dunaparton a Lánchídig. Itt egy-két perc pihenőt szokott tartani. Botjára támaszkodva álldogált, nézelődött és rendszerint arra gondolt, hogyan fog sikerülni a quartett vasárnap délutáni szonátája. Ez különben Beretvás Hugó legszebb álma volt, a vasárnapi quartett. Beretvás úr ugyanis nem úgy képzelte az életet, hogy egy öreg bolt íróasztala mellett fog könyvelni. Fiatal korában mérész álmái voltak, hegedülni tanult és arról álmodozott, hogy hangversenydobogókon fog állani fekete frakkban és behunyta szemmel hegedülni fog a hangversenytermet megtöltő közönségnek. De persze jó polgári családokban hamarosan kiverik fiaik fejéből az ilyen esztelen gondolatokat.

— Koplalni akarsz? Éhenkórász leszel? Én nem bánom, hegedülj, nagyon szép az, ha valaki ért a zenéhez, de legyen rendes, nyugodt polgári foglalkozásod.

Beretvás Hugó fiatal korában is csendes, megadó természet volt. Kicsit puhára sikerült. Így ült be a Schnürmacher cég irodájába, talán örökre letette volna

a hegedűt és mindvégig arcán viselte volna a csendes, lemondó vonást, ha közben — pontosan huszonhárom esztendeje — be nem lépett volna a cég irodájába egy Rózsi nevű furcsa kis nő. Ez a Rózsi akkorára nőtt csak, mint egy nagyobbacska tökmag, de mindig vidáman nevetett, okosan beszélt és önállóan intézte a maga életét. Általában olyan tulajdonságai voltak, hogy Beretvás úr egyre szívesebben beszélgetett vele. Rózsának az volt az álma, hogy könyvesboltot nyisson. Alig néhány hónap alatt össze is hozta a dolgot. Egy tanárral társult és az Andrássy-úton kivettek bolthelyiséget. Éppen utolsó napját töltötte Schnürmacherék-nél, mikor Beretvás elmondta neki, hogy mennyire szeretett muzsikálni.

— Lám, — mondta a tökmagnyi Rózsi — szép vasárnap délutánok lesznek magánál, ha egyszer meg-nősül!

— Hogy hogy? — döbrent meg a fiatal Beretvás — hogyan érti ezt Rózsika?

— Hát úgy gondolom, nem maga van egyedül, aki hétköznapi szürke munkát végez, holott a lelke tele van muzsikával. Majd szépen összetoboroz még kettőt-hármat, felesége hoz egy kis teát, teasüteményt, aztán uzsonna után a szalónban felállítják a kottaállványokat és muzsikálni fognak. Egyszer egy szép triót, más-kor quartettet. Már látom magát! Kint bérel a Zugligetben egy kis villalakást, ahol hétköznapi szép csendben, békességben él a feleségével, egész héten készülnek a vasárnapi teadélutánra! Szép élet lesz!

Beretvás Hugó szeme csillogni kezdett. Egész éjjel ezen a dolgon gondolkozott és másnap reggel öt perccel korábban ment az irodába. Erről a kérdésről még beszélni kell ezzel a fürge, okos kislánnyal. Ám Beretvás Hugó Rózsi kisasszonyt nem találta meg az irodában.

— Persze kilépett! — eszmélt magára. — Társult egy tanárral és könyvesboltot nyitottak az Andrássy-úton. Egészen kicsi bolt, de azt mondják, jó helyen van.

Beretvás Hugó egész nap szótlánul tett-vett az iro-

dában és zárás után elsétált az Andrássy-útra. Megkereste Rózsi kisasszony boltocskáját. Hát — csakugyan boltocska volt. Olyan kicsi, amilyen éppen illet Rózsi kisasszony aprócska természetéhez.

— Nini, Beretvás úr! — mondta Rózsi és Beretvás Hugó elpirult.

— Erre jártam... — dadogta — hallottam, boltot nyitott és...

— Nézze meg, jöjjön beljebb!

Beretvás úr be is lépett, sőt segített a redőny lehúzásánál is, noha ott volt az állásából elbocsátott tanár is, aki társa volt a boltban Rózsikanak.

Mikor aztán ott állottak a bezárt boltocska előtt, felmerült a kérdés, hogy most mi történjék.

— Tegnap valami zenedélutánokról beszélt, Rózsika — mondta Beretvás — tudja, hogy máris tudnék három urat, aki szívesen beállana ilyen vasárnap délutáni kamaramuzsikába?

— No lám!

Észre sem vették, hogy már mennek egymás mellett. Csak akkor szereztek tudomást róla, amikor Beretvás úr megkérdezte, vajjon nem vállalná-e el Rózsika ennek a feleségnek a szerepét, aki ezeken a délutánokon a teát összeönti és általában megteremti azt a békés, csendes hüvösvölgyi otthont, amely színhelye lehetne ennek a kamaramuzsikára felépített házasságnak.

Rózsika vidáman felnevetett és azt mondta:

— Miért ne? Maga nem szerelmes belém és én sem vagyok szerelmes magába, de azt hiszen, igen szépen leélnénk együtt az életet.

Három hónappal később a Zuhatag-úton beköltöztek egy villácskába. A első karácsonyra Rózsika vásárolt Beretvásnak egy fekete bársonykabátot, fekete szegéllyel és hozzálátott, hogy beszabályozza férje életét.

— Tisztviselő vagy, — mondotta — hivatalnok a Libertinum Temetkezési Vállalat irodájában. De csak este hatig. Hatkor elindulsz hazafelé. Gyalog, mert az egésznapos szobalevegő és temetőszag után szükséged

van egy kis sétálásra. A Lánchídig szépen átgondolhatod még a cég dolgait, másnapi tennivalókat és amikor a hídra lépsz, lassan, magad mögött hagyod az irodát. A budai hídfőnél már nem a hivatalnok, hanem a muzsikus lép le a hídról. Meg fogod látni, amint a Hidegkúti-út öreg fasorához érsz, már eszedbe sem jut az iroda. Itthon pedig rád segítem a bársonykabátot s azzal tökéletes lesz az átváltozás!

Beretvás Hugó vállalta a receptet. Rózsikának azóta sok minden sikerült, sok minden nem sikerült. A bolt például nem sikerült. Dolgozott utána utazási irodában, ügynökölt külföldi regények fordításával, ezidőszereint egy nagy kölcsönyönytárat vezetett. De amikor Beretvás Hugó este hazaérkezett, már mindig ott volt, mindig mosolygott és mindig derüsen adta fel férjére a művészkabátot.

Beretvás úr fizetése egymagában nem igen lett volna elegendő a vállalkozásra, zenedélutánokra, kellett ahhoz az is, amit ez a kis tökmagnyi asszony keresett. Mindig előteremtette, mindig mosolygott, s a két fizetést mindig úgy egyesítette, hogy szó sem esett róla. És egyetlen vasárnap délután sem esett meg a quartett vagy trió nélkül.

Ha Beretvás Hugó visszagondolt házassága két évtizedére, kamarazene-délutánokon át mérhette az idő múlását. Emlékezett téli vasárnap délutánokra, amikor esett a hó, fehérek voltak a Hűvösvölgyet szegélyező hegyecskék és vastag hóréteg ült a fák ágain. Ilyenkor a jó meleg lakásban álldogált az ablak mellett, nézte ablaka alatt elszaladó sárga villamosokat, melyik hozza a quartett tagjait. S háta mögött a cseppnyi asszony tett-vett. Hallotta, most készíti a teáscsészéket, kanalakat, most veszi ki a cukrot... Derüs hangját hallotta. Nagyszerű, derüs, kiegyensúlyozott asszonyka volt Rózsi. A két évtized úgy mult el, hogy egyetlenegyszer sem volt közöttük vita. Az asszonyka mindig azt akarta, amit az ura akart. Csak ő tudta, hogy az ura mindig azt akarja, amit ő akar. Hiszen lehet a férfiakat vezetni, csak az a fontos, hogy ne vegyék észre. És Beretvás Hugó mért akart volna bakafántos-

kodni, az után kutatni, hogy voltaképen kinek az akaratára teljesül. Szép és békés élete volt, tele komoly, meleg muzsikával, hangulatos téli és megejtően szép nyári délutánokkal. Haydn, Mozart és más mesterek csendültek meg hangszereiken s olyan messze volt ilyenkor a külvilág, hogy Beretvás Hugó néha azon gondolkodott, ez nem is lehet igaz.

Persze az utolsó három évben már jelentkezett egy kis árnyék. Az iroda árnyéka átment vele a budai oldalra is és nehezebben foszlott le róla. Néha éjszaka az álmát is megzavarta. Mi lesz ezzel a kiegyensúlyozott szép élettel, ha bekövetkezik, ami előrevetette árnyékát: a cég összeomlása.

De Rózsai és a muzsika itt is segített. Csak most döbönt rá, a valóságra, amikor már itt volt a visszavonhatatlan.

Schnürmacher Mátyás becsukja a boltot és Beretvás Hugó tisztviselőtársaival együtt az utcára kerül.

Ez a gondolat most olyan élesen jelentkezett, hogy hirtelen, az alagut közepén, meg kellett állnia és kezét a szívére kellett szorítani.

Egy pillanat alatt végigszaladt előtte az iroda személyzete.

Mindenekelőtt a bolt segédei, két öreg segéd, akik már nem tudnak más szakmára átváltani. Ebben öregedtek meg, rövidáruhoz, cipőhöz nincs fantáziájuk. Ügynökölésre sincs svádájuk, mozgékonyságuk. Mi lesz velük? Ebben a szakmában nincs lehetőség az elhelyezkedésre.

Aztán itt van a fiatal Kuzmik Béla. Az apja kishivatalnok. Nagy kinnal húzta át az érettségén. A céghez akkor került, amikor már minden mást végigpróbáltak és bebizonyult, hogy ebben a gyönyörű városban, ahol mostanában úgy viharzik az idegen szó, mint a francia Riviérán, ahol úgy lüktet az élet, mint Párisban, Buenos Ayresben, nincs hely a hazai fiatalság számára.

Nyolcvan pengős állás sincs.

Mi lesz ezzel a fiúval? És mi ez a furcsa kontraszt, ami ebben az országban mutatkozik? Egyik oldalon a

zsfolt mulatók, dunaparti hotelek, másik oldalon halálos telítettség minden munkahelyen. Aki bent ül az irodában, hivatalban, műhelyben, remeg, hogy ki ne csöppenjen. Mert másik nincs helyette. Sehol az égvilágon.

Állt az alagut közepén, kezét a szívére szorította és lassan a saját alakját látta a többi elé nyomulni. A saját alakját, ezt a kicsit elnehezedett, öregedő testet, amelyben már igen kevés az energia, hogy új célok felé rohanva elinduljon.

Még egyszer felvillantak előtte a csendes zenedélutánok képei, a napfényben fürdő, máskor havas vasárnapok, amikor a nagy mesterek békés, harmonikus álmait csendítették meg hangszereiken, még egyszer felvillant előtte a felesége derüs arca, amint beönti teájakat és okos szavaival hozzászól beszélgetésükhöz, még egyszer felvillant előtte az egész szép, harmonikus élet, amit Rózsi teremtett körülötte, aztán valami különös kábulat borult agyára és csendesen nekidőlt az alagut falának.

Még érezte, hogy elnehezült teste lassan csúszni kezd a föld felé. Aztán már csak arra eszmélt, hogy egy erélyes férfihang azt mondja:

— Vegyen mély lélegzetet! Amilyen mélyet csak tud!

Beretvás Hugónak fogalma sem volt róla, hogy mi történt vele, hol van, ki ez a férfi, aki csak így utasításokat ad neki, de önkéntelenül is követte az utasítást. Igyekezett mélyen lélekzeni s csakugyan tisztulni kezdett körülötte a világ.

Egy magáéhoz hasonló termetű férfit látott, de ebben a testben nyilván több volt a mozgékonyág és az energia, mert érezte karján az idegen keze szorítását, amellyel elkapta mikor csúszni kezdett a föld felé.

— Mi történt velem?

— Elszédült kicsit. Semmiség. Itt az alagutban nyomott a levegő. Jöjjön, majd kivezetem. Amint kiérünk, rögtön jobban lesz!

— Igen — motyogta Beretvás Hugó — persze... az alagut.

És csöndesen poroszkált a Krisztina felé az ismeretlen férfi oldalán. S amikor kiléptek, mély, megkönnyebbült lélekzetet vett.

Támogatója felé fordult:

— Köszönöm szépen a segítségét!

— Szót sem érdemel.

— Beretvás Hugó vagyok.

— Eriván László. Már egészen jól érzi magát?

— Igen, azt hiszem.

— Messze lakik?

— Hüvösvölgyben. Zuhatag-út.

Eriván László összeráncolta homlokát.

— Hüvösvölgy... Arra emlékszem, hogy valahol erre van, de az utcára már...

— Nem budapesti?

— Sokáig éltem külföldön. Ma érkeztem és... Most nem tudom, mit tanácsoljak magának! Hogy üljön taxiba, vagy azt hogy csak sétáljon tovább, bizonyosan jót tesz a kellemes esti levegő a budai fák között.

Beretvás Hugó bizonytalankodva állt.

— Igazán, magam sem tudom.

— Hát döntsünk a gyalogséta mellett. Ugyis csak sétálgattam, elkísérem.

— Igazán kedves. Nem is tudom, szabad-e elfogadnom!

— Kóstolgotom a várost. Mindegy, hogy merre járok.

Aztán elindultak. Lassan elsétáltak a Vérmező oldalán, Eriván László megállt a póstapalotánál...

— Lám! Ez még nem volt, amikor külföldre utaztam!

Aztán befordultak a Retek-utcába. Az Olasz-fasor felől már halk, borzolgató szellő suhant feléjük.

Beretvás Hugó határozottan megkönnyebbült. Lopva megnézte az oldalán sétáló ötvenes férfi arcát.

— Állandóan külföldön élt... bocsánat, a nevét nem jól értettem és...

— Eriván. Eriván László.

— Tehát Eriván úr!

— Igen. Tíz éve nem voltam itthon. Üzleti vállalkozásaim voltak Párisban, Londonban.

— Magam is üzleti vállalkozással foglalkozom — mondta Beretvás Hugó. — Harminc éve dolgozom ugyanabban a szakmában.

Eriván László érdeklődve ránézett.

— Szintén üzletember! Ennek csakugyan örülök!

Beretvás Hugó szívét kellemes izgalom dobogtatta meg. Hátha megmentőjét hozta most útjába a sors!

Egy kiváló üzletember, világot járt ember, akinek kitünő nexusai vannak s aki azért jött haza Párisból, Londonból, mert itt akar az üzleti életbe bekapcsolódni.

Hátha ő az, aki a Libertinum Temetkezési Vállalatot nem várt virágzásba fogja szökenteni.

Gyümölcsöző barátság lehet ebből, mélyítsük csak a barátságot.

Alig tudva leplezni izgalmát, kísérője felé fordult.

— Eriván úr, ha szabad érdeklődnöm, az üzleti élet melyik terén működött?

Eriván éppen mélyen beszívta szivarja füstjét.

— Természetesen kultúrpolitikai vállalkozások — vetette oda.

— Ó, — hült el Beretvás. — Gyönyörű terület! Kultúrpolitikai vállalkozások!

Lelkesen bólogatott.

De aztán ráncokba húzta homlokát és szemöldökét.

— Voltaképpen mik is azok a kultúrpolitikai vállalkozások?

Minden képességét megfeszítve gondolkozott, hogy mik lehetnek „kultúrpolitikai vállalkozások“, s vajjon egy temetkezési üzemet lehet-e annak minősíteni?

De az ember sohase árulja el, ha sajnálatosan tudatlan bizonyos vonatkozásokban. Beretvás sem árulta el, hanem óvatosan nyomozni kezdett. Majd csak ki fogja deríteni, hogy milyen ez a kultúrpolitikai vállalkozás.

— Bizonyára nagy cégekkel dolgozott együtt Eriván úr?

— Legutóbb éppen a londoni lordmayorral, Lord Western Taylor-el — mondta és leütött válláról egy da-

rab odahullott szivarhamut. — Az ősszel, úgy tudom, meg akarja látogatni Budapestet.

— Á! — bólintott Beretvás. — Értem! Egy ilyen kultúrpolitikai vállalkozásból kifolyólag!

Eriván hallgatott.

Beretvás egyre izgatottabban rózta új ismerőse mellett az utat.

— És a lordmayer is résztvesz benne? — próbálkozott tovább. — A nevét, sajnos, elfelejtettem, ugye ezek az angol nevek...

De Eriván László azonnal kiségitette.

— Mint mondtam, lord Western-Taylor a neve!

— Érdekes! Mintha előbb más nevet...

— Nem. Előbb is ezt a nevet mondtam — felelte megbocsátóan. — Ha egyszer ez a lordmayer neve!

— Persze, persze! — sietett helyeselni Beretvás. — Szóval Eriván úr kvázi nagy szolgálatokat tesz az angol-magyar közeledés ügyének is! Kérem, ha egy londoni lordmayer, mint ez a...

— Western-Taylor! — segítette ki újra Eriván László.

— ... eljön Budapestre, ennek igen nagy a jelentősége!

Eriván László egy kézmozdulatot tett, aztán érdeklődve Beretvás Hugó felé fordult.

— És Beretvás úr működési területe?

— Temetkezés.

— Micsoda? — döbönt rá.

— Temetkezési vállalat, — feje hirtelen lecsüggedt. Ebből a döbönt kérdésből megérezte, hogy Eriván László aligha lesz a cég és ezzel állása, nyugalma, zenedélutánjai megmentője.

— Temetkezés?

Beretvás mélyet sóhajtott.

— Igen. De úgy látszik, nem sokáig. A vállalat nagyon rosszul áll. Ha valami nem történik, a főnököm már...

— Szóval Beretvás úr alkalmazott!

Eriván László érdeklődése, Beretvás érzése szerint, szinte egyetlen pillanat alatt szállott nullpont alá.

Pedig Eriván, látva a lekókadtt fejjű öregedő férfit, igen barátságosan mondta:

— Nem szabad elcsüggedni, barátom! Amig élet van, remény is van. Hol van az a temetkezési vállalat?

— Múzeum-körút . . .

— Na! Az jó hely. Hát ne veszítse el a reményét. Néha a legutolsó percben jön segítség! — az órájára nézett. — De nekem most már indulnom kell visszafelé. Örülök, hogy jobban van már! Tehát fel a fejfel, még minden rendbe jöhet.

Megrázta a kezét s azzal felszállt a város felé haladó nyolcvanhármas villamosra.

De még egyszer visszaintett a tanácstalanul álló Beretvásnak.

HARMADIK FEJEZET.

— Hiába! Három életet egyszerre élni nem lehet!

— Tessék?

Geszty Péter meglepetten felkapta a fejét s az asztalnál ülő fiatalasszonyra nézett. Aztán fáradtan legyintett.

— Bravó! Már ott tartok, hogy magamban beszélek!

A Negresco dunaparti terraszán lassan már ritkulni kezdtek az asztalok. A teremből halkan hallatszott a jazz-zongora, de időnkint elnyomta a Hungária terraszáról áradó cigányzene.

Geszty Péter különös felkiáltását nemcsak az asztalnál ülő fiatalasszony hallotta meg. A szomszéd asztaltól odafordult egy férfi is. Eriván László. Reggeli utitársát azonnal megismerte, de háttal ült nem köszönhetett oda. Megelégedett annyival, hogy érdeklődve az asztalnál folydogáló diskurzust hallgatta.

Rövidesen megállapította, hogy a hölgynek és Geszty Péternek szerelmi vonatkozása nincs. Ellenben az író, új darabját akarta diktálni neki. De úgy látszik nem ment a dolog, hát lehozta magával a Dunapartra kicsit levegőzni.

— Miért mondja, hogy három életet egyszerre élni nem lehet? — hallotta Eriván az asszonyt.

— Hát nem három életet élek? Egyet a külvilág felé. Ez is undorító, mert állandóan hazudnom kell! Állandóan vigyázni, hogy a „közönségem“ rajta ne kapjon pongyolában. Amikor például fáradtan ásítok vagy vakarozom, vagy félre van csúszva a nyakkenődöm, vagy ... szóval már az első életem is fárasztó.

— S a másik élete?

— Mit beszéljek róla?

— Bálint Éva?

Geszty Péter döbbenetesen nézett rá.

— Honnan veszi ezt a nevet?

— Nézze Geszty! Mi éppen elég régen ismerjük egymást. Három éve gépelem a darabjait, három éve jobban ismerem a lakását, mint maga, aki benne lakik! Van egy cigarettája?

— Parancsoljon!

Rágyujtott aztán ránézett Gesztyre.

— Nem méltó magához ez a dolog!

— Milyen dolog?

— Ez a Bálint Éva féle „szerelem“!

— Kérem, Margit!

A fiatal asszony megrántotta a vállát.

— Ha nem akar róla beszélni ... Szóval ez a második élet. S a harmadik?

— A darab! A regény! Amit éppen ír az ember. Amit ír azt át is éli. Ugyanolyan intenzíven, mintha a valóságban élné. Ezért hal meg minden valamire való író a külvilág számára, amint dolgozni kezd! Nekem három életet kell élnem. Az elsőt még csak eljátszom valahogy, rutinom van. A második felőröl, megtölti minden izemet, idegemet, gondolatomat. És nem tudok szabadulni tőle. Mi marad a harmadik életre, az írásra?

Sávoly Margit nagyot szívott a cigarettából, aztán nyugodtan bölintott.

— Amit általában a kritikusok írnak. A színpadtechnika, a közönség ismerete!

— Igen.

— De, ha ezt maga is tudja, miért nem próbál változtatni rajta?

— Látja, hogy próbálok! Ma is akartam dolgozni.

— De így nem megy. Aztán meg — ne haragudjék — ha maga úgy kezd dolgozni, hogy telefonál értem s diktálni akar, az lehet darabcsinálás, de nem írás! Írni egyedül kell! Egyedül, kínlódva, bezárkózva, elbujva! Mint a kutya, mikor kölykezni készül! Lát-hatja, én magam ellen beszélek! Most úgyszólván az egyetlen keresetem, ha maga telefonál értem! Azonkívül, csak az uram tartásdíja. S hogy az mennyit számít, azt maga nagyon jól tudja.

Eriván László a szomszéd asztaltól érdeklődve fordult a fiatal asszony felé.

Nem volt feltűnő szépség, de úgy látszott, hogy jó az alakja. Vöröses haj koszorúzta okos, értelmes arcát. Lehetett úgy huszonnyolc-harminc éves.

— Mi van az urával?

— Egészen jól keres.

— Igen?

— Kitűnően.

— Hát akkor?

— Hajnalra a Japán kávéházban elkártyázza.

— Tulajdonképpen, miért váltak el maguk?

A fiatalasszony megrántotta a vállát.

— Én csak férfiakkal tudok együtt élni. Akiknek van akaratuk, akik helyt tudnak állni magukért, akik helyett nem nekem kell gondolkozni, az összekuszált szálakat kibogozni!

— Pedig pillanatnyilag nekem is éppen ilyen valakire lenne szükségem. Nagyon összekuszáltam az életemet. Annyira, hogyha valami rövidesen nem történik, megfulladok az összekuszált pókhálóban.

— Szívesen kiszabadítanám belőle, de nem tennék vele jó szolgálatot magának.

— Miért?

— Amíg egyszer egyedül nem verekszi ki magát, minduntalan újabb hálóba esnék bele! Na, nekem most mennem kell már. Jöjjen holnap?

— Telefonálok.

— Isten vele.

— Kezét csókolom!

Sávoly Margit lelépett a Negresco terraszáról a dunakorzó aszfaltjára és elindult az Erzsébet híd felé.

Geszty Péter szórakozottan nézte távolodó alakját. Milyen nagyszerű kis ember ez az asszony. És most már a harmadik férjének adta ki az útját. Sehogya se találja azt az egy igazit. Úgy látszik az asszonyok alapján mégsem szeretnek a férfi felett uralkodni. Jobban szeretik, ha felettük uralkodnak.

Budáról illatos, hűvös szellőt hozott át a Duna, halkan muzsikált a jazz-zongora, a korzón derüs emberek sétáltak, ezen az estén kicsit felengedett a görcse. Elégedett, jó érzéssel figyelte az asztala mellett elsétáló külföldieket, elégedetten nyugtázta a sűrűn hallatszó német, angol, francia, olasz szavakat, a Hungária felé elsuhanó hindu hölgyet s az egyiptomi anyakirálynét, amint szinte hihetetlenül fiatal szépségében, két felnőtt leányával elsétált a terrasz előtt.

Divatban vagyunk, állapította meg, aztán csodálkozva a szomszéd asztal felé nézett, mert onnan valaki pontosan ugyanazokat a szavakat mosolyogta feléje, melyeket ő mondott ki gondolataiban. — Divatban vagyunk!

Azonnal megismerte utitársát a bécsi gyorsról!

— Jó estét! Hát hogy tetszik tíz év után Budapest?

— Gyönyörű! Máris szerelmes vagyok belé! Ha Budapest is vizontszeret, nem lesz semmi baj!

Vidáman, energikusan nevetni kezdett.

— Nincs kedve átülni az asztalomhoz?

— Fizettem már, — mondta Geszty Péter, — még egy kicsit dolgozni szeretnék mielőtt lefekszem!

— Brávó! — helyeselte Eriván. — És fogadjon el tőlem egy jó tanácsot. Ne diktáljon, hanem kézzel írjon! Jobb és gondosabb a munka!

Geszty Péter, aki már állt, csodálkozva ránézett.

— Ezt ma este már mondta nekem valaki!

— No lám! — nevetett Eriván. — Ha ketten is

mondták, hát nyilván van benne valami! Jó munkát s a viszontlátásra.

Geszty Péter a barátságos kézfogás után lelépett a terrasról. Fehér flanelkabátja kellemes színfoltként távolodott a Hangli felé.

A hűvös szél haját borzolta.

— Igen, gondolta, nem szabad feladni a küzdelmet. Az új darab nem szerelmi háromszög lesz, hanem komoly, becsületes írás, kicsit megfésülöm, aztán... Lehetetlen, hogy elő ne adják. Utóvégre egyelőre még divatban vagyok és... Ezzel az Éva ügyel pedig végezni fogunk. Egyszerre három életet nem lehet élni. Egyelőre félretőljük a másodikat s ha sikerül a harmadik, akkor félretolhatom ezeket a hazug pózokat is. Félretőljük a divatos színpadi szerzőt, s írók leszünk.

A Dunapalotánál elégedetten visszafordult és elindult a lakására.

Eriván László hotelszobában töltötte az éjszakát.

Reggel már korán felébredt s bár egyelőre semmi dolga nem volt, azonnal felkelt, zuhany alá állott, aztán felöltözött és innen lement a szálloda kávéházába.

Kávét, vaját, dzsemet és egy tojást rendelt pohárban. A nagykörúti szálló előtt már javában zajlott az élet. Amint nézte ezt a duzzadó forgalmat egyre elégedettebb lett az arckifejezése.

— Ahol így zajlik az élet ott meg fogom találni azt a pontot, ahonnan kiforgatom sarkából a világot!

Egészen felvillanyozódott a gondolattól. Kitűnő étvággyal fogyasztotta el a zsemlyére kent vaját, dzsemet, jókedvűen hörpintette a tojást, utána megitta a kávémaradékot, majd intett a pincérnek és újságokat kért.

A tíz fillérrel alátámasztott kívánság azonnal teljesült s az újságos gyerek odatett egy halom lapot az asztalára.

Eriván László felemelte az elsőt és egyetlen határozott mozdulattal az utolsó oldalára fordította.

— Nos, nézzük mit keres és mit kínál nekünk Budapest 1937-ben.

A kánikula forróságában izzó déli órák, már az utcán találták Eriván Lászlót. De útjának szemmeláthatóan nem volt meghatározott célja. Mindössze sétálgatott. Ahogyan előző este Beretvásnak mondta, koltogatta a várost.

Ünnepi hangulata volt Budapestnek. Nagyboldogasszony napja. Még nyitva voltak az üzletek. Végigsétált a Rákóczi úton, belesodródott a Kossuth Lajos utca forgatagába, ahol a sok idegen szó már előrevertette a héten bekövetkező Szent István-nap telítettségét. Magas angolszász nők, fiatalosan öltözködő, de fehérhajú amerikaiak, hangos beszédű olaszok, fényképezőgéppel felszerelt németek kerültek útjába minduntalan.

Az Apponyi téren megállt. A kánikula forróságában izzó Dunakorzóra nem volt kedve lemenni, hát a Ferenciek tere felé fordult, végig ment a Kecskeméti utcán, aztán a Kálvin téren visszakanyarodott a Múzeum körút felé.

Az egymás mellett sorakozó könyvesboltok, antikváriumok kirakatát nézegette, aztán a Nemzeti Múzeummal szemben egyszerre felszaladt a szemöldöke. Apró kirakat előtt állott, a kirakatban kerestek, ima-könyvek, rózsafüzérek, szentekről készült festmények reprodukciói. És egy koporsó.

Ejnye ez az a bolt lenne, amiről tegnap este az a szomorú kövér ember beszélt? Hátrált egy lépést meg nézte a cégtáblát. Persze, hogy az! Libertinum Temetkezési Vállalat.

Hát furcsa bolt, na, annyi bizonyos. Egyre nagyobb elképedéssel nézegette a kirakatba tett koporsót, szemfedőket, gyertyákat. Aztán egy képnél megállt a tekintete. A kép a kirakat közepén állott, nyilván most tették ki Szent István napjára. Az első királyt ábrázolta, nagyon régi volt, egészen különös

technikával. Szemmelláthatóan nem reprodukció. Legalább száz esztendő. A múlt század negyvenes éveiben festhette valaki, akiben igen sok érzék volt az emberi realitás iránt. A kép felfogása merőben elütött attól az elvont ábrázolási módtól, ahogyan a magyar szentet eddig megjelenítették.

Ebben az arcban ott lobogott az a szent türelmetlenség, sőt kegyetlenség is, mellyel a pogány magyarok ellen fordult. Érzett rajta, hogy ez a szent csakugyan ólmot öntetett Vazul füleibe, hogyha már az isteni szót nem akarja meghallani, ne hallja meg a pogány sámánok ősi varázsigéit sem! Ez az István király szent volt és ember, alázatos Isten trónusa előtt, de lángostor azok ellen, akik nem akarnak vele együtt borulni le az Úr zsámolyánál.

Olyan szuggesztivitás volt benne, amellet annyi művészet, hogy nem tudta levenni a szemét róla. Régi, ősi francia falvak omladozó templomaiban látott ilyen képeket.

Az órájára nézett, aztán határozott mozdulattal a kilincs után nyúlt és benyitott.

— A főnök urat keresem!

Az iroda előtt elhúzódó kicsi boltban már éppen zárásra készülődtek. A két öreg segéd csodálkozva nézett rá, Kuzmik Béla pedig kelleetlenül indult az iroda felé, hogy a látogatásról Beretvás urat értesítse.

De Beretvás Hugó nem volt a szobájában, már a mosdóban hozta magát rendbe, hogy haza induljon. Így Kuzmik Béla maga nyitott be Schnürmacher Mátyás főnöki szobájába.

És néhány perccel később Eriván László belépett az ajtón, melyet az utóbbi időben olyan kevesen nyitogattak.

Mikor Beretvás Hugó visszajött a mosdóból, meglepetten hallotta, hogy Schnürmacher úrnál látogató van, várni kell a boltzárással. Hát csendesen leült az íróasztala mellé és keserves sóhajtással arra gondolt, hogy ma délután Haydn Császárszonátájának hegedűszólamát aligha fogja olyan kifogástalanul játszani, mint amikor legutóbb — a múlt év husvéthétfőjén —

játszotta. Nem fog tudni úgy felolvadni a műben, mert — hiába — a cég válsága állandóan itt lebeg a gondolatai előterében s az büntudat is nyomja, hogy a tragikus fordulatról még nem volt ereje értesíteni a feleségét.

Pedig okosabb lett volna. Rózsika mindig helyesen értékeli a dolgokat és bizonyosan most is megmutatta volna a szempontot, amelyben meg lehet nyugodni. Egész bizonyosan mosolygott volna, s egy felhő sem jelent volna meg arcán, jelezve, hogy ez azt jelenti, egy ideig az ő vállaira fog nehezedni az eltartás minden súlya.

— Ki fogunk költözni a villából — gondolta Beretvás Hugó, — majd a városban kell keresni olcsó kétszobás lakást. Ez mindenestre nagy megtakarítás lesz. Nemcsak lakbérben, hanem villamosban is. Két személy naponta villamoson, egész tekintélyes összeg, ha az ember összeszámolja. És természetesen nem fogunk tartani cselédet sem. Megtakarítjuk a bérét, azonkívül egy emberrel kevesebbet kell kosztoltatni.

Arra gondolt, hogy amíg Rózsika a kölcsönkönyvtárban dolgozik, talán ő is el tudja intézni a takarítást. Az ebédet pedig legfeljebb hozatni fogják, most tele van a város ilyen kifőzésekkel, elég olcsón kaphatnak ebédkosztot. Persze korántsem olyan táplálót, mintha Rózsika útmutatása szerint otthon főz a lány, de hát ilyesmivel számoljon le az olyan ember, aki vénségére veszti el az állását.

Gondolataiban éppen itt tartott, amikor kinyílt Schnürmacher Mátyás ajtaja s a főnök megjelent a nyílásban.

— Kérem Beretvás úr!

Gyorsan felugrott.

— Parancsoljon Schnürmacher úr!

— Hozza be az üzleti könyveket. És az iparengedélyt is! A mult havi forgalomról szóló kimutatás magánál van?

— Főnök úrnál! Éppen tegnap tetszett mutatni. Ott van az íróasztal balsarkában!

— Igen, igen emlékszem! Hát akkor a könyveket kérem és az iparendélyt!

A főnöki szoba ajtaja becsukódott.

Beretvás Hugó homlokán felfele kezdtek szaladni a ráncok.

— Az üzleti könyveket? És az iparendélyt? Mit jelent ez?

Gyorsan a főkönyv után nyúlt, mellétette a pénztári naplót, még egy két könyvet keresgélt, aztán a falról leemelte a bekeretezett iparendélyt is.

Az egész paksamétát hóna alá vette, tisztesség-tudóan kopogott és belépett a szobába.

Azt hitte, hogy meglepetésében az összes könyvek kihullanak a hóna alól.

Az íróasztal előtti nagy fotelben tegnapi ismerőse ült. Rendkívül otthonosan és igen elégedetten. Barátságosan odaintett Beretvásnak.

— Mi már ismerjük egymást! Remélem kiheverte tegnapi szédülését! Hát lássuk csak azokat a könyveket!

Odaült az íróasztalhoz és belemerült a Schnürmacher cég üzleti titkaiba.

Beretvás szédülten állott az íróasztal oldalánál és tétova kérdéssel nézett Schnürmacherre. De nem tudta elkapni a tekintetét. Schnürmacher Mátyás egészen szokatlan izgalomban volt és Eriván László gondolatait igyekezett leolvasni. Azokat a gondolatokat, amelyeket ezeknek a gyászos könyveknek az adatai váltanak ki.

A könyvek szemléje meglehetősen soká tartott. Néma csend volt, csak néha hallatszott Eriván László hangja. De sohasem kérdés, hanem mindig megállapítás formájában. És Schnürmachernek is, Beretvásnak is, el kellett ismerni, hogy ezek a megállapítások helyesek voltak. Ez a különös idegen érti a dolgát, tudja, mi az üzlet.

Egy-óra tájban bekopogtatott az egyik segéd, hogy beszólt már a rendőr, miért nem zárják a boltot.

Eriván László felnézett rá, aztán Schnürmacherhez fordult:

— Van hátsó kijáratuk?

— Igen...

Újra a segéd felé:

— Akkor becsukhatják a boltot és elmehetnek!
— rendelkezett. — Mi majd kimegyünk a hátsó kijáraton.

Nyomasztó volt a csend. Schnürmacher verejtékezett. Beretvás hallatlan izgalmat érzett.

— A raktárkönyveket is kérném, — hallatszott egyszerre Eriván hangja. — Hát ez a bolt eddig csakugyan nagyon rosszul ment.

Beretvás Hugó hozta már a raktárkönyveket.

— No, lássuk, mi van benne! — mondta Eriván és felütötte. Valahonnan egy toronyóra ütése hallatszott.

Fél kettő volt.

A könyv már nyitva feküdt Eriván előtt. De pilantása a bekeretezett iparendedélyre esett, hát előbb azt vette kezébe.

— „Libertinum“ Temetkezési Vállalat R. T. — olvasta. — „Libertinum“ — felnézett Schnürmacherre. Miért éppen „Libertinum“?

— A pesti árvíztől való szabadulás emlékére.

— „Libertinum“... — próbálgatta a szót Eriván. — Nagyon jól hangzik. Összeköttetésbe lehet hozni könyvvel is, szabadsággal is. És önök részvénytársaság?

— Családi részvénytársaság.

— Kinek a tulajdonában vannak a részvények?

— Az enyémben.

— Valamennyi?

— Valamennyi.

— „Libertinum“... — kóstolta meg még egyszer a szót Eriván, aztán a bekeretezett iparendedélyt félre tette és a raktárkönyv fölé hajolt.

Beretvás Hugó ott állt az íróasztal oldalán és szédülten nézte a jelenetet. Schnürmacher Mátyást, aki úgy felelgetett, mint egy szurkoló diák, Eriván Lászlót, akiről tegnap ilyenkor még azt sem tudta, hogy a világon van és ime, nem is egészen huszonnégy

órán belül már másodszor avatkozik tevékenyen az életébe. Tegnap például, ha ott az alagútban elszédült testét el nem kapja, minden valószínűség szerint jól összezúzta volna magát. Talán éppen a kezét, karját törte volna és hosszú ideig vagy soha többé nem vehetné kezébe a hegedűjét. Elgondolni is rettenetes.

És most már másodszor van itt, hogy beleavatkozzék az életébe. Csak tudná, hogy miképen és miért történik ez. És tulajdonképen mit akar. Hogy valami komoly szándéka van, az nem lehetett kétséges. Miért vizsgálná az üzleti könyveket, miért nézné át ilyen tüzetesen a raktárkönyveket?

Tőkepénzes! Ő maga mondta, hogy külföldi vállalkozásait felszámolta s most Budapesten akar az üzleti életbe bekapcsolódni. Csak erről lehet szó.

Ő tegnap véletlenül felhívta figyelmét a cégre és most eljött, hátha ez az a cég, ahová tőkét befektetheti.

London, fontolgatta Beretvás, Páris, francia frank. És font. Jó nyugati valuta. Vajjon mennyi pénze lehet? A nyugalmából, fölényes viselkedéséből arra lehet következtetni, hogy komoly tőkével rendelkezik. Eriván László — forgatta szájában a nevét, — Eriván László... Mintha már a nevét is nallotta volna. Vagy olvasott volna róla. Igen, ez a valószínűbb, hogy olvasott róla. Eriván László... Egészen bizonyos, hogy ez a név nem tegnap a bemutatkozásnál került elébe legelőször.

Eriván László becsapta a raktárkönyveket.

— No, hát ezt is láttam. Őszintén megmondom, nem tudom, lehet-e ma Budapesten koporsókkal és szemfedőkkel vagyont szerezni! Az eddigi vállalkozásaim...

— ...kulturpolitikai vállalkozások voltak! — csapott le buzgón Beretvás.

Eriván László meglepetten ránézett.

— Brávó! Beretvás úr nem felejt el, amit egyszer mondanak neki! Kitűnő ember!

— Igen, — sietett Beretvás segítségére Schnürmacher is. — Beretvás úr kitűnő hivatalnok! Harminc

éve dolgozik itt. Már édesatyám idejében is itt volt. Amennyiben Eriván úr úgy határozna, hogy... melegen ajánlom Beretvás urat a figyelmébe.

— Természetesen! — mondta Eriván és felállt az íróasztal mellől. — De fájdalom, egyelőre még nagyon nehéz volna határoznom. Nem mondom, bizonyos lehetőségeket látok, azonban...

Schnürmacher Mátyás szája szélén csalódott vonás kezdett kiütközni. Beretvás Hugó feje is egyszerre nehéz lett, lassan kókadni kezdett lefelé.

Hát persze... majd éppen ilyen hatósági konkurenciával terhelt cikkekbe fogja a tőkáját fektetni... Valaki, akinek Londonban, Párisban voltak vállalkozásai. Es hozzászokott, hogy világpiacokkal dolgozzék. Itt mivel dolgozhatna? Néhány özvegygel. És egyre kevesebbel. S még ha fel is virágoztatná a boltot! Hogyan elégítené ki ez a szűk terület a maga fantázia nélküli, pontosan meghatározott kereteivel. Kár volt reménykedni. A zeneclutánok békés nyugalma véget ért.

Eriván László, aki gondolkodva az ablaknál állt, most hirtelen visszafordult.

— Mikor bejöttem, megnéztem a kirakatot! Egy Szent István képet láttam benne!

— Régi holmi — mondta fáradtan Schnürmacher. — Még a nagyapám idejéből. Idén az egyik segéd kihálászta a raktárból s az ünnepi hétre ezt tette a kirakatba. Kérem, Beretvás, reggel azonnal intézkedjék, hogy bevegyék! Nem is tudom, hogyan jutott eszébe annak az embernek, hogy éppen ezt a lehetetlen képet tegye ki. Nincs benne semmi abból a Szent Istvánból, akinek emlékét...

— Azonnal beveszem! — sietett Beretvás! — Igazán sajnálom, hogy Eriván úr éppen ezt az idétlen alkotást látta kirakatunkban.

Sietve indult a bolt felé.

Schnürmacher és Eriván egyedül maradtak.

Schnürmacher most kérdően ránézett látogatójára. Eriván fölemelte a bekeretezett iparengedélyt.

— Két dologban látok fantáziát.

Rámutatott az elsőre:

— Libertinum!

Aztán ujját lejjebb csúsztatta.

— „engedélyt adok jószándékú iratok kiadására és terjesztésére“. Ez az a két pont, ahol lehetőséget látok. „Libertinum“ és „jószándékú iratok“ kiadása.

— Tehát?

Beretvás jött a Szent István képpel. Eriván még egyszer alaposan megnézte, aztán azt mondta:

— Kérem, csomagolja ezt be nekem! Magammal viszem.

Beretvás döbbenetesen ránézett, aztán gyorsan csomagolni kezdte.

— Elviszi? — csodálkozott rá Schnürmacher Mátyás.

— Igen. Holnap este újra eljövök. Majd meglátom, mit lehet csinálni.

Melegen megrázta Schnürmacher kezét.

— Nagyon örülök a szerencsének!

Kezet nyújtott Beretvásnak is.

— Alkalomadtán, ha szívesen lát... szeretem a kamaramuzsikát.

Beretvás szája ijedten leesett.

— Eriván úr tudja, hogy nálam kamarazene...?

Eriván hangosan nevetett.

— Ha titokban akarja tartani, máskor ne fektesse ki íróasztalára Haydn Császárszonátájának hegedűszólamát.

Aztán a hátsó ajtón kiléptek az udvarra. Onnan pedig az augusztusi napfényben fürdő, ünnepi nyugalomban ásitó Múzeum-körútra.

NEGYEDIK FEJEZET.

Geszty Péter későn ébredt. Még az éjszaka elővette fiókjából a regénykéziratot s amikor végzett vele, már hajnalodott.

Fáradt volt, de határozottan jó érzéssel oltotta el

a villanyt. Ez az írás igenis jó. És ha szakít eddigi életével, ha nem hagyja magát belehajszolni a felületes, sekélyes vígjáték-gyártásba, még nincs hiába. Még mindent rendbe lehet hozni. Csak a tegnapi este elhatározott vonalat kell megtartani. Végezni ezzel a méltatlan kapcsolattal, amely Bálint Évához fűzi, végezni azzal a hazug álélettel, amit a színházi „siker“ kényszerített rá. És három élet helyett csak egyet élni. Azt az egyet, amelyet a komoly munka határoz meg.

Ezzel az elhatározással aludt el. Már elmúlt dél, amikor telefoncsengetésre ébredt.

Bálint Éva. Megérkezett, itthon van és estére feljön hozzá.

A kagyló kihullott a kezéből.

— Hiába. Csak a hangját kell meghallanom és...

Meglehetősen zavaros érzések között feküdt páránáján.

— Végezni fogok! — motyogta. De fintor ült az arcán, mert érezte, hogy megint nem lesz ereje.

Roszkedvűen a csengő után nyúlt, hogy inasával elkészíttesse a fürdőjét. Tuss alá állott s elhatározta, hogy kimegy a szigeti strandra.

Már éppen taxiért akart telefonozni, amikor az inasa a fordítóját jelentette. Csakugyan szó volt arról, hogy egyik darabját Bécsben adják s ő ide rendelte Balázst. Szédült, szemüveges tanártípusú ember volt ez a fordító, rengeteget beszélt, azonkívül úgy végődött túlságosan csinos és temperamentumos felesége hálójában, hogy szánalom volt nézni. De jól fordított és Geszty Péter megszokta már.

— Drága öregem — robogott be, — ne haragudj, hogy elkéstem, de hát ismered az életemet!

— Végre rájöttél valamire?

— Semmire, barátom, semmire! Ha csak azt nem számítom, hogy naponta kapom a névtelen leveleket! Minden héten háromszor egy Vörösmarty-utcai házba látják besurranni. Hallottál már ilyent? Egy magas, szőke fiatalemberrel, akivel Szilveszterkor a Fészek Club estélyén ismerkedett volna meg!

— És? Nem igaz?

— Hát kérlek ott Szilveszterkor nem is volt szőke, magas fiatalember! Igaz, hogy van nekem egy magas, szőke tanítványom, egy gyáros fia, akinek gyönyörű nagy szürke kocsija van és néha elviszi a feleségemet autózni, de az az én tudtommal történik. És egyáltalán nem is jár fel a Fészekbe! Általában azt hiszem, hogy egészen alaptalan ez a féltékenység, amivel kínozom magam! Utóvégre, miért csalna meg? A tenyereimen hordom!

— De a legtöbb nő, jobban szeret tenyér helyett autóban ülni! Mondjuk egy nagy szürke autóban! — morgott Geszty, aztán odanyújtotta a lefordítandó darab kéziratát. — Hát itt van öregem. Aztán úgy intézd, hogy —

— Nincs bizonyíték, barátom! Mert a névtelen levelek, ugye...

— ...legtöbbször sokkal több igazságot tartalmaznak, mint a teljes névvel aláírottak! — mondta dühösen Geszty Péter. — Most ide figyelj! A fordításról van szó.

Nagynehezen megmagyarázta, miről van szó, hogy sürgős a dolog és minél előbb el kell készülnie. De azt még sem tudta elkerülni, hogy végül is meghallgassa a legutóbbi kalandját.

— Csak ezt hallgasd meg! — könyörgött és Geszty Péter megadóan leült a fotelbe.

— Hát halljuk, halljuk!

— Tegnap este volt, kérlek alássan! Tegnap este! Azt mondta a feleségem, hogy Kispestre megy az anyjához. Éjjel félegykor megszólal a telefon, egy ismeretlen férfi hangja, nyilván ugyanaz, aki a névtelen leveleket írja!

— No!

— Azt mondja, hogy a feleségem egy nagy szürke kocsival most fordult be a szigetre. Képzelheted! Taxi! Rohanás, ki a szigetre. Félkettőkor jutottam el a Polobárhoz. No, mit gondolsz? Mindenki ott volt! Egy csomó színész, színésznő, arisztokrata, egy tiztagú társasággal Komlár Géza, csak a feleségem sehol. Végre az egyik sarokban, a félhomályban látok egy nőt meg

egy férfit! Megvan, gondolom és rohanok oda! Hát ez sem ő volt! Hanem Bálint Éva! Hát így zaklatják fel, kérlek, az ember nyugalma!

Geszty Péterből csak úgy robbant a szó.

— Hogyan mondtad? Ki volt az a nő?

— Bálint Éva!

— Miféle Bálint Éva?

Balázs csodálkozva nézett rá.

— Hát hány Bálint Éva van? Schnürmacherné!

Geszty Péter arca sápadt lett.

— Mondd! Nem tévedsz te? Biztos, hogy Schnürmachernét láttad? Én úgy tudom, hogy csak ma reggel érkezett meg Ausztriából!

— Bocsáss meg, öregem, Bálint Évát csak ismerem!

— S a férfi? Akivel együtt ült?

— Mondom, hogy egy magas szókéről beszélnek!

— Ember! — ordított rá. — Nem a te feleségedről van szó, hanem Schnürmachernéről! Bálint Éváról!

— Mit ordítasz? — méltatlankodott a fordító. — Törődtem én mással? Örültem, hogy nem az én feleségem!

Geszty Péternek már nem volt kedve a szigeti strandoláshoz.

Schnürmacher Mátyás élete, életmódja messze eltávolodott azoktól a keretektől, amelyek az alapító idejében határolták a Schnürmacherek életét.

Igaz, időközben Pest városával is sok minden történt. Arról nem is szólva, hogy egyesült Budával és Óbudával, maga is úgy megváltoztatta külsejét és életformáját, hogy az alapító Schnürmacher, kikelve a kerepesi sírkert kriptájából, idegenül állna utcáin.

A Harmincad-ház helyébe odaállott a Gerbeaud palota, a tér közepén dísztelenkedő gémeskút helyébe pedig talpazat került s a talpazaton karosszékben gondolkozott Vörösmarty úr, aki annak idején személyes ismerőse volt az alapító Schnürmachernek, gyakorta

vendége is. Igen, azóta igen sokan állottak szobortalap-
zaton, akiket ő földönjáró embereknek ismert, sőt nem
egyszer kisebb kölcsönökkel is kiségitett pénzzavaraik
idején.

Rendszerint boltjában keresték fel, mely akkori-
ban korántsem volt olyan üres, mint a késő utód évei-
ben. Háborúk és járványok is szépen pusztítottak, nagy
kereslet mutatkozott koporsókban.

Az alapító Schnürmacher, aki még vidékre is szál-
lított tetszetős temetkezési cikkeiből, minden hónap el-
seje táján ellátogatott a Pesti Magyar Kereskedelmi
Bank pénztárához. Ilyenkor elégedett nyugodt léptek-
kel sétált a kereskedők dunaparti csarnoka felé, mely-
nek első emeletén bérelt a bank három szobát évi 965
forintért. Schnürmacher (az alapító) egyébként rész-
vényese is volt az intézetnek, sőt fel is szólalt a köz-
gyűlésen. Ugyanis úgy látta, hogy az intézet kissé
fényűző módon kezdi működését. Már a második évben
egy főtitoknokkal és segédpénztárnokkal akarta szapo-
ritani személyzetét, holott ő úgy látta, hogy egy köny-
velő, egy segédkönyvelő, egy pénztárnok és egy hiva-
tálnok éppen elegendő volt az ügyvitel lebonyolításához.
De kifogásolta azt a pazarlást is, ami a zárszámadás-
ban megmutatkozott. Ki hallott ilyent? Négyszáz fo-
rintot költeni irodaszerekre, nyomtatványokra és hir-
detésekre. És száznegyven forint ára fát eltüzelni! En-
nél csak az háborította fel jobban, hogy százötvenegy
forintot adtak ki gyertyára és lámpaolajra!

Egy tisztos polgári módon működő intézetnek az
ilyesmire vigyázni kell! Mert, ha a polgárság bizalma
megrendül, ki viszi majd a pénzét abba a bankba?

De azért Schnürmacher (az alapító) nem volt el-
maradott, látókör nélküli akadémuskodó, amikor boltja
fennállásának negyedik évében, mint a bank felügyelő-
bizottságának tagja, résztvett azon a tárgyaláson, ahol
afelett kellett döntenie, vajjon nyissanak-e folyószám-
lát a Központi Vasúttársaságnak, mely harmincnégy
kilométeres szakaszon közforgalmú gőzüzemű vasúttal
akarta összekötni Vácot Pesttel, ő igennel szavazott.
Holott voltak, akik ezt kockázatosnak találták, hisz

alig tizenöt esztendő mult el azóta, hogy Stephenson mozdonya Manchester és Liverpool között pöfögni kezdett s ennyi idő valóban nem elegendő annak megállapítására, vajjon ez a közlekedési eszköz ki tudja-e majd szorítani a jól bevált postakocsik intézményét.

Ő, aki gyakorta utazott a messzefekvő városokba, sőt még távolabbi falvakba is temetkezési cikkeivel, tudta, milyen kényelmet jelent a gőzvasut az utas ember számára.

Polgári mértéktartással, de messzeblátó szemmel nézte a dolgokat s ez segítette át a viharos negyvennyolcas időközön is. Nem veszítette el klienturáját a magyar időkben sem és noha Kossuth úr is jó magyarként könyvelte el, meg tudta őrizni „gutgesinnt“-ségét a Bach-éra idején is. Mikor aztán eljöttek a hatvanhetes évek, módjában volt építészekkel tárgyalni, hogy miképen építsék fel a József-városban palotáját. De lám, itt is megnyilatkozott józansága. Nem magának és családjának épített palotát, mindössze négy szobát tartott meg a Schnürmacher familiának.

A többi méltányos bérösszegért olyanoknak adta ki, akiket gondos utánjárás után, alkalmasnak talált arra, hogy minden negyedben pontosan fogják a lakásukra megállapított bért lefizetni.

Fájdalom, az utód már nem örökölte ezt a polgári gondosságot. Elkapta az idők szele. Talán nem is csak ő volt a hibás benne. Látta, hogy a boltjában egyre kevesebb a fantázia, hát mással is próbálkozott. A nagy építkezések, vállalati alapítások korában vette át az üzletet, amikor Pest, Buda és Óbuda helyén egyik napról a másikra nőtt ki Budapest a földből s úgy látszott, hogy a pénz az utcán hever. Egyre több vállalkozásban vett részt, egyre szélesebb körnek nyitotta ki lakása ajtaját. Rövidesen kevésnek is bizonyult a négy szoba és magának rendezte be az egész első emeletet. Nagy fogadások estek itt.

Schnürmacher Mátyás akkoriban egészen kicsi fiúcska volt. De jól emlékezett ezekre a napokra. Ilyenkor már korán reggel kezdődött az izgalom. Ugyanis Elvira kisasszony, a fodrásznő, mindig késett. Édes-

anyja néha egy óra hosszát is várt, amíg feltűnt Elvira kisasszony kerékpárja a Baross utcánál. A hölgy igen kecsesen ült a kerékpárján s mindig bőségesen akadt nézőközönsége. Ugyanis bármilyen szemérmes és illő hosszúságú szoknyát viselt is, elkerülhetetlen volt, hogy bokája a pedáltaposásnál egy-egy pillanatra meg ne villanjon.

Talán ez a csodálat tette lehetővé számára, hogy elviselje azokat a megjegyzéseket, heves szemrehányásokat, melyekkel a késés után hölgyei fogadták. A Schnürmacher házban ilyenkor már rendszerint vizes-törölközőből font migrén-turbán fogadta.

Schnürmacher Mátyás legtöbbször az iskolából megérkezve is ott találta Elvira kisasszonyt. Anyja a tükör előtt ült, a fodrászkisasszony pedig könnyes szemmel már a harmadik-negyedik hajtornyot építette fejére.

Nem csoda. Volt eset, hogy aktív miniszter is megjelent a Schnürmacher házban.

Az estélyek rendszerint kítűnően sikerültek. A vendégek mérhetetlen mennyiségű ételt, főként italt fogyasztottak. Fájdalom, nem voltak ilyen sikeresek azok a vállalkozások, melyek ezeket az estélyeket indokolták. Mikor aztán hatósági kézbe vették a temetkezési vállalkozásokat, az ő üzlete hiába maradt fent, elveszítette közönségét. Kénytelen volt banktranzakciókkal foldozgatni, hitelműveletekkel operálni. Ebben az állapotban hagyta fiára, Schnürmacher Mátyásra az üzletet. S őt házassága végképen belemerítette a gondok közé. Holott közel negyven esztendőig meg tudta őrizni független életét. Igaz, ez a kor a legveszélyesebb.

Huszonöt éves volt, amikor átvette a bolt és iroda vezetését. Gyermekkorából magával hozta azt az élményt, hogy milyen keserű tud lenni a családi otthon, ha gondok magasodnak fölébe. Jól emlékezett azokra a napokra, melyek egy-egy váltólejáratot előztek meg. A szótlan ebédekre, a kirobbanó viharokra, anyja könnyes felugrásaira az ebédlő asztal mellől. Aztán az áthallatszó békítő szavakra:

— Meg kell értened... mikor az ember feje nem látszik ki a gondokból... tudod, hogy nem téged akartalak bántani.

Huszonöt éves korára apja is, anyja is meghalt. Csendes, kevésbeszédű fiatalember lett belőle. A bolt és az iroda töltötte be életét. Korán reggel első volt, aki megérkezett és sohasem ment el boltzárás előtt.

A világháborút ép bőrrel úszta meg. Csak segéd-szolgálatra tartották alkalmasnak, egyik pesti katonai irodában körmöltették és ebben az időben is tudott időt szakítani, hogy boltjában ellássa a dolgát.

Ez az időszak, egyébként, nem volt rossz az üzletmenet szempontjából. A háború ilyen üzem számára jó szállító.

De véget ért a háború és ezzel végetért a konjunktúra.

Schnürmacher Mátyás egyedül élt, nem volt igényes ember. Beérte kevés pénzzel. Azzal, ami a törlesztések után maradt meg.

Negyven éves korában azonban beleesett a szerelembe. S minthogy ő sem tudott szabadulni attól az alaptalan előítélettől, hogy a házasság a szerelem beteljesülése, szerelme tárgyát, aki húsz évvel volt fiatalabb nála, feleségül is vette.

Ezen az augusztusi délutánon, amikor Eriván Lászlóval történt különös tárgyalás után hazafelé indult az lett volna természetes, hogy valami kellemes izgalom töltse el. Hiszen közvetlenül a bukás előtt — ha talán csak rövid időre is — de a reményt jelentette. A „talánt“. Hogy talán mégis van még egy mód, egy lehetőség.

De ezt a kétségkívül meglévő, sőt érvényesülni is akaró jó érzést, határozottan nyomta egy másik érzés. Az, hogy — hazafelé tart. És odahaza vajjon megint mi vár reá?

- A nagyságos asszony?
- Még nem jött le a szobájából.
- Nem kelt még fel?

— Eddig még nem csengetett.

— Köszönöm.

Schnürmacher Mátyás a terraszról belépett a szalónba. Nyárdélutáni felhomály borult a szobákra. A rózsadombi villa, melyet házassága óta bérelt, délutáni álomban pihent. A lehúzott redőnyök résein éles csikokban szökött be az augusztusi nap.

A széles falépcső, mely az emeleti szobákhoz vezetett egy fénykéve csillogásában vált ki a félhomályból.

Már vagy tíz éve lakott ebben a villában Schnürmacher, mióta a nászútról visszatértek. De még mindig idegennek érezte magát. Holott most egyedül volt s még ilyenkor tudott leginkább felszabadulni az idegenség nyomasztó érzése alól. De esténként, amikor hazatérve vad idegenekkel voltak tele a szobák, akiket mind felesége csődített a villa foteljeibe, szinte kétségbeesést érzett.

Most is félve nyitott be a kapun. Vajjon kik és hányan vannak? Megkönnyebbülten lélegzett fel, mikor hallotta, hogy felesége még a szobájában van. Bár ezzel számolhatott volna. Éva előtte való reggel érkezett meg a nyaralásból, este már nagy társasággal a szigetre ment. Hajnali kettőkor még nem volt otthon.

Schnürmacher Mátyás megszokta, hogy azokban a társaságokban, ahol a felesége forog, ő felesleges. Eleinte harcolt, nagy jelenetek voltak, aztán lassankint érvényesülni kezdett a húsz esztendő karkülönbség. Ötvenéves korára elfáradt. S felesége, a harmincéves szépasszony, aki tíz esztendő házasság után is mindenkinek Bálint Éva maradt, s pillanatig sem lett Schnürmacherné, külön életre rendezkedett be, melyben férjének csak annyi szerepe volt, hogy ahhoz az anyagi eszközöket szolgáltatta.

Ez a feladat, mely kezdetben is túlhaladta erejét, évről-évre nehezebb lett, de szóltanul viselte a terhet. Most bezárja a boltot, legalább az ne eméssze a maradék Schnürmacher-vagyont.

Fáradtan leült a rádió mellett egy karosszékre. Talán most ez az Eriván. Megveszi a részvényt

tet. A mai üzletmenet mellett sok pénzt nem fog adni érte. De bármennyit ad, tiszta haszon.

Csak az lesz nehéz: ötven éves korban valami újhoz kezdeni. S ha tudná mihez. Mert egyedül a vagyon maradéka hamar elfogy. Hamarabb, mint az élet.

Az újságja után nyúlt. Chamberlain levelet írt Mussolininek. Megállapítja, hogy az angol és olasz érdekek között nincs ellentét. Mindkét államnak az a törekvése, hogy a spanyol viszály belviszály maradjon s az európai háborút elkerüljék. Mellette Hull, az Amerikai Egyesült Államok külügyminiszterre nyilatkozik. A fegyverkezésből elég volt már! — kiáltja. Eden kiválik a Chamberlain kabinetből, Anglia elismeri az afrikai olasz hódítást. Peking elesett. Hiába no, távolkeleten és Spanyolországban háború van.

Fordított az újságban egy oldalt. Nemzetközi aszszonyhét Budapesten. Exotikus résztvevők. Mormon rádió speakernő, Mrs. Pankhurst személyi titkárnője, Margaret Corbett Ashby a nők nemzetközi választójogi szövetségének elnöke, Helen Botsi török kiküldött, Mrs. Daisy Salomon, a brit világbirodalom dolgozó aszszonyainak elnöke. Margaret Corbett Ashby nyilatkozik, hogy egyenesen Kopenhágából érkezett Budapestre, ahol a „Háborút megtagadók világkongresszusán“ vett részt s ezidőszerint békemúzeum alapításán dolgozik, melyhez a magyar fővárosban is anyagot gyűjt.

Prosperity Franciaországban. Bonnet pénzügyminiszter fellendítő intézkedései kitűnőek. Gyönyörű békegesztusról számolt be az újság. Németország, az USA, Franciaország, Anglia és Olaszország képviselői közös jegyzéket nyújtottak át mind a nankingi kormány, mint Japán kínai nagykövetének, melyben a békéért interveniálnak.

Fent az emeleten csengett a telefon.

— Halló! — hallotta a felesége elnyújtott hangját. — Te vagy Péter? Mi jutott az eszedbe?

— Péter... — gondolkozott lent Schnürmacher. — Vajjon ez ki lehet? Tegeződnek.

Aztán megrántotta a vállát és újra az újságba

merült. Budapest idegenforgalma sohasem látott méreteket öltött.

Az emeletről a felesége hangját hallotta, amint a telefonban vitatkozik.

— Én tegnap hajnalban semmiféle úrral sem voltam kettesben a Polo-bárban.

Csend. Most a másik beszél, gondolta Schnürmacher, az a bizonyos Péter. Aztán újra a felesége hangja:

— Először is nem volt hajnal, másodszor pedig társaságban voltunk. Märy, az öccse és az ura!

Megint a másik. Aztán a felesége.

— Senki sem láthatott! — majd hirtelen. — Nézd csak! Tudom már! A vége felé csakugyan láthattak kettesben! A társaság többi tagja táncolt, én pedig kénytelen voltam az asztalnál maradni, mert leszaladt egy szem a harisnyámon! Märy férje maradt velem! — a hangja most egyszerre játékosra fordult. — Ki árult be?

— Az új flört... — morogta Schnürmacher, aztán olvasni próbált egy interjut, Maryse Bastie francia repülőnővel, aki sportrepülési útján Budapestre érkezett. A sportrepülő a Hungária halljában fogadta a riportert, közölte, hogy Párisból Königsbergbe, onnan Moszkvába, folytatólag Omszkba, Krasznojarszkba és Irkuckba, aztán visszafordulva Varsón és Bukaresten át repült Budapestre.

Az emeleten már csacsogott a felesége.

— A nők az apró játékokat szeretik, nem a nagy áldozatokat. Hiába hozod le egy nőnek a mennyboltot, ha a kék szín rosszul áll neki! Hogyan lehet egy ilyen aránylag jónevű író ilyen komolytalan!

— Az irodalom van soron, — bólintott Schnürmacher Mátyás és fáradtan kiment a terraszra.

— Nem, szívem... — csacsogott fent a felesége, — én sem kívántam, hogy nővel ne állj szóba! Azt nem is lehet, amilyen aljasok a nők, én ismerem őket. Sokszor már csak azért is levetkeznek, hogy az új kombinéjüket megmutathassák. Szóval, te se légy féltékenyebb, mint én vagyok rád!

De ezt már Schnürmacher nem hallotta. Kint állt a terraszon és átköszönt a szomszéd villa kertjébe.

— Szervusz, Géza!

Odaát egy magas, negyvenöt év körüli úr nyugodt arca emelkedett ki a nyugszékéből.

— Hogy vagy, Mátyás?

Aztán felemelkedve, elindult a kerítés felé, ahol találkoztak.

Schnürmacher Mátyás és Korompy Géza tábla-bíró.

— Szép augusztusunk van! — szólt át a kerítésen. — Hallom, hogy a nagyságos asszony megérkezett.

— Tegnap reggel — mondta Schnürmacher. — Nálad semmi újság?

— Semmi. Vagy, ha akarod a legnagyobb.

— No!

— Tegnap óta szabadságon vagyok. A nyugdíjazást megelőző szabadságon. Rövidesen új táblát tettek a kapura. Korompy Dényes ny. ítéletbíró.

Schnürmacher meglepetten nézte.

— Negyvenötéves korodban? Nyugalomban? Mi történt veled?

Korompay odahúzta nyugszékét a kerítéshez.

— Bekapcsolódom a közigazdasági életbe.

Schnürmacher Mátyás meglepetten nézett rá.

— Te? A közigazdasági életbe?

— Igen.

Feküdtek egymás mellett, a kerítés két oldalán, Korompy nyugodtan, derűsen, Schnürmacher Mátyás elképedten. Valahol, az egyik villában egy gyerek a zongoraleckéjét gyakorolta. Alattuk a Duna párázta be a város napfényben fürdő házait.

— Hogyan jutott az eszedbe?

Korompy két kezét összefűzte a feje alatt. A kék eget nézte.

— Évek óta ülök minden héten háromszor a bírói emelvényen. Előttem csalók, sikkasztók és mindig csak csalók, mindig csak sikkasztók, fondorlatok komiszágok. Piszkos kis esetek, csupa tisztességtelenség, inkor-

rektség. Az ember eleinte csak unja, később undorodik, aztán egyszerre az ember elkezd gondolkozni. Az élet egyik legfontosabb területe az üzlet, közgazdasági élet. S amerre néz, mindenütt ilyen emberek, ilyen esetek. Rengeteg ilyen ember. Olyan sok, hogy már a tisztességesek hírét is veszélyeztetik. Jól van ez így? Hát miért nem kapcsolódnak be a közgazdaságba azok az emberek, akik az üzleti tisztesség, egyenesség, becsületesség útját járják? Vagy félesztendeje egy társaságban beszéltem ezekről a kérdésekről. Pár héttel később az egyik úr, különben egy nagy vállalat igazgatója, felhívott, hogy nem volna-e kedvem a vezetésbe kapcsolódni. Először nevettem, aztán arra gondoltam, hogy talán csakugyan kötelességem is. Éppen ezért, mert a bírói emelvényről sokat láttam. A vége: beadtam nyugdíjaztatás iránti kérelmemet.

— Nem fogod megbánni?

— Remélem, nem.

— Mit szól hozzá feleséged önagysága?

— Istenem! Irén nyugodt, derűs lélek. A két gyereknek él. Jó nézni őket, úgy megértik egymást. Még két hétig lent maradnak a Balatonon. Nem gyujtasz rá egy cigarettára? Tegnap hozta a sógorom. Jugoszláviából, Ujvidékről. Jók ezek a szerb cigaretták.

— Köszönöm. Feljött a sógorod?

— Nagy kínnal. Más időben még csak hagyják jönni, de Szent István-héten az Istennek sem adnak magyaroknak engedélyt az utazásra. Morava. Van tüzed?

Rágyujtottak.

— Jó cigaretta. Fene tudja, hogyan csinálják, a cigarettáik kitűnőek.

Ültek egymás mellett a kerítés két oldalán, hallgatósan nézték a füstkarikákat. Aztán egyszerre Schnürmacher ezt mondta:

— Eriván...

Korompy feléje fordult.

— Parancsolsz?

— Semmi, semmi. Elgondolkoztam, egy név csú-

szott ki a számon. Délben volt nálam az irodában, hogy esetleg megveszi a részvényeket. Eriván László.

— Eriván... Eriván... — hömpölygette Korompy.

— Már hallottam ezt a nevet. Vagy olvastam.

— Üzletember.

— Gondolhattam volna. Nyilván valami hirdetésben láttam.

— Csakugyan jó ez a cigaretta — mondta Schnürmacher, s amint a fustjét mellre szívta, behunyta a szemét. — De jó ez a kis békesség.

Haydn Császárszonátája még egészen kifogástalanul ment. A kis szalónban játszottak, mindenki a szokott helyén állt, ült, Rózsika is a megszokott karoszékben hallgatta a meleg, harmonikus hangokat, azt a fenséges méltóságot, amely az opusból áradt.

Beretvás ott állott az ablak mellett kottaállványja előtt, talán kicsit nehezebbnek érezte ezen a délutánon hegedűjét, talán egy lehellettel a vonó is könnyebb lehetett volna, de nem történt semmi baj.

Sőt, Rózsika megjegyezte, hogy egyes részeiben sokkal szebben hozták a mű finomságát.

Különben is nagyon szép volt az augusztus délután. A terraszra nyíló ajtó nyitva volt, de a nappal együtt kellemes, halk szellő szökött a szobába. A Hűvösvölgy nem lett hűtlen nevéhez és már előrevetette árnyékát az enyhítő esti hűvösség, amely, ha nem jelentkeznék vele a nedves lecsapódás is, mely a Pasarétnek egykori mocsar jellegéből maradt — olyan kellemessé teszi Budapestnek ezt a villanegyedét.

Ezután került sor a Beethoven szonátára. Rózsika még egy pillanatra kiszaladt a konyhába, hogy a kompozíció eljátszása után az uzsona-vacsora simán es gyorsan az asztalra kerüljön. Király doktor, aki a gordonka művésze volt a kamaraegyüttesben, még gyorsan megengedett magának egy kis elmefuttatást, melyben párhuzamot vont a két Bach, Mozart, Haydn és

Beethoven szonátái között, azután Beretvás kopogott és felcsendültek az első hangok.

Úgy indult, hogy ez az előadás szebb lesz, mint a kompozíció bármelyik eddigi interpretációja. Az első tétel kristályos tisztaságban csillogott, Király doktor és különösen Stein Jenő, felülmulta önmagát. De Beretvás is kitűnő volt.

A gixer a második tétel közepetáján következett be. Beretvás vonója megcsúszott.

Maga sem tudta, hogyan történt. Mikor később visszaidézte a kínos pillanatot, úgy találta, hogy a dolog a falióra miatt történt. Behunyt szemmel játszott s amikor az egyik különösen szép mozzanatnál szeme elragadtatva kinyílt, pontosan az óra számlapját látta maga előtt. Tisztán emlékezett rá: hat óra mult öt perccel.

Abban a pillanatban egy név jutott az eszébe: Eriván. S a névről az asszociáció, hogy Eriván ma este beszélni akar vele. Hogy ma olyan eseménynek lesz tevékeny tényezője, amire két évtizede nem volt példa. Kamarazene után nem ő lesz az, aki a befejező uzsonavacsora végén vendégeit kikiséri, hanem el fog köszönni tőlük és az esti órákban bemegy a városba. Sőt a Dunapartra a Dubarry terraszára.

Két évtizede nem volt példa erre. Az egész gixer egy pillanat volt. De a pillanat alatt, mely a vonó elindulásától kínos kicsúszásáig eltelt, az egész jelenetet végigélte. Sőt, az összes szavakat, mondatokat tisztán újra hallotta.

Ott kezdődött, hogy amikor az iroda hátsó kijáratán távozva kiléptek a Múzeum-körútra és elköszöntek Schnürmacher Mátyástól, Eriván László belekarolt.

— Mit fognak játszani délután, Beretvás úr?

— Amint észrevette Eriván úr, — mondta, — először Haydn Császárszonátáját s azután egy Beethoven kompozíciót.

— Beethoven! — kiáltott fel Eriván. — IX. Simphonia! Missa Solemnis! Öt utolsó vonósnégyese a muzsika utólérhetetlen magasságában szárnyal!

Beretvás hihetetlen izgalmat érzett. Hiszen ez ro-

kon lélek! Szereti a muzsikát, örülni tud a zenének, a hangoknak, a harmoniának!

— Beethoven óta megmérhetetlenül dúsabbak, szabadabbak, kifejezőbbek a zenekari művek! Ha egyszer az utolsó öt vonósnégyes valamelyikét játsszák, kérem hívjon meg és...

Beretvás azonnal lecsapott.

— Kérem, Eriván úr, ma délután éppen... ha megtisztelne... Feleségem nagyon fog örülni a látogatásnak!

— Fájdalom, ma lehetetlen elmennem! Pedig már csak azért is szívesen tenném, mert mielőtt a cég ügyében határozok, nagyon szerettem volna, ha kettesben kicsit beszélgetünk! — Hirtelen megállt. — Kérem — mondta, — jöjjön be este a városba! Nem kell sietnie, elég ha kilenc órára idebent lesz. Igen, szóval megállapodtunk. Kilenc órakor a Dubarry terraszán!

Mielőtt ellenvetést is tehetett volna, már másról beszélt.

— Addigra éppen végzek. Egy angol úrral van délután tárgyalásom. Nem sejti, hol tudhatnám meg, melyik hotelben szállt meg.

— Talán az Idegenforgalmi Hivatalban, — vélte Beretvás. — Ott tartják számon az érkező külföldieket, elfoglalt és üres hotelszobákat.

— Bravó! — kiáltott elismeréssel Eriván. — Hol van az a hivatal?

— A Vigadó épületében. Persze, ma ünnepnap... De bizonyosan lesz ügyeletes szolgálat és...

— Köszönöm Beretvás! — rázta meg kezét Eriván. — Viszontlátásra este a Dubarryban. Ha késnék, várjon reám!

Ez a jelenet villant meg benne abban a pillanatban s a hegedűvonó megugrott a kezében.

Olyan élesen, fülsértően sivitott fel ez a hamis hang, hogy megkövült az egész szoba.

Király doktor, szemüvege felett döbbsen Beretvástra nézett, Stein doktornak pedig egyszerűen kinyitotta a szája és nem tudta becsukni.

— Bocsánatot kell kérnem — dadogta Beretvás,

— nehéz üzleti tárgyalásom volt délután... este folytatódik és... egy pillanatra elveszítettem a...

— Új tőke kapcsolódik a cégbe — sietett segítségére Rózsika, — a tőkés, különben nagyszabású külföldi üzletember. Hugóval akarja este a dolgokat átbeszélni. Csodálom, hogy volt ideged a Császárszonátát olyan precíz vonóvezetéssel... Parancsoljanak az ebédlőbe. Ezt a Beethoven vonósnégyest vasárnap újra el fogják játszani nekem!

Kitárta az ebédlőajtót s a terített asztal valóban rendbehozta a hangulatot. Mikor egynegyed kilenc után öt perccel Beretvás Hugó a kalapját vette, hogy lemenjen a nyolcvanhármas villamoshoz, már senki sem beszélt a gixerről, ellenben mindenki a kezét rázta és gratulált hozzá, hogy az első huszonnégy órában ennyire megnyerte a külföldi tőke bizalmát.

— Ami különben — mondta Király doktor, — ismerve Hugó nagyszerű üzleti érzékét és tapasztalatait, tulajdonképen nem is csodálatos. Ellenkezőleg. Természetes.

ÖTÖDIK FEJEZET.

Eriván László, amikor a Múzeum-körúton elvált Beretvástól, egyenesen az Idegenforgalmi Hivatalba ment. Beretvás egyébként tévedett, nem csak ügyeletes szolgálat volt, hanem az ünnep ellenére teljes üzem dolgozott.

— Eddig tizenkétezer külföldi érkezett Budapestre, huszadikáig ontják a vonatok a németeket, angolokat, amerikaiakat, Szent István hetében nem ünnepelünk. Tessék nézni, hogyan tele van a terem!

A tisztviselő előtt, akihez Erivánt utasították, deresfejű, piros arcú angol öreg úr állott. A tisztviselő különböző ki és beutaló szelvényeket állított ki, s az angol úr addig egy izgatott fiatalembernek válaszolt, aki kezében ceruzát, papirost tartva, interjuvolta. Eriván rendkívül elégedetten nézte a zúgó termet.

— Sorry, a Dunapalotában már nincs szoba!

— Nem kérem, a Hungária megtelt. Talán a Bristolban van egy, de... Már azt is kiadták? Akkor...

Bábeli nyelvzavar uralkodott a hatalmas termen.

— Sir Robert Grogan, ezredes az angol gyarmati hadseregben, — írta félhangosan a tisztviselő, — s a pirosarcú öreg úr mosolyogva bólintott oda:

— Yes, yes Robert Grogan! — aztán ismét a riporternek válaszolgatott.

— Önök nagyon ügyes emberek! — kiáltotta a legújabb kérdésre. — Amikor a bécsi hajóval megérkeztünk, a sziget alá és egyszerre előttünk ragyogott a jobboldal kivilágított pompája, azzal az üvegvárral ott a hegytetőn, gondolom Citadellának nevezik, it is wonderfull. Egy dán hölgy állott mellettem, ha jól emlékszem, Elsee Mikkelsen a neve, egészen magánkívül volt. Sajnos, azóta nem találkoztam vele, nagyon vonzó hölgy!

— Szóval ezredes úr megtalálta Budapesten azt, amit várt? — fontoskodott a kis riporter.

— Yes, yes! Többet! Sokkal többet!

Eriván László egyre elégedettebben hallgatta a beszélgetést. Az öreg ezredes tele volt lelkesedéssel.

— Én kényelmetlen szállodákra készültem el, ne nehezteljen, egy kis keleti pizsokra és ehelyett találtam egy...

A tisztviselő már a harmadik jegyfűzetet állította ki az ezredesnek. „Tíz nap Budapesten“ — olvasta a jegyfűzet fedéllapján.

— Meglepett, milyen nagy a nyelvismeretük! — kiáltotta az angol ezredes, aki általában rövid felkiáltásokban fejezte ki magát. Úgy látszik, még a gyarmatokon szokta meg, katonái között. — Egész sereg emberrel találkoztam, aki öt-hat nyelvet beszél! És még valami! Párisban elegáns nőket láttam és lompos férfiakat! Nálunk Londonban elegáns urakat, amit általánosságban nem mondhatok el a hölgyeinkről. Itt kifogástalanul öltözött nők és kifogástalanul öltözött férfiak!

— Meddig marad nálunk, ezredes úr?

— Egyelőre nem is gondolok az utazásra! — ne-

vetett az öreg úr. — Miért menjek? Végre hazámon kívül is találtam egy országot, ahol nyugodtan járkhathatok az utcán, ahol nem robognak teherautókon fegyveres forradalmárok, ahol este nem ióvöldöznek egymásra az emberek! — harsányan felkacagott. — Maguk nem is tudják, milyen varázs ez! Egy ország, ahol nincs polgárháború, ahol nincsenek barrikádok és nem tüntető tömegek vonulnak az utcán. Hiszen ide zárándokolni kellene, mint Mekkába, mint Jeruzsálembe! — Budapest! — kiáltotta — Budapest a béke fővárosa!

Eriván László keze ebben a pillanatban megmozdult. Ceruzát húzott elő a zsebéből és a kartonra, amelybe Beretvás a Szent István-képet csomagolta, gyorsan odafirkantotta:

„Budapest, a béke fővárosa.“

Az angol ezredes ekkor már etimológiai fejtegetésekbe bonyolódott.

— Azt hiszem, az Önök népe hosszas és igen szerencsés fajkeveredés eredménye. Az ezeresztendős harcok alatt az ősi törzs idegen elemeket szívott fel. S ma egyesíti magában a francia invenciót, az én népem józanságát, a németek rendszeres kultúráját. Most mindebbe keverjen bele törököt, tatárt, egy kis szlávot és megkapja népe mai típusát, mely sportban, művészetben, tudományban, Londonban, Párisban, Newyorkban és Hollywoodban számarányán felül is megállja a helyét.

A riporter buzgón jegyzett, Erivánt azonban az etimológiai fejtegetés nem érdekelte. Még mindig az előbbi mondatot forgatta szájában:

„Budapest, a béke fővárosa.“

Pontosan négy óra volt, amikor Eriván László az Idegenforgalmi Hivatalból újra kilépett az utcára. Hóna alatt a tekercset szorította, amelybe Szent István különös arcmását csomagolta Beretvás, kezében pedig színes borítólapú füzetet tartott.

„Nemzetközi Asszonyhét Budapesten“ — hirdette ez a címlap.

Eriván László megállt a kapuban és gondosan olvasni kezdte. Gondosan, de meglepő gyorsan és ener-

gikusan. Pillanatok alatt felszívta a füzet tartalmát, a sarokra sietett, ahol az újságos állvány állott. Az első lapot leemelte, odadobta az árát, már is lapozni kezdett benne.

A vezércikk és a politika nem érdekelte, erőteljes mozdulattal átlapozta. Az ötödik oldalon megállt a tekintete.

Három-hasábos címet látott: „Budapest ezernyi külföldi asszonyvendége“. Alatta alcímek: „Háromszáz angol nőt hozott a különvonat. Skandinávok, hollandok, franciák, hinduk a kongresszuson. Ma délután öt órai teán vesznek részt a margitszigeti Picadilly étteremben.“

Eriván László azonnal a karórájára nézett. Negyed öt lesz.

Bement a Hangliba, feketét kért és maga elé tette az összes lapokat. S valamennyiben megkereste azt az oldalt, ahol a nemzetközi asszonykongresszusról és annak résztvevőiről számoltak be.

Mikor az utolsót is elolvasta, elégedetten féretolta. Aztán a papírszalvetára valami ködös figurát rajzolt, fölötte egy ívet húzott és fölébe írta: Budapest, a béke fővárosa.

Egy pillanattig nézte, majd elégedetten összegyűrte és a földre dobta. Gyűrűjével kocogtatott a fizetőnek.

— Egy feketém volt.

A visszaadott aprópénzt az asztalon hagyta, felkelt és kísétált a Dunakorzóra. Lassan lement a Dunapalotáig, ott intett egy taxinak.

— Margitszigetre. A Picadillyhez.

Beretvás már háromnegyed kilenckor megérkezett a Dubarry elé. Ez az az időpont, amikor aránylag legüresebb a korzó. A délutáni vendégek már elhagyják a terraszokat, a délutáni sétálók már eltűnnek s az esti publikum még csak gyülekezik.

Nagyon jól átláthatta a Dubarry terraszát is, Eriván nem volt még ott.

Ennek örült. Úgy helyes, hogy ő várjon Erivánra, aki talán a főnöke lesz.

Szépen, lassan, kényelmesen végigsétált a korzón. A lámpaoszlopokon hangtölcséreket látott. Ezeket már Szent Istvánra szerelték fel.

— Micsoda életveszélyes tolongás lesz itt huszadikán este! — gondolta. — Mindenki innen akarja nézni a tüzijátékot.

Arra gondolt, hogy egyszer neki is át kellene jönni Pestre. Minden évben látta ugyan a tüzijátékot, mert a hűvösvölgyi villának lapos teteje volt és onnan végignézhették. De mindig hátulról látta. Lehet, hogy azért érzett csalódást minden alkalommal. Egyszer át kellene jönni Pestre s meg kellene előlről is nézni.

A Dunakorzó-kávéházban már játszott a jazz. nagy tömeg állt a terrasza előtt. Szép számmal üldögéltek a Hangli elé kitett Buchwald-széksorokon is. De a Negresco üres volt még s csak a Hungária előtt látszott újabb embertömeg. Magyarv Imre kövér alakja ott állott a bandája előtt s azt játszotta, hogy „Ki tanyája ez a nyárfás“.

Beretvás Hugó nem szerette a cigányzenét. Sőt, rendszerint megdöböntette. Ez valami egészen más volt, mint amit a zene klasszikusai neveztek muzsikának. Valami egészen más, mint amit Beretvás Hugó két évtized több mint ezer vásár- és ünnepnap délutánján szólaltatott meg kamarazene formájában. Furcsa, szabálytalan, homlokegyenest ellenkező a cigányzene, mindazzal, amit komoly muzsikusként csinál, szem előtt szokott tartani.

Beretvás most mégis megállt a Hungária terrasza előtt, figyelni kezdte ezt az aprótermetű, meglepően kövér cigányprimást. Meglepetéssel állapította meg, hogy kitűnően hegedül. Eddig sose vette komoly hegedűsöknek a cigányokat. Aztán már nem csak a hegedűjátékát figyelte, hanem megfogta a muzsika is. Valami megnevezhetetlen szomorúságot érzett. Már vagy tíz nótát meghallgatott, mikor magára eszmélt és ijedten előkapta az óráját. Öt perccel elmúlt kilenc.

Kiverte a verejték. Eriván László már öt perce

várja. És eddig talán már megállapította, hogy pontatlan, megbízhatatlan tisztviselő, akit egy külföldi relációkban is ismert üzletember nem használhat.

Verejtékezve loholt a Dubarry elé, de Erivánt nem látta ott. Izgatottan még egyszer végigment az asztalok sora előtt, aztán fellélegzett.

— Még nincs itt. Nem történt baj.

De a megkönnyebbülés csak egy pillanatig tartott, aztán új rém rohanta meg.

— Itt volt, de elment! Elment, mert őt nem találta.

Izgatottan szaladgált elnehezült testével a terrasz előtt s végre is, mást nem tehetett, bement és leült egyik asztal mellé. Hátha nem volt még itt. Vagy ha elment, hátha visszajön.

Nehéz percek multak el Beretvás felett. A terrasz mögött elhúzódó kávéházból zene szűrődött ki. Egy fiatalember zongorázott. Régi operetteket, új hangosfilmslágereket, magyar nótákat.

Kapucinert rendelt, hogy tejjel enyhítse a kávé koffein-tartalmát, mert félt az álmatlan éjszakától. Az álmatlan éjszakákon rettentő nagyra nő minden árnyék. A bolt és a bukás árnyéka is. Szörnyű képekkel népesíti be a szobát. Nem csak saját sötét jövőjét vetíti oda a sötét falra, hanem a két öreg segédét is, sőt azét a fiatalemberét is, akik valamennyien állás nélkül fognak maradni.

Nem akart még egy álmatlan éjszakát. Az elmúlt éjjel sem tudott aludni és hajnalig szövegezte elgyötört agysejtjeiben az elsején esedékes felmondó leveleket.

„A nehéz gazdasági helyzet következtében arra kényszerülünk, hogy...” Nem. Talán jobb lenne így: „A gazdasági helyzet kényszerítő nyomása folytán.” De hogyan fogja folytatni? Mert a levélben benne kell lenni, hogy csakugyan velük éreznek, hogy ezt a felmondást kizárólag az idézte elő, hogy a vállalat...

Egyre jobban összekeveredtek benne a szavak, a mondattöredékek. Már elmúlt féltíz, a nagymutató veszedelmesen közeledett a háromnegyedhez.

Eriván Lászlónak nyoma sem volt.

— Itt volt és elment, — verejtékezett Beretvás és arra gondolt, nem fog-e lekésni az utolsó nyolcvanhármas villamosról.

Már éppen fizetni készült, amikor a Dunapalota felől előbukkan Eriván magas, szélesvállú figurája.

— Brávó, Beretvás! — kiáltotta. — Nagyon okosan tette, hogy megvárt. Fontos beszélni valóm van magával!

De sohasem derült ki, hogy mi volt ez a fontos beszélni való. Eriván azonnal két pohár konyakot hozatott, poharát odakoccintotta Beretváséhoz s aztán egyetlen nyeléssel eltüntette. Már is hozták a második két poharat.

Beretvás még bort is csak a legritkább esetben ivott. Konyak évek óta nem volt a szájában. De nem mert ellenkezni, riadtan tartotta a lépést Erivánnal. S Eriván meglepő gyors tempóban ivott.

— Inni kell, Beretvás! Acélozza az embert! Legközelebb angol whisky fogunk inni. Szódával.

De egyelőre maradt a konyak mellett.

Rendkívül jól érezte magát, látszott rajta, hogy nem tartja napját elveszettnek.

— Látja, Beretvás, — mondta — mégis csak Budapest az igazi. Nézzen körül, ezt nem találja meg sehol a világon? Járt már külföldön?

— Hogyne! — válaszolta buzgón. — Egyizben voltam Bécsben.

De rendkívül gyorsan beszélt, mert az az érzése volt, hogy valami furcsa botladozás van a gondolataiban s gyorsan kell azokat kimondania, mielőtt még dadogni kezd.

— Be fogok csípni — gondolta — én ezt a tempót nem szoktam meg. Nem szabad többet innom.

De már is új pohár állott az asztalon és Beretvásnak innia kellett.

Lehet, hogy egy óra hosszát konyakoztak, lehet, hogy tovább, lehet, hogy rövidebb ideig. Beretvásnak ezt másnap sem sikerült megállapítania.

Mikor felkeltek az asztal mellől, Beretvás Hugónak határozottan az az érzése volt, hogy az iskolában nem csapták be. A föld kétségtelenül forog. Eriván azonban éppen olyan ruganyosan ment mellette, mint-ha egy pohár konyakot sem ivott volna.

— Elkísérem, Beretvás — mondta. — Túl szép ez az éjszaka ahhoz, hogy az ember alvással vesztegessen el.

Beretvásban halványan valami olyasmi jelentkezett, hogy Eriván valamely fontos ügy megtárgyalása végett rendelte be a Dubarryba, de erről a fontos ügyről mindezideig egyetlen szó sem esett.

Ez a meggondolás különben egész este kísértette. Már több ízben is azon a ponton volt, hogy teljes tisztelettel bár, de figyelmezteti erre. Ez a szándék úgy halványult, ahogyan a megivott konyakok száma szaporodott. E pillanatban például már nemcsak a szándék hiányzott benne, hanem helyébe bizonyos aggodalom lépett. Vajjon nem most fog-e rákezdeni, amikor ő nincs abban a helyzetben, hogy megfelelőképen válaszoljon.

De azért határozottan jól érezte magát. Sokkal könnyebb volt öregedő teste, a lábak is könnyebben viselték a reájuk nehezedeő súlyát. S mintha a veszélyérzet is eltávolodott volna, mely egy pillanatra sem hagyta el, mióta Schnürmacher Mátyás behívta szobájába és közölte, hogy becsukja a boltot.

Kissé bizonytalan lépésekkel, de határozottan könnyedén ment Eriván László oldalán, aki nyugodtan sétált a Lánchíd felé.

— Idegenforgalom! — mondta. — Látja, Beretvás, ez az a varázsige, amivel ma pénzt lehet csinálni Budapesten!

— Csakis! — hagyta helyben Beretvás — nagyon jól méltóztatik mondani, Eriván úr.

— Aki meg tudja nyerni a Budapestre özönlő külföldieket, az megnyerte a csatát! De ehhez az kell, hogy ismerjük is őket. Tudjuk, hogy mire jó az amerikai, mire az angol, mire a francia és mire a dán! A jó mű-

vésznek, ezt maga fogja értékelni Beretvás, ismernie kell a hangszert, amin játszik.

— Úgy van! — buzgólkodott Beretvás — ismernie kell a hangszert. Chopin például ismerte a zongorát!

Már elhagyták a korzót, ott jártak a Ferenc József téren, éppen akkor oltották el a Lánchíd villanylámpa fényfüzérjét. Ez határozottan jólesett Beretvásnak. A nagy fény bizonytalanná tette, vakította.

Aztán ráléptek az elsötétedett hídra.

Nagyon kevesen jártak rajta, hallották lépéseik kopogását.

A Duna enyhe szellőt küldött fel hozzájuk, Beretvás hálásan érezte a lágy simogatást és végtelen békét érzett.

Eriván halkan fütyürészett.

Már jóval túl voltak a híd közepén, amikor Beretvás egyszerre igen energikus lökést érzett. A lökés olyan erőteljes volt, hogy nekiesett a híd karfájának.

A lökést Erivántól kapta, de mire ezt megállapította, Eriván már nem volt az oldalán.

Hatalmas ugrásokkal előtte rohant valami fekete tömeg felé, mely érthetetlen módon nőtt ki a híd gyalogjárójából és e pillanatban éppen a karfára kapaszkodott, hogy azon átvetve magát, a Dunába hulljon.

Beretvás egyszerre megmerevedett a váratlan látványtól. Eriván három hatalmas ugrással a fekete massa mellett termett, megragadta, mint valami könnyű pelyhet, visszafordította a karfa belső oldalára, aztán azt kiáltotta:

— Megőrült?

Beretvás a fekete masszából halk nyöszörgést hallott. Görcse lassan fölengedett s most már kíváncsian közelebb lépett.

Ekkor eszmélt rá, hogy mi történt itt.

Egy ember öngyilkos szándékkal a Dunába akarta vetni magát. Ez az ember most tehetetlenül nyöszörgött Eriván két karja között.

— Hagyjon, senkinek semmi köze hozzá, hogy mit csinálok az életemmel!

Eriván mint egy csendőr a karját fogta és azt mondta:

— Gyerünk!

— Hová?

— Mindenesetre le a hídról.

Nem volt ellentmondás.

Vezette az öngyilkosjelöltet és Beretvás izgatottan poroszkált mögötte.

Ki ez az Eriván László? Tegnap azt akadályozta meg, hogy ő ájuljon a földre, ma délelőtt bement a boltba, belenézett a könyvekbe és három szavából kiderült, hogy remekül érti, mi az üzlet. Az ő szobáján éppen csak átment, éppen csak egy pillantást vetett az íróasztalára és már tudta, hogy ő szereti a kamaramuzsikát. Huszonnégy órája van Budapesten s már látja, hogy az nyeri meg a csatát, aki megnyergeli a Budapestre jövő idegeneket. Most három hatalmas ugrással itt termett egy ember mellett, aki el akarta dobni magától az életét és — megmentette.

— Hogy hívják? — hallotta Eriván hangját.

— Semmi köze hozzá!

— Rendben van. Majd megmondja a rendőrnek. Az öngyilkosjelölt riadtan megállott.

— Rendőrnek akar átadni?

— Kényszerít rá!

— Mivel?

— Azzal, hogy nem hajlandó okosan beszélni. Vagy hajlandó?

Az öngyilkosjelölt hallgatott.

— Nos?

Még három lépés, aztán megszólalt:

— Kérdezzen, válaszolok!

— No látja! — nevetett fel harsányan Eriván — itt a budai oldalon, ahogy látom, van egy kávéház, majd leülünk és kicsit beszélgetünk.

Beretvás Hugó igen ritkán olvasott detektívregényeket, de úgy tűnt neki, hogy ez az egész jelenet olyan, mint egy detektívregény fejezete.

Már leléptek a hídról.

Eriván egyenesen a kávéház felé irányította vé-

dencét és néhány pillanat múlva Beretvás döbbsen állapította meg, hogy egy asztalnál ül valakivel akinek igazság szerint ebben a pillanatban már halottnak kellene lennie.

Az elszánt ember ekkor már koránt sem tett féltelmetes benyomást. Inkább szánalmat keltett. Ötvenes, szürkefejű, hajlotthátú ember volt, riadtan nézegetett maga körül.

— Konyakot! — rendelkezett Eriván, — ilyen esetekben a konyaknak igen jó hatása van!

Hozták a konyakokat. Természetesen Beretvásnak is. Az öngyilkosjelölt mohón lenyelte.

— Miért akarta elkövetni ezt az ostobaságot?

Megrántotta a vállát.

— Szerelem?

Megvető legyintés.

— Ugyan! Húsz éve házas vagyok.

— Gondok?

— Igen.

Csendesen maga elé nézett.

— Tizenkilencedikén váltólejáratom van. Ezer pengő.

— Ember! — kiáltott Eriván. — Tizenkilencedikéig négy nap van még! Négy nap alatt megtörténhetik minden és mindennek az ellenkezője!

Megint legyintett.

— De nem nálam!

— Nem magánál...! Miért pontosan magánál ne?

Legyintés.

Eriván László kényelmesen hátradőlt a karosszékben.

— No hát lássuk, miről van szó. Azt mondja, váltólejárata. Üzletember?

— Iparos vagyok.

— Milyen?

— Nyomdász.

— Önálló nyomdája van?

— Kis nyomda.

Eriván szeme megvillant.

— Tud színes műmellékleteket készíteni?

— Ha valaki megbíz vele. Legutóbb három hónappal ezelőtt történt.

Eriván új garnitúra konyakot rendelt. Amíg meghozták, hallgatott. Akkor pohárát két társához kocintotta és megitta. Megint hátradőlt, szivarozott.

— S ha ez az ezer pengője meglenne most?

— Tovább menne a verkli. Az ember remélhetné, hogy holnapután akad valami.

Csend.

Eriván odaintette a pincért.

— Egy darab papírt hozzon. — A nyomdászra nézett. — Ceruzája van?

A nyomdász a zsebébe nyult és irónt nyujtott Eriván felé

— Nem nekem, magának kell!

A pincér hozta a papírt, letette Eriván elé. Eriván pedig oda tolta a nyomdásznak.

— Írja! — mutatóujja parancsolóan kinyult a papír fölé. — Színes műmelléklet, három színben, tízezer példány, gyors kalkulációt kérek.

— Klisékkel?

— Igen.

— Papiros?

— Műnyomó, a legjobbat vegye.

A nyomdász ráhajlott a papírra és számolni kezdett. Egyszerre felnézett.

— Nagyság?

Eriván lenyult a szomszéd székre, fölemelte a tekercest, melybe Beretvás a Szent István-képet csomagolta.

— Nagyság az eredeti.

Beretvás szédülten ránézett. Ez részeg, vagy megőrült? Csak nem akarja tízezer példányban kinyomatni ezt a rossz Szent István képet?

A nyomdász mérőlécet húzott ki a zsebéből és lemérte. Aztán újra a papír fölé hajolt és tovább számolt.

Végre letette a ceruzát.

— Nyolcszáznegyvenhárom pengő.

— Téved! — mondta Eriván. — Csak hatszáznyolvanöt. De rendben van, legyen ezerkétszáz.

A nyomdász döbbenten ránézett. Beretvás elsápadt.

— Ezer azért, hogy tizenkilencedikén ne legyen baj a váltóval, kettőszáz azért, hogy valami pénze magának is maradjon.

— Uram!

A nyomdász felugrott.

Eriván egy parancsoló mozdulattal visszaültette.

— Feltételek! — kiáltotta. — Egy: holnap déli tizenkét órára visszakapom az eredeti képet.

A nyomdász nagyot nyelt.

— Ezt lehet! — mondta rekedten.

— Kettő: Tizenhetedikén este mind a tízezret le szállítja.

A nyomdász riadtan nézett rá.

— Lehetetlen!

— Lehetetlen nincs!

— A nyomásnak száradni kell!

— Rendben van. Tizennyolcadikán reggel szállít.

— Az is nehéz. Ha nem szárad elég gyorsan...

— Minden kályhát be fog fűteni. Tizenkilencedikén váltólejárata van.

A nyomdász akkorát nyelt, hogy a szomszéd asztaltól odanéztek.

— Igenis.

Eriván nagyot szívott szivarjából.

— Tizenhetedikén reggel tud szállítani minta levonatokat?

— Lehet.

— Helyes. Negyven darabot kérek. A számla ki egyenlítése augusztus 19-én délben tizenkét órakor. Induljon s ha szükséges, kezdjen már most hozzá.

A nyomdász riadtan nézte, Beretvás nemkülönben.

— Kérem, ez... komoly ez, kérem?

— Feladtam a rendelést.

— Kiállíthatom a megrendelőlapot?

— Ilyen pontos felszereléssel kívánt a Dunába ugrani? Megrendelőkönyvet is tett a zsebébe?

A nyomdász már írta a megrendelést.

— Kérem . . . — nézett Erivánra — a megrendelő neve?

— Eriván László — aztán hirtelen. — Nem! Irja: „Libertinum R. T.“ Budapest, Múzeum-körút. Hányas szám, Beretvás?

Beretvás szédülten eldadogta a címet.

A nyomdász Eriván elé tolta a megrendelőlapot. Erőtéljes vonásokkal aláírta, aztán intett Beretvásnak.

— Maga is!

Beretvás fejében az alkohol hatása alatt egészen összezavarodtak a gondolatok, de ez a parancs eljutott az értelméig. És őszinte döbbenetet váltott ki. Eriván Lászlónak egyelőre nincs joga a Libertinum Temetkezési Vállalat nevében megrendeléseket eszközölni. Nincs joga, hogy ezerkétszáz pengőt akarjon kifizettetni olyan munkáért, amiért a nyomda nyolcszáznegyevnhárom pengőt kívánt. És micsoda örület mindezt egy sikerületlen Szent István képért, ami száz esztendeje kallódik a lomtárban? Hol akar ebből eladni tízezer darabot? Ezt a megrendelő levelet ő nem írhatja alá.

— Kérem, Eriván úr, — kezdte dadogni — emlékeztetnem kell, hogy ezideig . . .

Eriván a karosszékeben hátra vetette magát és szúrósan Beretvásra nézett.

— Megunta a kamarazenét ?

Riadt szempár nézett rá vissza.

— Nem szoktam meg, — mondta Eriván — hogy az alkalmazottaim . . .

Beretvás Hugó szeme nagyra tágult. Ūristen! Amíg ő otthon muzsikált, ez az ember megvette Schnürmachertől a céget! Csak ez történhetett!

Gyorsan a toll után kapott s ő is aláírta a megrendelést.

Eriván odatolta a nyomdásznak, fizetett s együtt az utcára léptek.

Határozott mozdulattal kezét nyújtott a nyomdásznak.

— Megértettük egymást?
— Igenis!
— Egyórás késés a szállításnál és nem fizetek!
— Nem fogok késni!
— Jóéjszakát! Hogyis hívják magát?
— Koncsek János. Tavaszmező-utca 3. Meg tesszik találni a megrendelőlap másolatán.

A nyomdász sietős léptekkel eltűnt a Lánchíd irányában.

Eriván Beretvás felé fordult.

— Beretvás — mondta — magának fontos, hogy az állását el ne veszítse. Ha Schnürmacherrel tart, elsején megírhatja önmagának a felmondó levelet. Ha velem tart, elsején száz pengő javítást kap.

Beretvás Hugó becsületes ember volt. Ezek a szavak úgy érték, mint a tagló. Árulja el Schnürmachert? Akinél harminc éve keresi a kenyerét?

— Ön szereti a kamarazenét, Beretvás! El tud merülni a zene szépségeiben, fel tud olvadni a muzsikában! Egy állástalan kenyérgondokkal küzdő magántisztviselő élete a muzsikától... Ért engem, Beretvás?

Most Beretvásból ugyanolyan rekedten jött a szó, mint néhány perccel korábban a nyomdászból.

— Igenis.

Nagyot nyelt.

— Mit kíván tőlem, Eriván úr?

— Semmi különöset. Egyszerűen azt, hogy nem beszél holnap délig sem a képről, sem a rendelésről Schnürmachernek. Megértette?

Beretvás halkán azt mondta.

— Igenis.

— Brávó! — Eriván a kezét nyújtotta. — Jó éjszakát Beretvás, jelentse Schnürmacher úrnak, hogy reggel féltízkor felkeresem. Jóéjszakát!

HATODIK FEJEZET.

Beretvás Hugónak az érettségi óta nem volt olyan nehéz éjszakája, mint az az éj, amely Nagyboldogasszony ünnepéről virradt 1937. augusztus tizenhatodikára.

Nyitott szemmel feküdt az ágyában és egyre arra kellett gondolnia, hogy ő becestelen ember.

Leélte élete háromnegyed részét, novemberben ötvenöt éves lesz. Ez ötvenöt év alatt, ha nem is hangosan és a nyilvánosság számára, de befelé, önmagának azzal büszkélkedett, hogy tisztességes, becsületes ember. És érezte, hogy mások is, Schnürmacher Mátyás is, annak tartják. Kasszakulcsokat bíztak rá, üzleti titkokba avatták be. S lám, csak a veszély első szelének kellett eljönnie, kiderült, hogy csalta önmagát és csalta a világot is.

Csak addig tartott a becsület, a tisztesség, amíg próbára nem tették. Az első szellőre, mely azt jelzi, hogy tutyimutyi kényelmes kispolgári élete veszélyben van, hogy ezentúl nem a sültgalamb repül a szájába, hanem neki kell a sültgalambért megküzdeni, megtántorodott. Elárulta kenyéradó gazdáját. Pedig Schnürmachernek, a tőle felvett fizetésnek köszönheti két évtíz d nyugalmit, békéjét, több mint ezer kamarazene-délutánját, azt az egész szép álmot, hogy ő művész. Schnürmacher fizetése biztosította egyik életét, hogy azzal lehetővé tegye a másik életet, azt, amelyik ezt a megelégedettséget adta neki.

S íme, jön egy ember, szó sincs róla, kiváló ember, nagyszerű üzletember, Londonban, Párisban voltak vállalkozásai, mégis számára idegen ember s ezért az emberért s a koncert, amit ígért neki, elárulja Schnürmacher Mátyást.

Hajnali négy órakor azon a ponton volt Beretvás, hogy reggel kilenckor bemegy Schnürmacherhez és mindent megmond neki.

De félőtkor feljött benne a kamaradélutánok harmonikus szépsége és egyszerre valami pánik fogta el. Ha nem áll Eriván mellé, hat hónap múlva Schnür-

macher lehúzza a redőnyöket. És ezek a harmonikus zenedelutánok talán mindörökre elsüllyednek a multban.

És Beretvás Hugó ekkor elhatározta, hogy hallgatni fog.

Pontosan féltíz volt, amikor Eriván belépett Beretvás szobájába. Friss volt, fölényes és jókedvű. Odatintett Beretvásnak.

— Jó reggelt! Schnürmachernek természetesen bejelentett?

Beretvás úgy érezte, hogy gombóc van a torkában.

— Igenis.

— Bravó! Egyedül van?

— Azonnal jelentem, hogy megérkezett Eriván úr.

Néhány perccel később már ott ült a főnöki iroda nagy foteljében. Schnürmacher az íróasztalnál, Beretvás pedig az asztal oldalánál állott.

Eriván kurta, határozott, gesztusok kíséretében az álláspontját körvonalazta:

— Ha reálisan akarunk beszélgetni, az első, hogy őszintén lemérjük a dolgokat. Miről van szó. Bizonyos érdeklődés van bennem a komplexum iránt, melyet Schnürmacher úr képvisel. Mi ez a komplexum? Egy részvénytársaság, mely temetkezéssel és temetkezési cikkek eladásával foglalkozik. Schnürmacher úr erre nyugodtan azt válaszolhatja nekem, hogy ez a bolt egy igen tisztos családi vagyont hozott. Így is van. De mi a mai helyzet? Van itt egy részvénytársasági alapon álló bolt, mely tisztos vagyont szerzett alapítójának, de ma már önmagát sem tudja eltartani. Így van?

Beretvás sápadtan Schnürmacherre nézett. Az bólintott:

— Így van.

— Tehát. Fennállhat az a helyzet, hogy a vagyon, amelyet ez a bolt szerzett, ma is megvan, más vállalkozásban kitűnően kamatozik, a bolt azonban megérett a likvidációra, mert csak az általa szerzett vagyon segítségével tartható fenn. Tehát e pillanatban nem gyarapítja, hanem felemészti ezt a vagyont is. Helyes?

— Sajnos.

Eriván bólíntott.

— Schnürmacher urral érdeemes tárgyalni. Menjünk tovább. A bolt máris többet emésztett fel, mint amennyit reális számítással engedni lehet. Ön likvidálni akar, hogy a vagyonnak legalább a maradványait megmentse. Elsején felmond alkalmazottainak, a raktárát, amit lehet, teljes áron, amit nem lehet, áron alul kiárúsítja, s a boltot becsukja. Mit jelenthet ez? Hogy a forszírozott eladás folytán az áron alul eladott raktár fedezni fogja az esetleg fennálló terheket, a likvidáció hat hónapjának kiadásait és a hetedik hónapban végre itt lesz a vagyon maradványa a bolt terhe nélkül. Ez a helyzet. Ebben a helyzetben állunk egymással szemben, hogy megnézzük, van-e más lehetőség is. Olyan, ami esetleg, ha nem is tulságosan számottevő összeggel, gyarapíthatja is a vagyont. Igaz?

— Igaz.

— Nos, bennem van bizonyos érdeklődés. Mi az ön álláspontja?

Schnürmacher Mátyás papírlapot vett fel az íróasztaláról.

— Tegnap este — mondta — volt egy kis időm. Összeállítottam a státuszt. — Felvette szemüvegét. — A raktár értéke huszonhétezer pengő. Természetesen minden számadat reális, számlákból ellenőrizhető. Nem is a mai árakat számítottam, amik lényegesen magasabbak, hanem a megrendelés időpontjában volt árakat. Ehhez jönnek a behajtható kintlevőségek, melyek körülbelül egy nívón vannak az üzletet terhelő követelésekkel. Az összegük...

Határozott mozdulat vágta ketté az elindult mondatot.

— Nem érdekel.

Schnürmacher csodálkozva ránézett.

— Nem érdekli?

— A dolognak ez a része nem érdekel. Én nem akarok temetkezéssel kereskedni, nem akarok temetkezési cikkeket terjeszteni, engem nem érdekel sem a raktár, sem a kintlevőségek összege.

Schnürmacher Mátyás feltolta homlokára a szemüvegét.

— Eriván urat nem érdekli a raktár, nem érdekli a kintlevőségek összege. Eriván úr nem akar temetkezési cikkekkel kereskedni?

— Nem.

— Hát akkor mit akar tőlem megvásárolni?

Eriván cigarettára gyujtott.

— A részvénytársasági keretet.

— Mit?

— A keretet. Koporsók és szemfedők nélkül. Mit kér érte?

— A részvénytársasági keretért?

— Igen.

Schnürmacher Mátyás becsületes ember és tisztességes kereskedő volt.

— Egy részvénytársasági keret értéke mindig attól függ, — mondta — hogy mibe kerül az új alakulás és az mennyire lehetséges. Hogyan kérjek én öntől pénzt ezért a keretért, amikor egyszerűen be kell adnia egy kérvényt iparengedély iránt és ön ahhoz kezdhet, amihez akar, anélkül, hogy egy részvénytársasági keretért pénzt kellene kiadnia!

— Mindezt én is tudom. A keretnek ennek ellenére van számomra bizonyos lokális értéke. Hajlandó vagyok pénzt adni érte. Ismét felteszem a kérdést, mi az ára?

Schnürmacher ránézett.

— És mi lesz a raktárral? Mi lesz a bolttal?

Eriván vállat vont.

— Az előbb fejtette ki, hogy egyszerűen iparengedélyt kell kérni. Schnürmacher Mátyás nem mint részvénytársaság, hanem mint egyéni cég folytatja vagy likvidálja vállalatát.

Schnürmacher felállt.

— Azt hiszem, nem fogjuk egymást megérteni.

— Én tudom, hogy igen.

— Félek, hogy téved. Amit Ön ajánl, az számomra nem előny, csak komplikáció.

— Miért?

— Én a boltot akarom eladni, nem attól függetlenül a részvénytársasági keretet. Mit kérhetek a keretért? Ezerötszáz pengőt? Számomra még mai helyzetemben sem olyan összeg, ami...

— Ami...

— Ami lendítene! Csak komplikációkat idézne elő. Új iparendedélyt kellene kérnem, a régi ismert cég helyett új nevet kellene a bolt felé írnom. Egy sereg olyan intézkedést igényelne, aminek több a költsége, mint az az összeg, amit ön a keretért kifizetne.

— Igaz, — mondta Eriván — feltéve természetesen, hogy én ezerötszáz pengőt ajánlanék, ahogyan ön gondolja!

Schnürmacher Mátyás a fejét rázta.

— A helyzeten háromezer pengő sem változtat.

— Nos, én ennél sokkal többet ajánlok — mondta Eriván és felállt. Nyugodt, határozott lépésekkel végigmérte a szobát s az ablaknál visszafordult.

— A részvénytársasági keretért fizetek önnek tízezer pengőt.

Schnürmacher meglepetten fölkapta a fejét.

— Tízezer pengőt! A keretért?

— Ne szakítson kérem félbe. A keret birtokában olyan vállalkozásba kezdek, mely nagy tőkét igényel. A vállalkozás utazó ügynökök tömegét foglalkoztatja. Ezek az ügynökök, amikor elindulnak, táskájukba beteszik a Schnürmacher-féle mintakollekciót is. S ahol dolgoznak, ott felkeresik az érdekelt intézményeket is. Garantálom, hogy mához egy évre aktív a Schnürmacher-cég. Vagy nyereséggel likvidált. — Ránézett.

— Nos.

Schnürmacher lassan Beretvásra emelte tekintetét. Szeme ezt mondta:

— Lehet, hogy itt a megmentés?

Eriván észrevette.

— Még valami — hallatszott a hangja. — Az a Szent István kép! Megveszem, mi az ára?

— Kérem, ha önnek tetszik. Már is odaajándékozom!

Eriván megrázta a fejét.

— Nem. Ez később ellentétre vezetne kettőnk között. Én azzal üzletet fogok csinálni. Tíz százalék önt illeti. — Néhány lépést tett az ablak felé. — Élnék annak a festőnek leszármazottjai?

— Igazán nem tudom.

Eriván Beretvás felé fordult:

— Lesz szíves megállapítani. Ezer pengő honorárium áll a leszármazottak rendelkezésére.

Ismét Schnürmacherre nézett.

— A megállapodást írásba foglalhatjuk? Természetesen az egész komplexumra nézve, ahogy előadtam.

Schnürmacher izgalomtól rekedten mondta:

— Igen.

Eriván elégedetten bólintott.

— Irja, Beretvás!

Egy perccel később Beretvás az íróasztalnál ült. Eriván pattogó hangja töltötte meg a szobát.

— Alulírottak a mai napon megállapodtunk a következőkben:

— ... következőkben ...

— 1. Schnürmacher Mátyás a tulajdonában lévő „Libertinum“ Temetkezési vállalat R. T. összes részvényeit, vagyis kétezer darab 10 pengő névértékű részvényt eladja Eriván Lászlónak 10.000, azaz Tízezer pengős vételáron, mely fizetendő 1937. augusztus 19-én. Schnürmacher Mátyás csatolja a részvénytársasági igazgatóság tagjainak írásbeli lemondását, ami lehetővé teszi, hogy az összehívandó közgyűlés új igazgatósági tagokat választhasson.

Aztán peregetek tovább a szavak.

— Eriván László kötelezettséget vállal, hogy később megállapítandó elszámolási módok szerint a részvénytársaságnál alkalmazott üzletszerzők útján terjeszti Schnürmacher Mátyás áruit. Schnürmacher Mátyást tíz százalék részesedés illeti az ismeretlen festő által készített Szent István kép ...

Az egyetemi templomban éppen delet harangoztak, amikor Beretvás feltette a pontot az utolsó mondat után.

Eriván határozott mozdulattal aláírta. Utána Schnürmacher is odaírta a nevét.

Aztán Eriván a kezét nyujtotta. Mosolygott.

— Nos, Schnürmacher úr?

Schnürmacher a szemébe nézett.

— Őszinte leszek. Nem tudom, miért ér meg önnek tízezer pengőt ez a keret. Ön tudja. De úgy érzem, hogy amit ön akar ezzel a kerettel csinálni, azt én úgy sem tudnám. Tehát engem nem károsít. Kívánom, hogy sikerüljön.

Eriván mosolyogva megrázta a kezét.

— Én nem kívánok önnek szerencsét! Én meg fogom mutatni, hogy az újonnan alakuló Schnürmacher-cég is aktív lesz mához egy esztendőre!

— Nagyon megtisztelne — mondta Schnürmacher — ha vendégül láthatnám valamelyik este vacsorára.

— Én érzem magam megtisztelve, — aztán Beretvás felé fordult. — A részvénytársasági keretbe beletartozik Beretvás úr is. Természetesen a kifejlődő nagyobb arányoknak megfelelő fizetéssel. Most pedig lássunk munkához.

Beretvás Hugó, amikor augusztus huszadikán az eseményekre visszagondolt, elsősorban a tempótól volt önkívületben. Harminc esztendeje élt az üzleti világban, de ilyent még sohasem látott.

Még nem száradt meg a tinta az aláírásokon, amikor már Eriván elfoglalta Schnürmacher íróasztalát.

— Kérem, Beretvás!

— Parancsoljon!

— Egy: telefonon azonnal felhívandó a Koncseknyomda. Tizenkét óra mult tíz perccel s a kép eredetije még nincs itt. Kettő: felhívni egy hirdetőirodát, hogy a délutáni lapokban lehet-e még hirdetést feladni! Öt percen belül mindkét ügyben jelentést kérek.

Beretvás lassú, kényelmes mozdulatokhoz szokott ember volt. Eddig sohasem kellett sietnie. De szerencsére a Szent István kép már ott feküdt az íróasztalán, így csak egy telefont kellett lebonyolítania.

— Még félóránk van, ha hirdetést akarunk feladni! — Kapcsolja ide a hirdető irodát.

Aztán már hallotta is Erivánt, amint diktált a telefonba:

— „Üzletszerzők, leépített tisztviselők, angol, francia, német nyelvtudással felvételnek alátámasztott munka terjesztésére. Jelentkezés: ma délután hattól hétig. Cím...“

Schnürmacher állt a szoba szögletében és nézte. Beretvás úgy érezte, arra gondol, hogy ez az ember csak három nap múlva fog fizetni s már úgy intézkedik, mintha...

Lehet, hogy Schnürmacher valóban erre gondolt, de hangosan csak annyit mondott:

— Nem tudom, mit kíván most? Hogy itt maradjak, bizonyos felvilágosításokat adjak, vagy inkább vegyem a kalapomat.

Eriván ránevetett.

— Vegye a kalapját!

Tíz perc múlva Eriván egyedül volt Beretvással. Benyult a zsebébe. Vagy négy ív papirost vett elő. Valamennyi a margitszigeti Picadilly étterem nevét hordta fején.

Határozott, de meglehetősen hevenyészett írással néhány sor volt minden ív tetején. Aztán rengeteg név-aláírás következett.

A hevenyészett sorok így hangzottak:

„Alulírottak P 20.—, azaz húsz pengőért megrendeljük a „Budapest, a béke fővárosa“ című és Szent István képével díszített emléklapot. Fizetendő szállításkor.“

Az aláírások pedig ilyen neveket jelentettek:

Mary Seymour, Ohio, Bpest, Hotel Carlton, 3

E. Carlsson, Oslo, Bpest, Hotel Royal, 1,

M. Norris, Manchester, Bpest, Ritz, 2,

Maud Darnley, London, Bpest, Hotel Hungária, 2,

Mary Parker, Washington, Bp., Hotel Hungária 10.

Eriván az ívet odatette Beretvásnak.

Beretvás szédülten nézte.

— Mi ez, kérem?

— Körülbelül ezer megrendelés a „Budapest, a béke fővárosa“ című Szent István emléklapra, amely

különösen alkalmas arra, hogy Budapesten járt külföldiek bekeretezhető emlékét őrizték a szép napoknak s ugyanilyen emléklappal ajándékozzák meg jó barátait.

Beretvás egészen elhült.

— Ezer megrendelés... Eriván úr egyetlen délután ezer megrendelést csinált?

— Annyit, Beretvás. Mielőtt még rendeltém volna a nyomdában. Biztosra mentem.

— És... és hogyan méltóztatott ezt megcsinálni?

— Nagyon egyszerűen. Kimentem a Picadillybe, ahol a nemzetközi asszonykongresszus résztvevői öt-órai teán voltak.

— És... és húsz pengőt tetszett kérni egy ilyen izé... emléklapért? Hiszen ez elképzelhetetlenül magas ár!

— Budapestieknek. De nem miss Mary Semournak Ohióból.

— És... és ez a szám a nevek mögött a hotel-szoba száma?

— Nem, Beretvás! Az általuk rendelt képek száma.

— De hiszen... némelyiknél tizes szám áll a név mögött. Lehet, hogy...

— Lehet, Beretvás.

— Hogyan tetszett ezt csinálni?

— Maga nem járatos sem külföldiek között, sem ötórai teákon. Először is vegye tudomásul, hogy az ötórai teákon nem teát, hanem általában tömény szeszt szokás inni. Másodszor tanulja meg, hogy Budapest csak budapestieknek drága város. Fonttal, dollárral, nyugati valutákkal rendelkezők számára a világ legolcsóbb fővárosa. Harmadszor: az ember csak otthon tud reálisan gondolkodni. Például maga, Beretvás, egészen bizonyos, hogy évek óta nem ment haza taxin. Ha egyszer majd külföldre megy kijutazni, tapasztalni fogja, hogy az otthoni meggondolások, takarékosági fontolgatások a harmadik napon elenyésznek. Negyedik nap taxizni fog és nem von meg magától semmit.

— Ezer megrendelés, Erivár úr, ez egymaga

húszezer pengő! És tízezer képért fizetünk a nyomdának ezerkétszáz pengőt! Ez óriási üzlet!

— Nem, Beretvás. Ez majd csak huszadikán este lesz óriási üzlet. Most pedig irassa ki a számlákat, hogy holnapután a szállítással együtt inkasszálhasunk. És természetesen ma este hatkor, amikor az ügynökök jelentkeznek önnek is itt kell lenni.

Igen, Beretvás egészen magánkívül volt. Ilyent még nem látott. Néhány perce is akadt, hogy ezen gondolkozzék, mert Eriván ismét hóna alá vette a Szent István képet és eltávozott.

— Este hatra itt leszek. Addig elkészülhet a számlázással!

Hát el is készült. De beleizzadt.

Különösen a vége felé, mert öt órától kezdve egymás után jöttek hirdetésükre a jelentkezők.

Mikor hat órakor Eriván megérekezett, már tele volt a szoba. Eriván megint vagy öt ívet dobott Beretvás asztalára. Mindegyik más dunaparti hotel cím-kéjét viselte magán, de mindegyiken volt harminc-negyven aláírás.

— Végigjártam a dunaparti hoteleket. Sajnos, a kánikula elől mindenki a strandokra menekült, kevés megrendelést hoztam.

Máris a jelentkezők felé fordult.

— Az urak olvasták, miről van szó. A Budapestre jött külföldiek között kell dolgozniok. Hotelekben, penziókban, strandokon. Az ötlet a következő: Amerre nézünk, mindenütt utcai lövöldözések, pártharcok, népgyűlések, forrongások. Budapesten mindebből semmi. A jelszó: Budapest, a béke fővárosa. Ebben a pillanatban tizenkétezer külföldi van Budapesten. Számuk Szent István-ig húszezerre nő. Nos, a húszezer külföldinek önök el fognak adni tízezer emléklapot. Helyesbíték: nyolcezerkilencszázat. Ezeregyszázat már eladtam egymagam én. A részletek a következők:...

Másnap reggel a Koncsek-nyomda leszállított negyven mintalevonatot s azokkal negyven ügynök elindult a külföldiek ellen.

Tizennyolcadikán reggel megkezdődött a megren-

delt lapok expediálása s az inkasszállás. Ugyanekkor Beretvás, a két segéd, a fiatal Kuzmik Béla reggeltől estig az új megrendeléseket számlázta.

Tizennyolcadikán este Eriván behívatta Koncseket, a nyomdászt.

— Megállapodásunk értelmében önnek holnap délbén jár ezerkétszáz pengő. Nem akarom, hogy még egy rossz éjszakája legyen. Menjen a pénztárhoz és kifizetik.

Tizenkilencedikén délbén Schnürmacher Mátyásnak átnyújtott tízezer pengőt és átvette a kétezer darab á tízpengős részvényt. Az igazgatóság tagjainak lemondó leveleivel együtt. S egyben elfogadta Schnürmacher Mátyás huszadikán estére szóló vacsora meghívását.

Aztán közvetlen zárás előtt behívatta Beretvást:

— Mi a pénztári helyzet, Beretvás?

— Azonnal, Eriván úr.

Hozta a pénztári naplót, a napi jelentést.

Remegett a keze és remegett a hangja.

— Eriván úr eladott ezeregyszáz darabot. Az ügynökök három nap alatt eladtak négyezeret. Az összesen ötezegegyszáz. A pengő húsz, összesen százkétezer pengő. Ügynöki jutalékra kifizettünk tizenhatezer pengőt.

— Ez csak négyezer példány jutaléka!

— Ezeregyszázat Eriván úr adott el.

— A jutalék nekem is jár. Négyezernégyszáz pengőt lesz szíves nekem kifizetni.

— Igenis — jegyezte meg Beretvás. — Akkor az ügynöki jutalék összege húszezernégyszáz pengő. Kifizettük Schnürmacher úrnak a tízezer pengőt, Koncsek nyomdásznak az ezerkétszáz pengőt. A kiadásokhoz járulnak még a kézbesítés, inkasszó költségei, a számlabélyegek.

— Mennyi van tehát a kasszájában?

— Ha Eriván úr jutalékát is leszámítom, — amit azonnal be fogok hozni, hatvankilencezer háromezszáz pengő.

Eriván elégedetten hátradólt.

— Mennyi volt bent belépésem előtt?

— Hatvanhárom pengő... — mondta halkan Beretvás. — De ez természetesen Schnürmacher urat...

— Hatvanhárom pengő... — ismételte meg Eriván. — Most pedig hatvankilencezer háromszáz.

— Igenis.

— Ebből hatezerkilencszáz pengőt át fog utalni Schnürmacher számlájára. Tíz százalék öt illeti.

— Igenis!

Eriván szivarra gyujtott. Mélyen leszívta, aztán kifujta a füstöt.

— Tudja-e Beretvás, hogy mennyi volt az összes vagyonom, amikor elsétáltam a boltjuk előtt, megláttam a Szent István képet és benyitottam?

— Fogalmam sincs. De bizonyára tekintélyes, talán nyugati valutákban...

— Hatvan pengő, Beretvás. S tudja, miből volt ez a hatvan pengő? Abból, hogy Budapestre érkezve első utam egy zálogházba vezetett. Ott van a keleti pályaudvar mögött. Zálogba tettem az összes ruháimat.

— Eriván úr!

Eriván felállt.

— E percben hatvankilencezerháromszáz pengő van a kasszában. Holnap és holnapután az ügynökök eladnak még kétezret. Százezer pengőnk lesz, mire az új igazgatóság megalakul.

Beretvás szédülten nézte.

— És... és Eriván úr vezetésével a részvénytársaság mivel fog... hát... foglalkozni?

Eriván megint nagyot szívott a szivarjából. Aztán azt mondta:

— Még nem tudom, Beretvás.

— Szeretnék kitépni közülük! Megváltoztatni! Bálint Éva, Schnürmacher Mátyás felesége, felnevetett.

— Egy nőt megváltoztatni? Reménytelen kísérlet!

— Beteg vagyok, ha a társaságot látom! Utálom a barátnöidet, ezeket a jámpeceket, akik...

— Úgy beszélsz, mintha az uram volnál! — nevetett a szépasszony. — Az Istenért, csak nem akarsz feleségül venni!

Geszty Péter reménytelenül legyintett és Éva után nézett, amint rózsadombi kertjében távolodott tőle, hogy vendégeinek egy másik csoportját keresse fel.

— Volt erre szükségem... — mondotta Geszty Péter, aki évek óta tartó kapcsolatuk ellenére, ma volt először a Schnürmacher villában. Ezzel a meghívással hallgattatta el Bálint Éva, amikor ausztriai nyaralásából hazatérve, Geszty megtudta, hogy korábban érkezett, mint neki mondta s a letagadott estét a Polo-bárban más férfivel táncolta át.

Geszty Pétert évek óta nyomta, hogy csak titokban tud az asszonnyal találkozni s így ez a meghívás, mely megszüntette ezt az állapotot, az első órákban csakugyan elhallgattatta. De amikor meglátta itt Éva társaságát, minden megalázó érzése újra feljött. De természetesen igyekezett elleplezni s arcára mosolyt erőltetett.

Messziről idelátszottak a gellérthegyi tüzijáték fényei. Néha egy-egy nagyon magasra szökkenő rakéta is megvilágította a kertet.

Geszty Péter állt a kert közepén. Tőle jobbra egy nagy asztal körül kényelmesen fonott karosszékben ült Éva társasága. Néhány jampec, túlságosan hangos asszony. Balra egy nagy platán alatt Schnürmacher vendégei. Bálint Éva hol az egyik, hol a másik társaságnál tűnt fel. Gyönyörű panoráma tárult szemük elé. Lábuk alatt a Duna hatalmas ezüst csíkja, hátán a fényben úszó sétahajóval, a Zsófiával, a fényözönben

szikrázó Lánchíd, a Dunakorzó fényei. Csakugyan varázslatos kép, szinte velencei hangulat.

Lassan megindult Éva társasága felé.

— Egy férfi mindig jobban imádja azt a nőt, aki pezsgőt kér tőle, mint azt, aki kenyeret — hallott egy nyegle férfihangot.

— Hja, a nő luxuscikk! — viháncolt egy női hang. — Igaz, kedves mester?

Ez a közeledő Gesztynek szólt. Epés hangulatban volt.

— S a luxuscikk — csapott le — díszítésre készül, nem használatra.

— A szerelemről vitatkozunk — mondta Éva. — Arról, hogy a szerelmes ember nem lát tisztán.

— A természet elnéző kedvessége ez. Vakká tesz bennünket, hogy ideig-óráig boldogok lehessünk.

— Maga epés ma, kedves Péter! Ne rontsa el az udvarlóinkat!

Ebben a pillanatban egy különösen magasra kilőtt rakéta sistergett fel a gellérthegyi citadelláról. A magasban dús virággá nyílott és száz szíromra bomolva hullott le az éjszakába.

— Ah... ah... — tört ki a bámulat hangja a társaságból. Mindenki a páratlan látványt nézte.

Geszty Péter elindult a másik csoport felé.

Mintha nem is ugyanannak a háznak a vendégei lettek volna. Schnürmacher, Korompy táblabíró, Szöllősy János országgyűlési képviselő, Eriván László és még néhány úr ült az asztal körül. Eppen arról beszélgettek, hogy Korompy ott hagyta a bíróságot.

— Hát nézzetek körül! — mondta. — Csak az utolsó évek közgazdasági botrányait nézzük. Egyik a másik után. De sajnos, a multban is mindenütt ezt találjuk. Legfeljebb a szakmák változnak, az üzleti családok állandóak. Gondoljatok vissza a hatvanas évekre, amikor különböző érdektársaságok ügyes, de koplaló művészekkel gyárilag készítették a Tintorettókat, Paolo Veroneseket, Tizianokat!

— Nagyon ügyesen dolgoztak! — szólalt meg Eriván. — Összevásárolták az értéktelen korabeli ké-

peket, felsőrétegeiket kanadai balzsammal megpuhították és átfestették kitünő másolókkal. Szakértőket is megtévesztettek. „A századokkal ezelőtt elhunyt nagy mester ismeretlen alkotása.“

— És nem lehetett megállapítani a festék frissességét? — érdeklődött Schnürmacher.

— Mielőtt kínálni kezdték, napon, ólomgőzzel telített kályhában kiszáritották a festményeket — magyarázta Eriván. — Az ólomgőzök évszázadok penészrétegét varázsolták a festményekre. St. Louis, Washington, Boston nyilvános gyűjteményeiben még ma is rengeteg az ilyen hamisítvány. Legkevésbé az angolokat és a németeket tudták becsapni. De ők is nem egyszer becsapódtak. Hamburgban, Kölnben, Londonban és Liverpoolban nem is egyszer lepleztek le ilyen csalásokat. — Felnevetett. — Beneventuno Cellininek fizikai ideje sem volt annyi műtárgy, kehely készítésére, mint amennyit az ő alkotásaiként adtak el.

— No tessék! Ha azt mondjátok, hogy belőlem az elfogult bíró beszél, aki elé csak a csalók kerülnek s nem jut érintkezésbe az üzleti élet tisztességes elemeivel, most az üzletember szájából hallhattátok!

— Igazán nem kétséges, — nevetett Eriván, — hogy akad elég csirkefogó. De van közöttük néhány eredeti fickó! Itt van a derék jeruzsálemi Schapira, aki ötven esztendeje egy „eredeti“ bibliatöredéket adott el horribilis áron a British-Muzeum-nek. A kutyabőr, amire a hamis bibliaszöveget írta, csakugyan ősrégi volt, egyhamar nem is jöttek volna rá a csalására. De fájdalom, elfelejtette a kutyabőrből kiradirozni az általa húzott halvány vonalakat.

— Egyik műkincsekkel csal — mondta Korompy, — a másik textillel vagy papírbakancsál!

— No igen — gyujtott szivarra Eriván — a csalások, üzleti visszaélések aszerint változnak, hogy mi nek van éppen konjunktúrája. Mikor Botticelli volt divatban, Botticelli képeket gyártottak, mikor a múlt század nagy látképfestője, Corot volt az élen, őt hamisították. Gondolom, a Metropolitan Múzeum igazgatója állapította meg, hogy az amerikai gyűjtők palotáiban

legalább háromezer Corot hamisítvány van. Holott a művész egész életében nem festett háromszáz képet. Mostanában a hétköznapi élet cikkeit favorizálják, a bőrhiány idején a bőrutánzó papírtalpat.

— Úgy van! — mondta Korompay, — mert az üzleti életre olyanok szabadultak rá, akik...

Eriván mosolyogva nemet intett.

— Nem, nem! Azért, mert valaki nem biztató környezetből került ki, még nem lehet rásütni, hogy...

Geszty Péter, aki mögöttük állva, hallgatta az érdekes vitát, ebben a pillanatban észrevette, hogy még valaki figyeli igen feszült érdeklődéssel Eriván Lászlót. Bálint Éva. Ott állott az ura háta mögött és tágranyílt szemekkel nézte Erivánt. Hatalmas, vállas alakjával, markáns fejével, őszülő hajával kétségkívül legérdekesebb tagja volt a társaságnak.

— Gondoljon arra, táblabíró úr, hogy Charles M. Schwab, az acélkirály, mint postakocsis kezdte pályáját! S azok közül, akik mint vádlottak kerültek a bírói pulpitus elé, igen sokan — nem akartak csalni, lopni, sikkasztani! Hanem odajuttatta őket...

— ...a spekuláció! — csapott le Korompay. — De egy szolid üzletember nem spekulál!

Eriván ránézett.

— Gondolja táblabíró úr?

— Természetesen.

— Hát... — mondta Eriván — a spekulációt csakugyan szembe szokták állítani a szoliditás fogalmával. De aki ezt általánosságban teszi, az mindenestre téved!

— Csak nem akarja azt állítani, hogy ez a két fogalom összefér egymással!

— Csakugyan ellentétes fogalmak! — szólt közbe Szöllősy képviselő. — Én, aki sokat éltem a kellő megalapozás nélküli nagyszabású vállalkozások hazájában, Franciaországban —

— ...szintén téved! — fejezte be a mondatot mosolyogva Eriván, aztán meglátva a csoport mögött álló Bálint Évát, azt mondta. — De talán beszéljünk

mulatságosabb dolgokról. A nagyságos asszonyt ezek az üzleti témák aligha érdeklik!

— Nem, nem! Nagyon is érdekel! — kiáltott Schnürmacherné, — annyira érdekel, hogy itt is maradok maguknál.

Geszty Péter meglepetten nézte, amint karcsú alakja elnyúlott az egyik üres karosszékben.

— Folytassa, folytassa!

— Szóval? — nézett Erivánra Korompy.

— Szóval, a spekuláció és szoliditás fogalma nemcsak összefér egymással, hanem megköveteli és kiegészíti egymást. Feltéve persze, hogy a spekuláció „egészséges“ feltételezésen nyugszik.

— Vagyis pénz van a spekuláció mögött. Hogy akkor se kelljen paragrafusokba botlani, ha nem sikerül.

Eriván a fejét rázta. Most úgy hangzott a szava, mint egy meggyőződéstől fűtött védőbeszéd.

— A spekuláció lehet egészséges akkor is, ha nem áll rendelkezésre megfelelő pénz! Legfeljebb akkor egészségtelen, ha sem pénz, sem a szükséges kész vállalat nem áll rendelkezésére! De még az ilyen levegőben függő spekulációban is lehet egészséges mag, egészséges gondolat.

— Tehát Eriván úr szerint hol kezdődik a baj, mely aztán a vádlottak padjáig ível?

— Ha a spekuláns számítása annyira szélsőségekben mozog, hogy nem látja meg a reális lehetőségeket! Vagy, amikor a spekuláció rugója nem erő és nem becsületes szándék. Amikor a spekuláns egyetlen célja az, hogy önmagának olyan fényes életmódot biztosítson, ami tisztességes munkával el nem érhető.

Mosolyogva felállt.

— De talán hagyjuk most már a vitát. Az üzleti életnek mindenesetre csak előnyére szolgál, ha olyan urak kapcsolódnak be, mint Korompy Géza. — Éva felé fordult. — Nagyságos asszonytól pedig bocsánatot kell kérnünk, hogy ezt a gyönyörű éjszakát ilyen száraz vitákkal szentségtelenítettük meg!

Geszty Péter mozdulatlanul állt a székek mögött és az asszony arcát figyelte.

Határozott nyugtalanságot érzett.

A két társaság lassan összevegyült.

Friss italokat hoztak, a terrazon megszólalt a gramofon.

Egy nyegle fiatalember Bálint Évát azonnal táncba vitte. Már táncolt egy másik pár is. Schnürmacher azzal bajlódott, hogy több világítással szorgáljon a táncolóknak, mások közelebb húzódtak hozzájuk. Így Szöllőssy János is.

A politikában szokatlanul puritán országgyűlési képviselő meglehetősen társtalanul állt a politikában és magánéletében is. A gyönyörű éjszakában jól esett neki, hogy a táncoló szépasszonyokat nézze és magába igya a meleg, lágy zenét. Talán a két pohár pezsgő is fűtötte kicsit. Gyönyörködve állt a táncolók mögött.

Eriván és Korompy egyszerre csak azt vették észre, hogy az asztal mellett egyedül maradtak. Lassan ők is odahúzódtak Szöllőssy mellé.

Már Geszty Péter táncolt Bálint Évával.

— Tehetséges ember! — mondta Szöllőssy. — Van benne valami franciás könnyedség és természetesség.

Eriván mosolyogva a politikusra nézett.

— Képviselő úr szereti a franciákat?

Korompy hangosan felnevetett.

— Látszik, hogy külföldön nem olvasta a magyar újságokat. János a magyar politikában a francia-magyar közeledés mániákus harcosa.

A politikus mosolyogva ránézett.

— Nem merném ezt a törekvést mániának minősíteni.

— Hanem realitásnak! Mi? Politikai szövetség Franciaország és Magyarország között! A páriszkörnyéki békék után!

Szöllőssy feléje fordult.

— Nem hiszem, hogy egy politikai szövetség gondolatát valaha is felvetettem volna. Természetesen én is tisztában vagyok a lehetőségekkel, a földrajzi elhelyezkedésünkben rejlő politikai adottságokkal. Kultu-

rális közeledésen dolgoztam, azon, hogy a két nép megismerje egymást.

— Ismerjük mi a franciákat!

— De rosszul. Aminthogy ők is rosszul ismernek minket. Te a páriskörnyéki békére hivatkoztál. Én is innen indulok ki. Éppen ezért tartom fontosnak a kulturális közeledést, nehogy még egyszer megismétlődjék az, ami a páriskörnyéki békében nyilvánult meg. Ha pénzem volna irodalmi, művészeti, tudományos társulatot alapítanék, amely ezt a célt szolgálja. Nem csak francia, hanem minden külföldi vonatkozásban. Könyveket adnék ki francia, angol, német, norvég, spanyol nyelven, magyar írókat, értékeket ismertetnék, vaskos kötetbe gyűjteném azokat az értékeket, amiket a magyarság adott a világnak. Hogy tudják, kik azok, akik felett ítélkeztek s maguk jöjjenek rá, hogy ez az ítélet egyben őket is elítélte. Tehát korrigálásra szorul!

— Hogyan? — szólalt meg csendesen Eriván — képviselő úr Magyarországon adna ki francia, német és angol nyelvű piacokon terjesztendő magyar munkákat? Az illető piacok nyelvén?

— Igen.

Eriván felkapta a fejét.

— Nem is olyan rossz gondolat! Csak meg kell találni mindenütt az alkalmas terjesztő szervezetet. És persze olyasmit terjeszteni, ami... Geszty Pétert említette?

— Igen. Franciás szellem. Őt a franciáknak adnám ki.

— Valami enciklopédiát is említett. Hogy mit adott a magyarság a világnak.

— Igen.

Eriván hallgatott, aztán ránézett.

— Kérdés, mit tudnánk egy ilyen enciklopédiában a magyarság mellett felsorakoztatni!

Szöllőssy felkapta a fejét.

— Olyan tényeket, amiket, sajnos, még itthon sem tudnak! Az angoloknak azt, hogy Európa első írott demokratikus alkotmánya a Magna Charta és a magyar Aranybulla egyidős. Franciákkal közölném, hogy öt

marechal de France-ot, hat marechal de Camp-ot, öt general de brigade-ot adtunk Franciaországának. A poroszoknak megmondhatnók, hogy az első huszárezredüket Halász Zsigmond szervezte meg magyar huszárokból. Az Amerikai Egyesült Államok tudomásul vehetnék, hogy Washington forradalmának legnagyobb hőse, Kovács Mihály ezredes a Pulski légió parancsnoka magyar volt, hogy Amerika legnagyobb tudományos gyűjtője Xantus János, hogy Newyork városépítési tervének készítője, a Central Park szabályozója Asbóth Sándor és a Fehér Ház falán függő soringfieldi halálroham vezére Zágonyi őrnagy, mind magyarok voltak! Hogy a telefont Edison találta fel, de a telefonközpontot magyar munkatársra, Puskás Tivadar! Hogy Newyork legszebb színházait a magyar Bábolnay építette. És magyar építette a mexikói operát, a rio de janeiroi kikötőt, a velencei kiállítási palotát, a kairói tőzsdét, a palesztinai kikötőt!

Szóllósv János arca pirosan lángolt. Eriván tágra nyílt szemekkel nézte, hallgatta.

— Hogy mit lehetne megírni angoloknak, németeknek, franciáknak ebben az enciklopédiában? Hogy a legelső komoly matematikai munkák egyikét György mester írta 1499-ben, hogy Eötvös Loránd kapilaritási elmélete alapján építette ki rendszerét Einstein, hogy a magyar Jedlik Ányos tizennyolc évvel Siemens előtt felfedezte a dinamót, hogy az első lépcsőzetes bilentyű-rendszerű zongorát a magyar Janka Pál csinálta, hogy a magyar Virág József találta fel a gvors-távíró, amellyel percenkint ötezer jelet lehet továbbítani, hogy Kossuth Lajos Tivadar találta fel a folyosófülkés vasuti kocsit, hogy Türr István építette a korinthusi tengeri csatornát, hogy húsz éven belül három magyar nyerte el a Nobel-díjat, hogy a magyar Csermák találta fel a gégetükröt, hogy a bécsi egyetemen 1453-tól 1636-ig százharminckilenc magyar tanár volt, hogy Budapesten építették az első lánchídat, az első földalatti vasutat, hogy tizennyolc külföldi egyetemen működnek magyar tudósok, hogy Magyarországon volt 1782-ben a világ első polgári technikai főiskolája s a

selmebányái akadémia mintájára szervezték meg a párisi Ecole Centrale-t! Hogy mit írhatnék meg abban az enciklopédiában? Azt, hogy Magyarországon előbb volt papírgyár, mint Angliában!

Korompy döbbenetesen nézte.

— János! Ez mind nincs megírva?

— Nincs összegyűjtve! Ki tud arról, hogy az angol üvegyipar alapjait magyar üvegesek vetették meg s a worchester-stourbridgei üvegyár melletti dombot ezért hívják ma is Hungarian Hill-nek!

Eriván László hallgatva állt előttük. Aztán egyszerre azt mondta:

— Megkérhetném az urakat, hogy negyedóra ra vonuljanak velem félre?

Oda mutatott az üresen maradt asztal és karosszékek felé.

Szóttalanul elindultak s amikor elgondolkozva már mind a hárman ültek, azt mondta:

— Uraim! mi kitűnően együtt dolgozhatnánk!

Érdeklődve ránéztek.

— Megvásároltam a Schnürmacher-féle részvénytársaság egész részvénypaketjét, szükségem van új igazgatóságra. Megvalósítjuk ezt az elgondolást, amit most hallottunk!

Ebben a pillanatban Bálint Éva tánctól kihevült arca csillant meg Eriván előtt.

— Jöjjön — mondta — elviszem táncolni magát!

Eriván ránézett. Mosolygott. De ebben a mosolyban nem melegség volt, csak udvariasság.

— Bocsánatot kell kérnem — mondta, — az urakkal fontos tárgyalásom van. Most nem táncolok.

Bálint Éva arca rákvörös lett.

Egy pillanatig mintha megkövült volna.

Aztán szó nélkül hátat fordított és elsietett.

Eriván Szöllösy és Korompy felé fordult.

— Nos, beszéljük meg, uraim, a részleteket! Az igazgatóság elnökéül világháborús parancsnokomat, Freiherr von Novak-Zwickenau tábornokot, most gondolom a Szereday nevet viseli, fogom felkérni, a továbbiakban úgy képzelem, már a cél érdekében is...

Elmult éjfél, amikor felállottak. Melegen megrázták egymás kezét. Ekkor már tegeződtek.

Szeptember elsején új tábla került a Múzeumkörúti öreg bolt fölé. „Schnürmacher Mátyás temetkezési cikkek kereskedése“.

Egyébként más változás nem történt, csak Schnürmacher foglalta el Beretvás eddigi íróasztalát. Beretvás pedig felköltözött a félemeletre. Itt a félemeleten meglehetősen elhanyagolt, évek óta kiadatlan helyiségek voltak, melyeket valaha azzal a cézzal építettek, hogy iroda céljait szolgálják. A volt főnöki szoba most összekötő kapocsá vált a bolt és a félemelet között. Falépcső vezetett fel a három szobából álló új irodába, amelynek utcára néző ablakain feltűnő betűk hirdették:

LIBERTINUM RT.

Ez a három szoba tíz nap alatt tette meg azt a csodálatos változást, amelyet elképzelni sem tudtak volna, akik eddig akarták kibérelni s meglátva visszariadtak.

Eriván László, amikor azt jósolta Beretvásnak, hogy az augusztus huszadikai képeladások után a pénztárban levő összeg eléri a százezer pengőt, nem tévedett. Az irodahelyiségek megfiatalítása alaposan csökkentette ezt az összeget, de Beretvás riadt pillantására Eriván röviden megmagyarázta, miről van szó.

— Beretvás, magának még sokat kell megtanulni. Többek között azt is, hogy ostoba kereskedő kezdi azzal a takarékossgal, hogy kirakatában csökkenti a világítást! Aki belép a Libertinum r. t. irodájába, annak éreznie kell, hogy olyan helyen jár, amely feltétlenül bizalmat érdemel.

Nos, ez az iroda feltétlenül megérdemelte a bizalmat. Az előszobából nyíló szobák ajtaján lévő névtáblák gondoskodtak erről. Az első ajtón hatalmas fekete tábla arany betűi jelezték, hogy ez az igazgatóság szo-

bája. Alatta három kisebb tábla jelezte azt is, hogy kik a tagjai ennek az igazgatóságnak.

Szereday Rudolf
ny. tábornok
ELNÖK.

Korompý Géza
ny. ítélőtáblai bíró

Dr. Szöllösy János
országgyűlési képviselő

A második ajtón, mely mögött Eriván dolgozott, nem volt név. Csupán ennyi:

ÜGYVEZETŐ IGAZGATÓ.

A harmadik szoba ajtaján három üvegtábla hirdette a Libertinum r. t. különböző vállalkozásait:

BUDAPEST, A BEKE FŐVÁROSA.
emléklap kiadóhiv.

MAGYAR IRÓKAT A KÜLFÖLDNEK
Könyvsorozat kiadóhivatala
Libertinum r. t.

MAGYAROK A VILÁGERT
Enciklopédia kiadóhiv.
Libertinum r. t.

Ez a harmadik szoba teremnek is beillett. Aki ide belépett, csakugyan úgy érezhette magát, hogy konszolidált, anyagilag igen jól alátámasztott vállalkozás helyiségét látja. Közepén korlát húzódott, melynek külső oldalán két kényelmes karosszék garnitúra várta az ügyfeleket. A belső oldalán álltak az íróasztalok és az üvegfalú pénztárfülke. Az íróasztalok felett mindenütt tábla.

TITKARSÁG

KÖNYVELEŚ

SZÁMLÁZÁS

Minden tábla két íróasztalt fogott egybe, de a hat asztal körül nem mindegyiknek volt még gazdája.

Élsőnek egy fiatal lány lépett be. Egyenesen a Rókus-kórházból jött.

Beretvás Hugó, már az első napokban megfigyelte, hogy Eriván Lászlóban valami különös érdeklődés él a bajba került fiatal lányok iránt. Még Szent István napja előtt, a cég átvételének második napján történt, hogy az ügynökölésre jelentkezők között megpillantott egy fiatal lányt. Magyarokon kívül egyetlen nyelvet sem beszélt, holott a hirdetés is hangsúlyozta a nyelvtudást.

Nem ő volt az egyedüli, aki mégis próbálkozott. Eriván valamennyit elküldte, de a leányt ott tartotta. És átadott neki öt képet.

— Ha tudja, adja el.

A lány eladta.

Eriván a megállapított húsz százalékos jutalék helyett harminc százalékot fizetett és újabb képeket adott neki.

— Magának sohasem volt leánya, Beretvás, nem tudja elképzelni, hogy milyen keserű lehet az ilyen szegény, magukra hagyott leányok élete.

— Eriván úrnak van családja?

— Egy leányom van, meg fogja ismerni Beretvás. Éppen most készülök intézkedni, hogy őt is hazahozassam.

Ezen a napon együtt mentek el az irodából. Beretvás ezen a napon fizette ki Erivánnak az általa eladott képek után járó jutaléket. Négyezernégyszáz pengőt.

— Kísérjen el — mondta Eriván, — magának nem nagy kerülő s legalább kicsit beszélgetünk. A Molnár-utcában van egy fontos tárgyalásom.

Az úton Eriván a kislányáról beszélt.

— A legaranyosabb kisgyerek volt, Beretvás! Néha még ma is érzem, amint tejszagú kis karjait a nyakamra fonja.

— Londonban van intézetben? — érdeklődött Beretvás, de úgy látszik Eriván nem hallotta meg, mert nem válaszolt. S újra nem merte feltenni a kér-

dést. Attól félt, hogy már is tapintatlan volt. Mikor délután azt kérdezte Erivántól, hogy van-e családja s azt a választ kapta, hogy leánya van, már tudnia kellett volna, hogy a kérdezősködésben okos a tartózkodás. Egy szót sem szólt róla, hogy felesége is van vagy volt. Lehet, hogy elváltak s akkor kínos az érdeklődés, lehet, hogy meghalt s akkor a kérdés talán fájdalmat okoz. S most, amikor az kérdezte, intézetben van-e a lánya, ez azt jelentette, hogy ő a felesége körül feltételezhető tragédiát tudomásul vette. Így másodszor már nem tette fel a kérdést és nagy kő esett le a szívéről, hogy Eriván tovább beszélt a leányáról. Nyilván nem hallotta a tapintatlan kérdést.

— Most húszéves, Beretvás! Nagyon szép lány. Okos, kedves. Régen nem láttam. Ha itt lesz, sok szeretettel fogjuk körül venni. A maga felesége szereti a gyerekeket?

A Molnár-utcában egy öreg bérház előtt búcsúzott el Eriván. Beretvás otthon beszámolt a sétáról és a beszélgetésről Rózsikának. Hogy a Molnár-utca hányas számú házába ment Eriván, azt nem tudta megmondani, mert a házszámot nem nézte meg.

— De ha egyszer arra járunk, — mondta — alkalmasint meg tudom neked mutatni a házat, mert egy hegedűkészítő cégtáblája van a kapun. S amint láttam, egy magánnyomozóé. Nem különös? Az ilyesmit észreveszi az ember. Míg ha cipész vagy szabó tábláját látja, elsiklik a tekintete.

Vacsora közben még egyszer visszatért Beretvás a beszélgetésre.

— Meg fogod látni, megértő ember! Aki így tudja szeretni a gyereket!

El is határozta, ünnep után, ha alkalom adódik, ő fogja megemlíteni, hogy szeretné már megismerni a fiatal hölgyet.

De Szent István után, már korán reggel megsűrűsödött a levegő az irodában.

Eriván egyik telefont a másik után bírta reá. — Nyomdavállalatokat kellett felhívnia, árajánlatokat kellett kérnie. Koncseket is behívatta. Néhány tárgya-

láson Beretvás is részt vett, de nem nagyon értette, miről van szó, miért érdekli Erivánt, hogy melyik nyomda tud angol, francia, német nyelvű könyvet elvállalni. De megfigyelte, hogy legsímábban a német ment, viszont Erivánt elsősorban az angol és a francia érdekelte. Arról tárgyaltak, hogy speciális betűanyagra van szükség, franciául tudó szedőkre. Azután valami enciklopédiáról volt szó. Eriván három napon belül kért írásos árajánlatokat. Az egész nap azzal telt el. Beretvásnak alkalma sem volt a dolgot szóba hozni.

Csak este, közvetlenül a zárás előtt. De a mondatot sem tudta befejezni. Eriván felállt.

— Igaz is, dolgunk van még! Vegye a kalapját, a Rókusba megyünk.

— Rókusba? — döbönt meg Beretvás.

— Igen, — mondta Eriván. — Azt hiszem, egy kitűnő munkaerőt fogunk találni.

— A Rókusban?

— Olvassa csak!

Egy újságot tolt elébe.

— Ezt a lányt fogjuk meglátogatni. Aszpirinnal akarta magát megmérgezni, mert nem tudott álláshoz jutni.

Beretvás régen érezte magát kellemetlenebbül, mint ezen az úton. A Rókus-kórház rideg tömege kívülről is mindannyiszor megborzongatta, valahányszor elment mellette. Ilyenkor szinte érezte, azt a megmérhetetlen szenvedést, ami ennek az épületnek a szobáiban, ágyaiban felhalmozódott.

S most be kell lépnie a kapukon. Oda kell állni egy ágy mellé, amelyikben ki tudja, hány százan haltak már meg. Abban az ágyban, egy halállal vívódó fiatal élet küzdelmét kell végignéznie.

Amikor a portás, hivatkozva rá, hogy nincs látogatási idő, nem akarta őket beengedni, egészen megkönnyebbült.

De Eriván az ügyeletes orvost kérte.

— Ez a lány — mondta határozottan, — azért akarta eldobni magától az életet, mert nem tudott ál-

lášhoz jutni. Én az állást hozom neki s doktor úrnak kötelessége, hogy ilyen esetben túltegye magát a szabályokon.

— Nagyon sajnálom, a kórtermekbe nincs jogom látogatókat bebocsátani. Azt sem tudom, hogy milyen állapotban van a beteg és...

— Módjában van, megkérdezni. S ha a lány állapotja megengedi, behívhatja az ön szobájába, ahol beszélhetek vele.

Az orvos kényszeredetten odalépett a telefonhoz. Szürke szavak peregtek, aztán helyére akasztotta a kagylót.

— Nos, doktor úr?

— A beteg már rendben van. Holnap reggel hazabocsátjuk.

— Szóval beszélhetek vele? Miért kell, hogy annak a szerencsétlen leánynak még egy rossz éjszakája legyen? Miért feküdjék le azzal az érzéssel, hogy holnap ugyanabba a reménytelenségbe lökik vissza amelyből menekülni akart!

Beretvás nem volt komplikált lélek. Nem is nagyon értette meg az ilyen lelkeket. Döbönt értetlenséggel nézte Eriván Lászlót. Jön, azt a hitet kelti, hogy hatalmas tőke van a háta mögött. Egyedül erre a hitre támaszkodva, rideg céltudatossággal pozíciót, pénzt teremt magának. S ugyanakkor az egyik öngyilkosjelöltet a híd karfájáról hozza le, a másikért elmegy a Rókus-kórházba, s gügyögni kezd, ha a leánya jut az eszébe. Ki ez az ember?

Ez a kérdés egyébként már napok óta foglalkoztatta. Túlgyorsan követték egymást az események, elrontották az éjszakáit. Ezekben az álmatlan órákon kereste a választ kérdésére. Ki ez az ember? Londonban, Párisban voltak vállalkozásai. Igaz erre nincs semmi támpont. Csak Eriván állítja. Mint kiderült, egyetlen fillér nélkül érkezett vissza Budapestre. Hazudott volna?

Isten tudja. Kétségtelen, hogy jó üzletember. Kétségtelen, hogy eddig az eszközei, ha szokatlanok voltak is, senkit sem károsítottak meg. Itt volt ez a Szent

István kép. Schnürmacher neki akarta ajándékozni. S azt mondta, ajándékba nem fogadja el, mert üzletet akar csinálni vele. Tízszázalék Schnürmacheré. Ki is utaltatta neki. És nem is lehet rossz ember. Hát nem azt a megbízást adta, kutassa fel a festő leszármazottait, mert fizetni akar nekik?

Igen, ez az ember akar és tud pénzt csinálni. De mindenkinek megadja azt, ami az övé. S ha úgy alakul a helyzet, szívesen segít az elesetteken. Ott a Koncsek nyomdász esete, ott az a lány, aki ügynöklésre jelentkezett s mos itt, a Rókus visszhangos kapuszíjében verekszik egy másik elesett leányért. Miért? Mert neki is leánya van?

Beretvás Hugó gondolataiban most egy új kérdés bukkant fel.

— Vajjon milyen élete lehet Eriván leányának, ha az apja így az oldalára áll vadidegen leányoknak? Ez nem valami lelkiismeret-űzte jóvátétel?

Az orvos szobájába belépett az öngyilkos leány. A betegek köpenye volt rajta, de ebben a szomorú uniformisban is látszott, hogy aki előttük áll, nem egy elesett kis cseléd. Valami dac volt az arcában. A hangjában is.

— Huszonkétéves vagyok, — mondta a kérdésre, — hat liceumot végeztem. Két évig jártam állami női ipariskolába, megtanultam a női ruhavarrást, fehérnemű varrást, a kézi színes és fehér hímzést. És ugyanezt gépen is. Megtanultam gyorsírni, tizennyolcéves koromban lettem a gyorsírástanítói vizsgát, majd a gépírás tanítóit is. Eddig nem tudtam álláshoz jutni.

— Nyelveket tud?

— Beszélek németül és franciául. Ugyanezek a nyelveken gépírni és gyorsírni is tudok. Már elég jól beszélek angolul. Huszonegyéves koromban egy gyorsíróverseny hölgybajnokságát nyertem el. Azt hittem, valahol ebben a városban lesz valaki, akinek szüksége van erre a felhalmozott tudástömegre, amellyel szolgáltathatnék egy vállalatot, előbbre vihetnék egy üzletet. Azt hittem, az államnak, a fővárosnak, a magángazdaságnak valahol lesz egy íróasztala, ahol ez az ambíció,

munkakedv, erő, érvényesülhet és ellenértéket kap. Tévedtem. De sajnós, ostoba voltam, amikor aszpirinhez nyúltam. Valami komolyabb kellett volna.

Eriván nézte.

— Milyen fizetés mellett tudná megtalálni a számítását?

— Azt hiszem, nem csinálna rossz üzletet, aki havi kétszáz pengővel alkalmazna. Csak ilyen ember mégsem akad.

Eriván felállt.

— Szerződtem. Libertinum r. t. Múzeum-körút. Mikor léphet be?

A lány tágranyílt szemekkel ránézett.

— Maga nem rendőrségi ember? Nem újságíró?

— Vállalati vezető vagyok.

— S ez az ajánlat komoly?

— Mikor léphet be?

A lány az orvosra nézett.

— Mi holnap reggel a kórházból elbocsátjuk.

— Akkor holnap reggel belépek az irodába.

Eriván elővette a tárcáját és kétszáz pengőt az asztalra tett.

— Az első hónapi fizetés. Vizontlátásra holnap reggel.

Beretvás szédülten ment főnöke után. Mikor kiérték az utcára és fülébe csengett újra az utca megszokott zaja, nagyot lélegzett. De egyben aggodalom is támadt benne.

— S ha ez a lány holnap nem fog jelentkezni?

Eriván legyintett.

— Jelentkezni fog.

— Ugye, a kétszáz pengőt megkapta és...

Eriván elnevette magát.

— A pénztár csak akkor fogja nekem visszafizetni, ha a lány elfoglalja helyét. Ha nem, akkor én veszítettem.

Beretvás másnap a kétszáz pengőt visszafizette Erivánnak.

A lány reggel kilenckor munkába állt.

Szent István napja után megállott az a pénzügylyam, amely egy héten át Beretvás pénztárát duzzasztotta. A „Budapest, a béke fővárosa“ akció irama megállt. Még mindig történtek eladások, az emléklap címe némileg elvette a kép dátumhoz kötött jellegét, de most már mindennap több volt a kiadás, mint a bevétel. Az első nagy vércsapolást az iroda berendezése végezte el s azóta nap-nap után különböző nyomdászamlák kifizetése apasztotta a pénzkészletet.

Beretvás egyre aggodóbb arccal jelentette esténkint a pénztári helyzetet.

— Napok óta több a kiadás, mint a bevétel, Eriván úr.

Eriván nevetni kezdett.

— Fél, Beretvás?

— Nem, csak ugye...

— Hát ide figyeljen! Ez a vállalkozás még nem indult meg! A kép akció a vállalatától különálló hadjárat volt, azzal a céllal, hogy megindítandó vállalkozáshoz szükséges tőkét megszerezze. Kitűnően teljesítette kötelességét. Most kezdődik a Libertinum működése. Ezidőszerint ott tartunk, hogy befektetünk. Befektetünk, hogy holnapután sokszorosan visszakapjunk! Érti?

Beretvás buzgón bólogatott.

— Mert nézze meg, hogy mire adtuk ki a pénzt! Először is berendezkedtünk. Most pedig az enciklopédia elindításához szükséges nyomtatványokat rendeljük meg. Propagandalapokat, körleveleket, előfizetési felhívásokat és üzleti könyveket. Úgy két hét múlva aztán elindítjuk az ügynök hadat.

— Enciklopédia... — forgatta szájában a szót Beretvás. — Arra gondolok, hogyha eljönne hozzám egy ügynök, megvenném-e?

Eriván derúsen bólintott.

— Meg, Beretvás!

Beretvás fejét csóválta.

— Attól félek, hogy nem. Hatvan pengő! Nagy pénzt ez, Eriván úr!

— De részletre kapná! Tizennyolc havi részlet!

— Még akkor is kérem! Mert miért venném meg? Azon gondolkozom!

— Miért? — Eriván mosolyogva ránézett. — Mondja, ha magához elmegy az ügynök és azt mondja: uram, itt van egy gyönyörű díszmunka, vászonkötésben, mely félév múlva angolul, franciául, németül is etcetera megjelenik. Arról szól, hogy a magyarság kultúrában, irodalomban, művészetben, tudományban, közgazdasági vonatkozásban mit adott a világnak. Ezer esztendő kultúrális munkáját teszi mérlegre. Ennek a gyönyörű munkának az utolsó harmadrésze a jelenkor magyar értékeit, azok életrajzát öleli fel. Ön-ről például a következőket tudja: „Beretvás Hugó, született itt és itt, ekkor és ekkor. A magyar kamarazene egyik leglelkesebb művelője. Képzett hegedűs, aki három évtizedes tevékenységével a magyar zenekultúra terén végzett általánosságban megbecsült munkát.“ Mondja, Beretvás, de legyen őszinte, maga elküldi ezt az ügynököt?

Beretvás csak nézte Erivánt.

— Ez lesz benne?

— Ez.

— No, látja! — mondta Eriván. — Mi elvégzünk egy hatalmas kultúrális munkát! Csakugyan összegyűjtjük és közkinccsé tesszük egy nép értékeit. Aztán az utolsó kétszáz oldalon megszerezzen hozzá a vásárlókat is. A hiúságuknál fogjuk meg az embereket! Az eredmény? Használtunk a köznek, s közben mi is keresünk! Még pedig kitűnően.

Beretvás most kezdte megérteni, miről van szó. Rögtön aggálya is támadt.

— De az idegennyelvű kiadások! Ott nem hat ez az eszköz.

— Éppen azért a jó üzletember sohasem sieti el a dolgokat. Az idegen nyelvű kiadások sorsa majd attól függ, hogy mennyit hoz a magyar kiadás. A franciát mindenesetre biztosítja.

— Es gondolja Eriván úr, hogy a könyvet Franciaországban vásárolni fogják?

— Nem gondolom!

— De hisz akkor... — döbönt meg Beretvás — ez tisztára kidobott pénz!

— Nem barátom. Befektetés. Mint a neonfény a boltajtó felett.

Megveregette Beretvás vállát.

— Így van barátom! De azért lesz nekünk üzletünk a külföldi piacon is. Geszty Péterrel és társaival! Az angol, német, francia nyelven kiadott magyarokkal! Hát ne aggódjék!

Geszty Péter szeptember közepén kapta meg a Libertinum r. t. levelét.

Fogalma sem volt róla, hogy mi az a Libertinum.

A levélben olvashatatlan aláírású igazgató arra kérte, hogy a hivatalos órák alatt (délelőtt 9—2 és délután 3—6) felkeresni szíveskedjék. Teljes tisztelettel.

Kellemetlen napokat élt ezen a héten Geszty Péter. Két felvonással elkészült s úgy érezte, hogy becsületes munkát végzett. Elvitte a színházhoz, de egyáltalában nem találkozott azzal a lelkesedéssel, mely előző esztendőben szokta ilyen alkalmakkor körülvenni.

— Te is jókor jössz! — fanyalgott a színház igazgatója. — Azt sem tudom, hol áll a fejem! Na, sikerült?

Megint módjában volt megállapítani, hogy már nem az a színház számára ami azelőtt volt. Még előadják, egészen bizonyos, hogy ezt a darabját is előadják, de már kezdenek új ember után tekintgetni.

Később bejött a rendező, különben bűnösen rossz színész, leült az egyik kopott bőrfotelbe, a berámázott színlapok alatt és ásított nagyokat.

— Egész éjjel nem aludtam, barátom, van egy

kis nő most a Moulin Rouge-ban, na, mondd el, miről szól a darab!

— Halljuk, halljuk — mondta az igazgató és közben levelet írt.

Hát utolsó dolog ilyen érdeklődés mellett egy darab témáját elmesélni.

De hozzákezdett. Meglehetősen döcögve ment, érezte, hogy hallgatóival nincs érintkezési felülete, a szavak hatástalanul hangzanak. A rendező azért bölögtatott, különösen olyankor, amikor egy-egy ásitást nem sikerült elnyomnia.

Na, keserves másfélóra volt.

— Te is problémákkal jössz! — fanyalgott a színgazgató. — Drámát írsz! Gondolkoztatni akarod a közönséget? Nem akarod megérteni, hogy tőled nem ezt várják?

— Azt pedig nem írom többé! — tört ki. — Vanak írói feladatok, amelyek...

— Írói feladatok! Te megőrültél! — megrántotta a vállát. — Hát majd meglátjuk, kérlek! Utóvégre a maga életét mindenki maga irányítja! Te tudod mit csinálsz!

Pár nap mulva hallotta, hogy éppen az ő idejében, amikor a Geszty darabot szokták tálalni a közönségnek, más író darabját tervezik. Valami új ember, néhány tárcát olvasott tőle, ez lesz az első darabja.

Aztán a regény kéziratát megint visszakarta. Udvarias kitérő válasz. „Ez évi programunkba nem tudjuk már beilleszteni.“

Nézte a kéziratcsomót, bizonyos jelekből arra következtetett, hogy el sem olvasták. Geszty Péter a könyvkiadókat már nem érdekli.

Végezettül itt volt ez az áldatlan kapcsolat Bálint Évával.

Hát hiszen, ha a külső dolgokat nézzük nem volt semmi hiba. Schnürmacherné pontosan eljárt a randevukra és arról sem panaszkodhatott, hogy talán unja a szerelem testi vonatkozásait. Nem, Bálint Éva csakugyan nem volt közömbös az élet testi örömei iránt. Csak hát ezzel ki is merült az érdeklődése.

Geszty Péter egyre megalázóbbnak érezte helyzetét ebben a kapcsolatban, s még mindig nem volt ereje, hogy a vékony köteléket kettétépje.

Még keservesebbnek érezte helyzetét, mióta bejáratos volt a rózsadombi Schnürmacher villába. A társaság, a hang, saját ferde helyzete ebben a társaságban, csakugyan minden oka meg volt, hogy ne érezze magát a legjobban.

De ami legkeservesebben érintette, az volt, hogy érezte, hiábavaló minden jószándéka. Elkönnyvelték, elskatulyázták. És hiába igyekezett megmutatni, hogy több, jobb, mint az a márka, mellyel skatulyáját megjelölték.

Már azon gondolkozott, hogy Geszty Pétert hagyja meghalni és kétségbeesett kísérletbe kezd. Más néven indul el és kezdi előlről. Csak persze, hogyan kellene hozzáfogni? Valaki mégis csak kellene, aki tudja, hogy az az új név Geszty Péterrel azonos. Különben évekig tart és utóvégre csak kiderül. Viszont csak egy ember legyen aki tudja, már mindenki értesül róla s a kísérlet eleve megbukott. De azért játszott a gondolattal egyideig.

Ezekben a hetekben úgyszólván sehova sem járt.

Naphosszat a lakásában ténfergett. Hol kinyitotta, hol elzárta a rádióját. És mérhetetlen mennyiségű feketekávé, idegcsillapítót fogyasztott. És hetenkint háromszor persze, Bálint Éva.

Megpróbált belekapaszzkodni. Egy délután kitört belőle minden keserűség. Az asszony nagyon szép volt. Kis kék ingben hevert a pamlagon, szőke feje kissé kuszán aranyozta be az arcát.

— Éva! — tört ki Geszty Péter. — Idehallgass! Ez így nem megy tovább!

És kiömlött belőle minden keserűség. A lefelé hajló ív minden gyötrő kétsége.

— Istenem, istenem, — mondta az asszony — szegénykém, milyen rossz neked most! Úgy szeretnék itt maradni nálad, hogy megvigasztaljalak, de tudod, hogy mindig annyi a dolgom! Azt hiszem kicsit sötéten látsz! Te már annyi babért arattál, hogy...

— Száraz babéron, nem terem gyümölcs! Aztán meg a babér hamar széthullik, ha pihennek rajta!

— Látod, hogy nincs semmi baj! — csacsogott az asszony. — Amíg ilyen szellemeseket tudsz mondani! Írd bele az új darabodba!

Gyorsan felületesen megcsókolta. Geszty pillantása a tükörrre esett s meglátta arcán a hatalmas rúzslenyomatot. Düh fogta el.

— Egészen összekentél! Miért kellett annyit a szádra tenni?

— No tessék — csacsogott az asszony. — Ez a kedves vendéglátás! Van neked fogalmad róla, hogy milyen kitűnő márka ez? Most kaptam Párisból, rajtam kívül senkinek sincs Pesten. Mindenki mondja, hogy nagyon jól áll. Mi bajod van velem? Nem elég neked, hogy a tiéd Budapest —

— ... legköriürajongottabb asszonya! Bár ne lennél az!

Őszinte megdöbbenés sikoltott feléje az asszony hangjából.

— Te megőrültél!

Geszty legyintett.

— Na hagyjuk, szívem! Igazad van. Egy asszonyt megváltoztatni reménytelen kísérlet! Olyan reménytelen, mintha... mintha gombával etetsz egy tyúkot és azt hiszed, hogy ettől gombatojást tojik.

Nem, innen nincs segítség, állapította meg. S hordta tovább magában a kilátástalan jövő kísértő rémét.

Ebben a hangulatban kapta a Libertinum R. T. levelét. Az első pillanatban csak azt érezte belőle, hogy ez valami reménysugár.

Aztán lapozni kezdett a telefonkönyvben, mintha abból többet tudhatna meg a Libertinum Részvénytársaságról, mint amit a boríték árult el.

Végül is a borítékre fanyalodott és ez határozottan megnyugtatta. Ugyanis magán hordja mindazokat a vállalkozásokat, amelyek az iroda különböző ajtóit díszítették.

— Valamelyik darabban kapcsolatban terveznek valamit, — gondolta és unottan félretette a levelet.

Nagyon eltávolodott tulajdon darabjaitól. Különben is, miről lehet szó? Valamelyiket ki akarják adni könyvalakban. Szóval lesz egy hetven-nyolcvan oldalas füzet, pár száz pengő és...

Nem foglalkozott tovább vele.

Hogy reggel mégis elindult a Múzeum körúton, az kizárólag azért történt, mert álmából a végrehajtó keltette fel és adóhátralék miatt vörös cédulát hozott. Ami azt jelenti, hogy ha nyolc napon belül nem fizet, jönnek a szekérrel és elviszik a bútorait.

Keserves arccal indult útjára.

Milyen összegről lehet szó?

Ötszáz? Hatszáz?

Mindegy.

Ha százat lefizet az adójára, egy időre békén hagyják. Aztán majd meglátja.

— Ja! — mondta a tábornok. — Es ist ja so! Also Eriván, wie sagt man, előre! Én mondtam, te vagy kitűnő ember! Damals bei Batkov és most im közgazdasági élet! Nem tudom az urak tudják-e, hogy neked van Verdienst Kreuz, az arany vitézségi érem!

Korompy táblabíró felkapta a fejét.

— Ne beszélj! Te ilyen szépen vagy dekorálva? Eriván nevetett.

— Olyan régen volt a háború! Már el is felejtettem!

— Ja, aber das geht nicht! — kiáltotta a tábornok. — Die Herren, akik akkor szolgáltak velem, jövőnk össze minden hónapban! Éppen jövő hónapban lesz egyik, wie sagt man évforduló. Ilyenkor jövőnk össze mind uniformisban! Ja Eriván du sollst auch mitkommen! Bist du noch immer hadnagy? Also van még valami referálni?

Igazgatósági ülés volt a Libertinum megfelelő szobájában.

— Még csak az enciklopédia munkálatainak elindításáról kell beszámolnom, — mondta Eriván.

— Also?

— A szerkesztőbizottság összeállítását Szöllősy János igen tisztelt barátunk vállalta magára. A kötet anyagát befejező életrajzi rész megszerkesztésére viszont én tettem meg a szükséges intézkedéseket. A nyomtatványok elkészültek s az ügynöki gárda a jövő héten megkezdí a munkát.

— Brávó, brávó! — helyeselt a tábornok.

Szöllősy János felolvasta kiket kért fel a szerkesztőbizottságba és Korompy Géának is el kellett ismerni, hogy olyan előkelő névsor, melynél különbet aligha lehetett volna összehozni.

— Látjátok — mondta, — ez az amit én akartam! Ezek a nevek egymagukban garantálják, hogy a vállalkozás nem blöffölés, nem a közönség hiszékenységgel való visszaélés, hanem komoly munka, amiért érdemes a pénzt odaadni!

— Befejezésül még azt kell közölnöm, — rakta össze Eriván az iratokat, — hogy „Magyar írókat a külföldnek“ című könyvsorozatunk elindítására is meg tettem az intézkedéseket. Találtam megfelelő nyomdát, mely a francia könyvet el tudja készíteni s éppen ma vagy holnap délelőttre várom Geszty Pétert, akinek regényével szeretném a sort megkezdeni!

— Geszty... Geszty... — erőltette emlékezetét a tábornok.

— Velünk együtt ült a kupében tábornok úr. Mikor Bécsből Budapestre...

— Ja, ja, emlékszem már!

— Franciás szellem! — mondta Szöllősy. — Igaz, hogy én csak egy darabját láttam, méghozzá a legel sőt, de azóta bizonyára csak fejlődött, kiszínesedett a tehetsége.

A házitelefon berregett. Eriván felemelte, aztán az igazgatóság felé fordult.

— Ebben a pillanatban jelentik, hogy Geszty Péter megérkezett. Legalább azonnal az urak is megismerhetik.

Beszólt a telefonba.
— Kéretem Geszty urat.

Geszty Péter meglehetősen idegenkedve lépett be a szobába. De a következő percben megkönnyebülten lélegzett fel. Még mosolygott is.

— Ahogy látom, mi valamennyien ismerjük egymást!

— Persze! Persze! — ismertek egymásra mindannyian. — Szent Istvánkor Schnürmacheréknél!

Eriván cigarettával, helyel kínálta. S letegezte.

— Meg fogod bocsátani, hogy azonnal a tárgyra térek. Bizonyára hallottál már arról az elhatározásunkról, hogy vállalatunk magyar írók alkotásait hozza ki a különböző világnyelveken. „Magyar írókat a külföldnek.“ Úgy gondoltuk, hogy elsőnek téged hozunk ki francia nyelvű kiadásban. Úgy tudom kész regényed van.

Geszty csodálkozva ránézett.

— Honnan tudod?

Eriván mosolygott.

— Augusztus tizenötödikén este egyik dunaparti terrazon a szomszéd asztalnál ültem és akaratlanul is kihallgattam a beszélgetésedet, amit egy igen okos asszonykával folytattál.

Geszty összeráncolta a homlokát.

— Egy asszonnyal?

— Azt hiszem diktálásnál szoktad igénybevenni!

— Igen, igen — eszmélt Geszty, — emlékszem már.

— Nos, az a kérésünk, hogy ezt a munkát engedd át nekünk kiadásra. Feltételeink — tíz százalék az eladási árból — a szokásosak. Úgy gondoltuk, hogy előlegként kétezer pengőt bocsátunk rendelkezésedre.

Geszty Péter sápadt, fáradt arca színesedni kezdett. De nem értette, mi történik itt. Tegnap még senkinek sem kellett, ma egyszerre francia nyelven akarják kiadni regényét?

— Távlabbi elképzelés ez, vagy rövidebb terminusról van szó?

— A legrövidebbről. Szeretnők, ha a nyomda mielőbb munkához láthatna.

— S a lektúra? — csodálkozott fel Geszty. — Ki fogja a kéziratot elbírálni?

Eriván széles mozduláfort tett a levegőben.

— Kérlek a te neved nekünk elég garancia!

— Ez hazárdőr! — villant át Geszty Péter agyán a gondolat. — Hazárdőr, vagy tökéletesen járatlan a hazai, szakmai viszonyokban.

De persze erről egy szót sem szólt.

— A kézirat rendelkezésre áll — mondta, — természetesen írásos szerződést kérek és pönalé kikötését, ha a könyv megjelentetése mégis elmaradna.

— A szerződést azonnal megcsináljuk — mondta Eriván és megnyomta a csengőt. — Kérem kisaszszony, — szólt a belépő titkárkisaszszonyhoz, — szerződést fogok diktálni. Szóljon Beretvásnak is, hogy hozzon be kétezer pengőt és természetesen nyugtát róla. Geszty Péter névre. Honorárium előleg.

Geszty Péter határozottan szédült. Szinte észre sem vette, hogy közben búcsúzó kézfogásokat eszközölt a távozó tábornokkal, Szöllősyvel és Korompyval. Csak akkor ocsudott fel, amikor Eriván diktálni kezdte a szerződést.

— „Hivatkozással megbeszélésünkre, van szerencsénk igazolni a következő megállapodásunkat: átengedem Önöknek...” — Eriván felnézett. — Mi a regény címe?

— Halálos csend.

— „...Halálos csend” című regényem könyvkiadási jogait, a világ bármely nyelvén történő kiadásra“.

Geszty Péter homlokán megint felszaladtak a ráncok.

— Hazárdőr... — mormolta.

— „Honoráriumként Önök a mindenkori boltiár tíz százalékát fizetik, melyre ezen szerződés aláírása-

kor P 2000, azaz kettőezer pengőt előlegként készpénzben folyósítanak.“

— Hazárdőr... — mormolta Geszty Péter. — Fogalma sincs az itteni viszonyokról.

— „Az elszámolást naptári félévenként tartoznak megejteni. Amennyiben a mű francianyelvű kiadása hatvan napon belül nem jelennék meg, tartoznak Önök P 10.000, azaz tízezer pengőt készpénzben elmaradt haszon címén kifizetni.“

— Szélhámos, — rebbent meg Geszty Péter szeme.

Az írógép kopogott, aztán elhallgatott.

Eriván a levél egyik példányát aláírta, a másikat odanyújtotta Gesztynek. Ő is aláírta.

Egy udvarias mozdulat az íróasztal oldalán álló Beretvás felé.

— Parancsolj, kérlek!

Beretvás átnyújtotta a kétezer pengőt.

— A nyugta aláírását fogom kérni.

Aláírta.

— Így — mondta Eriván s a titkárnő és Beretvás felé intett. — Köszönöm.

Most már csak ketten maradtak a szobában.

— Nagyon örülök a kapcsolatnak, amely közöttünk kialakult, — fordult Geszty felé. — Még azt kell megbeszelnünk, hogy a fordítást miképpen intézzük el.

— Ki a fordítótok?

— Természetesen igen kitűnő fordítónk van. De helyesnek tartottuk, ha veled beszéljük meg.

— Hát kérlek... én most így hamarjában igazán nem tudnék valakit ajánlani. Talán a ti fordítótok!

— Igen, igen — mondta Eriván. — Csak vannak bizonyos aggályaink! Igen kitűnő ember, de nagyon lassú. Holott a könyvet nem szeretnénk késleltetni. Így arra kell, hogy kérjelek, nézz körül és...

— Hát várjunk csak!... — szeme egyszerre megvillant. — Sávoly Margit.

— Ki az?

— Te is láttad! Az az asszonyka, akivel akkor ott ültem a Dunaparton.

— Brávó! Már akkor megfigyeltem, hogy okos asszony! De tud ennyire franciául?

— Párisban született, ott járt iskolába, öt-hat év óta él csak idehaza. Legfeljebb, fordítását ellenőrzésképen elolvastatjuk a francia követség sajtóattaséjával.

— Sávoly Margit... — írta Eriván. — A címe?

— Ne fáradj vele, majd ideküldöm.

— Szeretném, ha még ma jönne. Természetesen a kéziratot is szeretném ma megkapni.

— Magával hozza Margit.

Az ajtóig kísérte Geszty Pétert, ott még egyszer megrázták egymás kezét, aztán az író kilépett az előszobába.

Ugyanekkor még egy ajtó csapódott és Geszty Péter megdöbbsent, mintha Bálint Éva karcsú alakját látta volna eltűnni az ajtó mögött.

Megállott. Lehet ez?

— Ostoba vagyok! Már mindenütt ezt az asszonyt vélem látni. Úgy látszik idegorvosra van szükségem.

Aztán kilépett a lépcsőházba.

Voltaképpen igen jól kellett volna éreznie magát. Váratlanul kétezer pengő hullott a zsebébe és egy csakugyan nagy lehetőség. De éppen ebben a lehetőségben nem tudott bízni.

— Hazárdőr! — állapította meg újra. — Ez a könyv sohasem fog megjelenni.

Geszty Péter jól látott. Azon a másik ajtón Bálint Éva lépett az irodába.

Beretvás mély tisztelettel ugrott fel a helyéről.

— Nagyságos asszonyom!...

— Jónapot, Beretvás! Az igazgató úr bent van a szobájában?

— Hogyne kérem!

— Egyedül?

— Igen. Azonnal bejelentem.

— Felesleges! — az ajtóra mutatott. — Ez a szobája?

— Igenis!

Már el is tűnt az ajtó mögött.

A Libertinum r. t. irodatermében két-két íróasztal volt egymással szemben elhelyezve. Beretvással szemben Lili ült, a Rókus-kórház öngyilkosa.

Lili ott a kórházban sem tűnt gyenge teremtésnek, de itt az íróasztalnál már elképzelni is nehéz volt, hogy ez az energiatömeg örök pihenésre vágyott. Három férfi helyett dolgozott s hihetetlenül gyors munkás volt.

Most felnézett a munkájából. Pillantásában nem sok barátság mutatkozott.

— Ki volt ez a luxusdáma?

Beretvás őszintén felháborodott

— De kérem! — mondta. — Hogyan szabad ezen a hangon beszélni egy előkelő úriasszonyról?

— Hát nem luxusdáma?

— A választékosan öltözködő úrihölgy: Schnürmacher úr felesége!

— Az öreg mókusé, aki lent pöszmötöl?

— De kérem!

— Szóval ez a híres Bálint Éva!

Aztán Beretvás mélységes megdöbbenésére így szólt:

— Eriván Lászlónak nem ilyen asszony való!

— De kérem! — állt fel Bálint remegve — a kisasszony csak nem képzei, hogy Schnürmacherné ónagysága és Eriván úr...

— De képelem! — hangzott a rövid válasz.

— No hát, ez mér...

— ...így szokott lenne! — fejezte be Lili. — Jön egy ilyen luxusnő és... — aztán dühösen dolgozni kezdett.

— Erre jártam — nyujtotta kezét Bálint Éva Erivánnak, — gondoltam, megnézem, mit csinált maga ebből az antikváriumból! Zavarom?

Máris ott ült a karosszékben.

— Tudja, hogy nekem tulajdonképpen nem kellene magával szóbaállnom? Megsértett!

— En?

— Maga, maga! Mikor nálunk volt. Táncolni hívtam és modortalánul visszautasított!

— Bocsásson meg, akaratomon kívül történhetett!

— Azt akarja mondani, hogy nem is emlékszik rá?

— Igen!

— Ez már a harmadik sértés!

— Harmadik? Akkor kell közben egy másodikonak is lenni!

— Nem hívtott fel telefonon! Legalább annyit mondani, hogy jól érezte magát nálunk!

— Csakugyan megbocsáthatatlan. Szolgáljon segítségemül, hogy ezt kellett semmiből elővarázsolnom.

Széles mozdulattal felölelte az irodát.

— Szabad cigarettával megkínálnom?

— Szép, hogy ez eszébe jut!

Rágyujtottak.

— Éppen egy cigarettányi pihenőm van — mosolygott Eriván. — Egy nyomdavállalat árajánlatáról kell még ma délelőtt tárgyalnom.

— Szóval, szép asszonyok számára nincs ideje? — sértődötten el akarta nyomni a cigarettája tüzet.

— Nem, nem! — fogta meg a kezét Eriván. — Mondhatom, hogy egy cigarettányi pihenőre szükségem is van. S ezt a pár percet talán felhasználhatom arra, hogy a bocsánatát kérjem!

— De úgy látszik, percről-percre többet kell magának megbocsátani!

Bálint Éva felállt. Duzzogva a vállát vonogatta.

Eriván egy pillanatig nézte, megmérte az asszonyt, aztán határozott mozdulattal megfogta az állát, maga felé fordította és megcsókolta.

Bálint Éva szinte elhült a váratlan, kemény csóktól.

Ez a csók nem volt kedves, nem volt gyengéd, szinte durva volt.

Döbbsen Erivánra nézett. De közben csengetett

a telefon. Az asszonyt azonnal elengedte, felemelte a kagylót.

— Halló... Igen! Azonnal!

Éva felé fordult. A szédült asszony kezét megcsókolta.

— Itt a nyomdász. Hívjon fel holnap telefonon.

És kinyitotta az ajtót.

Már kiáltott is a másik szoba felé.

— Jöjjön, Koncsek!

A kis szobát csak egy bronzarany állólámpa és a rádió számlapja világította.

Éva az aranyló fényben feküdt a pamlagon. Geszty Péter hosszú otthoni köntösében a pamlag szélén ült és cigarettázott.

— Már egészen az örülted vagyok, Éva!

A szavak visszhangtalanul mállottak el az alkonyati csendben. Az asszony szeme valahol a távolban járt.

— Délelőtt egy irodában jártam. Eriván Lászlónál, — mondta Geszty.

Bálint Éva arca egyszerre életet kapott, a férfire nézett.

— Egyik ajtón kiléptem, a másikon éppen belibent egy nő. Egy pillanatig megesküdtem volna, hogy te voltál! Aztán persze rájöttem, hogy ostobaság.

Az asszony arca lassan elfordult felőle. Szeme megint a távolba bujt.

Nagyon halkán szólt a rádió.

— Eriván... — mondta csendesen az asszony.

— Bizonyosan emlékszel rá. István napkor ő is ott volt nálatok. Akkor este bosszankodtam is. Jobban megnézted, mint amennyire nekem kellemes volt.

— Érdekes ember, — mondta halkán az asszony.

— Erős, erőszakos. Férfi. Nem nyavalyog.

Geszty kutatón ránézett.

— Éva?!

Az asszony megrázkódott.

— Az uram beszélt sokat róla. Tudod, ő vette meg a részvényeket.

Geszty hirtelen megfogta Éva kezét.

— Te! Mondd! Szeretsz engem?

— Örült!

— A kérdésre válaszolj!

— Válaszol a szituáció. Hogy itt vagyok a te lakásodban. Hogy a te pamlagodon fekszem. S hogy a ruhám egy karosszékben gyűrődik.

Geszty a fejét rázta.

— Ez csak azt bizonyítja, hogy a szeretőm vagy. Az asszony válasz nélkül öltözködni kezdett.

— Csak nem sértődtél meg?

— Ideges vagyok. Tudod, hogy mindig így kezdődik a vitatkozás és ma nincs kedvem vitatkozni.

KILENCEDIK FEJEZET.

Geszty Péter egy pillanatig sem hitte, hogy regénye megjelenik. Az egész vállalkozás olyan fantasztikusnak tűnt, hogy nem tudott bízni benne. Írók lakásán időnként megcsendül a telefon, a kagylón át ismeretlen női vagy férfihang jelentkezik, mely közli, hogy most olvasta el a „mester“ regényét, most látta a színdarabját és nincs hőbb vágya, mint hogy németre, olaszra, angolra, franciára vagy volapükre lefordítsa. Kitünő összeköttetései vannak, az elhelyezés máris bizonyosra vehető. Időnkint levelek is érkeznek. Ezek rendszerint külföldön élő magyaroktól jönnek. A lényegük ugyanaz, mint a telefonbeszélgetéseké.

Mindebből természetesen semmi sem lesz, de azért az író készséggel rájuk hagyja, csak csinálják. A negyedik oldal lefordítása után úgyis abbahagyják. Harmadik kategória a különböző új „irodalmi társaságok“ és vállfajaik. Ezek anatólógiaikba kérnek írásokat. Természetesen az antológiák sem jelennek meg.

Geszty Péter e próbálkozások közé sorolta az Eri-ván féle vállalkozást is. A különbség csak annyi, hogy most tőke áll a naivitás mögött.

Sávoly Margit már javában fordította a regényt. Eriván egy ízben telefonon jelentette, hogy a párisi híres Durand cég vállalta el a sorozat franciaországi terjesztését, de még mindig nem tudott hinni a megvalósulásban. Sem a pönálé kifizetésében. Ami a dologban biztos, az a kétezer pengő előleg.

S ezt a pénzt most úgy kell felhasználni, hogy valami haszna legyen belőle.

Legrosszabb állapotban nem a ruhái, nem a bútorai, hanem az idegei voltak. A színház körül egyik kellemetlenség a másik után. A darabot át akarták iratni vele, a terminus — március vége — rossz. Ki jár tavasszal színházba? A színészek, akikre a szerepeket kiosztották, másodosztályúak. Mikor mindezt szóvá tette, csak fanyalogtak. Sőt az igazgató valami olyant is mondott, hogy ha kedve volna megpróbálkozni valamelyik másik színházzal, ő igazán nem akar a kerékkötője lenni.

Mindehhez társult Bálint Éva. Isten tudja, mi van ezzel az asszonnyal. Azelőtt legalább a randevukon az övé volt. Most még ilyenkor is az az érzése, hogy a gondolata valahol másutt, másnál jár. Nem is lehet ezt ideggel elviselni.

Elhatározta, hogy egyszerűen elmenekül a saját életéből. Ezt a kétezer pengőt arra használja fel, hogy szó nélkül, búcsú nélkül elmenekül valahová, az olasz tengerpartra. Talán a magány kicsit magához téríti. És innen a távolból könnyebben megy a szakítás is.

Mikor az elhatározás megérett benne, már majdnem hálát érzett Eriván László iránt.

Bálint Éva elgondolkozó megváltozását nemcsak Geszty Péter vette észre.

Észrevette Schnürmacher is.

Még legénykorából magával hozott egy különös szokást. Lefekvés előtt mindig végigjárta az összes szobákat. Házassága első két esztendejét leszámítva, mindig úgy érkezett meg a felesége szobáiba, hogy azokat üresnek találta. Csak nyomai maradtak ott. A földre esett puderpufni, a szék karfájáról a szőnyegre

lecsüggő pongyola és valamelyik székre szórva a délutáni ruhája.

Éva szinte minden este házon kívül volt. Ma színház, holnap egy premiermozi, holnapután egy divatos hangverseny, aztán vacsora itt, vacsora ott.

Most egy idő óta, amikor érkezett a felesége szobájához, halvány fényt látott kiszűrődni.

Első este bosszankodott. Persze, megint elrohant és égve hagyta a villanyt.

Benyitott, hogy eloltsa.

S a felesége ott feküdt a pamlagon. Szeme riadtan tágra nyitva kalandozott valahol.

Schnürmachtetől mindenesetre olyan messzeségben, hogy benyitását észre sem vette.

— Te itthon vagy? — csodálkozott az ura.

Mikor magához tért, meglepően szelid volt a hangja

— Igen szívem. Itthon maradtam.

Reggelinél nem szoktak találkozni, de az ebédnél megfigyelte. Az eddigi idegesítő cikázás, az örökké magas hang elmaradt. Csendesen ült az asztalnál, mintha egész lénye valahogyan ellágyult volna.

Mintha rájött volna, hogy tévedett, a világ még sem körülötte forog.

Egyik nap meg is ijedt Schnürmacher. Ez este volt, vacsora után. Éva hintaszékben ült, szeme lehunyva.

Schnürmacher ujságolvasás közben felpillantott és azt vette észre, hogy az asszony arcát egyik pillanatról a másikra elfutja a pirosság.

— Éva! — ijedt meg. — Nem jól vagy?

A hangra hirtelen kinyitotta szemét és Schnürmacher észrevette, hogy a szemében könnyek vannak.

— Éva, én orvost hívok!

— Nem, nem! — kiáltotta és felugrott... — Idegesség. Ne haragudj, szívem, bemegyek a szobámba.

Negyedóra mulva Schnürmacher aggódva bement hozzá. Éva már ágyban feküdt.

— Jobban vagy?

— Igen, sokkal, — mondta és mintha egy kis hála

lett volna a hangjában. Hála a gyöngédségért, a jó szóért, törődésért. S szemében mintha egy kis szégyenkezés is ült volna.

— Milyen kedves tudna lenni ez az asszony — mormolta Schnürmacher, mikor kiment tőle.

S Éva feküdt ágyában, kicsit didergett is.

Ez a különös állapot aznap kezdődött, amikor Eriván László se szó, se beszéd, egyszerűen megcsókolta és aztán kurtán kidobta az irodából.

— Holnap hívjon fel telefonon. Leginkább három és négy között érek rá.

Azzal lépett ki az irodából, hogy nem fogja felhívni. Sőt, meg sem ismeri többé. Mit gondol ez az ember? Ez csak így megy?

Bálint Évát elkényeztették a kegyeit kereső férfiak. Ujjai körül forgatta őket. Most jön ez az ember, egy lépést sem tesz feléje, ellenkezőleg, már Szent Istvánkor valósággal megszégyenítette a modortalanságával. S ő ahelyett, hogy levonta volna a szükséges következtetéseket, elment ehhez az emberhez, felment az irodában. Felkínálta magát valakinek, aki a kis ujját sem mozdította érte.

A felkínálkozást aztán tudomásul vette. Nem udvarolt, nem mondott szépeket, nem vett elő egyetlen fegyvert sem, amellyel a nőt igyekezett meghódítani. Minek a hadjárat, ha az ellenség önként adja, sőt felkínálja magát? Tudomásul vette, goromba vággyal beleszókölt a szájába, aztán azt mondta, hogy holnap hívja fel.

— Soha! — sziszegte, amikor kilépett tőle. És másnap délután mégis felhívta.

Miért? Mi történt vele? Mi ez az érzés, amely reggeltől estig és estétől reggelig kínozza, gyötri, marja és minduntalan megalázásokba kergeti?

Igen, felhívta telefonon. Ahogy Eriván László megparancsolta.

— Maga az, Éva? — hallotta Eriván hangját. — Este hatkor ráér?

A hang arcába kergette a vért és mégis azt kellett mondania:

— Igen!

— Kötűnő! Akkor este hatkor várom. Nem! Jöj-jön negyed hétkor.

És megmondta a szállodáját és a szobaszámát.

Rettenetesen sírt utána.

És negyed hétkor ott volt a szállodában.

Azt hitte, elsüllyed a szégyenkezéstől.

— Nem először történik veled! — próbált cinikus lenni, hogy erőt merítsen.

Igen ám, de nem ilyen formák között.

Bálint Évával a nyári tengerparton és a téli síhelyeken szokott ez megtörténni. Csakhogy akkor ő ott lakott abban a szállodában és nem úgy kellett beosonnia. S ha nem hozzá jöttek az ő szobájába, akkor sem kellett mást tennie, mint három ajtónyi távolságon átsuhanni. És idegenben. Nem Budapesten, ahol minden harmadik ember ismeri.

Rettenetesen kínos érzés volt. Azt hitte, mindenki őt nézi. Már a portás hangját vélte hallani, amint utána kiált:

— Kit tetszik keresni? Nőknek nem lehet felmenni a urak szobájába.

Persze a portás nem kiáltott. Talán észre sem vette. Mégis a liftboy arcában is pimasz kíváncsiságot vélt találni.

Aztán a tévelygés a hotelfolyosón, a szobalányok tekintete, mely egy-egy fordulóig elkísérte. Végre megtalálta Eriván ajtaját. Lenyomta a kilincset.

Zárva volt.

Most mit csináljon?

Halkan kopogott.

Semmi válasz.

Majdnem sírt szégyenletében.

Újra kopogott.

Nincs itthon. Őt iderendelte, igen úgy rendelte ide és nincs itthon.

Könnyes szemekkel, szinte futva indult a lépcsőház felé. Most érezte, hogy Geszty Péter milyen könnyűvé tette neki ezeket az utakat. A diszkrét, csendes

lakással, ahol minden kilincs magától nyílt, csak hogy neki ne legyen egyetlen rossz pillanata.

A lépcsőházban kapta el Eriván.

Még csak bocsánatot sem kért, még csak nem is volt gyöngéd és halk a szava. Szinte harsogott.

— Kicsit elkéstem, kedves! Ez az ostoba nyomdász még negyed hétkor sem értette, mit akarok. A fejébe kellett vernem. No, gyerünk szépen.

Mi ez a rettenetes érzés? Ököllet szeretett volna az arcába csapni. És mégis visszament vele. Kellett, hogy visszamenjen. Honnan van ennek az embernek ereje felette?

Igen, aztán ott voltak a szobában. Eriván ránevetett, nevetve betolta a fürdőszobába. Egy lépést utána ment, magához szorította és erős, fehér fogai-
val belecsókolt a szájába.

— Siess! — mondta aztán és kilépett a fürdőszobából.

Minden izében remegett. A megalázottságtól, a szégyenkezéstől. És mégis vetkezett:

Pillantása a tükörrre esett. Kis fekete selyem ingben állt a fürdőszoba küszöbén. Vakító fehér bőre, gyönyörű karcsú alakja, aranyló szőke haja szikrázva vördött vissza a tükörből.

Még valamit, szinte önkívületben, igazítani akart magán, amikor az ajtó kivágódott.

— Még mindig nem vagy kész?

Eriván volt pizsamában. Már tegezte.

Mikor meglátta a kábítóan kívánatos asszonyt, egyetlen szó nélkül felkapta, vitte és az ágyra dobta. Még annyi időt sem adott neki, hogy ledobja a cipőjét.

S az asszony félóra mulva dideregve feküdt a paplan alatt, míg Eriván az ágy szélén ült és egy árajánlatot tanulmányozott.

— Ostoba! — mondta. — Nem tudja, miről van szó! Azt hiszik ezek, hogy én nem tudom az árat, nem tudom, miről van szó?

Észre sem vette, amikor Éva kibujt az ágyból és besurrant a fürdőszobába. Csak akkor vette észre, amikor sápadtan, felöltözve kilépett.

— Mész már? — mondta és felállott. Ránevetett.
— Nem csókollak meg, mert elmázolom a ruzst a szádon. Valamelyik nap hívj fel újra.

Régen érezte magát ennyire megalázva.

Ezen az estén találta először odahaza Schnürmacher a feleségét.

De ezen az estén még nem érezte meg Bálint Éva, hogy ezt a megalázottságot, amit ő ma ismert meg, évek óta viseli ez az ember.

Ezen az estén Eriván és Geszty Péter közt vont akaratlan párhuzamot.

Minden jel, minden szó, minden összehasonlítás, minden emlék Geszty Péter mellett vallott.

S ő dideregve mégis egyre Eriván erős, egészséges fehér fogsorát, mosolyát látta maga előtt villogni, az ő karjának vad szorítását, erejét érezte.

Azóta még kétszer volt Eriván szobájában. Egyetlen gyengéd szót sem kapott. Háromszor is előfordult, hogy felhívta az irodájában telefonon és azt a választ kapta:

— Most nem érek rá, majd később hívj!

És egy hét mulott el, hogy egyáltalán nem kellett Erivánnak.

Végre elérte telefonon.

És megbeszélték, hogy felmegy hozzá a szállodába. Alig várta, hogy végre hat óra legyen. Aztán rohant.

S az ajtó zárva volt. Eriván nem volt otthon.

Hét óráig várt rá. Nem jött haza.

Ezen a héten Eriván feltűnően ideges volt. Beretvás úgy vélte, hogy minden oka meg is van rá. Megkezdődött a kampány, az enciklopédia érdekében. Eriván egy egész napot arra használt, hogy az ügynököket kioktassa. Aztán az ügynök-raj megrohanta a várost. A nyomdai munkát Konkseknek adta. Ezerötszázoldalas hatalmas munkáról volt szó, olyasmiről, amivel kis nyomdáját még sohasem bízták meg. Szinte

egyszerre rántotta ki a bajaiból. Igaz, hogy más oldalon viszont megsokszorozta a gondjait. Elég lesz-e a betűanyag, új munkásokat kell felvenni, az eddigi személyzet nem elegendő. Aztán a szedőgépek ólomellátása. Papírbeszerzés. Csupa olyasmi, amiért már most kell pénzt kiadni. Nem ér rá akkor fizetni, amikor elkészül a munka s benyújthatja a számlát.

Eriván ideges volt, de pénzt adott neki.

Aztán vagy tízezer kérdőív ment ki különböző címekre. A Libertinum r. t. nagy enciklopédiájából „a jelen kor magyar értékei közül nagyméltóságod, méltóságod, nagyságod neve és életrajza nem maradhat ki. Tisztelettel kérjük életrajzi adatait a megfelelő rovatokba bejegyezni s a kérdőívet postafordultával visszaküldeni“.

Aztán a kérdőív alján apróbetűkből még néhány sor:

„A „Magyarok a világért“ c. munka egy példányát P 48.—, azaz Negyvennyolc pengő kedvezményes előjegyzési árban megrendelem és a munka szállításakor kezdődő tizenkét, minden hó 1-én esedékes részletben lefizetem. Nem rendelés esetén ez a pont törlendő.“

Végül a kérdőív alján egy kipontozott vonás az aláírásnak s alatta még egy a pontos lakcímnek.

— Kíváncsi vagyok, hány rendelés érkezik a kérdőívekre? — jegyezte meg egy nyugodt percben Beretvás.

— Több, mint ahányan a könyvet meg akarják rendelni — hangzott Eriván válasza. — Nagyon sokan el fogják felejteni, hogy kihúzzák a megrendelő pontot. Kipróbált fogás.

Beretvás döbbenten ránézett.

— De ne aggódjék, az emberi hiúságra mindig lehet építeni. Aki most nem rendel, rendelni fog két hét múlva.

— Úgy gondolja, Eriván úr, hogy ilyen rövid időn belül kedvezőbb gazdasági helyzet alakul ki?

— Nem. De két hét múlva egy ügynök fogja felkeresni azt, aki az életrajzi adatait beküldötte, rendelni

azonban nem hajlandó. Át fogja neki nyújtani a már megírt életrajzát. S felkéri, hogy amennyiben valami hiba volna benne, azt korigálja. S amikor az illető elolvasta, hogy ő milyen nagy értéke a magyar kultúrának, az ügynök még egyszer felszólítja, hogy a könyvet rendelje meg.

— Nahát...! — hült el Beretvás.

— Húsz százalék rendelni fog. S minthogy a kérdőívekre már korábban bejön húsz százalék, lesz már negyven.

— S a többi hatvan százalék?

— Egy hónap múlva kap látogatót. Nekik már a nyomdai kefelenyomatot fogják bemutatni azzal a kérelemmel, hogy korigálják. Húsz százalék ismét rendel. Tíz százalékot pedig behoz a kész könyv. Ez hatezer példány. A negyvennyolc pengős árból ügynöki jutalék címén üssön le tíz pengőt. Hatezerszer harmincnyolc. Számoljon, Beretvás! Kétszázhuszonnyolcezer pengő! S még nem rendelt az állam, a főváros, nem rendeltek az intézmények, bankok, iparvállalatok. S még hiányoznak az utóbbiak hirdetései is. Félmillió üzlet ez Beretvás!

Nem, Eriván csakugyan nem a vállalkozás miatt volt ideges, ezt végül is be kellett látnia Beretvásnak.

Mindenesetre megnyugodva állapította meg, hogy főnökének idegesebb állapota semmiben sem befolyásolta a kettőjük között kialakult viszonyt. Majdnem minden este együtt mentek el az irodából. Emiatt változott is Beretvás megszokott útiránya. Eriván az irodából minden este felment a Molnár-utcai házba, ahová egyszer már elkísérte.

Azon a napon, amikor Bálint Éva hiába várt rá a szállodában, ugyancsak belépett a Molnár-utcai kapun. Egyébként ezen a napon volt a legidegesebb.

— Várjon rám, Beretvás! — mondta. — Beszélnem kell magával!

Beretvás állt a ház előtt, tulajdonképpen bosszankodni szeretett volna, hogy felborítják a megszokott életét, de nem tudott bosszankodni.

— Megbecsül! — gondolta. — Én vagyok a bizal-

mas munkatársa! Az ilyesmit értékelni kell. Nem fontos, hogy félórával később érek haza.

Tíz percig sem tartott, Eriván újra lejött. Feldult volt az arca, de igyekezett a nyomait eltüntetni. Talán ez az igyekezet tette, hogy egy árnyalattal hangosabb volt, mint szokott lenni.

— Ma együtt vacsorázunk, Beretvás! — kiáltotta.
— Na, hová menjünk?

Rendkívül vidámnak igyekezett látszani.

— Nos, nem tud egy jó kis kocsmát?

Fájdalom, Beretvás a jó kis kocsmák tájékán igen járatlan volt.

— No, mindegy, majd csak találunk valamit! — mondta és az Erzsébet-hídon elindultak Buda felé.

Bár október volt, meglehetősen langyos szellő simogatta őket, kellemes volt a séta. Beretvás arra gondolt, milyen kár, hogy lakására nem vezettette be a telefont. Most oda szólhatna Rózsikának, hogy ne várjon rá a vacsorával. Így majd a vendéglőből a szomszéd villába kell telefonálnia Kovácsékhoz. Talán átküldenek Rózsikához. Eddig mindig megtették, igaz, nem is vette szívességüket gyakran igénybe.

— Legközelebb már mégis eljövök magukhoz Beretvás! Vágyom egy kis muzsikára. Persze, csak ha nem leszek alkalmatlan a nagyságos asszonynak.

— A világért sem! — tiltakozott Beretvás. — A feleségem már említette is, hogy mielőbb szeretné Eriván urat vendégül látni.

Mire maguk mögött hagyták az Erzsébet-hídat, Eriván egészen összeszedte a vonásait. Nyoma sem volt rajta az előbbi felindultságnak. Csak a szemöldöke rándult néha.

— Tudja mit. Menjünk valami cigányzenés helyre! De korán volt még.

— Maga úgysis szeret gyalogolni, felmegyünk a Gellérthegyre. Az én időmben volt ott egy mulatságos kis kocsmá, csupa szerelmes pár látogatta. Lehet, hogy „Búsuló juhásznak“ hívják? Megkeressük.

A Gellérthegy oldalán, a nyolcas autóbusz útvo-

nalán felkapaszkodtak a Sánc-utcáig, ott Eriván egy táblára mutatott.

— Jól emlékeztem. Búsuló juhász! Látja a tábla mutatja is az utat hozzá!

De mintha most megint elkomorodott volna Eriván arca. Szótlanul ment Beretvás oldalán. Hogy Schnürmacherné a szállodában várja, az eszébe sem jutott.

Beretvás erre az estére még évek múlva is csak borzongva tudott visszagondolni.

A kis kocsmá csakugyan ott állt a régi helyén, félkör alakú, köröskörül üvegfalú terme semmit sem változott meg.

Két szerelmes pár ült benne és három szál cigány húzta.

Eriván Lászlón valami különös elérékenyülés vett erőt, amikor megállt az ajtóban.

A pincér egy kis sarokasztalhoz vezette őket. Még mindig korán volt, vacsorázni. Eriván bort hozatott.

Azonnal töltött, egyetlen hajtással leitta, aztán újra töltött.

— Lehetőleg tartson velem lépést — mondta Beretvásnak. — Nem szeretem, ha a partnerem józanabb nálam.

Beretvás igyekezett is, de Eriván tempóját meg sem tudta közelíteni. Hatalmas iramban ivott. Igaz, Beretvásnak lényegesen kevesebb szeszre volt szüksége, hogy elérje azt a ködös állapotot, ami az alkoholfogyasztás velejárója.

A cigány „császárt“ szimatolt Erivánban, egyre közelebb húzódott az asztalukhoz.

— Eredj innen! — kiáltott rá durván Eriván és újabb bort rendelt.

De később megbánta durvaságát, mert egy darabig nézte a cigányt, aztán a szemével odaintett neki.

A primás nem volt könnyen sértődő természet, azonnal odaugrott.

— Azt húzd el, hogy „Fa leszek, ha fának vagy virága!“

A cigány húzni kezdte.

Beretvás rendkívül kényelmetlenül érezte magát. Az ő asztalánál cigány még sose húzta. Szemérmes lélek volt, el sem tudta képzelni, hogy érzéseit a cigánynak kiszolgáltatassa.

Eriván szótlanul ült a helyén, maga elé nézett, két kezét az asztal felett összefonta.

Mikor a dal véget ért, felhajtotta a poharát.

— Na, — mondta — régen volt. Most azt húzd, hogy „Elmegyek a templom mellett.“

A cigány rákezdett.

Halkan, szordinósan játszott.

— Érdekes — gondolta Beretvás — ez a cigány is egészen jó hegedűs.

Egyszer csak azt vette észre, hogy Eriván énekel.

Csak úgy magának, csendesen, de énekel.

„Elmegyek a templom mellett,

Jaj, de szépen énekelnek,

Valamikor régesrégen

Nékem is volt imádságom

Reménységem,

Nékem is volt imádságom,

Reménységem...“

Beretvásban érvényesülni kezdett a szesz.

A megdöbbenés, hogy Eriván énekel, elenyészett. Űszni kezdett a muzsikában.

És bólogatott hozzá.

Egyik nóta a másikat követte, aztán egyszerre régi slágereket kezdett rendelni Eriván. Beretvás jól emlékezett rájuk, úgy húsz, huszonkét éve voltak divatosak.

„Bözsi ne sírjon...“

Beretvás bólíntott. 1918. Nyár. Egyszer egy hajón... Nagymarostól Budapestig. Vasárnap este volt.

Aztán „Egy szál cigánnyal huzatom“.

Halványan érezte, hogy Eriván a dal taktusára az asztalt veri.

„Rózsika jöjjön a Széna-térre,

Még ma délután...“

Beretvás mosolygott.

Rózsika... Telefonálni kellett volna...

De már igen nagy feladatnak érezte, hogy felálljon az asztal mellől.

Eriván felugrott. Az asztalról szanaszét gurult minden üveg és pohár

— Acsi!

A cigány elhallgatott.

— Oda mind! A tulsó sarokba!

A banda gyorsan iszkolt.

Eriván egyenesen, mozdulatlanul állt. Mint a szobor.

— Kész vagytok?

— Igenis, kérem alássan!

— Hát akkor halkan, de nagyon halkan — hangja elcsuklott — a Bölcsődalt!

A cigányok tanácstalanul egymásra néztek.

— Nem tudjátok? — ordította. — Ide figyelj!

A hatalmas ember egyszerre, mintha egész nagyságában egy nagy darab lüktető szívvé változott volna, összecuklott. Igen, mint egy bölcső fölé hajoló nagy darab szív. És halkan, egy gyereket csicsigatva, dúdolni kezdte.

A primás elkapta a hangot. A bandával összenézett, aztán felsírt a hegedű és felsírt a cselló.

Beretvás részeg volt. Riadtan nézte, hogy Eriván egyre jobban összecuklik, egyre mélyebben, mint egy bölcsőre, az asztalra hajlik.

S a szeme csupa könny.

— Eriván úr...! — motyogta. — Eriván úr, én...

Eriván nem hallotta.

Mélyen a borfoltos asztalra hajolt és halkan, esze-lősen gügyögött.

— Kicsi baba... most aludni fog a kicsi baba... tente, tente... így... kicsi baba behunyja a szemét.

Beretvás megrázkódott. Mintha jeges szelet bocsátottak volna rá, mintha jéghideg vizet öntöttek volna rá, egyszerre kijózanodott.

Riadtan nézte Erivánt.

Eriván nem látott senkit.

Két szeme tele volt könnyel. Két erőszakos keze

gyengéden remegett az asztal fölött, melyet most bölcsőnek látott.

A cigányok hegedűjén halkan altatott a dal.

— Tente, tente, tente... anyuka vigyáz a baba álmára... tente... tente, tente...

Aztán a dal utolsó foszlánya is elmálott a levegőben. Csend volt.

Ervián még egy pillanatig kitárt kézzel ott állt a bölcsőnek látott asztal fölé hajolva.

Aztán egyszerre észrevette Beretvást. Tétován ránézett.

Most észbe kapott, megrázkódott. Magához tért. Abban a pillanatoan kiegyenesedett.

— Menjetez ki! — mondta a cigányoknak, de nem nézett rájuk. — Kaptok kint bort.

Aztán visszaült a helyére. Az arca most már megint a régi volt.

— Na, ezt jól megcsináltam, — mondta. — Nagyon részeg vagyok, Beretvás?

— Szó sincs róla, Eriván úr — dadogta ijedten. — Szó sincs róla, csak...

— Csak részeg vagyok!

Csend. Két kezét az asztalon megint összefonta és maga elé nézett.

A cigány kivonult. De úgy érezte, hogy nem lenne helyes, ha a mulató vendéget éppen ebben a lélektani pillanatban zene nélkül hagyná. Kijózanodik és vége a keresetnek. Csak annyi időt hagyott bandájának, hogy egy pohár bort felhörpítsen, aztán halkan, mint ha éppen csak a visszhang volna, vagy emlékeket ébresztgetne, innen kívülről sorra vette ugyan azokat a dalokat, melyeket az imént Eriván rendelt nála.

A két szerelmes pár elment már. Eriván a nagy teremben egyedül ült Beretvással.

A szomszéd szobából halkan szűrődtek a nóták hangjai.

Eriván ült az asztalnál, két kezét összekulcsolva az asztallapon. Feje súlyosan egyre lejjebb hajolt.

Beretvást újra beburkolta az alkoholgőz. Motyogott.

— Hát ezerszer harmincnégy... hatvan százalék megrendelés... telefonálni Rózsikának.

Eriván egyszerre megszólalt.

— Tizenöt éve nem láttam. Most húsz éves. Nem találják!

Beretvás bután ránézett. A szavak már nehezen jutottak el az értelméig.

— Nem találják! — ordított fel Eriván. — Erti, Beretvás! A lányomat nem találják! Hat hete nyomoztatok utána! És nincs!

Most halálosan sápadt volt az arca.

— Beretvás! Nekem nem kell a pénz!

Beretvás dadogott.

— Igenis. Eriván úrnak nem kell a pénz!

— Nekem jó egy vaságy, egy darab kenyér, egy darab szalonna. Nekem egy szál ruha kell, hogy meztelen ne legyek! Én tíz évig voltam Londonban, Párisban, volt úgy, hogy három napig nem ettem! Nem fontos! Én mindent elbírok!

— Igenis, Eriván úr mindent elbír!

— Nem hagytam magam! Engem úgy le nem taglózhatott az élet, hogy fel ne keljek! Hogy mindent előlről ne kezdjek! Beretvás!

— Pa... parancsojon, Eriván úr!

— Tudja, miért? A lányoméért!

— Igenis. A lányáért.

— A lányoméért, akit nem találnak! Akit tizenöt éve nem láttam! Mindent miatta csinállok! Párisban, Londonban, Budapesten! Most Budapesten!

— Buda... Bu...

— Budapesten! A lányoméért! Hogy kárpótoljam mindenért! Hogy gazdag legyen, szép legyen, elegáns legyen, hogy... hogy boldog legyen, Beretvás!

— Igenis... boldog leszek.

— Londonban egyszer már ott tartottam, hogy fontokban vagyok gazdag ember.

— ... fontokban...

— Egyszer Párisban is azt hittem. De jött a frankhamisítási ügy és engem kiseprűztek. Most harmadszor kezdem újra! Budapesten! A lányoméért! Hogy

mindenért kárpótoljam! Pokol volt a gyerekkora! Csak azt látta, hogy az anyja meg az apja hogyan marják egymást. Aztán azt látta, hogy ringyó lett az anya! Ringyó! Aztán az a bestia engem taposott a sárba! És elrabolta a lányomat!

Az asztalt verte.

— Beretvás! Meg kell találni!

— Igenis! — ugrott fel támolyogva, mintha indulni akarna, hogy megkeresse.

— Meg kell találni! Neki csinálom az enciklopédiát! A Geszty regényét. Neki kell a pénz! Sok pénz! Minden! Nekem semmi sem kell! Beretvás érti?

Olyant vágott az asztalra, hogy most már másodszor gurult minden szanaszét.

Feje bele esett a lucskos aszalterítőbe.

Beretvás riadtan csuklani kezdett.

Eriván lassan fölemelte a fejét.

Nézett maga elé s a szája mozgott.

— Bestia! Először az én életemet tette tönkre. Aztán ellopta a leányomat! Marika... kicsi Marika...

Ebben a pillanatban hangos társaság robogott a helységbe. Voltak vagy tizenketten. Nevetés, viháncolás, asztaltologatás.

A cigány egyszerre hangosan, rikkantó csárdásba kezdett.

Eriván megrázkódott. Mintha ezzel az egyetlen mozdulattal lerázta volna magáról az egész alkoholgőzt, részegséget. Egyetlen pillanat alatt józanná lett. Látta, hogy vele szemben teljesen elázva motyog Beretvás.

Erélyesen kopogott a poháron.

— Fizetek! Telefonáljanak taxiért!

Fizetett. Odadobott egy bankjegyet a cigánynak, aztán határozott, parancsoló mozdulattal a részeg ember hóna alá nyúlt.

— Gyerünk, Beretvás!

Felemelte és keze durva szorításával ébren tartotta, amíg a taxiba be nem rakta.

— Hol lakik?

— Hü... hüvösvölgyben.

— Azt tudom. Útcát és házszámot kérek.
Beretvás eldadogta.

— Hallotta! — intett a soffórnek. — Mehetünk!
Elvitte a lakásáig. Odaállította az ajtóba és csengetett helyette. Mikor az előszobában kigyulladt a vilany és hallatszottak az ajtónyitásra közeledő lépések, Beretvás vállára ütött.

— Tartsa magát! Már nyitják az ajtót!

Azzal lement a lépcsőn, beült a taxiba és elindult a hotelje felé.

TIZEDIK FEJEZET.

Eriván László becslése pontosan bevált. Hétfői napon küldték ki az életrajzi adatokat kérő íveket és csütörtökön kezdtek visszaszállingózni. Az első napon huszat hozott a posta és négyen megrendelték a könyvet. Húsz százalék.

Eriván maga bontotta ki a postát.

Beretvás ott állott mellette. A részeg éjszakáról mindeddig nem esett szó közöttük. Beretvás másnap reggel sápadtan és büntudatosan járkált, de Erivánon semmi megnyilvánulását sem látta annak, hogy az éjszaka történt valami. Így lassan elenyészett benne az aggodalom, hogy a dolog szóba kerül. Most ott állt Eriván mellett, Lilivel, a titkárnővel együtt és nézte, ahogyan a postát bontja.

Amint az elsőt kibontotta, felnevetett.

A levelet odalökte eléjük.

Egy volt miniszterelnök. Sűrű gépelt sorokban írta tele önmagáról az egész kérdőívet. Nem is volt elég neki saját érdemei méltatására. Külön pótívet ragasztott az aljára.

— Mit mondtam, Beretvás? Az emberi hiuságra alapított üzlet biztosra megy!

Aztán, miközben a többi levelet bontotta, oda-szólt: — Telefonáljon csak a Koncsek nyomdába! Kérdezze meg, hogy mi van a papirossal. A gyár tegnapra ígérte.

Beretvás kiment.

— No, kislány — mondta Eriván — s közben a leveleket nézte — magával mi van?

— Dolgozom, igazgató úr.

— Jókedvvel?

— Igen! — csillant meg a lány szeme.

— Bravó!

De közben egy pillantást sem vetett a lányra.

Nem vett tudomást arról a rajongó pillantásról, ami a lány szeméből feléje szállt.

— Igazgató úrral élvezet a munka! Tempója van!

A lány nagyon csinos volt. Arca megszínesedett, karcsú, kemény fiatal teste feszült a barna szoknyában, drapp pulloverben. Karcsú, nagyon finom lába volt.

— Maga csinos! — mondta Eriván. — Hamar férjhez fogják vinni tőlem!

— Soha! — tört ki a lányból. Szinte kiáltotta. — Igazgató úrtól soha!

Ez a kitörés olyan volt, hogy Eriván homlokán felszaladtak a ráncok. Szúrós pillantással a lányra nézett.

A lány vissza. De a pillantásában minden benne volt:

— Mondd, hogy jöjjek, jönni fogok! Azt csinálhatsz velem, amit akarsz!

Eriván állta a pillantást, aztán ridegen így szólt:

— Menjen kérem és folytassa a munkáját.

A lány riadtan ránézett, aztán gyorsan elindult.

— Egy pillanat! — hangzott utána, amikor már az ajtónál volt. Visszafordult.

Eriván a szemébe nézett.

— Lesz szíves tudomásul venni, hogy maga nem tartozik nekem semmivel! Én nem azért tartom magát, mert karcsú lábai vannak, hanem azért, mert hasznát tudom venni. A fizetéséért kizárólag a munkájára tartok igényt. Semmi másra! Megértette?

A lány arca bíborvörös lett. Eriván bólintott.

— Köszönöm!

Az ajtó kinyílt.

— Nem zavarom, László!

Schnürmacherné Bálint Éva állt a küszöbön.

A lány arcát ebben a pillanatban düh torzította el. Az asszony mellett kisietett Eriván szobájából.

A tízezer kérdőívből több mint kétezer érkezett vissza az első héten. Közel négyszázan meg is rendelték a könyvet. Leginkább olyan emberek, akiknek a neve semmit sem mondott. Egyébként ezek írtak a legtöbbit magukról. Akik csakugyan közéleti tényezők voltak, csak a száraz adatokat közölték. De akadt ezek között is megrendelő.

Eriván a földszintet a félemelettel összekötő egykori Schnürmacher szobát szerkesztőségnek rendezte be. Itt székeltek azok a fiatalember, akik a „jelenkor értékeinek“ életrajzát írták. Négy gépírólánynak diktáltak. Eriván Lilit is ide osztotta be.

A fiatalember ült az írógép mellett, kezükben a kitöltött kérdőíveket tartották és onnan diktálták az adatokat.

— „Berton István gimnáziumi tanár, szül. Kiskunhalas. 1888. aug. 6. — r. k. Mindkét részről ismert előkelő magyar családból származik. Gimn. tanulmányait a kiskunhalasi főgimnáziumban végezte kitünő eredménnyel, majd a bpesti tud. egy. bölcsészeti karára iratkozott be, ahol megszerezte a középisk. tanári oklevelet. Mint a latin és görög nyelv tanára a balassagyarmati áll. gimnáziumban kezdte meg működését, előbb mint h. aztán mint r. tanár. A háború után a szentesi gimnáziumba került s itt az intézet tanári karának legszámottevőbb egyénisége lett. Megfigyeléseiről és tapasztalatairól több nagyérdékű tanulmányt írt az intézeti Értesítőbe. Lakik: Szentes, Petőfi-utca 63.“

Fent a pénztárfülkében ugyanekkor megkezdődtek az ügynöki jutalék-kifizetések. Beretvás Hugó reggeltől estig nagyhangú ügynökökkel verekedett. Ezekben az első napokban a bankok és iparvállalatok meg-

dolgozása volt a feladatuk. Hat-nyolcszáz pengős hirdetés megrendeléseket hoztak s azonnal rohantak a pénztárhoz, hogy fizessék ki a húsz százalék jutalékot.

Az első és a második napon meg is kapták. A harmadikon kiderült, hogy az egyik megrendelés hamis volt.

Eriván az ügynököt kirúgta. Beretvást pedig utasította, hogy ezentúl kifizetés előtt igazoltassa le a rendeléseket.

A déli órákban Szöllősy képviselő is megérkezett. Egy óra hosszat telefonált, tárgyalt azokkal az urakkal, akiktől a munka komoly adathalmazának összegyűjtését kérte. Egy órakor szokott benézni a táborok.

— Ja, ja! — állapította meg ilyenkor — Alles ist in Ordnung! Kitünő ember vagy, Eriván! Ich hab schon damals gesagt!

Ilyenkor már ott volt Korompy is. A vállalkozás üzleti része iránt benne volt a legtöbb érdeklődés. A táblai tanácsban, ahol működött, ő volt az előadó. Megszokta, hogy az aktákat hazaviszi és otthon dolgozza fel.

Az enciklopédia iratait is hazavitte. Pontosan át tanulmányozta a nyomdai árajánlatokat, elbírálta, hogy Eriván döntése helyes volt-e. Felülvizsgálta a kalkulációt, helyesléssel vette tudomásul, hogy a szerkesztőbizottság felér egy tudományos intézettel. Ellenőrizte, hogy Eriván elképzelése a megrendelések számát tekintve reális volt-e. A dolgok mélyébe hatoló, mérlegelő bíró tárgyilagosságával állapította meg, hogy Eriván korrekt üzletember.

Minthogy ő is kapott kérdőívet, természetesen kitöltötte.

És természetesen ő sem vette észre az apró sorokat, amelyekkel egyben meg is rendelte a könyvet.

Geszty Péter regényének fordítása is elkészült közben. Sávoly Margit gyorsan és kitünően dolgozott. A francia követség sajtóattaséja állapította meg.

Eriván ötven pengővel többet fizetett ki a fordításért, mint amiben megállapodtak.

És egyik reggel a földszinti gépíró-szobába delegált Lili azt az utasítást kapta, hogy ürítse ki a titkári íróasztalt és költözzék végleg a földszinti szobába.

Magánkívül rohant fel.

Karcsú, vörösésbe játszó hajú asszonyt talált az íróasztalnál.

— Sávoly Margit — mondta. — Remélem, jól fogunk együtt dolgozni.

Lili szeme szikrázott. Szótlanul csomagolt és ment a gépírószobába, ahol a fiatalemberek soronként négy fillérért az életrajzokat diktálták neki és azon vitakoztak, hogy a négy fillér nyomtatott vagy gépírott sorok után jár-e.

Schnürmacher szobájába reggeltől estig behallatszott a kopogás. Néha át is ment és nézte őket. Dolga nem volt.

Az enciklopédia ügynökei ezen a héten indultak el a vidékre akvirálni és így most vitték el először Schnürmacher kollekcióját is. Eriván tanácsára minden ügynök ügyesen megszerkesztett, aktatáska szerű alkotmányt kapott, amelyet csak ki kellett nyitni és egyszerre a szemlélő elé tárult a Schnürmacher-féle mintakollekció.

Vérmes reményei nem voltak, de elismerte, hogy ez a módszer, amely a falusi plébánosoknak, egyházi intézményeknek, temetkezési egyesületeknek házhoz viszi az árut, rejt magában lehetőségeket.

Ahogy itt ült reggeltől estig a kis irodában, gyakran gondolt a feleségére. És arra a változásra, mely az asszonyon mutatkozott.

Legutóbb egyik este nem jól érezte magát, lefeküdt. Hiszen nem volt komolyabb baj, nyilván csak egy kis náthaláz. Egyszer csak bejött hozzá Éva. Leült az ágy szélére, megfogta a kezét, aztán nézegette, hogy a homloka nem meleg-e.

Lehet, hogy az asszony most érkezett el abba a

korba, amikor föleszmél és maga jön rá, hogy az eddigi élete nem volt helyes?

Schnürmacher elszokott a gyengédségtől, a sok pofon után be is csukódott. Éva ott ült az ágya szélén, de ő nem tudott kinyilani.

Egyszer csak észrevette, hogy könnyes az asszony szeme.

— Mátyás! — kérdezte elfogultan. — Haragszol rám? Nagyon sok fájdalmat okoztam?

Az asszony keze után nyult, ő is ellágyult. De úgy látszik, korábban kellett volna. Éva kihúzta a kezét és gyorsan bement a szobájába.

— Különös — gondolta Schnürmacher, — hogyan szerettem! Milyen szerelmes voltam belé! Elkergetett magától. Azt várta, hogy most az első szóra visszatalálok a régi hangba? Vajjon egyáltalán meg lehet-e tenni az utat visszafelé?

Legutóbb beszélgetés közben megkérdezte Évát, miért nem jön mostanában az az író, az a Geszty Péter?

— Az olasz tengerparton van — válaszolta. — Az utóbbi időkben megviseltek voltak az idegei.

Igen, Geszty Péter a kétezer pengőből elutazott az olasz tengerpartra. Koncsek nyomdász bosszankodott is miatta. Sok herce-hurcája volt a könyv korrektúrája miatt. Az első íveket még a lakására küldte. Nem is ő, hanem Eriván titkárnője, Sávoly Margit. Csak éppen megmutatni, mert hiszen a korrektúrát úgy sem Geszty végezte. Hát nem úgy utazott el, hogy az íveket bezárta lakására? Új korrektúrát, új levonatokat kellett csinálnia. Mintha neki erre ideje volna! Így is külön-órátatnia kell, éjjeli munkásokat kell beállítania. Egyik oldalon ez az újonnan beállított francia szedő, másik oldalon az enciklopédia szedése. És Erivánnak semmi sem elég gyors. Hiszen rendben van, jól fizet, ha szüksége van rá, előre is kaphat tőle pénzt. De lehet ezt az iramot pénzzel megfizetni?

Már egészen elfelejtkezett róla, hogy volt egy nap, amikor a Dunába akarta vetni magát ezer pengő miatt.

Beretvás nem felejtette el, de nem volt ideje azon

az önérzeten rágódni, mely ilyen meglepő gyorsan dagasztotta meg Koncsek mellét.

Beretvás reggeltől estig jutalékokon verekedett az ügynökökkel. És esténként döbbenően állapította meg, hogy mennyire megapasztják pénztári készletét a jutalékok.

— Ne aggódjék, Beretvás, — mondta Eriván — mire elapad a szentistváni készlet, megindul az új forrás! A Geszty regény. S akkor aztán majd az enciklopédia ontja a pénzt. Csak sürgetni kell azt a nyomdát. Hívja fel Koncseket, majd én beszélek vele!

Tele volt önbizalommal, erővel és még egyszer nem láthatta olyan állapotban, mint fent a Búsuló juhásznál a Gellérthegyen.

De azért egyszer-kétszer minden héten elment a Molnár-utcai házba. Beretvás most már tudta, miért megy. A lányát keresi.

Otthon Rózsikával egyik este beszélgetett is róla. Vajjon mi lehet a dolog mögött? Hogyan veszítheti el valaki a lányát?

A kamarazene délutánok megint szépek voltak. Bár — de ezt csak magának vallotta be — valami hiányzott belőle mostanában. Az a régi nyugalom, amely Schnürmacher idejében töltötte el.

Hiába, nyugalmasabb dolog öreg papokkal, egyházfiakkal tárgyalni, mint ujságírókkal értekezni. Nemrégiben ugyanis végig kellett telefonálni a szerkesztőségeket. Eriván úr az igazgatósági szobában büffét rendezett be és Szöllősy képviselő szendvicsek, sör és borok mellett előadást tartott a riportereknek, hogy milyen nagy kulturális jelentősége van a magyar írók külföldi megjelentetésének. Másnap minden ujság írt is róla. Csak ne szólították volna őt egyre-másra „apuskámnak“, meg „mondja öreg úr“-nak. És ne akarták volna az orrukát mindenbe beletúrni. Na, mindegy, túl van rajta.

Vasárnap Bachot játszik.

A semmeringi Hotel Panhans bárja zsúfolásig tele volt. Geszty Péter csak egy hétig maradt az olasz tengerparton, a második héten már fent volt a Semmeringen.

Azt hitte, csendre, magányra van szüksége a szakítás után. Mikor aztán meglátta a késő őszi tengerpartot, az üres szállodákat, amikor másodszor ült le a Grand hatalmas éttermében a vacsorához és az egész nagy teremben mindössze hárman voltak, kezdte érezni, hogy rosszul választott. Igen, jó a magány, talán használna is. De egy magános villácskában, ahol megbujik az ember. S nem egy nagy hotelben, ahol lépten-nyomon éreznie kell, hogy nem magányba vonul vissza, hanem ürességbe.

Aztán az ilyen tengerparti hotelek mindenre alkalmasak, csak arra nem, hogy Bálint Évát elfelejtse. Ellenkezőleg, minden őt idézte. Az esztendőig tartó viszony minden kínlódását. Hiszen legtöbb keserű perce éppen azokhoz a fantáziaképekhez fűződött, melyek olyankor rohanták meg, amikor Éva elutazott Budapestről. Egyik nyáron éppen ebben a hotelben lakott. És most, hogy Geszty itt járt-kelt az üres szobák között, a néma folyosókon egyre Bálint Éva csipkepongyolás, pizsamás alakját látta, amint különböző szobák ajtaján surran be.

Egy hétig kibirta, aztán felutazott a Semmeringre. Inkább jöjjön a zaj, a jazz, a társaság, mint ez az üresség és a multból feltámadó kísértetek.

A Panhansban szállt meg, ez az első estéje volt a hegyek között. Hát itt zsúfolt volt minden hotel. Mikor vacsora után lement a bárba, már minden asztalnak gazdája volt.

De a pincér nem jött zavarba, pillanatok alatt előkerített egy összecsukható asztalocskát, a vendégek feje fölött egyensúlyozva hozta és két asztal között meglepő apró területen is sikerült elhelyeznie. Sőt, a széknek is talált helyet.

Geszty whiskyt rendelt. Jó jazz volt, éppen tangót játszott, szorosán összefonódó párok vonaglottak a parketten. A szűk hely, az egymás tőszomszédságában

álló asztalok arra kényszerítették, hogy akaratlanul is végighallgassa a szomszédságában ülők beszélgetését. Az első pillanatban azt hitte, hogy jó helyet kapott. Szomszédainak nemi elosztása megfelelt a régi, megszokott arányoknak, mindkét szomszéd asztalnál ketten-ketten ültek. A megfelelő arányt — őszinte öröme — csak az borította fel, hogy a párok nem a különböző nemek vonzási törvénye szerint oszlottak meg. Az egyik asztalnál két férfi, a másiknál két nő ült. Nem szerelmes párok. Nem kell fulladt suttogásokat hallgatnia, titkos kézszorításokat, egymásba vesző pillantásokat látnia.

— Ide figyelj, öregem! — mondta az egyik férfi.
— Ez nem mese, ez nem kitalálás, ez velem történt meg a múlt vasárnap.

— No, no!

— Bözsiről van szó, mit tagadjam, úgyis tudod, hogy hetek óta vele járok. Rettenetesen egymásba estünk. Ha egy nap nem láthattuk egymást, belebetegedtünk. Én még csak bírtam, utóvégre férfi vagyok, de az a kislány egyszerűen beleőrült. Múlt vasárnap valami megbeszélésem volt, komplikált ügy, most van a tábla előtt. Elfoglalta a délelőttöt, délutánomat, éppen csak egy kis ebédszünet jutott.

— No, no! — izgult a társa és Geszty kényszeredetten vette tudomásul, hogy a lexikonban „szerelmes“ címszó alatt ismertes érzelem-komplexumot semmi sem tudja trónjáról ledönteni.

— Szóval, délben hazaszaladok, hogy valamit bekapjak, hát berregni kezd a telefon. Bözsi. Hogy ő ebbe belehal, hogy neki okvetlenül látni kell engem, mert... Mit meséljek neked? Én is szerelmes vagyok. Öt perc múlva taxiban ültem. Bözsi fent lakik a Gellért-hegy oldalán. A Citadella tövében találkoztunk. Abból a kislányból csak úgy áradt a forróság és a szerelem. Muszáj volt érezni, hogy ez az érzés aztán csakugyan szívből jön, a legőszintébb. Mert miért csinálná? Nem én pénzelem, szerelmen kívül tőlem semmi várni-
valója nincs! Ott állottunk a Citadella tövében, ölelt, csókolt, ő így még nem szeretett senkit, belehal, ha

engem elveszít. Nem tudtam elkapni, megcsókolta a kezemet.

— Barátom!... — lelkesedett a társa.

— Aztán nekem menni kellett. Hat óra után kerültem haza. A házmester azzal fogadott, hogy már egy óra óta minden öt percben szól a telefonom. Kihallatszik a lépcsőházba. Megint Bözsi! Hogy okvetlenül beszélnie kell velem. Máris ül a villamosra, nem bírja ki nélkülem. No, gyorsan kis rendet a szobában. Már ott is volt.

— Meséld, meséld!

— Mit meséljek? A nyakamba borult, imád, nincs más ember a számára csak én. De verjem agyon, pusztítsam el, mert ő ma délután megcsalt engem!

— Mit csinált?

— Megcsalt! Űgy, ahogy hallod! Csak néztem. Nem értettem. Nem is kétséges, hogy ez a lány szeret engem. Nem hazudott. A szívét délben kettőkor a tenyerén hozta elém. És négykor, barátom, úgy megcsalt, mint a vöcsök!

— De miért? — hiült el a társa.

— Én is ezt kérdeztem! Nem szeret már? Meghal értem. Anyagi gondja volt és valaki ezt kihasználta? Nem. Haragudott rám valamiért és a bosszú dolgozott benne? Nem. Hát akkor miért csináltad? Nem tudom, mondta, úgy szeretlek, hogy belehalok és megcsaltalak.

Az elbeszélő az asztalra csapott.

— Hát ezt add össze! Erre válaszolj!

Csend. A barát nem tudott válaszolni, de a csendben tangózene kísérete mellett hallható lett a szomszéd asztalnál ülő két ifjú hölgy diskurzusa.

— Szóval, szereted az uradat?

— Szeretem.

— Pistát is szereted!

— Szeretem.

— És most szerelmes lettél Gyuriba!

— Halálosan.

A barátnő ránéz.

— Hajlandó vagy őszintén válaszolni? Az uraddal
rendben vagytok? Tudod, hogyan gondolom!

— Persze.

— Közted és Pista között van valami?

Lesütött szemek, hallgatás.

— No és Gyurival?

Még nagyobb hallgatás.

— Szóval mind a három!

A szerelmes hölgy szemét könny futja el.

— Gizi! Én mindig azt hittem, hogy ez csak a re-
gényekben van. Én sohasem tudtam, hogy a női lélek
ilyen komplikált.

Geszty Péter torkán megakadt az ital. Az ifjú
hölgy ezt röviden „női léleknek“ nevezi? Vajjon mit
mondhat még frappánsabbat, amit érdemes megta-
nulni?

Lassan a férfiak asztala felé fordult. A szemében
volt valami keserű derü. Remélte, hogy a hölgy szavait
ők is meghallották és problémájuk megfejtéseül elfo-
gadták. Bözsikénél a komplikált női lélek esete forgott
fenn.

Közben a jazz elé dizőz perdült. Száguddó tempó-
ban egy vidám dalos történetet adott elő.

— Itt a mult télen volt! — jutott Geszty Péter
eszébe Bálint Éva. — Mi történt azzal az asszonnyal?

Egy hete rágódott már azon a délutánon, amikor
szakítottak. Tulajdonképpen nem is Éva indította el az
eseményeket. Ő kezdte a szemrehányásokat. Valaho-
gyan feljött benne a keserűség és ráolvasott mindent
és mindenkit. A nyári és téli flörtöket, a felületes lé-
haságot, az asszonyi hazudozásokat.

Nem először tette. Éva csacsogva azzal szokta el-
vágni a szavát:

— Féltekeny vagy, szívem! — felületesen meg-
csókolta, aztán ellibegett. — Természetesen egy szó
sem igaz.

Most mindez elmaradt.

Éva ült a pamlag szélén. Lehajtott fejjel, némán
hagyta magára zuhogni a vádakát. S amikor Geszty

kifulladásra elhallgatott, fölemelte a fejét és ránézett. A szemében könny volt.

— Ne haragudj... — mondta halkán. — Nem tudtam mi a szerelem.

Megdöbbenve ránézett.

— Éva! Mit mondtál?

De az asszony gyorsan összekapkodta a holmiját, az ajtóhoz szaladt és menni akart.

— Éva!

Egy pillanatra visszanézett.

— Ne haragudj!

S mielőtt megakadályozhatta volna, elment.

És este a hordár egy levelet hozott.

— „Nem jövök többé, Péter. Szerelmes lettem valakibe. Ne haragudj reám és bocsásd meg, hogy rossz voltam hozzád. Nem tudtam, milyen rettenetes szenvedni a szerelemtől.“

Persze, rohant, hogy felhívja. De az asszony nem jött a telefonhoz. Másnap sem. Akkor elrohant a lakására. Letagadtatta magát. Este megszólalt a telefonja. Éva elgyötört hangját hallotta:

— Péter, ne bánts! Ne gyere és ne telefonálj!

Nyöszörgött a hangja.

Geszty Péterben ekkor érett meg, hogy elutazik.

De az asszony emléke vele ment és követte ide a Semmeringre is. Talán, most már, nem volt olyan éles a fájdalom, mint a legelső napokban, de minduntalan elébukkant. Rettenetes ürességet érzett. És értelmetlenséget. Tudta, hogy tévedett, amikor nem bízott a könyve megjelenésében, tudta, hogy Budapesten csínálják már. Az első korrektúrákat is látta. Nem érdekelte.

Ült a Panhans bárjában, meztelen vállak, karok tömegébe ágyazva, a dobogón a jazz előtt tomboló temperamentummal dolgozott a dizőz és ő Bálint Évára gondolt.

— Nem — morogta és felhajtotta az italt. — Ez így nem megy! Valamit csinálni kell.

— De mit?

Újabb italt rendelt.

— Kutyaharapást szőrivel! — jutott eszébe egy öreg mondás. A kutyaharapást kutyaszőrével kell gyógyítani. — Nő kellene!

Elkezdett tekintgetni. Hát, nő volt elég. Aziránt sem volt kétsége, hogy van itt néhány, aki egészen szívesen vállalná a gyógyítást. De eszébe jutottak a formások. Most menjen oda egy asztalhoz, kérjen táncra egy nőt, kezdjen neki udvarolni, sétáljon vele, mondjon nagyokat, hogy három nap mulva, vagy egy hét mulva...

Nem. Ehhez nem volt kedve. Idege sem.

Még ha valamelyik asszony szeméből látná azt a pillantást, amely árulkodva közli a hajlandóságot, nem mondja, nekiindulna. Akkor lehetne fölényesnek lenni, azt dobni oda:

— Nézze, három nap az élet. Aztán egyikünk jobbra, a másik balra. Legyen okos! Kár minden elveszett pillanatért.

Jól ismerte ezt a lángot. Mely egyszerre csak a férfi felé lövel egy asszony szeméből. Így fürdők, üdülők helyek hoteljeiben szokott otthon korrekt feleségek, anyák szeméből kicsapni ez a láng.

Ma este, mintha minden asszony megtalálta volna már a párját.

Mégis nő kell! — csikorgott a foga.

És figyelni kezdte a dizózt.

Nem volt szép. Kicsit közönséges is volt. De érdekes — állapította meg — és élet van benne!

Kitünő volt az alakja, de a fiatal, lányos test felett kicsit kiélten öreg arcból jött a száguldó, rekedtes hang. Eppen valami párisi apacs-dalt adott elő. Szőke fejére féloldalt sapkát csapott s a nyakára vörös sált csavart. Csakúgy tombolt benne a temperamentum. S a közönség magánkívül tapsolt neki.

Geszty Péter szeme megvillant. Ez jó lesz.

Félóra mulva a lány ott ült az asztalánál.

Csak éppen asztalt cseréltek. A pincér azonnal talált alkalmasabb asztalt, amelyiknek a tövénél jobban elfér a pezsgős vödör.

A lány csakugyan mulatságos volt. És csakugyan

nem csinált problémákat. A huszadik percben rendben voltak. Csak persze a zárórát meg kell várni.

Időnként felállt az asztal mellől, felrobogott a pódiumra és felváltva elsuttogott vagy elharsogott egy dalt. Aztán visszaült Geszty mellé.

— Hogy szólítsalak? — kérdezte a férfi.
Nevetett.

— Ahogy akarsz. Tulajdonképpen Mária a nevem, de mindenki Erinek hív. Ha kifogy az üvegből, valami szárazabb pezsgőt hozass, azt jobban szeretem.

TIZENEGYEDIK FEJEZET.

Rózsika elkészült a terítéssel. Megállt és néhány pillanatig a szomszéd szoba felé figyelt.

Beretvás hegedült. A vasárnapi Mozart darab hegedűszólamát gyakorolta.

Rózsika állt az asztal végében és hallgatta.

— Ideges — állapította meg. — Ideges a vonókezelése.

Bekopogott.

— Nem jössz még vacsorázni?

A hegedűhangok elhallgattak.

Hallotta, amint Beretvás a tokjába teszi a hegedűjét. A vonó megkoppant.

Csengetett a lánynak, hogy hozhatja a vacsorát.

Beretvás belépett. Fekete bársony kabátja volt rajta.

— Ma nem ment jól! — mondta.

— Ideges vagy! — hagyta rá Rózsika. — Nem veszel a levesből? Nagyon jó.

Beretvás halkán szürcsölte a levest. Rózsika figyelte az arcát, látta, hogy elgondolkozó. De egyelőre nem kérdezett semmit.

Ha most kezd kérdezősködni, megzavarja az evésben. Talán az étvágyában is. Majd vacsora után.

— Arra gondoltam, hogy vasárnap este már adok a hideg tál mellé teát is. November vége van.

Beretvás helyeslően bólogatott.

— December tizedikén Sauer zongorázik a Zene-akadémián, azt hiszem, tudok jegyeket kapni. Meghallgatjuk.

A cseléd megcserélte a tányérokat. Töltött paprika volt, még a nyáron tette el Rózsika. Beretvás csak friss, zöld paprikából szerette, de természetesen nem szólt. A háztartás Rózsika gondja s ha ő így csinálja, bizonyosan tudja, hogy így a legjobb.

Meg is ette mind a két tölteléket, a paradicsomos mártást jól összekeverte a sós burgonyával és azt is felkanalazta.

Rózsika kötést vett elő és szemüveget tett fel. Esténként a lámpa alatt kötni szokott. Ez az egyetlen órája volt a napnak, amikor női munkát végzett. Reggeltől estig férfi volt a kölcsönkönyvtárban. Ő vezette, irányította, ő intézkedett, minden az ő vállán volt. Kiadókkal tárgyalt, könyveket vásárolt, selejtezett és egyedül állotta az előfizetők rohamát is. Mindenki elsőnek akart megkapni minden új könyvet. s egyre nagyobb a konkurrencia. Egyik kölcsönkönyvtár a másik után nyílik, udvariasnak kell lenni az emberekkel.

Élvezte ezt a vacsora utáni órát, amikor kötögető asszony lehetett.

— Idegesnek látszol! — mondta fel sem nézve. — Bosszantott valami az irodában?

— Sok dolgom volt. Kimutatást kellett készítenem, az enciklopédia-rendelésekről. Mennyit terhel jutalék, mennyi jutalékmentes.

— Hol tartotok?

— Kétezerháromszázat nem terhel jutalék. Ez a tízezer kérdőív alapján jött be.

— S az ügynökök?

— A múlt hét elején indultak el a megírott életrajzokkal. Bemutatni. Erivánnak megint igaza volt!

— Mennyi megrendelést hoztak be?

— Körülbelül ezerkilencszázat. Emberi hiúság, mondta Eriván. Igaza volt. Csak a pénz lesz egyre kevesebb. Két hét óta egyetlen eladás sem volt. Ilyenkor az idegenforgalom is csökken. Karácsony közeledik.

Cigaretttára gyujtott.

— Az ezerkilencszáz rendelés után közel tizenkilencezer pengőt fizettem ki ügynöki jutalékra. Vagy húszezer pengő hirdetést is behoztak. Ennek is négyezer körül van a jutaléka.

Rózsika bólintott.

— Úgy látszik, nagy üzlet lesz! — egy pillanatig felnézve számolt. — A jutalékmentes kétezerháromszáz könyv az száztízezer pengő, a jutalékkal terhelt ezerkilencszáz az hetvenkétezer, együtt száznyolcvanezer. Ehhez a hirdetés, együtt kétszázezer!

— Papíron! — csattant Beretvás. — Mikor lesz ebből pénz? A kifizetéseket pedig most kell teljesíteni! Az ügynök nem vár a jutalékra! A Koncsek nyomda is egyre pénzt kér. Elkészült a Geszty-könyv is. Tegnap fizettem ki.

Rózsika bólintott.

— A Geszty-könyvről sokat beszélnek. A szakmában jósolgatnak. Hazárdőr! — mondják. — A magyar könyveket általában két-háromezer példányban nyomják. Ő tízezer példányt nyomtatott.

— Én is mondtam. Maga nem érti, válaszolta, mi nem a magyar piaccal dolgozunk, hanem az egész francia nyelvterülettel.

— Lehet, hogy sikerül neki — mondta Rózsika.

— Ma fizettem ki a könyvkötőt. Már csak harmincnyolcezer van a százezerből. Eriván nevetett. „Ez nem temetkezési üzlet, Beretvás!“ Különös ember.

— Érdekes ember! Hogy válik be az a lány, akit a Rókusból hozott ki?

— Haragszik rá. Éppen ma próbáltam szólni az érdekében.

— Mi van vele?

— Letette a gépírólányokhoz. S szeretne visszajönni.

— Na és?

— Nem. „Nekem is van lányom“ — mondta — „talán nyomorban van és mégis megmarad tisztességesnek. Ez a lány valósággal felkínálta magát nekem.“

— S a másik? A titkárnő?

— Sávoly Margit?

— Igen.

Beretvás hallgatott.

Rózsika ránézett.

— Nem szereted?

— Félek tőle!

Rózsika letette a kötést.

— Félsz? Ellenséges veled?

— Kedves, szolgálatkész. Okos. De... Eriván már inkább vele beszél meg a dolgokat! Ha valami van, őt hívja be. — Felállott. — Kicsit még hegedülök. Megnyugtat a zene.

— Hegedülj csak!

Bement s aztán Rózsi hallotta, amint hegedülni kezdett.

Ő békén tovább kötött. Hugó kisstílusú ember. Ennek az enciklopédiának minden emberi számítás szerint sikerülni kell. Mire a harmincnyolcezer pengő elfogy, itt lesz a Geszty könyv jövedelme, azzal kihúzzák a megjelenésig.

Ásított.

Holnap Nemesné jön az új Harsányi regényért. Csak behozzák reggel. Különben megint haragoskodik. No, feküdjünk le.

Halkan, hogy az urát ne zavarja, bement a hálószobába.

Másnap olyan volt az iroda, mint egy bolondokháza. Már korán reggel egyik bosszúság a másik után. Eriván reggel kilencre berendelte az összes ügynököket. Miután a kérdőívekre bejött rendelések után a nemrendelőket végigjárták a megírott életrajzokkal, ezen a reggelen kellett volna a harmadik rohamnak megindulni a kefelevonatokkal.

A Koncsek nyomdának jóelőre megmondták, hogy reggel kilencig legyenek itt az összes kiszedett életrajzok kefelevonatai.

Félkilenckor már minden sarok hangos volt az ügynököktől.

— A levonatok? — kérdezte Eriván, amikor megérkezett.

— Még nem jöttek meg — mondta Margit s az órájára nézett. — Kilencre kértük, már bizonyosan útban vannak.

Eriván gyorsan még egy iskolát tartott az ügynököknek.

— Aki nem rendelt eddig, azt most kell megrendelésre birniok. Ne felejtsék el, hogy nehéz emberekkel lesz dolguk. A könnyű emberek már rendeltek az első felszólításra. Amikor először csillogtattuk meg hiúságuk előtt a szereplés lehetőségét. A második garnitúrát elhatározásra birtuk a megírt életrajzok bemutatásával. Megcsillogtattuk előttük a szöveget, amely kiválóságukat méltatta. Nem tudtak ellenállni annak a gondolatnak, hogy ez a méltatás meg is jelenjék róluk. Akik ennek hatása alatt sem rendeltek, azok nehéz emberek. De ne feledjék el, hogy a nehéz emberek ellen a legnehezebb fegyvert is adom az urak kezébe! A kefelevonatot! Ezzel keresik fel őket. Nyomatott betűk formájában olvashatják, hogy a magyar közélet milyen kiválóságaiként szerepelhetnének. Olyan fegyver, amellyel a legnehezebb emberekkel szemben is a győzelem reményében vehetik fel a harcot.

Eriván figyelme mindenre kiterjedt.

— Magyarországon — mondta — az utolsó húsz évben egész sereg lexikális munka jelent meg. Selejtes, értéktelen. Az emberek bizalmatlanok. Az utolsók már az egész megrendelési hadjárat alatt sem tudtak annyi megrendelőt szerezni, amennyit mi az első felhívásra behoztunk. Nem szabad elhinniök, hogy kétezerháromszáz ember felejtette el kihúzni a megrendelő pontot. Ennyire mégsem felületesek az emberek. Egy részük — s ez a többség — az eddigi rossz tapasztalatok ellenére is megrendelte. Miért? Mert a kérdőívet és felszólítást olyan urak írták alá, mint Szereday tábornok úr, Szöllösy országgyűlési képviselő és egy olyan úr, aki magasrangú bíróként szolgálta az országot. S a nevekhez a magyar tudományos, irodalmi, művészeti és közgazdasági élet olyan értékei csatlakoztak a szer-

kesztőbizottságban, akik az előfizetni akarók előtt garanciát jelentenek. Mi megkönnyítettük az urak dolgát. A kefelevonat szubjektív hatását módjukban van e nevekre hivatkozva, olyan tárgyilagos alátámasztással fokozni, hogy nem maradhat eredménytelen.

Margithoz fordult.

— Kérem, amikor az uraknak szétosztja a kefelevonatokat, egyes csoportosítást csináljon. Aki a Kovács-utcai főgimnázium igazgatójának mutatja be a róla szóló levonatot, annál legyen ott a Szabó-utcai főgimnázium igazgatójáról szóló életrajz is. Mindig meggyorsítja az elhatározást, ha az illető látja, hogy... Az emberek nem szeretnek olyasmiből kimaradni, amiben a konkurrencia részesedik. Az igazgató úr nem akar majd ebből a könyvből kimaradni, ahol a kollégájáról elismerően emlékeznek meg.

Minden rendben volt, csak éppen a levonatok nem érkeztek. Margit telefonált.

— Nagyon sajnálom — kiabált Koncsek — csak délután három órára tudom szállítani.

Olyan pimasz volt, mintha nem is Eriván rántotta volna vissza a Lánchíd karfájáról. S nem az ő megrendeléseinek köszönhette volna, hogy nyomdájában éjjel-nappal zakatoltak a szedőgépek.

Az egész hadjáratot el kellett egy nappal halasztani.

Ugyancsak ezen a napon kellett volna háromezer újabb kérdőívet kiküldeni. Azoknak, akik eddig nem válaszoltak. És, fájdalom, éppen azok késedelmeskedtek, akiknek a neve nem maradhatott ki az enciklopédiából. Nyilván úgy gondolkoztak, hogy az ő életrajzi adataikat illik tudni.

A kérdőíveket is a Koncsek nyomdánál rendelték meg s azok sem készültek el.

Alig zajlott le az első bosszús mozzanat, már újabb következett.

Beretvás csak annak örült, hogy a kínos jelenet idejében Eriván a szobájában volt s így nem láthatta.

Bár, amilyen hangos volt, nem is kellett látnia. Elég lett volna hallania is.

Féltíz tájban történt. Alig hogy elszéledtek az ügynökök. Eppen ott volt a levélhordó. Beretvás a postát vette át.

Egyszerre csak a földszintről megjelent Lili kisasszony. Az aszpirines.

Egyenesen Sávoly Margithoz lépett.

— Lesz szíves tudomásul venni, hogy Horkainak nem irok többé.

Horkai a fiatalemberek közé tartozott, akik a volt Schnürmacher szobában a ma élő jelesek életrajzát diktálták.

Sávoly Margitnak az volt az első gondolata, hogy Horkai pimaszkodott a csinos lánnyal. Megpróbálta lefogdosni, vagy ajánlatokkal molesztálta.

Azonnal őszinte együttérzés támadt benne.

— Mi történt? Molesztálta?

— Molesztálni csak azt lehet, aki hagyja magát. Mondjuk egy titkárnői íróasztalért.

Sávoly Margit arca vérvörös lett.

Beretvás viszont elsápadt.

— Kérem, Lili... — mondta — ez a megjegyzés...

A lány szemtelenül végigmérte Beretvást is.

— Maga maradjon a pénztárfülkéjében és ne avatkozzék bele.

Sávoly Margit, amikor a saját személye védelméről volt szó, elhülve, az első pillanatban nem tudott válaszolni, vagy a botrányt akarta elkerülni. Most érelyesen a lányra kiáltott.

— Kikérem ezt a hangot az irodában! A kisasszony lesz szíves tudomásul venni, hogy egy idős úrral áll szemben, akinek tisztelettel tartozik. S aki ezenkívül Eriván úr helyettese!

— „Eriván úrról“ is meg van a véleményem!

Margit hangja felcsattant.

— Most pedig azonnal hagyja el a helyiséget! Végezze a munkáját! Jelenteni fogom az igazgató úrnak, hogy nem hajlandó...

— A szeretőjét védi! — vágta oda a lány, aztán becsapta maga mögött az ajtót.

Sávoly Margit döbbsen Beretvásra nézett. Szemét elfutotta a könny.

— Beretvás úr! Hallotta ezt?

Beretvás, mint Rózsikának is bevallotta, félt Margittól. Féltékeny volt rá, hogy Eriván mostanában inkább vele beszélte meg a dolgokat. De ez a gyanúsítás egészen felháborította. Ő látta, hogy ez az asszony mit dolgozik, hogyan tárgyal, mennyire megkönnyíti Eriván és az egész iroda munkáját.

— Kérem, Margit... nem találok szavakat! Én nem is tudom, mi történt ezzel a szerencsétlen lánnyal! Elveszítette az eszét, vagy...

Szerencse, hogy Eriván nem hallotta a szégyenteljes jelenetet.

Még alig csillapodott le az izgalom, Schnürmacher jött panasszal.

Egy ügynök sikkasztott. Valamelyik faluban eladta az egész Schnürmacher-féle mintakollekciót. S aztán símán tovább állt.

Mindehhez járult a postabontás és a postában egy levél, melyet Beretvás nem mert még bevinni Erivánnak.

— Margit! — sugta a fiatalasszonynak. — Rettenetes levél jött! Én az első perctől félttem, hogy valami ilyesmi fog a dologból kisülni!

— Micsoda levél? — kérdezte Margit, aki a kínos jelenet után lassan magához tért.

Míg Schnürmacher bent volt Erivánnál, odavitte Margitnak a levelet.

De még nem értek a végére, amikor nyílt az ajtó.

— Fel fogjuk jelenteni! — hallották Eriván hangját, amint éppen kezét fogott Schnürmacherrel.

Aztán már ott állt a titkári íróasztal mellett.

— A posta?

Margit átnyujtotta a levelet.

— A mai postában volt.

Beretvás elsietett a többi levélért.

Eriván állt az íróasztal mellett és olvasta a levelet.

Egy nyugalmazott iskolaigazgató írta, aki már a

kérdőívre megrendelőként lett elkönyvelve. Most a kezébe jutott egy másik kérdőív, amit a barátjának küldtek s azon felfedezte, hogy neki ki kellett volna húzni a megrendelő szakaszt. Levele tele volt felháborodással. Őt megtévesztették, csalárd módon van a kérdőív megszerkesztve, visszaélnék a közönség jóhiszeműségével, arra spekulálnak, hogy a körlevél betűtípusától eltérő apróbetűs szöveget nem veszik észre s így a megrendelést nem törlik. Külön galádság, hogy a kérdőív tetején ugyanakkor nagybetűs sor azt állítja, hogy az életrajzi adatok beküldése nem jár semmiféle kötelezettséggel. Ujságcikkekkel fenyegetőzött.

— Nem volna jó, ha a rendelést storniroznánk? — kérdezte félénken Beretvás.

Erván nem is válaszolt.

— Kérem, Margit — mondta — tegyen levelet az írógépbe.

Már diktálta is.

— „Igen tisztelt Igazgató Úr! Ekkor és ekkor kelt nagybecsű levele birtokában van szerencsénk a következőkben válaszolni: Vállalkozásunk, melynek elnöke a világháború egyik legnagyobb nevű hadvezére, vezetői pedig a magyar országgyűlés nagytekintélyű tagja és a független magyar bíróság egyik magasrangú nyug. bírója, a hozzájuk csatlakozó egyetemi tanárokból, közgazdasági tekintélyekből, írókból és művészekből álló szerkesztőbizottsággal együttesen bocsatotta ki azokat a kérdőíveket, melyeknek egyikét igen tisztelt Igazgató úrnak elküldöttük s amelyek a törvényes keltekeknek és formáknak minden tekintetben megfelelnek. E kérdőíveket kizárólag olyan uraknak küldöttük el, akik mint a magyar közélet szellemi kiválóságai ismeretesek s akikről feltételezhető, éppen szellemi rangjuknál fogva, hogy a hozzájuk érkező iratokat, mielőtt azokat aláírásukkal ellátják, gondosan tanulmányozzák. Különösen nem tételezhetünk fel ilyen nagymértékű felületességet egy iskola felelős vezetőjétől, akire a magyar ifjúság ezreinek nevelését bízták. Éppen ezért, nagybecsű levelében foglalt invectivákat vissza kell utasítanunk. Végtelen sajnálatunkra nincs mó-

dunkban, hogy saját aláírásával ellátott megrendelését semmisnek tekintsük. Teljes tisztelettel...

Igen, ez a nap valóságos bolondok háza volt.

Állandó telefonösszeköttetésben voltak a könyvkötővel is. Estig postára kellett adni a párisi Durand cégnek a Geszty-könyveket. Beretvás két ízben is átszaladt, hogy ellenőrizze a csomagolást és expediálást. Sajnos, a könyvkötő meglehetősen lassan dolgozott, de Beretvásnak meg kellett elégednie Margittal, panaszával nem mehetett be Erivánhoz, aki egész délelőtt egy igazgatósági jelentéssel dolgozott.

De ami ezen a délelőttön nemcsak Beretvást, hanem Margitot is megdöbentette, az a déli órákban történt.

Egy zömök, meglehetősen kopottan öltözött és nem is nagyon ápolt benyomást keltő férfi lépett az irodába.

Beretvás éppen egy elszámolást nézett át Sávoly Margittal.

Ugyanakkor a telefon is megszólalt. Margit vette fel a kagylót. Női hang jelentkezett.

— Eriván igazgató urat keresem.

— Kit szabad bejelentenem?

Egy pillanat szünet.

— Schnürmacher Mátyásné!

— Igenis!

Margit a házitelefonon beszólt Erivánnak.

— Schnürmacherné nagyságos asszony keresi az igazgató urat. Bekapcsolhatom?

Ideges hang.

— Nem vagyok itt.

Margit újra átvette a vonalat.

— Sajnos, az igazgató úr néhány perccel előbb elment.

Kis szünet. Aztán:

— Köszönöm.

Az igen kevésbé bizalomgerjesztő férfi közben ott állt az íróasztal mellett.

— Parancsoljon!

— Kérem jelentsen be Eriván igazgató úrnak.

— Fájdalom, az igazgató úr, mint méltóztatott hallani, elment.

— Kísasszony megfélekedzik róla — hangzott a férfi válasza — én azt is méltóztatott hallani, hogy ezt Eriván úr személyesen közölte magával. Innen a szomszéd szobából.

Margit elpirult.

— Mindenesetre méltóztatik akkor azt is tudni, hogy nem fogad senkit. Még telefonbeszélgetésre sincs ideje!

A férfi bólintott.

— Velem lesz ideje beszélni. Jelentse csak, hogy dr. Hull Ádám ügyvéd keresi.

Beretvás szemöldöke felszaladt. Ezt a nevet ma reggel az ujságjában olvasta. Mivel is kapcsolatban? Egy pillanatig gondolkozott. Megvan!

Felfüggesztették az ügyvédi gyakorlattól.

— Meg kell erősítenem a titkárkísasszony állítását, — mondta — Eriván igazgató úr ma senkit sem fogad!

Dr. Hull Ádám ügyvéd leült.

— Megvárom, amíg kijön.

Margit tehetetlen mozdulattal felállt.

— Kérem, én meg fogom kísérelni, de előre megmondhatom . . .

Eltűnt az ajtó mögött.

Egy pillanattal később az ajtó újra kinyílt.

— Tessék befáradni. Az igazgató úr várja ügyvéd urat.

Margit és Beretvás értetlenül egymásra néztek.

Aztán Margit felvette újra az elszámolást.

— Hát fejezzük be, Beretvás úr!

Előlről kezdték a számolást. Csak természetes, hogy az ügynöki elszámolás ismét tévedett. Az is természetes, hogy a saját javára.

Közben megérkezett a tábornok, Szöllősy és végül Korompy is.

Margit telefonon jelentette.

— Kérem az urakat, foglaljanak helyet, azonnal rendelkezésükre állok. Csak egy fontos tárgyalást kell befejeznem.

Dr. Hull Ádám félóra hosszat volt Erivánnál. Mi-
kor kijött tőle, kiutalás volt a kezében.

Mögötte jött Eriván is. Kicsit idegesnek látszott,
de a hangja nyugodt volt. A kiutalást kivette Hull ke-
zéből és odanyújtotta a tábornoknak.

— Lesz szíves tábornok úr is aláírni.

— Ja, ja! — mondta a tábornok. — Szervusz,
Eriván! Also aláírni!

Anélkül, hogy megnézte volna, aláírta. Mindennap
ő szokta a kiutalásokat aláírni.

Eriván a cédulát átadta Beretvásnak.

— Kérem, fizesse ki!

Beretvás bement a pénztárfülkébe. Ránézett a cé-
dulára. Ezer pengő. Ijedten felkapta a fejét.

A kopott férfi elégedetten állt a pénztáráblak előtt.
Eriván már Szöllősyt hallgatta.

— Itt van kérlek a kéziratoknak körülbelül két-
harmada. Ha a honoráriumot ki tudnád utaltatni az
uraknak...

— Természetesen, kiutaljuk!

Beretvás kijött a fülkéből.

— Kérem, Eriván úr... nincs feltüntetve... a ki-
utalás melyik számla terhére...?

Eriván ránézett. Aztán azt mondta:

— Az én számlám terhére.

Dr. Hull Ádám felvette az ezer pengőt s eltávo-
zott.

Eriván már befelé tessékelte az urakat.

— Also, Eriván! — hallotta Beretvás a tábornok-
ot — megrendeltesd már az uniformist? A bajtársi,
wie sagt man, vacsorára okvetlenül el kell jönnöd.

Eriván arca idegesen megrándult.

— Fájdalom, nem leszek Budapesten!

— Donnerwatter! — csóválta fejét a tábornok —
also, dann legközelebb.

TIZENKETTEDIK FEJEZET.

A december 15-én megtartott igazgatósági ülésen számolt be Eriván először az eredményről.

— Also, also? — fonta össze térdén kezét a tábornok.

— Fájdalom — mondta Eriván — az eredmény nem érte el várakozásaimat. Természetesen így sem lesz lesujtó, de azt hittem, többet tudok produkálni.

Korompy csodálkozva ránézett.

— Már megbocsáss, én áttanulmányoztam a vállalkozás helyzetét és...

Szóllósy képviselő zavartan dadogott.

— Kérlek alássan, az enciklopédia az én ötletem volt és ha... természetesen anyagilag is osztozom a felelősségben.

Eriván rámosolygott.

— Annyira azért nem veszedelmes! De nézzük talán a szürke számadatokat.

Maga elé terítette a számokkal telejegyzett íveket.

— Szeptember elején kezdtük el a munkálatokat — fogott előadásába — most az elmúlt három és fél hónapi munka eredményeit kell ismertetnem. Körülbelül a fele utat tettük meg, de az egyes költségeket, így az adminisztrációs kiadásokat, a teljes hét hónapra fogom elszámolni.

Azzal fölemelte az első papírlapot.

— Mindenekelőtt azt kell bejelentenem a tekintetes Igazgatóságnak, hogy a tegnapi napon elérkeztünk az ötezredik megrendeléshez.

Szóllósy János megkönnyebbülten felsóhajtott. Eriván elnevette magát. Egyszerre derüs hangulat öntötte el az egész szobát.

— Az ötezer példányból kétezerháromszáz közvetlen megrendelés, melyet tehát ügynöki jutalék sem terhel. De ez beszámolóm későbbi folyamán nyer jelentőséget. Az ötezer könyv negyvennyolc pengős árral számítva azt jelenti, hogy a megrendelések összege ebben a pillanatban kettőszáznegyvenezer pengő, amihez hozzá kell még számítanom a kerek számban harminc-

ezer pengőt kitevő hirdetések. Az enciklopédia tehát a mai napig kettőszázhetvennyolcezer pengőt hozott.

— Bravó! — tört ki a tábornok.

Szöllősy János tapsolni kezdett.

Korompy táblabíró csak bólintott. Ő ismerte és ellenőrizte az adatokat.

— Ezt az összeget — folytatta Eriván és másik papírlapot emelt fel az asztalról — igen nagyszámú kiadások terhelik. Mint bátor voltam bejelenteni, az ötezerből kettőezerháromszáz jutalékmentes. Kettőezerhét százat azonban húsz százalékos ügynöki jutalék terheli: Talán kerek számokat mondok. Huszonhétézer pengő. Ez a jutalék terheli a harmincezer pengős hirdetési összeget is. Ismét hatezer pengő. Már most itt vannak a szerkesztőségi költségek. A sordíjak és a Szöllősy képviselő úr által összeállított szerkesztőbizottság honoráriumai kerekén tízezer pengőt jelentenek. Következik a nyomdai előállítás költsége. Huszonnyolcezer pengő. Végezetül havi ötezer pengővel számítva, az adminisztrációs költség hét hónapra harmincezer pengő.

— Ja, ja — jegyzett szorgalmasan a tábornok, — ez összesen...

— Egyszázezer pengő körül — mondta Korompy. — Valamivel több.

— De hiszen akkor... — tört ki Szöllősy, — akkor itt...

Sávoly Margit, aki az igazgatósági ülés jegyzőkönyvét vezette, elmosolyodott. Az országgyűlési képviselő nem is titkolta, milyen nagy kő esett le a szívéből.

— Igen — fejezte be Eriván — ebben a pillanatban máris egyszázhatvannégyezer pengős tiszta haszon mutatkozik!

Geszty Péter december tizenhetedikén érkezett vissza Budapestre.

Derüs hangulatban volt. Sávoly Margit utána

küldte a könyvét, közölte, hogy már ki is ment Párisba Durandéknak. Hálás volt Margit okos leveléért, amelyet a könyvhöz mellékelte, de legalább ilyen hálát érzett a Hotel Panhans furcsa fejű dizőze iránt.

Eri remek partnernek bizonyult. Egyszerűen komédiába fullasztotta a tragédiát. Bálint Éva emlékét úgy elintézte, hogy Geszty Péter a végén maga is csodálkozott saját szédültségén.

— Nőkből ne építs oltárt magadnak — intette a furcsa kislány — oltárépítéshez általában ne húst használj, hanem márványt.

Eri szerette közmondásokban kifejezni magát. Felmérhetetlen raktára volt elcsépelet jassz bölcsességből.

— Okos ember nő és villamos után nem szalad. Mindig jön utána másik!

Mindent ki mert mondani. Egyáltalában nem zavarta, hogy hány százezren mondták már ugyanazt az utcasarki bölcsességet.

Viszont — és Geszty Péternek most ez volt a legfontosabb, — egy pillanatig sem csinált magából, sem kapcsolatukból problémákat.

— Szívem, légy erős — mondta —, holnap dél után meg foglak csalni! Ennek a bécsi gyárosnak sok a felesleges pénze!

Akkor sem csinált érzékeny búcsújelenetet, amikor Geszty hazautazott.

— Egyszer majd meglátogatlak, — mondta — állítólag életem első éveit Budapesten éltem. Sőt — szintén állítólag — az apám is magyar volt. Már ameny nyiben az ilyesmit meg lehet állapítani. A címed benne van a telefonkönyvben?

— Benne!

— Akkor oké!

Geszty Péter határozottan hálás volt neki. Annak ellenére, hogy úgy ivott, mint egy gödény s így az Eriván-féle kétezer pengőnek igen tekintélyes hányada fogyott el tömény jellegű szeszitalokra.

Budapestre érkezése másnapján Geszty besétált a Libertinum irodájába.

Margittal nagy örömmel üdvözölték egymást, aztán már bent is volt Erivánnál.

— A legjobbkor érkezted — rázta kezét Eriván. — Már éppen sürgönyözni akartam érted!

— No? Mi kell tőlem?

— A párisi lapok! Nagy sikered van!

Nagy halom francia lapot tett elébe.

— Nem kell, hogy fáradj velük! Margit valamennyit lefordította.

Geszty Péter nem akart hinni a szemének.

Ezeket az elismeréseket mind neki címezték? Róla is a regényéről írták?

Margit nevetett.

— Mit szól hozzá, Péter?

— Bizony Isten, nem tudom, mit szóljak? Attól félek, hogy mindez csak papiros. Azt volna jó tudni, veszik-e a könyvet!

Eriván üzleti levelet tett elébe. Párisból, Durandéktól.

— Itt az első elszámolás. Hétezer példány. Amint látod, a levél december tizedikén kelt. Karácsonyra elfogy az első kiadás. Szóval, szükségem van rád! Ezeket a párisi kritikákat sürgősen el kell helyezni a pesti lapokban is. „Magyar író hatalmas sikere Párisban.“ „Geszty Péter könyve a legkeresettebb francia könyv.“

Geszty ránézett. Szívesen olvasott volna ilyesmit magáról. De hogy ezeket a cikkeket ő is helyezze el?

— Nem lesz egy kicsit vásári dolog?

— És ha az lesz? Vásárhoz vásári dolgok kellenek!

— Milyen vásárhoz?

— A napokban megjelenik a könyved magyarul is. Kicsit el is késtünk vele a karácsonyi könyvvásárról!

Geszty Péter hirtelen mély megilletődést érzett.

Örült a francia nyelvű kiadásnak. Örült, hogy olvassák Párisban, Lyonban, Nantesben. De valójában csak ebben a pillanatban jelent meg számára a regénye. Ebben a pillanatban, amikor megtudta, hogy pár nap múlva ott lesz a pesti kirakatokban.

— Az ügynökök már járják a könyvesboltokat,

hogy bemutassák. Most az a fontos, hogy holnap és holnapután a párisi sikerrel legyenek tele a pesti lapok. Egyébként Durandék elszámolása alapján a pénztárnál rendelkezésedre áll a honoráriumod. De persze nem frankban, hanem pengőben.

— És levonva az előleget — szolt közbe Margit.

— Nem vonjuk le! Intézkedjék — mondta Eriván, — hogy írják át előlegül a magyar kiadásra! És most mesélj, hogyan mulattál!

— Sokat kellett gondolnom rád! — mondta Geszty.

— No.

— Tévedsz, ha azt hiszed, hogy ezzel a lehetetlen Eriván névvel egyedül járkálsz a nagyvilágban!

— No!

— Találtam még egyet belőle!

— A Semmeringen?

— A Hotel Panhans bárjában. Dizőz az istenadta! Eriván arca elsápadt. Geszty kedvtelve gondolt vissza a kislányra.

— Húszéves az egész ember! A legfurcsább módus, akivel valaha nő formájában találkoztam.

Eriván szája hangtalanul mozgott.

— Dizőz?

— Az. És úgy iszik, mint egy gödény.

Felállt.

— No, hanem ha ilyen fontos, hát nézzünk csakugyan a sajtó után. Van több példány a lefordított kritikákból?

— Nálam vannak! — mondta Margit. — Jöjjön, úgylis fel akarja a pénzét venni!

Azzal derüsen kiment Margit után.

Az ajtó becsukódott.

Eriván László úgy zuhant a fotelbe, mint akibe a villám csapott.

Bálint Éva délután hat órakor taxit rendelt a rózsadombi villa elé. Tíz napig telefonált minden áldott nap a hotelbe, hogy végre Erivánnal beszélhessen.

— Ne az irodába telefonálj, — mondta neki legutóbb a férfi — ott én dolgozni szoktam. Azt hiszem, az sem lenne kellemes, ha a sűrű telefonálás feltűnne valakinek és leszaladna a földszintre az uradnak elmondani. Nem azért, mintha félnék tőle, de egyelőre eléggé össze vagyok kapcsolva vele és nem szeretem a felesleges komplikációkat.

Azóta nem telefonált az irodába. Ezen a napon tette először, mert a hotelben tíz napja nem tudta Éri-vánt elérni.

És nem bírta tovább.

De kilenc napig megállotta. S ebben nem a félelem volt az, ami a vezető meggondolást kiváltotta. Illetve — nem önmagáért félt. Mióta megtanulta, mi az, megalázottnak lenni az érzésekben, valami szégyenkezést érzett az ura miatt.

Ez az ember sohasem volt rossz hozzá. És ő naponta megalázta az érzéseit. Most már nem tudta volna új megalázással szégyeníteni.

Ez az utolsó tíz nap a legkülönösebb küzdelem volt, amit asszony megívhatott.

Valami olyan meleg részvét, együttérzés, mindent jóvá tenni akarás fejlődött ki benne az ura iránt, hogy néha úgy érezte, letérdel elébe és megcsókolja a kezét.

— Mátyás én nem tudtam, mit csinálok!

Egyik este bement az uriszobába. Este tíz óra után volt. Schnürmacher nagy fotelben ült, kezében könyv. De nem olvasott. Elaludt.

Megállt az ajtóban, szíve a torkában lüktetett. Most egyszerre meglátta, tíz esztendő magányos estéit, magányos éjszakáit, amit az urának osztályrészeül juttatott.

Ez az ember tíz esztendeje ül ilyen halálosan egyedül minden este a nagy fotelben. Míg ő estélyekre járt, premiereken udvaroltatott magának, vagy legénylakásokon vetkezett idegen férfiakkal. Ez az ember így ült a székben, a könyv időnként kicsúszott a kezéből s a feje kimerülten előre bukott.

Míg végre a Zárda-utca felől autómotor berregése nem zavarta meg a hajnali csendet, jelezve, hogy a fe-

lesége megérkezett. Talán itt állt az ablak mellett, látta az autót, a gavallért, aki kíségette.

Néha csókokat is láthatott.

És hallgatott.

— Hát miért türte? Miért nem ment el? — csatant benne az ellenézés. — Miért nem volt annyi erő benne, hogy a megalázó köteléket elszakítsa?

De aztán megremegett.

Miért nem volt? Hát benne miért nincs? Hát ő miért engedi magát Erivántól naponta megalázni? Miért?

Mert szerelmes ebbe az erős, fehérfogú, ragadozóba, aki nevei a kínlódásán, ha kell neki, magához rendeli s ha nem, hát akkor a telefonját sem engedi magához bekapcsolni.

Ereje van felette. Mint ahogy neki ereje volt Geszty Péter, s a többiek felett. Elvette a csókjukat, ha kívánta. Hogy valami van a csókon túl is, ami ilyen rettenetesen tud fájni, azt csak azok tudják, akik szerelmesek.

Mint Geszty Péter volt ő belé. Meg az ura.

És most ő maga.

Nézte az urát. És látta az éjszakáit, amikor hangtalanul ő reá várt. Várta a pillanatot, hogy talán egyszer legalább a csókját neki adja.

Azt sem tette. Hosszú évek óta nem tette.

S ez az ember kínlódott éjszaka s dolgozott nappal, hogy neki előteremtse örült életéhez a pénzt.

Bálint Éva ezen az éjszakán érezte meg, hogy ő Schnürmacherné. Felelős azért, hogy ez a régi bolt, ilyen kisérteties csendben széjjelmálott. Mint egy fotel, amelybe belefészkelte magát a szű. A pénz, aminek ebbe a boltba kellett volna maradnia, az ő kezén szóródott szanaszéjjel. Az az energia, invenció, lendület, ami talán rendbehozta volna, ha nem is régi nagyságában, de csökkentett formák között a Schnürmacher örökséget, ezeken a magányos éjszakákon forgácsolódott el.

Igaz, Schnürmacher Mátyás sohasem volt, azelőtt sem, valami nagyvonalú ember, de konzerválni tudta

volna a maradékot. Így tétlenül nézte a bolt haldoklását.

Igen, ezen az éjszakán akart először odamenni hozzá, hogy megmondja, bocsáss meg, bűnös vagyok.

De amikor már indulni akart, felvillant előtte Eriván László fehér, erős fogsora, amint erőszakos ölelésben magához szorítja. És hiába tudta, hogy ez az arc tíz perccel a csók után tökéletesen közömbös lesz, hiába tudta, hogy ezt az embert nem érdekli semmi, ami benne a csókon túl van, nem tudott ettől az arctól szabadulni. Ez az arc megállította lábait, amikor már elindult fáradtan alvó ura felé.

S ez a küzdelem napról-napra megisméltődött.

Már az őrjöngésig fokozódott.

Mindennap erősebb lett, amikor megint hiába kereste, hiába telefonált és hiába várt egyetlen hívó szóra. Ami legalább annyit jelent, hogy a csókját megkívánta. Minden újabb megalázás fokozta benne a vágyat, hogy most ő alázkodjék meg az ura előtt. S mindig újra fel támadt benne a vágy Eriván erős szorítása után.

Ezekben a napokban született meg lelkében a legtragikusabb gyűlölet is. Az anyja iránt, aki ilyenek nevelte fel, akinek sohasem volt ideje az ő számára, mert társaság, bridge, póker, tennisz, színház... Csak pénzt adott neki, svájci intézet formájában, ahol este a paplan alatt összebújó hasonló lányok fantáziája rothasztotta, ahol kölyök korában tanulta meg, hogy a házasság nem szentség, hanem elég kényelmes életforma, ha okos az ember. Gyűlölni kezdte a pénzt, mely húsz év alatt hozta elébe mindazt, aminek egy életen át elosztva kellene színesíteni, melegíteni a hétköznapiok csendes, néha egyhangú nyugalma.

Ezen a napon úgy érezte, hogy nem megy tovább. Dönteni kell.

Vagy Eriván László és akkor az urával kell egyik pillanatról a másikra megszakítani minden köteléket, hogy az az ember, ha egy végső nagy fájdalommal is, de megszabaduljon ettől a végtelen kínlódástól, vagy az ura!

Vagy-vagy.

Eriván László még erősebb volt. Először azt akarta tudni, hogy neki kell-e.

Délután hat órára odarendelte a taxit.

Elmegy a hotelbe. Ha nincs otthon, meg fogja várni.

Bármikor jön.

Ma dönteni kell.

Amire még nem volt példa, ezen a délutánon Eriván László nem ment be az irodába.

Néhány perccel Geszty Péter távozása után becsengette Sávoly Margitot.

— Mondja kérem, tudja vállalni néhány napra az adminisztráció vezetését?

Sávoly Margit gyorsan végiggondolta, miről lehet szó e napok alatt.

Nyomdai tárgyalások? Eddig is csinálta. Ügynökökkel való verekedés? Az utóbbi hetekben már ügyis magára vette. Meglepetés? Aligha történhetik. A kerek forognak.

— Vállalom.

— Alighanem el kell utaznom néhány napra. A címemet... nem! Telefonálni fogok minden délben.

— Igenis.

— Majd lesz szíves olyankor referálni.

— Kiutalások?

— Két igazgatósági tag aláírása elegendő. A fáborkon kívül fogja be rá Korompyt is.

— Igenis. Mikorra várjuk vissza igazgató urat?

— Azt hiszem, két-három nap múlva itthon vagyok.

Margit bólintott.

— Tessék nyugodtan elutazni, nem lesz semmi baj.

— Köszönöm.

Az ajtóból még egyszer visszafordult.

— Az irodaszemélyzetnek nem kell tudni róla. Itthon vagyok, csak nem jöttem be. Viszontlátásra, Margit!

— Viszontlátásra.

Eriván László az egész délutánt átbotorkálta.

Egyre Geszty Péter hangját hallotta.

— Dizóz. Ilyen furcsa mókust még nem láttam nő formájában.

Aztán megint.

— Dizóz. Űgy iszik, mint egy gödény.

Űristen! Ha ez az ő leánya! Ha ez lett a kicsi Marikából!

Próbálta meggyőzni magát, hogy ez lehetetlen.

Hogy a felesége Romániába ment a válás után. Azal a rossz ripaccsal.

Még öt éve olyan hírt kapott, hogy ott él.

Hát akkor ott kell lenni a leányának is.

Délután négy óraker rettenetes éhséget érzett. Kint járt valahol Hűvösvölgyben.

Valamit enni.

Végre látott egy nagy zöld táblát. Veronika vendéglő. Bement.

Egy lélek sem volt rajta kívül. Hűvösvölgy. Nyári vendéglő. Pincért sem talált.

Egy asszony került elő valahonnan.

Rántottát csináltatott.

De ahhoz sem volt türelme, hogy ülve egye meg.

Csak úgy állva, gyorsan bekapkodta s ment tovább. Most már visszafelé.

Motyogott.

— Édes jó Istenem, add, hogy ne a lányom legyen! Ilyen furcsa mókust még sose láttam nő formájában.

Dizóz és iszik, mint egy gödény. El kell menni. Meg kell tudni. Hogy nem a lányom. Édes, jó Istenem, add,

hogy ne a lányom legyen! — Aztán az arca eltorzult.

— Ringyó! — tört ki belőle az ordítás a néptelen úton.

— A lányomból ringyót csinált.

Az új Szent János-kórháznál taxiba ült. Két keze ökölben.

— Az Isten pusztítsa el! — sziszegett. — Valahány ringyó a világon van! Uriasszony! Az Isten verje meg! Ringyót a leányomból!

Bálint Éva pontosan negyedhétkor kopogtatott Eriván ajtaján. Fáradt hangot hallott.

— Szabad!

Belépett. Eriván egy széken ült a kis hotelasztal előtt, feje két kezébe súlyosodott. Halálosan fáradtnak látszott.

— Mi az? — mondta elkínzott hangon, anélkül, hogy felnézett volna. Azt hitte, hogy a szobalány, vagy a szolgál akar valamit.

Bálint Éva elfogultan állt az ajtó mellett. Ma délután minden eldőlt.

Halkan csúszott ki a száján a szó.

— László!

A férfi hatalmas teste hirtelen megremegett, aztán megmerevedett. Csak azután mozdult a fej.

Amint az asszonyt meglátta, arcát vad gyűlölet öntötte el. Szinte úgy rúgta ki a széket maga alól.

— László! — riadt meg Bálint Éva és egy lépéssel hátrálva egészen az ajtóhoz szorult. — László! Én...

A férfi gyűlölettől fűtött szemmel lassan feléje indult. De ebben a lassú közeledésben olyan vad, elszánt fenyegetés volt, hogy az asszony egész testében remegni kezdett.

— László, én... László, ha tudtam volna, hogy... én...

— Mit keres maga itt? — sziszegte Eriván. — Ki hívta magát ide?

— De László, én...

— Ringyó! — üvöltött fel a férfi, hogy visszhangzott kint a folyosó is. — Ringyó! Mit akarsz tőlem?

Durván elkapta az asszonynak mindkét vállát.

Az asszony nyelvét megoldotta a rémület. Nagyon gyorsan, mint aki úgy érzi, hogy neki igen sokat kell megmondania, és ehhez nagyon kevés ideje van, hadarva, lihegve, lázasan beszélni kezdett.

— László... én nem akartalak megzavarni, én szeretlek, én még férfit soha így nem szerettem, meg kell, hogy érts engem, én...

— Szeretsz? — vigyorgott rá Eriván. — Szeretsz? Ringyó vagy!

— László! Én sohasem akartam tőled semmit, én jöttem, ha hívtál, én odaadtam magam és nem kértem semmi mást cserébe, csak... hiszen érzed, hogy szeretlek, szeress kicsit!

— Szeresselek!

— Hiszen öleltél, csókoltál, hiszen te... kell, hogy szeress!

— Szeresselek? Ringyót? Ūri ringyót szeressek?

— László!

— Hát nem szeretlek! Sohase szerettelek! Csak egyszerűen elvettelek magamnak, odalöktelek az ágyamba! Mert gusztusos vagy, mert fehér és síma a bőröd, mert időnkint az állati ösztönök megkívánják a női húst is! Mint a gyomor a disznóhúst! A marhahúst! Hát az ágyamra löktelek! Elvettem tőled, ami kellett nekem! És te is megkaptad, amiért a legénylakásokra mászkálsz! Kvittek vagyunk. Elég volt belőled!

— László!

Bálint Éva sápadt volt és ugyanakkor lángvörös. Úgy állt, mint a szélütött. Hangtalanul mozgott a szája. Ezt neki mondják?

— Vagy még egyszer be akarsz az ágyamba feküdni? Tudod, mit? Hát még egyszer jó lesznek nekem!

— László!

A férfi vad mozdulattal megkapta a ruháját és szinte letépte róla. Akkor felkapta és az ágyra lökte.

— László! — akart az asszony felugrani.

Eriván visszalökte. Szinte örvényező tűz égett a szemében.

— A lányomból ringyót?

Keze egyszerre a magasba lendült, aztán irtózatosszerűen az asszony arcához csapódott.

— Nesze! A lányoméért!

Amikor Bálint Éva magához tért, egyedül volt a szobában. Feküdt Eriván ágyán, ruhája megtépve hevert az asztal előtt. Az első pillanatban alig jutott el

az értelméig, hogy mindez vele történt. Valahogyan úgy hatott az egész, mint egy izgalmas regényrészlet, még inkább színház vagy film, amit most látott, ami nagyon szuggesztív volt és még benne van az idegeiben.

Lassan felemelkedett a párnáról. Észrevette a földön fekvő eltépett ruhát. Valami végigfutott rajta. Ūristen! Ez nem film!

Felugrott.

De még olyan kábult volt, hogy tántorogni kezdett. Odatámolygott a tükörhöz. Belenézett.

Az arca sápadt volt és baloldalaán egy hatalmas kéz öt ujjának nyoma vöröslött.

— Isten...!

Lerogyott a székre.

— Ūri ringyó... pofonütött. Megütött! Ūgy lökött az ágyába, mint egy...

Feje hirtelen két karjára csuklott, amint ūlt az asztal előtt és torkán nyöszörögve jött a hang.

— Mátyás... Mátyás...

Csak akkor eszmélt rá, hogy az urát hívja, amikor már kimondta a nevét.

Feje döbbsenten felemelkedett.

Hát ebben a helyzetben van neki joga az ura után kiáltani? Van joga a segítségét kérni?

Szeme a tükörrre esett. Láttta magát, amint hosszú selyemharisnyában, egy szál kombinében ūl egy idegen férfi hotelszobájában. Arca döbbsenten megmerevedett. Mintha ebben a pillanatban ismert volna magára. A szája mozgott.

— Igaza volt... — mondta hangtalanul. — Az vagyok. Aminek mondott.

Vonásai egyre merevebbek lettek. A fehér arcon öt vastag ujj-alakjában viritott az ūtés nyoma.

Felállott és hangtalanul öltözni kezdett.

Szakadt ruhájára felvette a bundát. Gallérját felhajtotta, hogy eltakarja az ūtés nyomát.

Az ajtót kinyitotta és tétova léptekkel elindult.

Mikor kiért a szálloda előtt a körút forgatagába, tanácstalanul megállt.

— És most hová?

TIZENHARMADIK FEJEZET.

Két napig volt Eriván a Semmeringen. Harmadik napon reggel, rendes időben bejött az irodába. Az arca kicsit sápadt volt, de különben nyugodtnak látszott.

— Mi ujság Margit? Új rendelések?

— Harmincegyet hoztak be az ügynökök. Az iram már nem a régi.

Eriván bólintott.

— A három roham kivett mindent, ami kivehető. Eredetileg többre számítottam. Londoni, párisi árnyokhoz szoktam. De már is százhatvanezer pengő nyereségnél tartunk, ne legyünk elégedetlenek. S azt hiszem, lassankint elmegy még vagy ezer! Elérjük a kétszázezer pengőt. Mi ujság?

— Szokásos veszekedések az ügynökökkel! Elinéztem!

— A Geszty könyv?

— Párisból új levél nem érkezett. A háromezer könyvet, ami még itthon raktáron volt, elküldöttük.

— S a magyar kiadás?

— Holnap szállítja a könyvkötő az első ezret. Különben Geszty igen jól megcsinálta a könyv sajtóját. Négy vagy öt lap szenzációt csinált a párisi sikerből, öt-hat rövidebben emlékezett meg róla. A könyvkereskedőknél mindenesetre jó hatást tett.

— Mennyi az előzetes megrendelés?

— Ezernégyszáz körül. Igen sokan tizenkettő-tizenháromat rendeltek.

— Szoros számlára?

— Természetesen. Bizományba csak az kap, aki szorosat is rendelt.

— Karácsonyra el kell fogyni az egész háromezernek — mondta Eriván.

— Nehéz lesz. Kicsit elkéstünk a karácsonyi piacról. És háromezer példány Magyarországon igen nagy siker esetén fogy el!

— A sikert csinálni kell. Tudja, színházi premiereken, hogyan csinálják a sikert? Mikor a felvonásvégeken lanyhulni kezd már a taps, két munkást állítanak

a függöny mögé, akik állandóan libegtetik, mozgatják azt. Izgatják vele a közönséget. Kipróbált fogás. A taps megélénkül és a szerző a főszereplőkkel még vagy tízszer megjelenhetik a függönyök előtt. Majd mi is mozgatni fogjuk a függönyt. Kérem egymásután hívja fel a nagy könyves cégeket.

— Mit mondjak nekik?

— Hogy Eriván László úr, a Libertinum r. t. vezérigazgatója, meg szeretné ismerni a piac reprezentánsait s a mai nap folyamán meglátogatja őket üzletükben.

— Igen.

— Mennyit kapnak a szoros rendelők?

— Negyven százalékot.

— Aki további rendelést ad, ötven százalékot kap. Margit ránézett.

— Ennyit nem bírhat el a könyv!

— Az attól függ, hogy el tudunk-e jutni a második kiadáshoz. Azért látogatom meg őket, hogy sikerüljön. Köszönöm, hogy két napig helyettem is gondolkozott.

Margit ment és telefonon sorra felhívta a Belváros könyvkereskedőit. Egy napra éppen elég lesz végiglátogatni.

Eriván tizenegy órakor elindult körútjára.

Schnürmacher Mátyásnak meg kellett állapítania, hogy Eriván tisztességesen betartja a megállapodást.

Azt mondta, minden vidékre utazó ügynök magával viszi a kollekcióját s csakugyan egyetlenegy sem indult útjára a Schnürmacher-kollekció nélkül.

A késői utódnak látnia kellett, hogy az alapító üzleti elgondolása igen modern volt. A legszebb nyomtatott ajánlatnál is többet ér a személyes látogatás. Igaz, akkoriban maga a főnök utazgatott, de a közlekedés sem volt olyan könnyű, mint mostanában, amikor Eriván egész ügynök-hadat szabadított a vidékre.

— Nézze kérem, — mondta Eriván — ha én vala-

kivel üzletet akarok csinálni, ismernem kell a vevőt. A maga vevői falusi plébánosok, káplánok, egyleteket vezető kántortanítók. Ott élnek a falun, pap, jegyző, tanító, évszámra csak egymással beszélnek. Nyáron még csak bemennek hébe-hóba a városba, de télen a hó, ősszel, tavasszal a sár zárja oda őket a lakásukba. Halálosan unják már egymást és magukat is. A faluban nincs villany, a telepesrádió akkumulátorja kimerül és töltőállomás csak a harmadik faluban van, ahová a sáron, havon át nehezen jut el a szekér. Ebben a hangulatban kopogtat be hozzájuk a pesti ügynök. Hozza a nagyvilág levegőjét, a pesti vicceket, az újdonság ingerét, az ünnepet a sivár hétköznapiak után. Ezért van, hogy az ügynököt, aki ellen Pesten táblát akasztanak ki, hogy „ügynököt nem fogadunk“, a falvakban ott tartják ebédre, vacsorára. A jegyző és a jótékonyegyleti vezető boldog, hogy beszélhet és olyas valakinek mondhatja el a politikai nézeteit, akinek még nem mondta el háromszázszor. Szívesen vesz tőle valamit, még akkor is, ha nem nagyon kell neki, csak hogy egy napját agyonüsse vele. Hát hogyan tudna eladni az ügynök, ha mindehhez olyasmit kínál, amiért úttalan utakon kellene a legközelebbi városba bevezni!

Erivánnak igaza volt.

Schnürmacher irodájába naponta érkeztek a megrendelések és már a harmadik hónapban ott tartott, hogy a bolt eltartotta magát. Schnürmachernek még nem igen jutott a pénzecskéből, de a boltra már nem kellett ráfizetnie. A megrendelések kifizették a boltbért, a két öreg segédet, sőt Kuzmik Bélát is, aki Beretvás szerepét vette át az üzleti könyvek mellett. S ezek az üzleti könyvek napról-napra több munkát adtak.

Január elején történt, hogy lement hozzá Eriván.

— Gondolt rá, hogy a nyáron Budapesten lesz az eucharisztikus kongresszus? Magának óriási raktára van gyertyákból! A körmeneteken szükség lesz rá! Lépjön érintkezésbe az előkészítő bizottsággal!

Schnürmacher Mátyásnak őszinte öröme lehetett volna üzletében, felragyogó szemmel nézhette volna ezt

a folyamatot, amikor a feladott halálos beteg magához tér és arca színesedni kezd. Ezekben a napokban mégis, mint az úzott vad járt fel-alá nappal az irodában, éjszaka otthon a halálosan üres rózsadombi villa szobáiban.

Azon a reggelen lett riadt a szeme, amely úgy virradt rá, hogy nem jött meg a felesége. És most már harmadik napja telefonál napjában tízszer haza, nem jött-e meg a nagyságos asszony, már harmadik éjszaka virrasztott szakadatlan, nem gördül-e taxi a háza elé, nem villan-e meg kilépésnél a felesége karcsú lába. Már harmadik napja volt, hogy hiába várt.

Azon az estén, amikor az arcán az öt ujj sajjó, vörös nyomával Schnürmacherné kilépett a körúti hotel kapuján, nem tudta, hová indul.

Halkan szitált a hó. Az utolsó napokban nagy hóesések voltak, hatalmas buckákban halmozódott a hókaparók keze nyomán. Most a lassan szitáló új hó kezdte újra fehérre festeni a sárguló buckákat.

Hová, merre?

Nem tudta. Ment, amerre a lába vitte.

Siető emberek húztak el mellette, feltürt gallérú férfiak, hócsizmás, bundás nők, autótülköket hallott, goromba, éles villamoscsengetéseket.

Fázott, a szanaszét szakadt ruha alól minduntalan kibuggyant a lábszára s a bunda hideg bélése borzongatta.

A keze is nagyon fázott. A bunda gallérját fogta vele, amit szorosán az arcára szorított, hogy ne lásék az öt ujj nyoma.

Nem tudta, hová megy, merre, nem tudta, hogy egyre távolodik a Rózsadombtól. Már elhagyta a Rákóczi-utat, valahol a József-körúton járt a Baross utca tájékán és egyre Eriván szavait hallotta.

— Elvettem tőled, ami kellett nekem. S te is megkaptad, amiért a legénylakásokra járkálsz. Kvittek vagyunk. Ūri szajha.

Aztán újra:

— Oda löktelek az ágyamba, mert gusztusos vagy, mert fehér és síma a bőröd, mert időnként az állati ösztönök megkívánják a női húst is. Mint a borjúhúst, a marhahúst.

És megint:

— Uri ringyó!

Olyan élesen, tisztán hallotta, mintha itt az utcán kiáltották volna feléje, harsányan, hogy mindenki meghallhatta. Riadtan, szinte menekülni akart a rámeredező pillantások elől.

Pedig senki sem nézte. Az éles hangok nem kívülről jöttek, hanem belülről, egészen mélyről.

És ami a legrettenetesebb volt: nem tudott ellentmondani.

— Igaza van! — dadogta kékülő, hideg szájjal. — Igaza van!

A hó egyre sűrűbb pelyhekben esett.

Dideregni kezdett. Hova menjen?

Rózsadomb? Haza? Az urához?

— Nem, nem! — riadt. — Lehetetlen, hogy hazamenjen.

Hát hová? Valamelyik barátnőhöz?

Neki nincs barátnője. Csak bridge-partnere.

Rokonához? Így, megtépve, megszaggatott ruhában?

És melyik az a rokon, amelyikhez elmehetne?

Amint átfázott lábbal ment az utcán, egyszerre egy régi képet látott. Kedves, magányos öregasszony. Egyik nagynénje. Akkoriban kinevette. Gúnyolódta bidermeyer háza, csendje, békessége, vidéki egyszerűsége felett. Vidéki ház, kis sárga kúria. Vilma néni!

Gyerekkora óta nem látta. Akkoriban minden nyáron nála kellett töltenie néhány hetet s akármilyen komisz volt, mindig szeretetet, mosolyt kapott cserébe. Azóta is minden karácsonyra, húsvétra megérkezett tőle az üdvözlő lap, amire sohasem ment válasz. Vilma néni! Igen, az egyetlen lehetőség! Vilma néni most sem fogja elkergetni!

A kézitáskájához kapott. Volt nála pénz.

Gyorsan egy taxiba ült. Úgy ahogy volt, szakadt ruhában.

— A keleti pályaudvarra!

Emlékezett, hogy ilyenkor este indult a vonat, valamikor éjfél tájt kell átszállania a vicinálisra, mely hozzá indul.

A taxi a hóban döcögve elindult vele s aztán letette a keleti pályaudvar nagy indulási csarnoka előtt.

Azonnal az indulásokat jelző táblához sietett.

Jól emlékezett. Félóra múlva indul a gyors. És a csatlakozás is a régi.

Néhány perc múlva a jegyet szorongatva, már ott is ment a szerelvény előtt. Szép, rendes, jól fűtött szerelvény volt, a belgrádi gyors. Talált egy félfülkét, oda behúzódott.

Arcának az a fele, ahol a halványrózsaszín foltban még mindig ott voltak Eriván ujjai, az ablak felőli oldalra került.

Észre sem vette, amikor a vonat elindult vele. Valahol a múltban járt, az elrontott élet elhibázott útjait járta újra végig. Első házasságát, annak esztendőin belül az első szeretőjét, a másodikat, a harmadikat, aztán a válást, első urától, Bálint Miklóstól, végül az estélyt, ahol összeakadt Schnürmacherrel.

Hogy tetszett-e? Nem. De már nagyon szájára vette a város, kellett valamit csinálni. Hozzá ment. És folytatta előbbi életét.

Soha jobban nem érezte, milyen komisz volt ehhez a csendes, szótlan emberhez, mint most a ritmikusan kattogó vonat félfülkéjében, amikor menekült az életéből.

Lelkiismeretfurdalást érzett. Ma rettenetes éjszaka lesz az urának. Ott ül majd megint a karosszékben, várni fogja. Feje időnként fáradtan előrebillen, aztán felriadva fülelni fog, hogy nem hall-e autózúgást a Zárda-utca felől. És végtelen éjszaka után úgy fog rá virradni a hajnal, hogy nem jön haza.

Most heves vágyat érzett, hogy kiugorjék a vonatból és akár gyalog rohanjon vissza, itt vagyok Mátyás, itt vagyok és...

De a feje fáradtan lecsuklott.

Nem lehet. Nem szabad. Neki azok után, ami tör-

tént, amire ráeszmélt, nincs többé joga, hogy elfogadja tőle azt a néma, százszor megalázott jóságot.

Nincs út visszafelé. Majd holnap sürgönyöz, hogy ne aggódjék és a sürgönyt levél követi. S abban a levélben megkéri, engedje útjára. S ha lehet, bocsássa meg ezeket a keserű esztendőket.

Vilma néni talán befogadja, megtűri maga mellett, amíg határozni tud, hogy most pedig merre induljon, mit csináljon.

A vonat egyenletes dübörgéssel száguldott a havas éjszakában. A hó egyre sűrűbb pelyhekben esett. Néha egy-egy állomás következett, aztán néhány perccel éjfél előtt megérkezett a vidéki állomásra, ahol át kell szállnia a vicinálisra.

Egyedüli utas volt. A gyors elrobogott, a háta mögött az állomás egészen üresen nézett vissza rá.

Más vonatnak se híre, se nyoma.

Még nem állt be, gondolta. Bement a forgalmi irodába.

— Kérem a helyiérdekű, amelyik Kecsképuszta felé megy, mikor indul?

A forgalmista fel sem nézett.

— Holnap délután öt óraker.

Riadtan felkapta a fejét.

— De... én úgy tudom, a gyorshoz volt csatlakozás.

— Tegnap beszüntették a nagy havazás miatt. Közölték az ujságok is.

Bálint Éva maradék ereje szerte foszlott.

Szinte összebicsaklott.

A forgalmista felnézett. Mikor meglátta a szép, elegáns bundába burkolózó fiatal úriasszonyt, egyszerre nem tudott hova lenni az udvariasságtól.

— Ne tessék aggódni — ugrált körülötte — megszáll nagyságos asszony a Korona-szállodában, legalább jól kipiheni magát. Csak persze kocsit nem lesz. Eddig már visszamentek a városba. Azonnal meg is nézem.

Szerencsére egyik kocsit még elcsíphette.

Bálint Éva halálos fáradtsággal zuhant be a rossz

vidéki szálloda nyirkos paplanlepedőjére és pillanatokon belül kábult álomba merült.

Vad, kavargó álmai voltak. Eriván, Schnürmacher, Geszty Péter. Egy pillanatra valami dolga volt álmában az anyjával is. Minden összekeveredett benne és másnap délben fáradtabban ébredt, mint ahogyan lefeküdt.

A vicinálisnak délután öt órakor kellett volna elindulni. Erre az útra Bálint Ēva mindig úgy gondolt vissza, mint egy kísérteties rossz álomra.

A kis vicinális ott állt a pályaudvar peremén. Üres volt. A második osztályú fulkében, ahová beszállt, egy kisdíák ült. Ráköszönt.

— I kan ned ungarisch!

Csend. A vonat kopott, elhasznált, hideg.

Délben vad hóvihar kezdődött. A szél úgy vágta a havat, hogy nem lehetett látni.

Alig néhányan ültek, topogtak a szerelvényen. Fűtyült a szél, az indulási idő már régen elmúlt.

Bálint Ēva legerősebb érzése az volt, hogy fázik, rettenetesen fázik. És nincs hőcsizmája. Mikor elindult Erivánhoz, nem vette fel. Randevura a hőcsizma olyan körülményes...

Végre félhatkor egy rántás, a vonat zörögve elindult.

Igen, ez az út így kezdődött.

Bálint Ēva ült a kopott pamlagon, a vonat lassan cammog, a fűtőtestek éppen, hogy langyosak.

Időnkint apró állomások, a kis vonat megáll.

Aztán tovább.

Délután hat, sötétedik.

Rendkívül precíz kalauz van a szerelvényen, hangoosan nevel valakit a szomszéd fulkében. Bálint Ēva minden szavát hallja.

— A vasúti szabályzat pontosan előírja az utas jogait és kötelességeit. Az utas köteles tudomásul venni, hogy nem dohányzó fulkében tilos a cigaretta.

Közben a sötétség teljesen ráborul a hóba burkolózott világra.

Félhét, kísérteties hangulat. Különösen az állomásokon.

Ilyenkor csakúgy tombol a szélvihar sívítő orkánhangja.

Ha egy-egy pillanatra abbahagyja, akkor valahonnan előlről, de nem messziről, mert akkor Bálint Éva nem hallaná, gyermekzsivaj hallatszik.

A kalauz meg is mondja, csakugyan jól hall, nem hallucinál, gyerekhangok, az előttük kapcsolt kocsiról gyerekzsivajt hoz a szél. A kocsi vidékről bejáró iskolásgyerekeket visz hazafelé.

A késés egyre nagyobb. A mozdony úgy dolgozik, mint egy rettentő, ziháló tüdő, mely utolsó perceiben küzd az életéért. És egyelőre győz. Még egy állomás. A tomboló, sívítő, elementáris erejű hóviharban.

Este nyolc óra van. A kis diák leszáll, egyedül marad.

A kocsiban dermesztő a hideg. Este nyolc óra van. Szinte tapintható a küzdelem, melyet a mozdony a hóviharral folytat. Egyik állomáson, koromsötétben leszáll és megnézi a mozdonyt.

Elsápad. A mozdony előtt, a két sín között a hó magasabb, mint a mozdony hasa. Ez a hó az alján hozzáfagyott az acélsínekhez, szinte megmozdíthatatlan. Ezen kell áttörnie magát.

Rettenetes fohászkodás, olyan nagy, hogy az erőlködéstől lángok törnek ki a mozdonyból, de nekilendül a sínek között tornyosuló hónak és megpróbálja, hogy utat törjön magának.

Az iskolásgyerekek már csendesek. Reggel mentek el hazulról, most este kilenc.

Sápadtak, éhesek.

Rettenetesen fáznak.

Bálint Éva dideregve ül a fülkében. Egyedül. Halálosan egyedül.

Kísértetiesen dudál a szél, szinte emelgeti a nehéz vasuti kocsikat. Egyszerre egy apró, pislákoló fényű falusi állomás előtt — félóránynira a legközelebbi állomás.

mástól — a mozdony feladja a küzdelmet. Halálos ki-
merültségben lefekszik a hóra.

Pokoli koncert. Szél, hó, a sötétben a vasuti mun-
kások kiáltásai, különböző jelzőcsengők csilingelnek.

— Halló! Az ilyen és ilyen számú szerelvény el-
akadt a hóviharban. A mozdony felmondta a szolgálá-
tot, sürgősen segélymozdonyt kérünk.

Pislákoló fények a hideg forgalmi irodában.

A hóvihar egyre vadabb.

Kint a mozdony körül fekete emberi alakok. Tü-
zet gyujtanak a mozdony lábainál. Hatalmas sárga
lángok csapnak fel. A szél, tántorgó táncba forgatja
őket.

Minden hiába.

A percek mulnak. Tíz, húsz, harminc, ötven. Egy-
szerre távol feltűnik a segélymozdony. Háromnegyed
tizenegy.

Új mozdony lendül az ellenszélnek s a fagyott hó-
nak.

Vad fohászkodással ránt egyet rajta.

Bálint Éva fogai összeverődnek.

Mindegy. Az a fontos, hogy a vonat elindult.

Megy.

Döcögve, kínlódva, de megy.

Két állomást el is hagy maga mögött.

De az új mozdony is egyre nehezebben zihál.

Aztán egyszerre még egy kétségbeesett, vad rán-
tás és mindennek vége.

A küzdelmet feladja az új mozdony is.

Bálint Éva már nem ül egyedül. Valamelyik állo-
máson beszállt egy járásbíró.

Az asszony rémülten ránéz.

— Mi lesz velünk?

A járásbíró szó nélkül kalapját, kabátját veszi és
kimegy.

— Megnézem, mi van! — szól vissza.

Az asszony didereg és vár.

Végre hallja, hogy csapódik az ajtó, feltűnik a já-
rásbíró.

— Gőzt fejlesztenek. Talán sikerül tovább menni.

Aztán kiderül, hogy ez is hiába.

De a mozdonyvezető, fűtő és kalauz vadul dolgozik még.

A hideg egyre dermesztőbb. Az asszony már egész testében remeg. Az ura jut eszébe.

— Mátyás... — nyöszörög — Mátyás.

Éjfél.

Egy óra. Kettő.

A hideget már nem lehet elviselni.

Ebben a pillanatban felkapja a fejét. Valahol az országúton mintha szánkó csilingelne.

Néha áttör a csilingelés a szélviharon.

Gyors rohamban jönnek a gondolatok.

— Itt megfagyok!

Hirtelen ötlet, felszakítja az ajtót, kirohan a szélviharba, egyenesen neki az országútnak.

—Halló! Álljon meg!

Hangja elvész a tomboló viharban.

Kiugrik az országút közepére.

A szánkó megáll. A bakon összefagyott paraszt.

— Vigyen be Kecsképusztára!

— Ebben a hóviharban? Megfagy a kisasszony!

— Ne törődjék vele, csak vigyen, megfizetem!

A paraszt a fejét csóválja.

— Onnan jövök, örülök, hogy idáig eljutottam!

Nem bolondultam meg, hogy visszaforduljak! Már megfagyott a kezem!

Könyörgés, alkudozás.

Végre hajlandó.

De több pénzért, mint Budapesttől az egész vasuti jegy. Mindegy.

A szán elindul. A havat vadul söpri a szél. Arcába csapja az élesen szűrő, megfagyott, éles kis szemeket. A lovak orrán vastagon füstölög a pára.

Hóval betemetett tanyák. Szélviharon áttörő távoli kutyaugatások. Érzi, hogy gémberedni kezd a keze, arcán nem mozognak az izmok, merev lesz, egyre merevebb az arca. A száját próbálja. Mereven, bénán mozog az állkapocs.

Aztán falu, alig látszik ki a hóból.

Már teljesen elveszti a tájékozódó képességét, nem tudja, mióta ül a szánon, nem tudja, hogy hány óra van.

Aztán álmosodni kezd, egyre nehezebb a szempil-lája.

Agyában egyre lassabban mozognak a kerekek.

Eriván. Hotel. Letépi a ruhát.

Úri szajha.

Egy nagy, erős kezet lát, amint a levegőbe emel-
kedik, aztán lecsap.

— Mátyás! — sikoltja gondolatban és egyszerre
zuhanni kezd valahová a semmibe.

S csak arra eszmél, hogy valaki a levegőbe emeli
és két karján egy házba viszi.

— Évikém! — hall egy kedves öreg hangot. Ez a
hang most ijedt, rémült. — Évikém! Kis lányom, mi
van veled?

Vilma néni. Megérkezett.

TIZENNEGYEDIK FEJEZET.

Eriván László hotelszobájában állt az ajtó mellett.
Arca sápadt volt, a szeme riadt.

A pamlagot nézte, a pamlagon azt az ásító, furcsa
vásott arcot, mely egy nagyon finom művű karcsú,
fiatal leánytesten trónolt, mint egy groteszk grimasz.

Ez az arc unott ásításban húzódott féloldalra.

— S hol jártál iskolába?

— Bukarestben.

— Mit végeztél?

Vállrándítás.

— Érettségit?

Újabb ásítás.

— Ötödiknél abba hagytam. Unalmas volt. Inkább
a színházba jártam. A próbák érdekesebbek voltak.

Eriván lassan az ablakhoz ment. Homlokát a hi-
deg üvegnek szorította.

— Anyád még mindig játszik?

Vállrándítás.

— Hol igen, hol nem. Rossz színésznő. Látszik, hogy későn kezdte. Mikor elváltatok.

Másik oldalára dobta magát.

— Azt hittem, élvezem majd, hogy pénzem lesz és nem kell mindennap hajnalig dolgozni! De unalmas privátnak lenni!

Eriván riadtan feléje fordult.

— Marika!

— Volt egyszer egy barátom, textiles vagy mi-csoda, azt akarta...

— Marika! — jajdult fel Eriván.

A lány csodálkozva ránézett.

— Mi bajod van? Kedves fiú volt, ha fáradt voltam, sose erőszakoskodott és...

— Marika!

A hatalmas ember szinte összeroskadt. Megfogta a lány két vállát.

— Könyörgök, ne! Marika, hagyd ezt a hangot, gondolj arra, hogy az édesapád tizenöt esztendeje...

A lány csak nézte, tökéletesen értetlenül.

— Azért vagy úgy oda, mert barátom volt? Hát miből éltem volna? Mindig volt barátom! Már odahaza Bukarestben is!

Eriván keze tehetetlenül leesett.

— Anyának is mindig volt barátja! Ojjé!

Nevetni kezdett.

— Te! Egyszer egy tiszttel járt együtt anya! Csoda édes fiú volt. Fekete! De én kellettem neki. Nem is bántam volna. Node ne félj, anya vigyázott rá! Olyan murik voltak, csakúgy zengett a ház. Sárgára festette a haját, hogy jobban tessenek mint én!

Erivánnak remegett a szája. A hangja csupa könnyörgés, csupa gyengédség volt.

— Marika! Kislányom! — A hatalmas ember csaknem sírt. — Ennek vége! Megtaláltalak, elhoztalak, új élet kezdődik!

Ásítás.

— Konyakod nincs?

— Itt fogsz velem együtt élni. Lakást veszek ki, szépen berendezzük, majd keresek valakit, talán egy

angol nőt, aki egész nap melletted lesz. Pótoljuk, amit az iskolában mulasztottál! Szép, rendes életet élsz, társaságot fogok teremteni neked, szalónod lesz. El fogod felejtani ezeket a rettenetes esztendőket és...

A lány rekedten mély hangon, mint a semmeringi Hotel Panhans bárjában, egy tangót kezdett dudolni, énekelni s a pamlagon fekve ritmikusan ringott hozzá.

Eriván feje leesett. Elhallgatott.

Lassan felállt.

— Nem megy... — mondta. — Nagy a rontás.

Aztán a foga megcsikordult.

— Kell, hogy menjen!

Türelem kell, nagy, nagy türelem kell.

Néhány nappal karácsony után a Libertinum r. t. irodájában újra megjelent dr. Hull Ádám. Ugyanaz a kopott kabát volt rajta s ugyanolyan mosdatlan volt.

Beretvás arca megrándult, amint belépett az irodába.

— A silenciumos ügyvéd! — sugta Sávoly Margitnak.

Dr. Hull Ádám igen otthonosan az íróasztalhoz lépett.

— Lesz szíves bejelenteni! — mondta.

Azzal unott ásítással leült az asztal mellé.

— Nem tudom, hogy ma alkalmas-e — próbálkozott Margit.

Hull Ádám ásítva bólintott.

— Alkalmas!

Margit összeszorított fogakkal bement Erivánhoz.

Az íróasztala előtt ült, feje lehajtva. Nagyon fáradtnak látszott. Mostanában gyakran figyelte meg ezt a fáradtságot rajta.

Az ajtónyílásra lassan fölemelte a fejét. Valami elkínzottság volt az arcában.

— Kérem, igazgató úr, itt van megint az a férfi, aki néhány hete... Hull Ádám dr.

Eriván arcán ideges rándulás szaladt végig.

Felállt, az ablakhoz ment, Margit hallotta, amint idegesen dobol az ablak peremén. Aztán megfordult.

— Engedje be!

Egy perccel később a kopott férfi eltűnt. Eriván ajtaja mögött.

És tíz perc múlva egy kiutalást tolt be Beretvászhoz a pénztáráblakon.

Ezuttal száz pengőről.

Beretvás szótlan undorral kifizette s amikor eltűnt az ajtó mögött, odament Sávoly Margithoz.

— Mondja, mi ez?

— Nem tudom.

Beretvás fejcsóválva visszament a pénztárfülkébe.

Ő végezte a könyvelést is, belefeküdt a munkájába.

Eppen a Geszty könyv magyar kiadásának karácsonyi elszámolását csinálta.

Eriván csakugyan jól dolgozott, amikor végiglátogatta a könyvkereskedéseket. Ha az egész három-ezer példány még nem is fogyott el, de már megrendték a második kiadást. Négy-ötszáz példány volt a könyvraktárban. A napi forgalomból meg lehetett állapítani, hogy két hét múlva az is elfogy.

Geszty Péterről beszélni kezdtek a szalónokban.

S a jobb könyvesboltokban is felhívták a figyelmet rá.

— Nem, nem kérem! Ez nem az a Geszty Péter, akit a színpadról ismerünk! Nyugodtan ajánlhatom! Ha nem következik visszaesés...

Igen, Geszty Péter könyve beszédtema volt Budapesten. A kritikákban még ott volt a nyoma a régi irodalmi ellenszenvnek, egyesek nem tudtak szabadulni a régi darabjai által kiváltott ellenérzéstől, de kapott olyan méltatást is, amiben öröme volt. Végre! — írták ezek a lapok és a regényt taglalva, azt állapították meg, hogy a színpadról, a dialógusok eleven-ségét, drámai lüktetését vitte át regényébe, a felületes szellemeskedést, a könnyű témákat elvetette és regénye már témájának feltevése, problémájának

megoldása miatt is komoly megítélésre tarthat számot.

Geszty Péter néha maga is megdöbbenve olvasta a róla szóló sorokat. Még azokat is, amelyek bántóak voltak.

Már éppen eleget volt alkalma magáról olvasni. Azelőtt olyanokat olvasott, hogy milyen eleganciával hajlongott a függöny előtt, hogy most vásárolt új hat-hengeres kocsit, ami különben nem volt igaz és hogy a tengerparton nyaral X. Y. művésznővel, akinek új darabját írja. Azelőtt minden héten háromszor találkozott különböző lapokban, magazinokban a fényképeivel. Frakkban, szmokingban, utcai ruhában, pizzamában, színházi banketten, strandok homokjain fotografálták. És természetesen íróasztalánál, amint éppen írja óriási érdeklődéssel várt új darabját, mely a női lélek... és a többi. Az édeskés jelzők egész zuhatagát aggatták ezekre a képekkel tarkított cikkekre a színházi reklámfőnökök s ha lezajlott a bemutató, ismét tobzódtak az elismerő jelzők. Csak éppen olyan ügyesen egymás mellé rakva, hogy semmit sem mondtak. Sohasem a szerző kitűnő darabjáról írtak, hanem mindig a kitűnő szerző darabjáról.

Most teljesen hiányzott a díszítő jelzők csillogása de a méltatások nem Geszty Péter autójáról, eleganciájáról szóltak, hanem a témájáról s a problémáról, amit felvetett s amire választ adott. Volt, aki más megoldást szerencsésebbnek tartott volna, volt, aki azt kérdezte, éppen most alkalmas-e az idő a kérdés felvetésére, de mindebből az derült ki, hogy nem papírfigurákkal játszik, hogy kése eleven húsba vágott és foglalkoztatja a gondolkodó embereket.

A színházra persze jobban hatottak azok a közlemények, amelyek a párisi sikert ismertették.

— Gyere be holnap — telefonozott az igazgató — nem is értem ezt a nemtörődömséget! Tudod, hogy január a te hónapod, már javában folynak darabodból az előkészületek s ide sem szagolsz.

— Január az én hónapom? — csodálkozott

Geszty Péter, — tudtommal mást tűztetek ki, már a lapok is írtak róla!

— Ugyan kérlek! Ennek az ostoba Selmeczynek az ötlete volt. Csak rendezők ne lennének! De én természetesen jól lehordtam és megmondtam, hogy január évek óta a Geszty-darabé.

— Dehát... azt mondtad, tőlem a közönség nem ezt várja és... ha úgy gondolom, hogy más színháznak...

Ijedt hang.

— Csak nem adtad más színháznak?

Olyan groteszk volt ez a rémület, hogy Geszty elnevette magát.

— Beszélj már! Másnak adtad?

— Nem.

Az igazgató megkönnyebbült.

— Rossz néven is vettem volna! Utóvégre én fedeztelek fel, kérlek alássan, divatos író-t csináltam belőled és...

— Szerzőt! — helyesbítette Geszty.

— ...az mindegy, kérlek. Szóval voltaképen ezt a párisi regénysikert is én tettem lehetővé! Kit gondolsz a főszerepre? Tudod mit? Ráérsz este?

— Igen.

— Társaság van nálam. Talán hallottad, hogy részvénytársaság lettünk, egy sereg közéleti ember kapcsolódott be az igazgatóságba. Helyes is lesz, ha megismerkedsz velük.

— Szmoking? Sötét ruha?

— Szmoking. Lesz egy pár szépasszony. A színésznők közül is meghívtam egynéhányat, szóval nem fogod rosszul érezni magad. És megbeszéljük a szereposztást. Hát, szervusz, Péter, ne gyere későn, nagyon fogok örülni a szerencsének.

Geszty Péter este el is ment a színigazgató estélyére és a Vilma királynő-uti villában igen kellemes estét töltött. Találkozott egy sereg ismerőssel és egy sereg emberrel, akit eddig nem látott a színház körül. Volt néhány politikus, néhány közgazdasági kapacitás, ott volt az egyetem egyik nagynevű paptanára, egy

orvosprofesszor és — az igazgató igazat mondott — néhány nagyon szép társaságbeli úriasszony.

Eloszlottak a termeknek is megfelelő szobákban, melyeken mint valami győzelmi lobogót cipelte végig Geszty Pétert a házigazda.

Meglepéssel tapasztalta, milyen felmérhetetlen különbség van a színházi és a könyvsiker között. Egy-egy premierje után is nagy lelkesedéssel fogadták a társaságban, de annak a táncnak, ami olyankor folyt, mindig valami botránysiker jellege volt. Mintha valami rendkívül pikáns dolog volna, hogy a hölgyek és az urak este együtt voltak Geszty Péterrel. S ha a darabjáról esett szó, a diskurzus éppen olyan behatóan tárgyalta meg a díszleteket és a toiletteket, mint az ő munkáját, arról nem is szólva, hogy a darab „jó mondásai“ azonosultak a színésszel, aki azokat elmondta.

A darab fordulatai, az esetleges problémák lényegesen kevesebb helyet kaptak a méltatásban, mint a művésznő rókakepje vagy új párisi harisnyái. A színpadi szerzőnek rengeteg tényezővel kell a sikeren megosztózni.

Most tapasztalta először, mennyivel tömörebb a könyv hatása. Itt az író egyedüli tényezőként áll az olvasóval szemben. És sokkal bensőbb vele a kapcsolata. Az olvasó megállhat a gondolatnál, mely hatást tett rá. Nem viszi tovább a színpad robogó üteme. A könyvet leeresztheti és elgondolkozhatik a részleteken.

Mindenfelől a kezét rázták.

— Olvastam a könyvét! Tudja, hogy amikor...

— Szervusz! Örülök, hogy megismertelek! Elgondolkoztató könyvet írtál! Ugyan ülj már le közibénk, éppen arról beszélgetünk, hogy ez a kor, amelyikben élünk...

Leült az urak között. A világpolitika kérdései voltak az előtérben.

— Éppen azt magyarázom, kérlek, hogy ebben az esztendőben valami robbanni fog. Nézz csak körül! Percről-percre jobban megfeszül a húr. Nézzed Párist! Közalkalmazottak sztrájkolnak! Egyszerűen megbéní-

tották a világ fővárosának életét. Csak éppen át kell lapozni az újságokat. Ciano és Schuschnigg Budapestre készül, Sztojadinovics Berlinbe. A külföldieket kiutasítják Romániából! Beck lengyel külügyminiszter most készíti elő németországi útját, ahol a danzigi kérdést akarják letárgyalni! Párisban kormányválság, a népszövetség tanácsulását elhalasztják! Forr, forr! Forr a világ! Valami készül... Te nem így látod?

Geszty Péter itt eszmélt rá, hogy mi történt vele.

Eddig aziránt érdeklődtek tőle, hogyan tetszik egy új frizura, vagy egy új estélyiruha. Megkérdezték, mi a véleménye az új színésznőről. Vagy félre hívták egy sarokba.

— Jöjjön már, maga a női lélek nagy ismerője, van egy fiú, rém édes, már három hete udvarol, virággal üldöz, mit gondol, mit csináljak?

Aztán férfiak.

— Barátom, most van egy kis nőm, tegnap délután, idehallgass... ebből darabot írhatasz.

Most, a könyve után komoly férfiak, politikusok, egyetemi professzorok ültetik maguk közé, a világbéke helyzetét vizsgálják és megkérdik tőle, mi a véleménye.

— Azt hiszem a jövőt illetően nem is kell nagy jóstehetség. Csak olvasni kell az újságokat. Japán negyvenháromezer tonnás, Anglia hatvanezer tonnás csatahajókat épít és Amerika húsz százalékkal emeli hajóhada tonnatartalmát! Roosevelttel fegyverkezési üzenetet intéz az Egyesült Államok népéhez, azt mondja „ötszáz mérföldnyi távolságra kell tartanunk határainktól az ellenséget.“ Kérdezlek téged — fordult a politikai kapacitás Geszty Péter felé, — lehet-e ezt félre érteni?

S aztán a feketénél, amikor a hölgyek és urak már összevegyültek, karon fogja az egyetem pap-professzora, aki igazgatósági elnöke a legnagyobb könyvkiadó vállalatnak s azt mondja:

— Éppen tegnap beszélünk rólad! Ülésünk volt és Kerecseny államtitkár vetette fel, hogy olyan köny-

veket kellene kiadnunk, minő a tiéd. Ami nemcsak szó-
rakoztat, hanem el is gondolkoztat. Nekünk írhatnád
az új könyvedet! Különbén ebben az irányban holnap
vagy holnapután fogsz is levelet kapni. Ha jól emlék-
szem, Szondy igazgató vállalta magára, hogy érintke-
zésbe lép veled.

Gesztty Péternek akaratlanul is az a délelőtt ju-
tott az eszébe, amikor fanyalogva először ment fel Eri-
vánhoz.

— Hazárdőr! — mondta akkor, — hazárdőr vagy
tökéletesen járatlan a hazai viszonyokban!

Hát az is volt, állapította meg újra. Olvasatlanul
adta ki a könyvét. De ez a hazárd gesztus őt a mély-
pontról emelte fel, sokkal kinyúlóbb magaslatra, mint
ahol valaha is állott.

Ugyanezen az éjszakán Eriván László egyedül
rótta hotelszobáját. A nagy test összegörnyedt s a té-
tova szem egyre karórája számlapját nézte.

Félely volt éjfél után.

Este hat órakor jött haza, csak éppen letette ka-
lapját, kabátját s átkopogott a szomszéd szobába leá-
nyához. Senki sem felelt, a szobalány, aki éppen arra
jött, odaszólt:

— Elment a kisasszony, azt hiszem, moziba ment.

Eriván lesétált a kávéházba, megozsonázott. Való-
színűleg a hatórás előadást nézi meg valahol, nyolcra
itthon lesz. Utálatos ez a hotelélet.

Már nézett lakást. Talált is egyet februárra. Szép
három szoba volt, még hozzá igen izlésesen berendezve.
Akik kiadták, fiatal földbirtokos házaspár, leköltöznek
a birtokukra, mert az asszonynak falusi levegőt aján-
lott az orvos. Egy évre adták bérbe, csak a negyedik
szobát tartották fenn maguknak, hogy ha egyszer-
egyszer feljönnek néhány napra, legyen hova megszáll-
niok. De ennek a szobának egészen külön bejárata volt,
úgy hogy Erivánnak nem kellett zavarástól tartania.

Nagyon sokat várt az új lakástól. Nem csoda, ha

Marika itt a szállodában nem tud a multjától szabadulni. Hotelszobában, hotelfolyosókon élte le az életét, így az egész változás nem jelent semmit. Legfeljebb annyit, hogy most ugyanabban a környezetben unalmasabban él. Viszont a lakásban otthona lesz, szobalánya. Vásárol rádiót, könyveket neki, elsején belép az őszhajú angol lány is, akit szerződttetett melléje.

Szépen lassan levetkezi majd ezt a szörnyű multat. Nagyon sokat várt az új lakástól.

Eriván László válása óta egyedül élt. Amíg itthon volt, valahogy elviselte. De Párisban s később különösen Londonban néha elviselhetetlenné súlyosodott a társtalanság. Csak olyankor szabadult fel alóla, amikor újra előlről kellett kezdeni, amikor a semmiből kellett valamit csinálnia. Ilyenkor senki sem hiányzott, ilyenkor megfeszült benne minden szellem és minden energia.

Mostanában gyakran gondolt arra, hogy hányszor csinált már pénzt a semmiből. Hányszor volt fenn és hányszor zuhant újra alá. Aztán fogait összeszorítva megint kimászott a szakadékból. Mindezt Marikáért. Azért a mosolygó, kedves kis gyerekért, akinek a képe sohasem hiányzott a zsebéből. Szinte monomániája volt ez a kislány.

Mikor először látta meg a Hotel Panhansban, a Semmeringen, elakadt a lélegzete. Pedig akkor még nem is volt bizonyos, hogy az ő leánya. Lehet, hogy ezért volt ez a küzdelmes tizenöt év?

A lányt fent, a legmagasabb emeleten találta meg. A szobalányok szobái mellett kapott egy kis lyukat a bár dizőze. Félmeztelenül feküdt üde fiatal leánytestével és öregecske madárcarcával a pamlagon s amikor belépett hozzá, annyi fáradtságot sem vett, hogy összehúzza magán a pongyoláját.

— Mi az, apus?

Mintha valaki mellbe ütötte volna. „Apus?”

Ez volt az első, amit kapott tőle. „Apus”. De ez nem azt jelentette, hogy „édesapám”. Apus a főpincér, a portás, az alkalmi vendég, apus mindenki. „Apus”.

A legkülönösebb félóra volt. De már az ötödik percben minden kiderült. Ez a furcsa kis figura az ő leánya. Marika. Az a kedves kislány, akit ötéves korában látott utoljára. Ez lett belőle. Felült a diványon és úgy nevetett, hogy a könnye is kicsordult.

— Gyerekek! — kiabálta, mintha a szoba tele lett volna — Apám született!

Eriván sápadtan állt és nézte.

Tizenöt esztendő alatt ezerszer képzelte el, milyen lesz az, amikor először találkozik Marikával. Hogyan veszi remegő két kezébe azt az édes arcot, hogyan szorítja magához.

És most ott állt, sápadtan, megmerevedett lábbal egy kopott hotelpamlag előtt, amelyen egy bárdizóz rugdalta karcsú lábait a mennyezet felé.

— Gyerekek! Apám született! Meg kell szakadni a röhögéstől!

Az első érzése az volt, hogy menekülni! Gyorsan, gyorsan, minél előbb!

De a gyökeret vert lábak nem engedték. S ahogyan állt ott, falfehéren, kimeredt szemmel, a szem lassan látni kezdett. Az öregecske arcból először egy vonás bukkant elő, aztán még egy, még egy, ami erre az ötéves kisgyerekre emlékeztetett.

A lány is magához tért közben a nevetéstől. Lassan felült és kicsit nyitott szájjal nézni kezdte ezt a vállas férfit, aki ott állt a szobájában és azt mondta, hogy az édesapja.

Most, hogy ez az arc elkomolyodott, Eriván egyre élesebben kezdte látni a régi vonásokat. És azokat az esztendőket, melyek azt az édes gyerekarcot ilyen öregecske csirkefogó arccá változtatták.

Egyszerre valami elbírhatatlan forró hullám öntötte el, odarohant a rozzant pamlaghoz, ölelni, csókolni kezdte az arcát, a haját, a kezét.

— Velem jössz, Marika! Elfelejtesz mindent, ami rossz volt, ami csunya volt! Nem kell éjszakáznod, innod, dolgoznod, mindened meg lesz! Kicsi Marika! Ezentúl minden jó lesz!

A lány csak nézte.

— Maga el akar vinni engem?

— Igen.

— Hova!

— Budapestre! Velem fogsz élni, az édesapáddal!
A világon mindened meglesz, amit csak kigondolhatsz!

A lány csak nézte.

— Maga gazdag ember?

— Mindegy. Mindened meg lesz!

— És maga tényleg az én apám?

— Igen, igen! Már hónapok óta kerestelek, kutatok utánad!

— Nahát! — csodálkozott a lány.

Franciául beszéltek. A lány nem tudott magyarul. Németül is csak azt a néhány sanzönt, amit a műsoron énekelt. Románul és franciául beszélt. Ötéves volt, amikor az anyja megszökött Erivántól egy román énekessel.

Eriván hoteldirektorokkal tárgyal, számlákat fizetett ki.

Nem csináltak különösebb nehézségeket. A szerződés úgylis lejáróban volt.

Másnap hozta haza.

A lány úgy tekintette a dolgot, mint valami remek viccet. Végignevette az utat.

Eriván tele volt gyengédséggel. De ez a sápadtság, ami a lány megpillantásakor az arcára ült, azóta nem foszlott le róla.

Napról-napra kétségbeesettebben látta, hogy tehetetlenül áll ezzel a lánnyal szemben. Hogy rettentés, majdnem kilátástalan munka lesz a kedves gyerekarcra, gyereklélekre tizenöt év alatt lerakódott réteget eltávolítani s a régi képet tiszta színeivel, sértetlenül elővarázsolni.

Az első két nap a kétségbeesésé volt. Aztán vadul intézkedni kezdett. Lakást, társalkodónőt, ezt, azt, amazt.

Most meg volt a lakás, talált egy idősebb angol lányt, aki anyahelyettesül vállalkozott.

— Az otthon majd segít, — remélte — ha szállodai szoba helyett otthona lesz.

Ült a kávéházban, várta, hogy nyolc óra legyen, amikor véget ér a mozielőadás és a lánya megjön.

Háromnegyed nyolckor fizetett, rágyújtott egy szivarra és kiült a szálloda halljába.

Úgy ült le, hogy látta a forgó üvegajtót. Pillanatig sem szünetelt forgása, özönlöttek a ki és bejárók. De jócskán elmúlt nyolc óra és a lánya nem jött.

— Valahová távolabbi moziba ment! — gondolta. Úgy tervezte, hogy ma este elviszi vacsorázni egy kis előkelő budai étterembe.

Kilenc órakor kezdett nyugtalankodni. Hol marad ez a lány? Lehetséges, hogy amíg ő a kávéházban ült, hazajött és most fent van a szobájában?

Odament a portáshoz.

— A lányom megjött?

A portás hátranézett a kulcsokhoz.

— Még nem jött haza.

Eriván tíz óráig várt a hallban.

Akkor idegesen felment a szobájába.

S azóta járt fel-alá szakadatlan. Csak olyankor ugrott az ajtóhoz, ha lépéseket hallott közeledni.

De elmúlt félelő s nem jött.

Már azt gondolta, hogy valamit tenni kellene.

Felhívni a mentőket, ilyen és ilyen külsejű fiatal lánnyal nem történt-e valami baleset.

Vagy értesíteni a rendőrséget. Bejelenteni az eltűnését.

Egy órakor nagyot koppant az ajtaja. Nem kopogtatás volt. Valaki nekiesett.

Egy ugrással ott volt, sarkig kitárta.

Marika ott állt az ajtófélfának támaszkodva, kalapja félrecsúszott a fején.

Tökéletesen részeg volt.

— Marika!

Felkapta, bevitte a szobájába és lefektette az ágyára.

— Marika! Mit csináltál?

A lány alkohalmámorosan motyogott valamit.

Kétségbeesetten vetkeztetni, hideg vízzel mosdatni kezdte.

— Marika! Hol voltál?

A lány szeme kinyílt. Egy fintort vágott.

— Hol voltál?

Motyogott.

— Csuda édes helyen.

— Kivel voltál?

Részezen megrántotta a vállát.

— Nem tudom... csoda édes fiú!

Aztán egyszerűen elaludt.

Eriván László úgy zuhant a székre, mint akit vilám csapott.

Riadtan nézte alkoholmámorban alvó lányát.

Az erős, hatalmas ember szeméből könny csurran ki. Eriván László, aki a legmélyebb bukásokból is a felszínre törte magát, sírt.

Ugyanezen az éjszakán, éjjel egy órakor éles csengetés verte fel a rózsadombi Schnürmacher villát. A cselédek aludtak. Schnürmacher ért legelsőnek a kapuhoz.

Sürgönyhordó csengetett.

A sürgönyt Vilma néni küldte Kecsképusztáról. Felesége tüdőgyulladással nála fekszik.

TIZENÖTÖDIK FEJEZET.

Délután öt óra volt. Az iroda élete már elcsendesült. Beretvás ült a pénztárfülkében, végzett napi munkájával.

— Nem tehetek róla, — mondta Margitnak — lehet, hogy bennem a hiba, de én sehogy sem tudok megnyugodni.

Margit feléje fordult.

— Mi zavarja Beretvás úr?

— A kassza!

— No?

— Egyre üresebb!

Margit elnevette magát.

— Majd telni kezd nemsokára.

— Áprilisban! De még csak január elején tartunk. Három hónap óta egy fillér sem folyt be, egyre csak kifizetés.

— Ott a baj, Beretvás úr, hogy maga ezt a céget a Schnürmacher cég folytatásának látja. Egy régi boltnak, ahol vannak kiadások, és vannak bevételek s ha ezek egyensúlyban állnak, akkor nincs baj. Ne felejtse el, hogy új boltban van! S új boltban a boltos először csak kiad. Kiad stelázsikra, aztán árukra, amit a stelázsira rakjon. Kiad üzleti könyvekre, nyomtatványokra. A bevétel, pláne a haszon, csak akkor jelentkezik, amikor már áru van, amit el lehet adni! Mi most ott tartunk, hogy kiadunk. Kiadunk, hogy legyen áru, amit haszonnal el lehet adni! Sőt! Már is közel kétszázezer pengő haszon mutatkozik.

— Ez mind rendben van! — mondta Beretvás.

— Akkor mi nincs rendben?

— A kassza!

— Mi baj vele?

Beretvás kilépett a kis ketrecből. Kezében papírlapot tartott.

— Nézze, csak úgy nagyjában feljegyeztem a dolgokat. Százezer pengő volt a kasszában, amikor elindultunk.

A papírlapot letette Margit elé.

Kifizetések:

Megrendelést-szerzőknek jutalék	—	—	—	P 27.000
Hirdetésszerzőknek jutalék	—	—	—	P 6.000
Szerkesztőségi kiadások	—	—	—	P 5.000
Előrefizetés Koncsek nyomdának	—	—	—	P 10.000
Adminisztrációs költ. az elmúlt 5 óra	—	—	—	P 25.000
Irodai átalakítás és berendezés	—	—	—	P 10.000

Összesen P 83.000

— Na, — mondta Beretvás — holnap reggel kifizetem a Geszty-könyv magyar kiadását és a könyvkötőt. Az még ötezer háromszáz. Mi marad a kasszában?

Miből fizetjük a Geszty-könyv második kiadását? A további ügynöki jutalékokat?

Fejére csapott.

— El is felejtettem! Hull Ádám doktornak kifizetett összegeket nem számítottam. Sem a Gesztynek kifizetett honoráriumot!

Margit megdöbbenve ránézett.

— Mutassa azt a cédulát!

Beretvás újra odaadta. Margit mégegyszer átfutotta.

— Tudja — folytatta Beretvás, — már gondoltam rá, hogy beszélni kellene Erivánnal!

— Miért nem teszi?

— Ujabban semmit sem beszél meg velem! — mondta sértődötten. — Maga szóljon neki. Maga a bizalmasa!

— Hagyja itt nálam ezt a cédulát! Vagy tudja mit? Csináljon részletes, pontos kimutatást. Holnap beviszem.

De a kérdés még aznap szóbakerült.

Valamivel hat óra előtt Margit levelet vitt be és Erivánt egészen megdöbbenő állapotban találta. Mióta visszajött, állandóan ült az arcán valami nyugtalanság, de ezúttal szinte ijesztően réveteg volt a tekintete.

— Igazgató úr! — ijedt meg Margit. — Nem jól érzi magát?

Megrázkódott és mosolyogni próbált.

— Semmi, semmi! Fejem fájt kicsit. Talán influenza bujkál bennem. Keres valaki?

— Senki, igazgató úr. Csak ez a levél.

Koncsektől jött. Valami papírkülönbözet kifizetését kérte.

Eriván fáradtan odatolta Margitnak.

— A Koncsek nyomdának ennyivel többet kell holnap fizetni.

— Kérem, — nézett rá Margit — egyáltalában fontos, hogy most fizessük ki a Geszty-könyvet?

— Miért?

— Mi szállításkor tartozunk neki fizetni az enciklopédiáért. Ezzel szemben eddig már kifizettünk

előre tízezer pengőt. Valahányszor jött, igazgató úr mindig kiutaltatott neki.

— Hát a tönk széléről húztuk vissza, nem volt pénze! Kellett, hogy megindítsuk!

— De most már megindult! Sőt! Annyi munkája van, hogy nekünk szállít késedelmesen! S ha reklamálunk még goromba is! A Geszty-könyvet ebből a tízezer pengő előlegből kellene leírni!

Eriván fáradtan nemet intett.

— Csak fizessék ki!

Margit úgy érezte, hogy itt az alkalom. Most kellene Beretvás aggályairól szólni.

— Az enciklopédia megjelenéséig még közel négy hónap van. A fizetések csak akkor indulnak meg.

— Es — nézett rá Eriván.

— Nagyon sokat fizettünk ki. Beretvás aggódik, hogy...

— Beretvás aggodalmaskodó kishivatalonk! Nem üzletember. Már közel kétszázezer pengő tiszta haszonnál tartunk!

— Papiron!

— De ebből a papírosból pénz lesz!

— Áprilisban! S addig is lesz egy sereg kifizetni való. A kasszában pedig elfogy a pénz.

— Azért állítottam be erre az időre a Geszty-könyvet, — mondta fáradtan — hogy amire nálunk kifogy, itt legyen a párisi pénz.

Nehezen felállott.

— Mindenesetre írjon kérem Durandéknak.

Igen, Eriván László, ez a férfi, aki augusztusban egyetlen fillér nélkül érkezett meg Budapestre és pillanatok alatt úgy kapcsolt össze három tényezőt, az idegenforgalmat, az utazó külföldiek lelki beállítottságának ismeretét és egy elejtett mondatot, „Budapest a béke fővárosa“, hogy abból egyetlen hét leforgása alatt százezer pengő lett, most csakugyan megtorpant egy pillanatra.

Margit kezdettől fogva figyelte Erivánt. Érdekelte. Figyelte a hangját, figyelte a gesztusait. Néha szinte megdöbbsent hihetetlenül gyors felfogásán, ahogyan

pillanatok alatt tekintette át a helyzetet és máris döntött. De hiába igyekezett belelátni. Mindig csak a nagyteljesítményű motort látta. Hiába kereste a fűtőanyagot, a hajtó energiát, mely ezt a motort ilyen működésbe hozta.

Első érzése az volt, hogy ez az energia a pénzvágy.

De ezt a feltevést megcáfolta az a könnyedség, melyet naponta tapasztalt nála, a könnyedség, mellyel a fizetnivalókat utalta ki.

De megcáfolta az a kétségtelen segítő készség is, ami mindannyiszor megnyilatkozott, valahányszor elsetteket kellett felemelni.

Itt volt a Rókusból előhúzott Lili esete.

A komisz jelenet Margittal, behallatszott a szobájába.

Beretvás tudta, hogy Eriván a lányt nem szereti. Felkínálkozását a saját lányával hozta kapcsolatba s azóta nem szenvedhette. Mikor kiderült, hogy az egész jelenetet hallotta, nem kételkedett benne, hogy azonnal elbocsátja.

Ezzel szemben Eriván Margitot hívta be magához.

— Nagyon sajnálom ezt az ostoba jelenetet! — mondta. — Ha kívánja, a lányt azonnali hatállyal elbocsátom. De szeretném, ha nem kívánná. Nagyon sokat hányódott, nem csoda, ha tele van ferde érzésekkel, keserűséggel.

Szóval a motort nem a rideg pénzvágy hajtotta. Valami más.

A tizenötéves vágy, hogy megtalálja és hazahozzon egy kedves gyerekarcot. De a vágy most tragikusan teljesült be. A gyerek meg van, csak tragikusan nem az, akit keresett. Akiért minden horogütésből újra két lábra tápáskodott.

S most elapadt a fűtőanyag, mert ártatlan baba helyett rekedthangú bárdizózt kapott.

Sávoly Margit nem tudta, mi van Erivánnal.

De érezte, hogy valami nincsen rendben, a motor akadozik.

— Így történt, Mátyás.

Schnürmacher szótlánul ült az ágy szélénél. Felesége szemében könny csillogott.

— Tudom, hogy fájdalmat okoztam neked, Mátyás. Olyan dolgokat mondtam el, amit talán nem kellett volna elmondanom. Ha eddig nem tudtad, most már nem tudtad volna meg. De én válaszütra érkeztem. Választanom kellett.

Feje lehajlott.

— Szerettelek volna téged választani.

Schnürmacher szótlánul bólintott.

— Te az első szóra eljöttél utánam. Nem emlékszem tisztán a pillanatra, amikor beléptél ide, akkor már nagyon lázas voltam. Nagyon vad álmokat láttam. Minden összekeveredett bennem. Úgy éreztem, hogy most már meghalok. Nem emlékszem pontosan, hogy mikor jöttél, hogyan jöttél, csak egyszer éreztem, hogy itt vagy. S egyszerre, mintha minden könnyebb lett volna.

Schnürmacher Mátyás szótlánul, lehajtott fejjel ült az ágy mellett. Kint hajnalodott.

Ez már a harmadik hajnal volt, ami itt érte a felesége betegágya mellett. Az első éjszaka volt a legrettenetesebb. Késő este nagy késéssel érkezett meg a vonat.

— A feleségem?

Vilma néni bevezette.

Éva ott feküdt a régimódi diófa ágyban. Az ágy fejénél az orvos állott. Fáradt, öreg falusi orvos.

— A krízis! — mondta. — Erősnek kell lennie!

S ő állt az ágy lábánál, nézte a felesége önkívületben elrévült arcát.

Halálos csend volt a szobában. Egyetlen kis éjjeli lámpa égett. Alig látta.

Csak rövid, ziháló lélekezését hallotta.

Lassan leereszkedett a székre. Az orvosra nézett.

— Doktor úr! Megmarad?

Az öreg falusi orvos két karja kitárult.

— Isten kezében vagyunk.

Vilma néni kifordult a szobából.

Időnkint az orvos kezét látta, amint a felesége pulzusa után nyúl. Aztán újra csend és halálos mozdulatlanság.

— Régen házasok? — hallotta egyszer az öreg doktor hangját.

Bólintott.

— Régen!

— Összenőttek, — bólintott az orvos is. — Összenőttek!

Az éjszaka végtelen volt.

Néha motyogott Éva. Egyszer mintha azt mondta volna, hogy „Mátyás“. Mintha őt hívta volna. Lehet? Lehet, hogy most az élet és halál peremén, őt hívja? Akit sonasem hívott?

Keze önkéntelenül megindult az asszony keze felé. Félénken átkulcsolta.

Forró volt ez a kéz, forró és vergődő.

— Ereztem — mondta a felesége, — a krízis éjszakáján éreztem, amikor megfogtad a kezemet. Szerettem volna szólni, megköszönni. Nem tudtam parancsolni a tagjaimnak.

Schnürmacher Mátyás ült a felesége ágya mellett. A krízis elmúlt. A halál árnyéka elszállt a házról.

Keserű három nap és három éjszaka volt. Ki tudja, melyik keserűbb, az első, amikor az volt a kérdés, hogy élet vagy halál? A második, amikor önmagával kellett megvívnia a harcot? Vagy ez a harmadik?

Ez a harmadik éjjél után egy óraker kezdődött.

Addig aludt Éva, mint ahogyan aludt szinte szakadatlanul, mióta a kéményről elrepült a halál.

A szobában rajtuk kívül senki sem volt.

Egyszer csak Éva szeme kinyílt. Szemét elfutotta a könny.

— Mátyás!

Szeme lassan becsukódott.

— Köszönöm, Mátyás!

Schnürmacher nem tudta, mit mondjon, mit csináljon.

Ült lehajtott fejjel és hallgatott.

— Mátyás, nem haragszol rám? Nagyon rossz voltam hozzád!

— Na, rossz...!

— Mégis eljöttél!

— El.

Rettenetes volt. Érezte, hogy valamit mondani kellene! Tudta is, hogy mit mondana. De nem jött ki a száján.

Aztán Vilma néni jött be. Forró levest hozott. Tyúklevest.

— Egyél, édes! Most már csak az kell, hogy meg-erősödj!

Jött az orvos is. Elküldték érte a cselédet, mondja meg, hogy a beteg felébredt.

Egyszerre élet támadt a biedermeier szobácskában. Mozgás. Vidám hangokat hallott Schnürmacher.

— No lám! Fiatal erő! Nincs már itt semmi baj!

Jó volt ez, nagyon jó a néma éjszakák és nappalok után. De aztán az orvos Vilma nénit ágyba kergette.

— Menjen aludni, mit ugrál? Vén asszony, már maga! Vén velem együtt! Ágyban a helye.

Aztán ő is a kalapját vette.

Megint kettesben maradtak.

Éva hihetetlenül erős volt. És most valami komoly magabiztosság ült az arcán.

— Mátyás!

— Tessék!

— Meg kell, hogy hallgass engem!

Schnürmacher zavartan izgett-mozgott.

— Nem kell semmit sem mondani, Éva. Meg akartad látogatni Vilma nénit!

A felesége nemet intett.

— Többé nem lehet hazudni, Mátyás! Nagyon rossz voltam hozzád. Te mégis eljöttél, amikor beteg lettem. Itt virrasztottál az ágyam mellett. Ne hidd, nem csak a hála beszél belőlem. Sokkal több. Válaszútra értem. Szeretnék téged választani. Új életet nem lehet hazugsággal elkezdni. Tudnod kell, ki vagyok.

Schnürmacher rettenetes félelmet érzett.

Ezer és ezer álmatlanul átvirrasztott éjszakán ezt

az asszonyt képzeletében már minden formában látta.

Látta legénylakásokra felosonni. Látta csókokban tobzódni és ölelésekben vonaglni. Volt egy borzasztó fantáziaképe, mely mindegyre visszatért és mindig újra megkínozta. Egyszer, még házasságuk első évében, lent voltak együtt a Riviérán. Egyik lokálban a „Tenger éjszakája“ címmel volt táncmulatság. Megjelenés fürdőruhában vagy pizsamában. De persze azt sem küldték el, aki ruhában jött. Éva azt akarta, hogy ott legyenek.

Ő persze felöltözve jelent meg, de Éva nem viselt mást, mint egy kis melltartót s egy kis nadrágocskát.

A táncparkettet köralakban vették körül az asztalok s egyik oldalon a zenekar emelvénye ívelt. Magasan fent helyezték el a zenészeket, alattuk függőnyajtók a felső helyiségek felé.

Éva gyönyörű volt. Még szebb, még fiatalabb, mint ezekben az esztendőkbén. A buja színes fényekben csak úgy vakított majdnem meztelen gyönyörű teste. Egymás kezéből kapkodták idegen férfiak s vitték a táncba.

Schnürmacher Mátyásnak minden idegszála remegett. Vad vita előzte meg ezt az estét. Nem akart jönni. Másfél óráig bírta, hogy a feleségét, annak ruhátlan testét tánc címén ölelgessék. Akkor jött egy férfi, emlékezett rá a hotelből, olasz repülőtiszt és ő vitte el a táncparketre. Ezt az embert már a hotel halljában, éttermében sem szenvedhette. Állandóan kihívóan fixirozta a feleségét. Féltekeny volt rá, mert erős volt, fölényes s mert minden nő körülötte kerिंगett. Most félmeztelenül táncba vitte Évát.

Schnürmacher agyát előnötte a vér, fizető után kiáltott, izgett és vérbe borult aggyal belefurta magát a táncban vonagló tömegbe, hogy kirántsa és haza vigye a feleségét.

Lábakat taposott le, párokat lökött el az útjából, félőrülten kavarta fel ezt a hússzagú masszát, de a feleségét nem találta. Kétségbeesetten állt a tömeg közepén, lökdösték, sodorták, forgatták a buja zene

vadító ütemében, amikor egyszerre, mintha a zenekar alatti függönyajtók egyike meglebbent volna s a következő pillanatban meglátta a feleségét és az olasz tisztet. Mintha most léptek volna ki a függöny mögül.

Ez a pillanat azóta mérgezte az éjszakáit.

Azokon az éjszakákon, amikor szobája foteljében ülve, társaságból, estélyekről, premierekről hazatérő feleségét várta, ez a pillanat mindannyiszor feltámadt benne. És vad fantáziaképekben azt idézte szeme elé, hogy mi történt az olasz tiszt és felesége között a függönyök mögött.

A valóságban sohasem tudta meg, hogy azok a függönyök milyen helyiségeket rejtettek. De fantáziaképekben élt egy elrendezés, a függöny mögött félhomályos helyiség, ahonnan ajtó nyilott egy kis szobába.

Odamentek, hogy aztán tíz perc múlva újra előbukkanjanak s a tiszt odavezesse a férj asztalához és fölényes udvariassággal mondja a férjnek:

— Köszönöm.

És ő, e fantáziaképekben meghajlik, bólint, mert ez az udvariasság.

— Nagyon szívesen! Köszönöm, hogy...

Ilyenkor minden csepp vér az arcába szaladt. Köszönöm? Mit köszön? Azt, hogy odabent ez az ember a feleségét...

Ezerszer és ezerszer gyötörte ez a fantáziakép. És ezzel együtt ezer másik.

Tudta, hogy a felesége most a gyónás percében nem mondhat olyant, amit át ne élt, át ne szenvedett volna.

És mégis reszketett.

De nem volt ereje a nem-et kimondani.

S a felesége beszélt. A félhomályos szobában hal-kan peregték a szavak. Ez. Az. Amaz. Az elsőtől az utolsóig. Csak nevet nem mondott.

Hajnali négy volt, amikor elhallgatott.

— Ez vagyok, Mátyás!

Aztán hirtelen:

— Nem! Ez voltam, Mátyás! Már nem ez va-

gyok! Most már becsületesen tudnék az oldalodon állni! Megtanultam, mi az szenvedni, megalázást eltűrni. Megvetettelek, gyalázatosan gyengének tudtalak, amiért túrtél, nem dobtál ki. Azóta megtanultam, hogy vannak erők, amelyekkel szemben mindenki gyenge s tudom már, hogy mennyi szenvedést okoztam neked.

Feje lehajlott.

— Szeretném, ha meg tudnál nekem bocsátani.

Schnürmacher Mátyás lehorgasztott fejjel hallgatott.

Hát most mindent tudott. Nem, ez az asszony most semmit sem hallgatott el. Érezte.

Csak azt nem tudta, hogy mindezt el tudja-e felejteni. Hogy ha ezt az asszonyt most magához öleli, ezek a képek, amelyek már nem fantáziaképek, hanem a valóság fotográfiái, nem fognak-e odatolakodni kettőjük közé.

— Nem tudsz megbocsátani?

Nehezen felállt. Elfordult.

— Nem haragszom, Éva — nagyot nyelt. — Hát majd meglátjuk. Majd meglátjuk. Most próbálj aludni, Éva.

TIZENHATODIK FEJEZET.

Eriván László tespedésében az a nap volt a mélypont, mely lányának alkohelmámoros hazatérésére következett.

Kellett ez az élmény, hogy magához térjen.

A foga megcsikordult.

— Hát nem! Az a vágyott gyerekarca és gyereklélek benne rejtőzik ebben a bárdizőzben. Csak ki kell hámozni belőle.

Műveletlen a lány?

Még fiatal, minden pótolható!

Labilis az erkölcsi alapja?

Alá lehet támasztani!

Alkoholista?

Nem lesz olyan veszélyes! S ha úgyis volna, ki-

tűnő szanatóriumokban lehet sikeres elvonókúrára be-
helyezni!

Mindent lehet, csak — csak pénz kell hozzá!

Minél több pénz!

Hát ő azt a gyerekarcot kihámozza! És megszerzi
a pénzt is hozzá! Bármennyi kell!

Másnap reggel Sávoly Margit nem ismert rá Eri-
vánra.

Csupa erő volt, csupa energia.

Igaz, jól kezdődött a nap.

Reggel levél és átutalás érkezett Párisból Du-
randéktól.

Végtelenül sajnálják, írták, hogy a szerződésben
foglalt elszámolási feltételeknek eddig nem tudtak ele-
get tenni, de a francia belpolitikai helyzet következté-
ben kirobbant sztrájk károsan befolyásolta a közgazda-
sági életet. Ideiglenesen immobilá tett nagy könyvke-
reskedő cégeket is. De most, hogy a hullámok elsímul-
tak, az összeget átutalták.

Egyébként a könyv iránt továbbra is igen nagy az
érdeklődés, miért is újabb ötezer példányt kérnek, az-
zal, hogy késedelem nélkül küldjék, nehogy a kereslet
folyamatossága megszakadjon.

Az sem ártana, hogy ha már most közölnék, mi-
lyen könyvet kívánnak legközelebb a francia piacon
elhelyezni. Helyes lenne erről prospektus formájában
megemlékezni, mely prospektus azután külön is és a
Geszty könyvhöz mellékelve is eljuttatható volna a kö-
zönséghez.

Beretvás felszabadultan nyugtázta az átutalt ősz-
szeget, mely pénzállományát jelentékenyen megnö-
velte. Számítása szerint március elejéig — beleértve
a március elsején kifizetendő adminisztrációs kiadások-
kat is — biztosítja a zavartalan teljesítést.

Az enciklopédia terjesztési hadjárata végéhez kö-
zeledett. Az ügynökök a piacot háromszorosan meg-
dolgozták, s ami megrendelésben elérhető volt, az
kartoték lapokba rendezve ott bent volt már.

Egy-egy újabb rendelés azért mindennap érkezett,
de ez már korántsem okozott olyan tejtörést Beret-

vásznak, mint a nagy roham, amikor csakugyan folyt a pénz a kasszából ügynöki jutaléokra.

Erván ezen a reggelen acélosabb volt, mint a legjobb napjaiban.

Munkáját azzal kezdte, hogy az enciklopédia doszsiéját kerte és a munka irányát más sík felé fordította.

— Eddig a terjesztést szorgalmaztuk, — mondta Margitnak — ma megkezdjük a második menetet.

Azzal megtette az első intézkedéseket, hogy az eddigi munkával biztosított, de a könyv megjelenéséig csak papíron jelentkező, közel kétszázezer pengős tiszta hasznot pénzzé változtassa.

— Első dolga legyen, — mondta — hogy Koncseket a leggyorsabb munkára ösztökélje. Azonnal telefonáljon a nyomdába, meg ezen a neten látni akarom az első betördelt oldalakat.

Minthogy a terjesztés módszerei úgy követelték, hogy az éiök életrajzai készüljenek el leghamarabb, a nyomda eddig úgyszólván kizárólag ezzel foglalkozott.

Erván, Szöllősy képviselő útján huszonnégy órán belül összehívta az előkelő szerkesztőbizottságot.

Az volt a feladata, hogy a begyűlt anyagot elrendezze és a kézirat tömeg mihamarább a szedőgépekre kerülhessen.

Fájdalom, az előkelő társaság meglehetősen lassú tempóban kezdett dolgozni. Órák hosszat tanácskozott olyan kérdéseken, hogy a tudományos téren elért magyar eredmények megelőzik-e a történelmi vonatkozásúakat s vajjon a politikai értékmérés megelőzi-e vagy csak követi az irodalmi és művészeti részt az elrendezésben.

A szerkesztőbizottság orvosprofesszor tagja például egy egész délutánt átvitázott a jogással ama kérdés felett, hogy az Arany Bullának a Magna Chartával egyidőben történt megjelenése a külföld értékelésében felér-e azzal a ténnyel, hogy a gégetükör magyar orvos találmánya.

Végül is Erván közbelépett, hogy a gordiusi csomót ketté vágja.

A tudós társaságot meghagyta magas színvonalú vitájában, viszont a kéziratokat sorrendi döntésük nélkül is nyomdába adta.

Mire Koncsekék a szedéssel elkészülnek, remélhetőleg döntenek a sorrend kérdésében is és az anyag oldalakba tördelése kezdetét veheti.

Persze, ez is munka- és költségtöbbletet jelent, de most az a fontos, hogy a könyv minél előbb megjelenjék.

Gesztty Péter körül is megsűrűsödött a levegő.

Az egész január úgy múlt el, hogy tele volt izgalommal.

Reggel kilenctől késő délutánig a színházban ült, próbákon vett részt, díszlettervekről tanácskozott s amikor hazament a darabjával bibelődött. Még mindig talált javítani, átírni valót és reggelenként, amikor megjelent a próbán, valósággal buzdokoltak előle színészei. Napról-napra átírta a szerepüket.

S amellet tele volt balsejtelemmel.

Ez mindennapos szerzői tulajdonság, de ilyen mértékben Gesztynél még sohasem jelentkezett.

Igaz, hogy minden oka meg is volt rá. Ez a darab már igen sok viszontagságot látott. Tulajdonképpen tíz évvel korábban írta, még abban a periódusban, amikor nem kapta el a siker láza és nem a közönséget akarta kiszolgálni, hanem közölni akart vele valamit. Minden írónak van egy témája, amitől nem tud szabadulni, amivel soha sincs kész. Hiába írja meg, masnap úgy találja, hogy rossz és kezdi előlről, vagy toldozgatja-foltozgatja, de még a premier után is javítani akar rajta.

Tíz évvel korábban írta meg az első formájában. Beóthy László fogadta el, azonnal próbálni kezdte. Éppen a tizedik próbánál tartottak, amikor megbukott a színház.

Újra átírta a darabot. Most az Új Színház tűzte műsorára.

A házi főpróba napjára már minden szereplő ki-

festve, jelmezben állt a színpadon s a női főszereplő még nem volt a színházban. Hiába telefonáltak a lakására, nem felelt. A titkár autóba vágta magát, hogy megtudja, mi van vele. A kulcs belülről volt az ajtajában. De hiába csengettek, semmi mozgás. Rosszat sejtve lakatost hívtak. A gyönyörű fiatal színész nő holtan feküdt az ágyában. Szív-attak.

A darab megint nem került színre.

Geszty elkedvetlenedve dobta a fiókjába.

Ez ősszel vette újra elő. Amikor úgy érezte, hogy azon az úton, ahol az utóbbi években járt, nem szabad tovább menni. Megint átírta elejétől végig. Úgy vélte, hogy most — legalább nagyjában — benne van minden, amit mondani akar. Csak valahogyan az utolsó percig attól félt, hogy valami megint történni fog.

Hát történt is. Megint a legutolsó pillanatban és megint a női főszereppel. Geszty valamit kifogásolt, alaposan összekaptak és a színész nő három nappal a bemutató előtt elutazott. Nagy botrány volt, a színház kétségbe esett, hogy nem lesz premier. S az előző darab rossz házakat csinált, katasztrófától kellett félni.

Egy fiatal lány vállalkozott rá, hogy eljátsza a szerepet. Abban az esztendőben jött ki a színiakadémiáról.

Az igazgató kapott rajta.

— Értsd meg! — magyarázta a tiltakozó szerzőnek. — Most az egyszer nem a színész nő a fontos, hanem a te személyed! Most nem kell a színész nőnek divatosnak lenni, most te érdekléd az embereket! A regényed óta. Szóval nem lesz semmi baj! Sőt, ha a kislány véletlenül kiugrik, hát az óriási sikert jelenthet! Ne okoskodj!

A sajtófőpróbán kiderült, hogy a kislány nagyon tehetséges. És főleg nagyon szép. Az a szépség, amin semmi sem szabályos, de meg tudja őrizteni a férfiakat. És dühre ingerli az asszonyokat.

— Ha ez nem siker, barátom — mondta az igazgató — holnap becsukom a boltot.

Pénteken este volt a bemutató.

A nézőtéren ott ült Geszty Péter régi publikuma

is, de a páholyokban, első sorokban olyan embereket látott, akiknek a neve egymagában fémjelzés volt. Ezt a regényének köszönhetette.

Az első felvonás udvarias tapsok között ért véget, a második felvonás után már tombolt a nézőtér. Ez a tombolás egyaránt szólt Geszty Péternek és az izgalmas szépségű, gordonka zengésű fiatal színésznőnek.

S amikor hajnali két órakor Eriván kerékpáros küldönccel a nyomdákából összeszedette a reggeli lapok első példányát, hogy a szerzőnek prezentálja, kiderült, hogy ezúttal nem a szerző „utolérhetetlen elegáns meghajlása“ volt a megemlékezések vörös vonala, hanem a szerző kitünő darabjáról írtak. Geszty Péter nem egy színházi estről kapott beszámolót, hanem kritikát a darabjáról.

A bankettet egyébként a Libertinum r. t. igazgatósága adta, mely a bemutató napjára a darabot könyv alakban is kihozta.

A rendezést Eriván irányította s gondja volt rá, hogy erről minden napilap meg is emlékezzék. Mint-hogy a színház igazgatója sem akart elmaradni, a bankett vendégei csakugyan olyan névsort képviseltek, aminek közlése a legjobb hírverés volt.

A Gellért különtermében száz személyre terítettek s ez a száz személy az enciklopédia előkelő szerkesztőbizottságból, valamint azokból a közéleti kapacitásokból került ki, akikkel Geszty Péter legutóbb a színigazgató Vilma királyné-úti otthonában találkozott. Politikusok, közgazdasági előkelőségek, egyetemi professzorok, főszerkesztők ültek az asztal mellett. És természetesen a darab szereplői.

A fiatal színésznő meglepően öntudatosnak bizonyult. Természetesen fogadta a sikert, kész nagyvilági dáma volt és káprázatosan szép. A hölgyek féltékenyen méregették, az urak pedig feltűnő buzgalommal forgolódtak körülötte.

Csak Eriván arca borult el egy pillanatra, amikor az ünneplést látta.

Az elmúlt esztendőkből gyakran gondolt ilyen

estélyekre. De mindig azt képzelte, hogy ezeken az estélyeken az ő lánya lesz a társaság középpontja.

Ott volt természetesen a Libertinum egész igazgatósága is. A tábornok, Korompy és Szöllősy. Sőt a tábornok teljes dísz t öltött és meglepően sokat forgolódt az új színésznő, Taródy Kata körül. A fotóriporterek, akik az asztalról felvételeket készítettek, el is kapták egy hódító pillantását, amelyet a színésznő felé irányított. A kép sorra járt a meghívottak között és nagyban hozzájárult a derűs hangulat fokozásához.

Korompy különösen jól érezte magát. A korán nyugalomba vonult táblabíró őszinte lelkesedéssel dolgozott új területén s a banketten, egyik volt kollégájának, akit különben most neveztek ki a Kúriához, széles gesztussal mutatta az egybegyűlt társaságot.

— Ime, a jövő útja, barátom! Két üzleti vállalkozás vezetőit látod magad előtt. Csupa korrekt úr! Szellemi és közgazdasági kapacitás! Itt nincs csalárd bukás, hitelezési csalás, alapnélküli gründolás, fedezetlen csekk! Ezeknek az uraknak a neve, közéleti pozíciója egymagában is garancia.

A kúriai bíró bólintott.

— Szóval, nem bántad meg, hogy ott hagytad a bíróságot?

— Örülök! Akkor csak sejtettem, de ma már tudom, hogy kötelességet teljesítettem! A magunkfajta embereknek kell bekapcsolódn a közgazdaságba, ha ki akarjuk küszöbölni a panamákat, mindegyre megisméltető botrányokat!

— No, és bele tanultál már az új mesterségbe?

— Tökéletesen! Két vállalatnál dolgozom és csakugyan dolgozom! Beszéljünk csak a Libertinumról, aki ezt az estélyt adja. Itt barátom, semmi sem történik a tudtom nélkül! S ami történik, azt nyugodtan aláírom, mert feltétlenül reális. Nem érhet meglepetés. Majd bemutatlak a direktorunknak. Eriván László. Egészen nagyméretű üzletember!

Eriván mosolyogva megfordult neve hallatára. Eppen a tábornokkal beszélgetett.

A kúriai bíró melegen megrázta a kezét.

— Hallom, milyen korrekt realitást vezettél be a vállalatnál!

— Ja, ja, — helyeselt a tábornok. — Eriván ist wirklich, wie sagt man, kitünő üzletember! És kitünő katona volt! Ich hab schon im Weltkrieg gesagt, der Eriván ist ein... ja! Er war mein Offizier. Sehr schön ausgezeichnet.

— Bravo — rázta kezét újra a kúriai bíró. — Szóval még gyönyörűen dekorált tiszt is vagy!

— Natürlich! Also, Eriván — fordult feléje a tábornok — a tavaszi bajtársi vacsorára okvetlenül el kell jönnöd. Addig legyen kész az uniformis! És az összes kitüntetésed! Ragaszkodom hozzá!

Az uraknak búcsút intett és indult Taródy Kata felé, aki Geszty Péterrel beszélgetett.

Az urak mosolyogva kísérték tekintetükkel, aztán tovább beszélgettek. Csak Eriván tekintete nem szakadt le Taródy Katáról és Geszty Péterről.

— No! — nevetett Korompý. — Te is beálltál az új csillag csodálói közé?

Eriván hirtelen elszakította azt a gondolat-fonalat, mely az íróval és a színésznővel összekötötte. Mosolyogva az urak felé fordult.

— Nem. De azt hiszem, kitünő ötletem támadt! Néhány nap múlva kiderül. Addig várunk.

Aztán a házigazda gondosságával elvegyült a csoportokban.

A második hét végén már nyilvánvaló volt, hogy Geszty Péter darabja átütő sikert aratott. S az sem volt kétséges, hogy ennek a sikernek elsőrangú tényezője Taródy Kata.

A társadalmi rajzban, melyet Geszty a színpadra vitt, magára ismert a város és Taródy Katában megszületett az a színésznő, aki foglalkoztatja a közönség fantáziáját.

Mindenki Taródy Katáról beszélt. A férfiak ra-

jongtak érte. A darabban volt egy jelenet, amikor egy házibálon az ajtónyílásban állt és pusztá tekintetével, mint ellenállhatatlan mágnes húzta maga után a férfit. Erről a jelenetéről beszéltek legtöbbit. A férfiak magukon kívül az elragadtatástól. A nők fenekedő dühvel.

Két hét leforgása alatt tele volt a város Taródy Kata legendákkal. A férfiak egy főhercegről tudtak. A főherceg a darab második előadásán látta meg — a legenda szerint — és azóta nem múlik el nap, hogy autója meg ne állna a kapuja előtt.

A másik legenda már tudta, hogy Geszty Péterrel van halálos szerelemben. Masamód volt, így ismerte meg az író, aki halálosan beleszeretett, kitanította és már eredetileg is vele akarta játszani a szerepet, de a színház igazgatósága okoskodott. Most már persze látják, hogy mit tud ez a leány. Különben a napokban már meg is lesz Taródy Kata és Geszty Péter esküvője.

Nőtársaságban nem ilyen történeteket tudtak az új színésznőről. Az ő történeteikben bent volt mind az a düh, amit csak nők tudnak érezni a nő iránt, aki a férfiak figyelmét róluk elterelve vonja magára.

Szóval, lelkesedtek és lelkesedeztek érte, szidták és rágalmazták, azt mondták óriási tehetség s vitatták, hogy egyáltalán szabad volt-e színpadra bocsátani.

A lapok tele voltak Taródy Katával.

„Taródy Kata a multjáról beszél.“ „Nem igaz, hogy menyasszony vagyok!“ „Taródi Kata elmondja, mit érez a beérkezés után.“

Taródy Kata, Taródy Kata, Taródy Kata...

A darabban zongora mellett elzümögött esténként egy kis dalt. Felvették gramofonra és képtelenek voltak kielégíteni a keresletet. A darabhoz három nappal előre kellett jegyet váltani.

Eriván László két hétig figyelte a vad kavargást.

A második hét végén behívta Sávoly Margitot.

— Mondja kérem, nincs magának egy filmes ismerőse?

Margit egy pillanatig gondolkozott.

— Söjtör Aurél.

— Ki az?

— Ujságíró volt. Legutóbb producere három filmnek.

— Szeretnék beszélni veled!

— Telefonálok neki.

Másnap délelőtt Söjtör Aurél megjelent az irodában.

Eriván melegen megrázta a kezét, leültette.

— Érdekel a film — mosolygott. — Hallom, szakember, nagyon lekötelez, ha kicsit tájékoztat.

Papírost, ceruzát tett a kerek asztalra.

— Milyen költséggel készülnek ma Magyarországon a hangos filmek?

Söjtör Aurél kis noteszt vett elő a zsebéből.

— Az első filmem 253.000 pengőbe került. Egy Jókai regény volt. De ilyen ökö, aki ennyi pénzt öl bele, csak egy akadt. A második filmem 195.000 pengőbe került.. A harmadik 152.000 pengőbe. Körülbelül ez a harmadik az átlag. De egész sereg filmet sorolhatok fel, amelyeket 120.000 pengőből hoztak ki.

— Érdekel, hogyan oszlik meg ez az összeg.

— Százhuszezer?

— Maradjunk a százötvenezernél!

— Hát... körülbelül tíz-tizenöt százalék a színesgázi.

— Tehát húsz-huszonkétezer pengő — jegyezte fel Eriván.

— Következik a rendező. Öt százalék.

— Hétezeröttszáz.

— Díszletek megint húsz-huszonötezer pengő. Ugyanennyit számíthatunk a laboratóriumra.

— Nyersanyag?

— Pozitív és negatív együttesen, mondjuk tizenötezer pengő. Aztán itt van a jog kérdése, a fogatókönyv öt-hatezer pengő. És hát egy sereg egyéb kiadás, ami apránként gyülik össze. Direktor úr filmet akar csinálni?

— Foglalkozom a gondolattal.

— Mindenekelőtt jó téma kell.

— Megvan.

— A témát odaadja egy jó forgatókönyv-írónak,

asztán megszerzi hozzá a színészeket. A nyersanyag, laboratórium és műterem...

— Előbb az érdekelne, hogy mennyi készpénzre van szükség az induláshoz.

Söjtör Aurél gondolkozott, gondolkozás közben fintorokat vágott.

— Hát — mondta — valami készpénz is kell hozzá!

Eriván ránézett.

— Önnek mennyi volt az első filmhez?

— A kétszázötvenháromezreshez?

— Mondjuk ahhoz.

Megint gondolkozott, fintorgott.

— Lehetett vagy húszezer pengő. Az a fontos, hogy az ember a jogot, forgatókönyvet kifizesse és valami előleget adjon a rendezőnek, színészeknek. Meg persze a díszletekre.

— Nyersanyag?

— Igazgató úrnak hitelezni fogják.

— Laboratórium?

— Hitelezik.

— Műterem?

— Hitelezik, s a film jövedelmére első helyen betáblázzák.

Eriván melegen megköszönte a tájékoztatást, végig kalauzolta a helyiségeken, megmutatta a készülő enciklopédia minta-fedőlapját, érdeklődött, mivel foglalkozik, jár-e színházba.

— Én két hete voltam a Geszty premieren — mondta — kitünő darab!

— Ezzel a Taródyval! — csillant meg Söjtör szeme. — Látja, ezzel a lánnyal kellene filmet csinálni!

— Erről van szó! Lenne a vállalkozás producere?

— De mennyire! — kapta fel a fejét Söjtör Aurél.

Eriván megint bevezette a szobájába.

— Megcsináljuk a Geszty-darabot?

— Mindenesetre Geszty darabot csinálunk. De nem ezt!

— Régit?

— Egész újat. Megíratjuk Geszty Péterrel Taródy

Kata életét. Nem az igazit, hanem a legendákat! Választ adunk arra a kérdésre, ami ma az egész várost izgatja. Ki ez a lány és honnan került elő. Majd Geszty kitalálja. Valami megható, izgató, borotvaélen táncoló történetet. Fülledt, szexualitással aláfűtött levegőben. Ez a fontos. Mert ennél a lánynál két tényezőből adódik a siker. Mély, bűgő hangjából és fojtott szexuális vonzó erejéből. Holnap mindenesetre kérek költségvetést.

Taródy Kata lakása előtt esténként nem állt meg főhercegi autó s bizonyos idős hölgyek sem telefonáltak neki, hogy album-szemle alapján ügyfeleiknek prezentálják. A főhercegi autó nem állhatott meg a lakása előtt, mert nem volt saját lakása. Együtt lakott három polgári szobában az anyjával és két gimnazista kisöccsével. Az idős albumos hölgyek viszont már csak azért sem telefonálhattak, mert nem volt telefonja. Édesanyja özvegyi nyugdíjából ugyanis sok mindenre nem tellett. Így legkevésbé telefonra.

Taródy Kata nem volt démon, hanem egyszerűen polgári úrilány volt. Apja, a kereskedelmi iskolai tanár, néhány évvel korábban halt el. Kettős könyvelést és kereskedelmi számtant tanított, azonkívül külön-órákban gyors és gépírást.

Ennek megfelelő volt a lakása is. Teljesen alkalmatlan főhercegek fogadására. Sőt, egyáltalán minden szerelmi célra alkalmatlan. A hálószobában változatlanul ott állt a két hitvesi ágy, mintha még mindig élne Taródy tanár úr. Itt élt a mama, aki senkit sem engedett apa ágyába befeküdni. Ezt így rendezte el magában. Vannak mások, akik viszont állandóan terítettnek az elhunyt számára. Mintha várható volna, hogy egyszer csak kinyilik az ajtó, az elhunyt belép és azt mondja:

— Mi az? Ti már nekem nem is terítetek? Mégéheztem egy kis házikoszttra!

Az ilyesmibe nem lehet beleszólni. Egyik özvegy

az asztalfőt rezerválja az elhunyt számára, másik a megszokott hitvesi ágyat.

Hát ez a szoba valóban alkalmatlan volt rá, hogy Taródy Kata itt élje át azokat az izgalmas órákat, melyeket a legenda fűzött személyéhez.

A másik szobát viszont két gimnazista öccse tartotta megszállva. Itt korán reggel vad verekedés kezdődött a felkelés, mosdás, szakadt cipőfűzők elcserélése körül, hogy reggel nyolctól déli egyig tartó csend szünet után folytatódják különböző ceruzák, radirok, pepitatóblás füzetek miatt, míg délután hat óra tájt aztán kulminál a közelharcban, melyet szabályszerűen az vált ki, hogy a kisebbik öccs valamely fogas lecke kérdést elmagyaráztat magának a nagyobbikkal s mikor ez a legjobb szándékkal magyaráz, pimaszkodni kezd vele.

Ez a szoba tehát egyrészt telítettsége, másrészt a naponta megisméltendő közelharcok nyomai miatt is alkalmatlan volt nemcsak főhercegek, hanem akár egy ajánlott levéllel érkező levélhordó fogadására is.

Maradna a harmadik, mely ebédlő. Ebben a szobában állt nappal összecusukva a kályha mellett, éjjel kinyitva az ebédlőasztal oldalán az a vaságy, amely Taródy Kata egyedüli fekhelye volt.

S ennek az ágynak, még az a tulajdonsága is megvolt, hogy minden erősebb mozdulatra összecusuklott.

Ilyenformán mikor a színházi lap fotoriportere egyrészt ágyban, másrészt „kedvenc szoba sarkában” akarta fotografálni a nagy siker után, egyszerűen befeküdt egy színházi ágyba és díszletet állíttatott maga mögé. Ugyanígy oldotta meg szobája kedvenc sarkát is.

A színházi világból egyetlen ember látta lakását, Geszty Péter. Még pedig a bemutatót megelőző két nap egész délutánján s éjszakában nyúló estjén, amikor a szerepet vette át nála. Ezen a két napon a gimnazista öccsök megszelídültek a váratlan lehetőségtől és a mama egész délelőtt dolgozott, hogy amire Geszty Péter megérkezik, háziasszonyi erénye hibátlanul tündököljön. De a buzgó rendcsinálásban szerepet játszott az is, hogy ha egy kitűnő író abba a lakásba lép,

amelyben egykor Taródy Vilmos kereskedelmi iskolai tanár lakott, érezze meg, hogy tekintélyes és kiegyensúlyozott életű tudós bútorai között jár.

A szerte szállingózó hírekből, hogy Geszty Péter rövidesen oltár elé vezeti Taródy Katát, természetesen egyetlen szó sem volt igaz.

Viszont ha a főherceget nem is, az író azóta gyakran lehetett látni, amint befordul a bérház kapuján.

Nagyon megszerette ezt a lányt. Csodálta öntudatos nyugalma, ahogyan a sikert fogadta.

Mikor a második hét végén Eriván László csengetett be, akkor is ott ült a tiszta, nyugodt polgári hangulatú ebédlőben.

Taródy Kata csodálkozva felnézett a csengetésre.

— Hát ez meg ki lehet, ajtót nyitok, a cseléd nincs itthon!

Geszty Péternek, amikor az ajtón Erivánt látta belépni, határozottan bosszús érzése volt. És megrándult az arca.

Különös módon állott Erivánnal szemben.

Hálát érzett iránta, önmagának sem tagadta, hogy ő rántotta ki az útvesztőből. De nem szerette. Érezte, hogy erősebb, mint ő, tartósabb anyagból készült és valahányszor nőtársaságban akadtak össze, éreznie kellett, hogy elvonja felőle az érdeklődést. Már a premier banketten is érezte ezt. Ő állott az érdeklődés központjában s amikor Eriván hozzájuk lépett, szinte tapintható volt az érdeklődés irányának elhajlása.

Valami árad ebből az emberből, állapította meg, valami vonzása van. Csak később, tudatosodott benne, hogy ez a vonzás az erejéből ered. A nyugalma, férfias kiegyensúlyozottságából.

Eriván nagy örömmel rázta meg az író kezét

— Örülök, hogy itt talállok! Kettőtökről együtt van szó.

Taródy Kata nevetni kezdett.

— Maga is össze akar adni bennünket?

— A polgári házasság már úgymint megtörtént a

premierén — mosolygott Eriván. — Miért ne erősítenék meg újabb frigykötéssel?

Leült az asztalfőn a karosszékbe és reájuk nézett.

— Kint jártam a Hunnia filmgyárban. Holnaphoz három hétre új filmet kezdenek forgatni az egyik felszabaduló műteremben. Címe: Az vagyok, aki vagyok. Írta: Geszty Péter. A női főszereplő: Taródy Kata.

Az órájára nézett.

— Magának rövidesen be kell már menni a színházba. Bevisszük taxin s előadás után utánunk jön a Hungáriába. Addig Péterrel megbeszéljük a film szüzséjét.

Felállott.

— Ha készen van, indulhatunk. A taxi lent vár.

TIZENHETEDIK FEJEZET.

Korompy Dénes valamivel déli tizenkét óra után jött be az irodába. Eriván éppen Margitnak diktált levelet, amikor megérkezett.

— Hát, kérlek — mondta Korompy — ma átme gyünk ezen a filmdolgon. Még bírósági tapasztalatom, hogy nálunk ez a szakma kicsit sötét terület. Nem szeretném, ha valahol gixer csúsznék a számításba!

— Igen, igen! — mosolygott Eriván. — A magyar filmnél az úttörők korszakát éljük. S az úttörők rendszerint kalandorok közül kerülnek ki! A felfedezett új világrészek első kihasználói rendszerint vagy egykori, vagy leendő fegyencek.

Margithoz fordult.

— Kérem, ne engedjen be senkit hozzám, amíg nem végeztünk.

Azzal Korompyt betessékelte a szobájába.

— Félek kicsit! — mondta Korompy.

— Mitől?

— Attól, amit említettem. Mikor először merült fel a gondolat, hogy a Taródy Kata-lázat film formájában próbáljuk meg értékesíteni, magam is lelkesedtem. Aztán két aggályom támadt.

— Az egyik?

— Az eddigi magyar filmek kevés kivétellel nem ütik meg azt a mértéket, amit akár csak magamfajta ember is elfogadhat. Ostoba, vérszegény, egy kaptafára húzott vígjátékok, szegényes, sőt néha már kínos kivitelben. Mi is szaporítjuk ezeknek a filmeknek a számát?

— Semmiesetre sem! — mondta Eriván és átnyúlt az íróasztalra. Vaskos, gépírással írt kézirat köteget emelt onnan Korompy felé. — Éppen ma akartam elküldeni a lakásodra.

— Mi ez?

— A forgatókönyv. Geszty tegnap készült el vele. Az éjjel elolvastam s azt hiszem, nem vallunk szégyent. Mindenesetre jó lesz, ha te is elolvasod.

— Feltétlenül elolvasom.

— Másik aggályod?

— Az már az egész szakmára vonatkozik! Mikor felmerült a gondolat, érdeklődni kezdtem az urak iránt, akik ma filmgyártással foglalkoznak.

— És?

— Három olyan emberre is akadtam, aki a tárgyalóteremben előttem ült a vádlottak padján. De egyik sem filmüggyel kapcsolatban. Sikkasztás, csalás és a többi. Szóval, úgy látom, egyéb szakmákban levitézlett emberek vadászterülete lett a film.

Eriván két karja kitárult.

— Minden szűz területet a kalandorok szállnak meg legelőször. A komoly tőke konzervatív. Nem szeret kísérletezni. Megvárja, míg a dzsungelt kiértják, az utakat járhatóvá teszik és kitapossák. Csak aztán jelentkeznek. A magyar filmgyártás most ezt az úttörő korszakot éli. Mi nem ezekhez csatlakozunk, hanem a komoly tőke szerepét vállaljuk, mely az úttörő kalandorok nyomán elindulva, már nem rablógazdalkodást folytat, hanem telepít, csatornáz, konszolidál és komoly értékeket termel! Mindenesetre örülök, hogy veled megbeszélhetem a dolgot. Szeretem, ha elgondolásaimat mások is kontrolálják. Előfordul, hogy az em-

bert egy ötlet frappirozza és a lázban a kivített valahol elhibázza.

Az íróasztalról most egy dossziét emelt át.

— Hát menjünk végig az egyes tételeken!

Korompy ceruzát, papírost vett elő.

— A magyar játékfilmek ma átlag százhuszezer pengővel készülnek. Nem hajlandók többet fektetni egy-egy filmbe, mert azt mondják, nagyobb befektetést nem lehet visszakapni. Én megfordítom a fételt. Ezek a filmek azért nem érnek el nagyobb anyagi sikert, mert — százhuszezer pengőből csinálják őket. Olyan szegényesek, hogy a közönség, mely hozzászokott a fényes kiállítású amerikai filmekhez, nem fogadja el azokat. Mi tehát a teendő, ha anyagi sikert akarok elérni? Kiállításban, szüzsében, színészekben, rendezőkben és fotografiálásban is olyan filmet csinálni, amely felveszi a versenyt az amerikai filmmel és ezenkívül van egy többlete is: magyarul beszél. Mi ezt a filmet fogjuk megcsinálni! És a magyar nyelv többlete mellett adunk még két tényezőt: Geszty Péter francia könyv és magyar színházi sikerét, valamint — sőt ezt elsősorban — a Taródy Kata-lázat. S ezekkel a tényezőkkel harcba indulva, a gyártási költségekben elme gyünk kétszázezer pengőig. Emberi számítás szerint a siker nem maradhat el!

Korompy bólintott.

— Feltéve, hogy rendelkezésre áll a kétszázezer pengő!

— Rendelkezésre áll!

— Készpénzben?

— Készpénzben, enciklopédia megrendelésekben, a Geszty-könyv Párisból esedékes átutalásaiban. S a francia nyelvű Jókában.

Korompy ránézett.

— Elfogadtátok az ötletemet? Csakugyan Jókait adunk ki másodiknak franciául?

— Már nyomdában is van.

— Kivel fordítottad?

— Ezt is Sávoly Margittal. Kitünően csinálta

meg. Négy hét mulva szállítani tudjuk. Egyébként a filmgyártás csak kis részben igényel készpénzt.

Kinyitotta a dossziét.

— Parancsold átnézni az anyagi lebonyolítás menetrendjét. A gyártási költségek legnagyobb részét már biztosítottam hitelműveletekkel. Mint látni méltóztatól, a film jövedelmére bekebelezve első helyen a műtermet, második helyen laboratóriumot, harmadikon a nyersanyagot találod. Ez azt jelenti, hogy ezekre a célokra nincs szükségünk készpénzre. Ezek csak akkor válnak esedékessé, amikor már játszani kezdik a filmet. Ezeken a pontokon csak akkor kell készpénz, ha az e célra szükséges kiadások meghaladnák azokat a hitelkereteket, melyeket a megállapodásban lefektettünk. Ha például a nyersanyagok költsége meghaladja azt a húszezer pengőt, amit hiteleznek. Ezt a többletet természetesen készpénzzel kell megfizetnünk.

Korompy Dénes összecsapta a dossziét.

— Megszoktam bíró koromban, hogy odahaza, magam tanuljam meg a tárgyalási anyagot. Haza viszem.

— Parancsolj! Nincs kedved este velünk vacsorázni? A kis Royalban leszünk Taródy Katával és Gesztyvel.

— Nagyon szívesen! Hánykor lesztek ott?

— Előadás után!

Beretvás Hugó számára ezek a napok fantasztikusan izgalmasak voltak.

Olyan volt az iroda, mint egy megbolygatott hanyaboly.

Különös emberekkel kellett megismerkednie. Filmrendezőkkal, segédrendezőkkal, operatőrökkel, színésznőkkel, színészekkel.

Eriván szobájában javában folyt már a szervezkedés.

Az igazgatósági szobában Söjtör Aurél ült, reggeltől estig telefonált és úgy összekuszálta az iroda

rendjét, hogy Beretvás minden este fejfájással ment haza.

Söjtör Aurél, hol Erivánnal tárgyalt, hol Margitnak diktált. Cseppet sem üzleti hangzású leveleket.

Beretvás, aki olyan féltékenyen ült a pénztári készleten, mint egy tyúk a tojásain, kétségbeesetten látta a színésznőket, színészeket, különböző segédrendezőket, segédoperatőröket, akik reggeltől estig előleget kiutaló cédulákkal tolongtak a pénztárablak körül.

Úgy fájt neki minden fillér, amit ki kellett fizetnie, mintha a saját zsebéből adta volna. Bár valami igaza volt, mert a párisi átutalással megduzzasztott kassza megint katasztrófális gyorsasággal kezdett apadni. Geszty Péter egymaga négyezer pengőt csapott le a darabért és forgatókönyvért. S ez még nem is volt teljes kiegyenlítés.

Egyetlen eset volt, amikor Beretvás a szívfájdalmon kívül kellemes izgalmat is érzett. Egyik délben Eriván személyesen vezette a pénztárablak elé Taródy Katát.

Ez az esemény egyébként az egész irodát izgalmába hozta. A földszintről Lili is megjelent, hogy a legdivatosabb színésznőt közelről megnézhesse. Az arca tele volt gúnyos ráncokkal, amint Eriván oldalán bevonulni látta. Igen, a Rókus-kórház egykori öngyilkosa egyre gyűlölködőbb lett. Eleinte megpróbálkozott a harccal, vissza akarta szerezni elvesztett pozícióját. Ezekben a hetekben Eriván lépten-nyomon beleütközött. Szinte szabályszerű volt, hogy amikor este elment az irodából, a lépcsőn vagy a kapualjban „véletlenül“ éppen akkor lépett ki ő is. Egyszer meg is szólította. De Eriván kurta válasz után tovább ment.

Az iroda egyik kisasszonya szerint, aki éppen akkor a hátuk mögött ment, Lili arca eltorzult a dühtől és a szeme tele lett könnyel. Azóta csak akkor jelentkezett a félemeleten, ha elkerülhetetlen volt. Most Taródy Kata megjelenése húzta elő egy percre a szobájából, de gyűlölködő arccal rövidesen eltűnt.

Pedig Taródy Kata igazán nem úgy viselkedett,

hogy ellenérzést váltson ki. Nagyon szerény volt, igen egyszerűen öltözködött és olyan kedves mosolygással ment végig az irodán, hogy mindenkinek a szívét megnyerte.

Még Beretvás is a szokottnál barátságosabban nyujtotta át neki a gázsi előleget.

— El fogom mesélni a feleségemnek, — mondta neki, — hogy alkalmam volt a művésznőt megismerni. Feleségem nagyon szereti a színházat.

De amikor elérkezett az esti zárást megelőző nyugalom félórája, szokott aggodalmaskodásával mégis odament Margithoz.

— Mondja, jó lesz ez így? Látja, hogy viszik a pénzt?

Margit mosolygott.

— Reméljük, Beretvás úr! Taródy Kata és Geszty Péter együtt a legnagyobb siker lehet.

Taródy Kata, Geszty Péter, Eriván és Korompy vacsorája a kis Royalban kitünően sikerült. Eriván és Korompy majdnem egyidőben érkeztek. Korábban, mint a többiek, mert az előadás még nem ért véget és Geszty megvárta Katát.

— Átnéztem a számadásokat!

— És?

— Reális! — mondta a volt táblabíró. — Semmi hiba.

Felnevetett.

— Mi nem fogunk a bíróságnak munkát adni!

Tizenegy óra után érkezett meg Geszty a színésznővel. Az elegáns kis étterem zsúfolásig tele volt, kitünő cigány játszott s az emelkedett hangulatban az egész terem figyelme Taródy Kata felé fordult. Minden pillantás karcsú alakját kísérte, amint végigment az első termen, a könyökhajlásban lefoglalt asztalukhoz.

Eriván az üzletember elégedettségével ezt az érdeklődést a készülő film javára könyvelte el.

Persze néhány perc múlva a cigány már ott állott az asztaluknál. És kiderült, hogy Korompy nagyon szépen tud mulatni. Taródy Katának is jókedve támadt, szordinósan nótázott is a cigánnyal.

Csak Geszty látszott kicsit idegesnek. Ha Korompy közelebb hajolt a lányhoz, szinte felszisszent.

Eriván észrevette. Mosolyogva átölelte:

— Péter! Csak nem vagy szerelmes?

— Ugyan kérlek!

— Mintha féltékeny lennél! Hát nótázz te is!

Geszty nem nótázott. Ezzel szemben Taródy Kata vette észre, hogy rossz kedve van.

— Geszty, nem érzi jól magát?

Kicsit közelebb hajolt hozzá.

— Pedig nekem olyan öröm, hogy együtt vacsorázunk!

És Geszty Péter arca percről-percre derüesebb lett.

Már elmúlt két óra, amikor hazaindultak. Korompy a Rózsadombra, Eriván új lakásába, Katát Geszty vitte haza.

Ezen az éjszakán mind a három férfi a színésznőre gondolt.

Korompy Dénes eddig nem sokat jött össze színésznőkkel. Nem igen ismerte őket. Csak színházi pletykákból, botrányokból. Most visszaidézte ezt az estét, a lány úri, halk viselkedését, megfontolt szavait, finom mulatását. Arra kellett gondolnia, hogy a polgári társadalom milyen ferde színben látja még mindig a színésznőket.

Eriván az új lakás üres szobáiban járkált egy darabig. Leánya az angol nevelőnővel még mindig fent volt a hegyek között. Ahogyan az üres szobákban járkált, határozott fájdalmat érzett. Leányával hasonlította össze. Ha már dizóz, szóval színész-féle, miért nem ilyen, mint ez a Taródy Kata?

Az asztalon egy nyitott levél feküdt. A lányától. Micsoda levél... micsoda hang... „Öreg úr, unom a gardedámot, valami mulatságosabbat találj ki, mert különben aprókat ütök a fejedre.“ Így ír az apjának.

Foga összecsikordult.

— Mégis embert fogok nevelni belőle! Akármibe kerül!

Most már nem a hontalan szállodai életbe jön haza, hanem rendes polgári lakásba. Egész programot dolgozott ki számára. Reggeltől estig beosztja a napját, elfoglalja. Sikerülni kell. Bármibe kerül.

Geszty Péter is Taródy Katára gondolt ezen az éjszakán.

Ő vitte haza. Az étterem előtt taxiba ültek. Enyhe, szép koratavaszi este volt. Felhőtlen, csillagos ég borult fölénk. Amilyen ideges volt Geszty a vacsora elején, olyan békesség és nyugalom ült most a lelkén.

A lány a taxi sarkába húzódott. Szeme még csillogott a jó bortól, muzsikától, halk nótázástól.

— Milyen szép maga, Kata!

A lány ránézett.

— Maga is csak ezt veszi észre belőlem? •

Geszty keze lassan a kezére kúszott. A lány nem vonta el.

Több szó nem esett. Ültek egymás mellett, a két kéz egymáson, az autó suhant. Aztán megállott.

Geszty kiugrott, kiségitette a lányt. Csengetett a kapun.

Most sem esett szó. A kapuzásban villany gyuladt, hallatszott már a házmester csoszogása.

A lány odanyujtotta a kezét.

Geszty megcsókolta.

— Jóéjszakát, Kata!

— Jóéjszakát, Peter!

Aztán a kapu becsukódott a leány mögött.

Geszty Péter állott az üres utcán, csillagos ég alatt és lassan megindult lakása felé.

Egyre az a mondat muzsikált a fülében, amit ott a kis étteremben mondott Taródy Kata:

— Nem érzi jól magát? Pedig nekem olyan öröm, hogy együtt vacsorázunk.

Ez a mondat csengett a fülében odahaza is, amikor már az ágyában feküdt.

Különös érzése volt. Nem áltatta magát, Tudta már, hogy szerelmes. De mennyivel más, mennyivel

tisztább, zavartalanabb, szebb ez az érzés, mint az, amelyiknek füstje-lángja Bálint Évával kapcsolatban öntötte el.

Bálint Éva... Mikor elhagyta, azt hitte, belepusztul. S ime, él, új érzések születnek benne.

Hol van már Bálint Éva, hol van már a tavalyi hó...

Mióta a kecskéspusztai betegágyból visszatértek a Schnürmacher-villa csendes ház lett. A nagy estélyek, társaságok, grammfonra táncolások valahonnan a messzi multból látszottak egy-egy pillanatra előbukkani. A hangos, felületes, végtelen telefonbeszélgetések nem verték fel a szobák csendjét. Az első hetekben felcsengették Évát, régi barátok, hívták, aztán a kitérő válaszok után lassan elmaradtak.

Éva megsápadt a betegségben, Schnürmacher csendes gyengédséggel vette körül, vigyázott rá, mint egy lábadozó betegre. Ez a gyengédség megmaradt akkor is, amikor már teljesen felépült a felesége. De keveset volt odahaza. Budapest készült az eucharisztikus kongresszusra. A kongresszus programja már ismeretes volt, éjjeli szentségimádások, körmenetek követték egymást és Schnürmachernek igen nagy raktára volt gyertyákból.

Eriván tanácsára felajánlotta a kongresszus előkészítő bizottságnak, mely az egész készletét megvásárolta. Még pedig igen jó áron. Schnürmacher jó üzletet csinált. Közben kiderült, hogy a raktárban igen sok olyasmi van, ami a bizottságot érdekli. Ezekben a hetekben rohamlépésekben és igen jó, sohasem remélt mértékben jutott előre a felszámolás. Több mint kétszeresét vette be annak, amit elérni remélt. S úgy látszott, olyan módon ér végett a felszámolás, hogy igen tekintélyes összeget csatolhat megcsappant vagyónához. Mindezt Eriván talpraesett ötletei csinálták.

Amikor Schnürmacher esténként zárás után kilépett az utcára és elindult hazafelé, lendülete lépésről-lépésre alább hagyott. S mire megérkezett a rózsadombi villa elé, nagyon csendes emberként lépte át a küszöböt.

Nagyon nehéz heteket élt át. Hiába volt mindig világos a felesége szobája, jelezve, hogy idehaza várja. Udvariasságnál, gyengédségnél többet nem tudott adni neki.

Úgy érezte, hogy jobbak voltak a fantázia-képek, amelyek a feleségével kapcsolatban azelőtt gyötörték. Jobbak voltak, mert arra lehetett gondolni, hogy mindaz csak a fantázia szüleménye. És lehet, hogy a valóság korántsem ilyen. De azon a fülledt éjszakán ott a kecskéspusztai udvarházban, a felesége beszélt. Vallott. És többé nem lehetett azzal vigasztalódni, hogy elgyötört fantáziája a beteg. Amiket felesége mondott el ott a betegágyon, egy lépéssel innen a halál küszöbétől, az valóság volt.

S ez a valóság nem engedte, hogy kiforduljanak belőle azok az érzések, melyek pedig még mindig éltek. Csak elrejtőzködtek.

Nagyon nehéz küzdelmet kellett megvívnia.

Tudta, látta, a felesége leszámolt vagy mindenestre le akar számolni a multtal. Tudta, látta, hogy riadt szemmel vár egy gesztust, egy melegebb hangot. És tehetetlen volt.

A megsértett hiúság? Az erkölcsi megítélés? Ki tudja elemezni, hogy mi volt az, ami beléje préselte az érzéseket?

Felesége nem tudta. Talán nem is akarta. Csak rettenetes vágyat érzett, hogy végre társa legyen. A szeretők után élettársa.

Szerelem volt ez? Nehéz meghatározni, hogy hol és mivel kezdődik a szerelem. Talán nem volt szerelem.

De bizonyos, hogy a hálósobája ajtaját minden este nyitva hagyta. És minden este késő éjszakáig várta, hogy egyszer az ura belépjen rajta. Ám minden

éjszaka úgy zuhant álomba, hogy az ajtaján senki sem nyomta le a kilincset.

Az eucharisztikus kongresszus idegenforgalmi lehetőségei Erivánt is foglalkoztatták. Abból indult ki, hogy legnagyobb számban a szomszéd Ausztria és Bajorország katolikusai érkeznek a kongresszusra, elhatározta tehát, hogy kiad számukra egy németnyelvű albumot, melyben a kongresszus egész anyagát feldolgoztatja. Az előkészítő irodában már minden adat rendelkezésre állott, a napilapok naponta közölték a cikkeket, hogy kik érkeznek majd Budapestre.

Eriván szerződtetett három fiatal ujságíró, akiknek az volt a dolguk, hogy az érkező sok egyházi kiválóság, bíborosok, hercegérsekek, püspökök arcképét megszerezzék és életrajzát megírják. Bizonyos mértékig átültette ide is az enciklopédia ötletét és ugyancsak ismertetést íratott a különböző osztrák és bajor zarándokcsoportokról, azok városairól, falvairól.

Nem volt nehéz dolguk, mert óriási tömegeket kellett Budapesten elhelyezni, olyan nagy tömegeket, melyeknek minimális hányadát sem tudták volna a szállodák, penziók befogadni, tehát hónapokkal korábban kellett az elhelyezés rendjét kidolgozni. Így az adatok tulnyomó része már rendelkezésére állott.

Eriván, természetesen, előre tájékozódott, hogy mennyi német és osztrák zarándok érkezése várható. Az információ ragyogó képet festett. Megtudta, hogy külföldről és a magyar vidékről máris mintegy száznyolcvanezer zarándok érkezését jelentették. Hatvanezren jelentkeztek a külföldi országokból s ezeknek fele csakugyan Németországból és Ausztriából készült Budapestre.

Az album ötlete tehát reális talajon valósítható meg.

Ezt a munkát már nem Koncsek kapta. Díszes

külsőben, mélynyomású képekkel rendelte meg a könyvet, ötezer példányban.

Munkatempója egyszerűen határtalannak látszott. Néha maga is gondolkozott rajta, hogy mi hajtja így. Csak az, hogy a leánya életének rendbehozására minden anyagi eszköz rendelkezésére álljon? Vagy van emögött egy kimondatlan másik gondolat? Az, hogy ez a lány már többé nem hozható rendbe, hát meneküljünk a munka lázába?

De ha felmerült a gondolat, gyorsan el is nyomta. És még nagyobb erővel vetette magát a folyamatban lévő üzletekre.

Most elsősorban az enciklopédiát akarta tető alá hozni. Az előkelő szerkesztőbizottságot terminusok közé szorította, aztán a Koncsek nyomdára feküdt rá. Kitűnő módszert talált a gyorsításra. Közölte Koncsekkel, hogy ezentúl egy fillér acontót sem hajlandó adni. Csak a szerződés betűje szerint fizet, tehát hatvan nappal a szállítás után.

Koncsek tiltakozott, vitázott, de Eriván szobájába nem tudott bejutni többé. Margitnál elzárult minden további ajtó.

— Minél előbb szállít, annál előbb jut a pénzéhez. Tartsa ehhez magát.

Forró volt a levegő az irodában.

A Geszty-könyvből elkészült az utánnyomás, már ki is küldték Durandéknak Párisba.

A Jókai-regény az oldalakba tördelésnél tartott s az első íveket nyomták.

— Most készpénzre lesz szükségünk, Margit — mondta Eriván. — Azt akarom, hogy ez a film reprezentáljon és nagy üzlet legyen.

Aztán levelet diktált Durandéknak. Azt kérte, hogy a Jókai-regény példányszámának egyharmadát vegyék át harminc napon belül fizetendő szoros számlára. Hivatkozott rá, hogy kérése jogos, mert a Geszty könyvnél is bebizonyult, hogy a magyar írók francia nyelvű könyveinek van piaca. S a Jókai-regény annál inkább meg fog felelni a várakozásnak,

mert annak igen sok francia vonatkozása van s részben Párisban játszódik.

Eriván bizonyosra vette kívánsága teljesítését, annál is inkább, mert éppen ezekben a napokban érkezett a Geszty-könyvvvel kapcsolatban elszámolás, mely azt mutatta, hogy még mindig nem csappan az érdeklődés.

Az elszámolással együtt át is utalták az esedékes összegeket, úgy, hogy ezzel Beretvás alaposan megapadt kasszáját megint fel lehetett duzzasztani.

Hogy a párisi pénz milyen jókor érkezett, az rövidesen kiderült. Elkészültek a film díszletei. Hétfői napon vonult ki Eriván Söjtörrel, Gesztyvel, Taródy Kátával és Margittal a műterembe, hogy a díszleteket megtekintsék.

Megdöbbenve látták, hogy azok mennyire szegényesek, mennyire meg sem közelítik a díszlet-tervek elgondolását.

Mikor Eriván felháborodva szóvá tette, a vállukat vonogatták.

— Kérem, a megadott hitelkeretbe jobb kivitel **nem fér bele!**

— Hát ez így akkor sem maradhat. — Eriván kiadta az utasítást a díszletek átfestésére.

— Hatezer pengő költségtöbblet! — kapta a választ.

— Akkor hatezer pengő költségtöbblet!

— És természetesen a hitelkeretet ennyivel nem növelhetjük.

Eriván utalványt állított ki.

— Tessék a pénztárnál jelentkezni. S azonnal munkához látni. Egy hét múlva kezdődnek a műtermi felvételek.

Geszty Péter, amikor később visszagondolt erre a három napos balatonfüredi kirándulásra, úgy érezte, hogy élete három legszebb napját élte meg itt.

A film néhány jelenete koratavaszi napsütésben a Balatonnál játszódott. Ezekben a márciuseleji napokban olyan ragyogó tavasz csillogott a füredi fák alatt, hogy nem volt kétséges, egyetlen délelőtt elkészülnek munkájukkal.

Kedden este érkeztek meg az üres fürdőhelyre. Langyos, idegeket bizsergető tavaszi szellő fogadta őket, az égen millió csillag. A vidám társaság percek alatt felverte az alvó fürdőhely csendjét. A statisztákat és a színészeket az üres Grand Hotelben szállásolták el, ott szállt meg a technikai személyzet is. Nem hagyta el őket Söjtör sem.

Taródy Kata a szanatóriumban vett szobát. Ugyanitt lakott Geszty Péter.

— Szeretném, ha ezt az estéjét nekem adná, Kata! — mondta Geszty, — kettesben megvacsorázunk, kicsit sétálunk a Balaton partján, jól esnék kicsit egyedül lenni magával.

— Szívesen, Péter!

A vasuti út mindkettőjüknek sok volt. A színész-társaság mulatságosan, de kicsit hangosan viselkedett s most mindketten egy kis csendre vágytak.

A szanatóriumnak ezekben a napokban nem sok lakója volt. Néhány idősebb hölgy, néhány öreg úr, akik vigyáztak magukra, korán vacsoráztak és siettek lefeküdni. Mikor Kató és Geszty lejöttek a szobájukból, már alig egynéhány vendéget láttak. Egy öreg úr rádiót hallgatott a társalgóban, egy fehérhajú úri-asszony levelet írt s lent az étteremben is mindössze két asztalnál ültek.

Csendesen beszélgetve megvacsoráztak, aztán kísértáltak a Balaton-partra.

Alig néhány lámpa égett. Csak a Grand Hotel világos ablakai jelezték, hogy a filmező társaság tagjai fent vannak még.

Telehold volt. A langyos, halk szellő felfodrozta a tó tükrét, amely remegő csillogásában tükrözte vissza a hold fehér-arany sugarait.

Padon ültek egymás mellett és szótlánul nézték a tó megejtő csillogását.

De szép ez!

Kata mondta. Geszty lassan feléje fordult. A lány nagyon szép volt.

— Hány éves maga, Kata?

— Huszonegy leszek. Miért kérdezi?

— Az én éveimhez akartam hozzámérni.

— Mit mutat a mérleg?

Geszty a botjával kavicsokat piszkált.

— Hogy vén számár vagyok. Már benőhetett volna a fejem lágya.

Felállt.

— Jöjjön kislány, hazaviszem.

Taródy Kata ránézett.

— Miért akar hazavinni?

— Maga eddig engem általában nem tartott ostoba embernek. Félek, hogy ha maradunk, számárságokat fogok beszélni!

A lány hallgatott. Aztán lassan felnézett a férfire.

— Péter!

— Tessék?

— Miért nem meri kimondani?

Geszty riadtan meredt rá.

— Mit?

— Hogy szeret!

— Kata!

A lány nyíltan a szemébe nézett.

— Látja, én nem félek. Kimondom.

— Kata!

— Emlékszik arra a napra, amikor odaálltam és azt mondtam, én eljátszom a szerepet.

— Emlékezem.

— Maga nem akarta. Sokáig méregetett, nézegetett. Rettenetesen félttem. Ha maga nem megy bele, ha nem engedi, ki tudja, mikor lesz még egyszer ilyen alkalmam. Egyszer csak maga azt mondta: próba után várjon meg, velem jön, átvesszük a szerepet.

— Emlékezem!

— El voltam szánva mindenre. Addig hozzám még nem nyúlt férfi. Bizonyosan tudtam, maga most el fog vinni a lakására. S ha ezt a szerepet el akarom játszani, fizetnem kell. Fizetni fogok.

— Kata!

A lány ránézett.

— És próba után maga nem mondta, hogy most jöjjen fel a lakására! Nem akart lefogdosni, általában nem akart semmit tőlem. Emlékszik?

Geszty bólintott.

— Igen.

— Hát azóta... Miért nem meri maga is megmondani?

Geszty lassan a keze után nyúlt.

— Megmondhatom?

Taródy Kata a száját nyújtotta.

— Csókoljon meg.

Másnap reggel arra ébredtek, hogy minden hó alatt van. Az éjjel leszakadt a hó és még reggel is sötét hófelhők fedték az eget.

A Grand Hotel csakúgy zengett a szitkozódástól. A felvételt nem lehet megcsinálni.

Vad telefonhajsza keletkezett Balatonfüred és Budapest között, a vonal rossz volt és Söjtör a tüdejét kikiabálta, míg Erivánnal meg tudta értetni, hogy ezen a napon minden felvétel lehetetlen.

— Mi a teendő?

— Meg kell várni míg kisüt a nap.

Beretvás kétségbeesetten számolta a pénzt, amit sürgönyileg kellett Söjtör után küldeni. De minden hiába, a statisztériát naponta kell fizetni, egy újabb nap étkezés- és szálláspénz is esedékes.

A Grand Hotel szobái egy napra a fejük tetejére álltak. Délelőtt lezajlottak a veszekedések. Először a színészek és a fotografusok vesztek össze. Aztán maguk között a színészek és maguk között a fotografusok. Délre a hangulat megenyhült és az ebéd hatása

alatt némi megnyugvás következett. Rómi partik alakultak és megkezdődtek a végtelenbe vesző játszmák.

Estefelé aztán sor került a flört partikra.

Söjtör egész nap a postán ült és a sürgönyileg feladott pénzre várt. Közben félve az eget vizsgálgatta. A hóesés megállt, de a felhők nem akartak oszladozni.

Hosszú nap volt.

Csak Taródy Kata és Geszty Péter érezték úgy, hogy rövid a nap. Szobájuk felől egy tangó hangzott reggeltől késő estig.

Geszty kezdte, reggel dudolva.

*„Egy perc csupán,
Vigyázz, az ifjúság egy perc csupán,
Vigyázz, elszáll, ha nem vagy délután
A kis szobámban ott...“*

A dallamot Taródy Kata gordonka hangja vette át.

*„Egy perc csupán,
Vigyázz a csók, a bók egy perc csupán,
És fáj, ha el nem csókolod babám!“*

A refrént már velük dudolták a szobalányok is, mondván:

*„Ne hagyd a csókot,
A csók az élet, úgy bizony!
Jaj, el ne hüljön, el ne muljon
Ajkadon.
Egy perc csupán,
Vigyázz, a csók, a bók egy perc csupán,
És fáj, ha el nem csókolod, babám!...“*

A tangót koratavaszi napsütésben a Balaton partján a filmfelvevőgép előtt kellett volna Taródy Katának énekelni. De jött a hó és a tangó megrekedt a hotelezobában, ahol Taródy Kata és Geszty Péter szerelmének napsütése elolvasztott minden havat.

Másnap reggelre kelve nyoma sem volt a hónap. De úgy zuhogott az eső, hogy a Grand Hotel lakói egyszerűen megnémultak a döbbenettől.

Söjtör Aurélból tört ki először a szó. Természetesen szitkozódás formájában.

— Hát, kár minden reménykedésért, — mondta a főszínész. — Csomagoljunk és menjünk haza. Előre megmondtam, hogy március elején az időjárással nem lehet kísérletezni.

A színészek és fotografusok osztották véleményét.

A statiszták, akik naponta kapták a gázsit, ellenvéleményen voltak és úgy vélték, hogy még egy napot várni kellene.

Taródy Kata és Geszty Péter csatlakozott a statisztéria véleményéhez.

Söjtör pedig rohant a telefonhoz.

Igy mult el még egy nap felvétel nélkül, így küldött Beretvás újra pénzt Balatonfüredre s így jutott Geszty Péternek még egy nap, hogy Taródy Katával megbeszélje egy tervbevett házaselet várható szépségeit.

S így volt alkalma megállapítani, hogy a szerelem ellen nincs védekezés.

Ültek a kis szobában egymás kezét fogva, nem égett a csillár, csak egy kis furcsa üveghenger az éjszakai fekhely felett s a csend olyan mélységes volt, hogy szinte hallani lehetett. Aztán a következő pillanatban hancuroztak, mint a gyerekek.

Geszty lekapcsolta Kata karláncát, kiválasztott a figurácskák közül egy apró autót és ennek az autónak a soffőrjével folytatott beható tárgyalást.

— Kérem, soffőr úr, maga most elvisz engem Tündérországba! — mondta. — Ott vár rám a Tündérr királynő, meleg, szép szemével, lágy, símuló karcsúságával, bársonyos csókjával és mély, szívet remegtető hangjával! Hogyan? Nem tudja kérem, hogy merre van Tündérország? Várjon csak! Itt a sarkon forduljon balra, végigsuhanunk az Andrassy-úton, Tisza István utcán, aztán befordulunk megint balra és... és aztán

ott leszünk! Mit mond, soffőr úr? Hogy nem érti a szavamat? Hogy az a benyomása, értelmetlenségeket beszélek? Látja, nem is tudom, lehet, hogy igaza van soffőr úr! Hogyan mondja kérem? Úgy látja, hogy szerelmes vagyok és egy lányban többet látok, mint amennyi benne van? Hogy az ember ne csináljon nőkből istennőket, mert keserű csalódások érhetik? Úgy száll el szerelmük, ahogyan jött és egyik napról a másikra úgy megváltoznak, mintha tegnap nem remegtek volna boldogan a karjaink között és sohasem sugták volna, hogy „imádlak!“

— Péter!

Geszty Péter arca elkomolyodott, de a hangját megpróbálta játékosan megtartani.

— Nem tudom... Lehet, hogy igaza van, soffőr úr!

— Nincs igaza! — kiáltott Taródy Kata.

— Lehet, hogy igaza van, — mosolygott rá csendesen Geszty Péter — lehet, hogy okosabb, ha az ember megmarad a jó, kemény, biztos földön és nem utazik el Tündérországba! — Megfogta a színésznő karcsú, szép kezét. — Én már nagyon sokat megéltem, Kata! Olyasmit is, hogy valaki tegnap még sírt a boldogságtól, amiért én szeretem és engem szeret s aztán másnap... hát igen, másnap értelmetlenül nézett rám, nem értette, mit akarok, és miért rándul meg az arcom!

— Péter! Az nem én voltam!

Geszty megint a parányi kis aranyautóval játszott.

— Igen, soffőr úr! Lehet, hogy igaza van! Lehet, hogy nem volna szabad beülnöm a taxijába, nem volna szabad arra kérnem, hogy vigyen el Tündérországba, Tündérkirálynőhöz! Mert hátha egyszer... és én akkor...

— Péter! — Taródy Kata szeme tele volt könnyel.

— Soffőr úr! — beszélt a kis autóhoz Geszty Péter. — Nekem mindig asszonyokkal volt dolgom, könnyű asszonyokkal, könnyű lányokkal. Szerettem őket. De ahogy most, ilyen tisztán, még soha életem-

ben nem szerettem! Soffőr úr kérem. Én nem tudom elhinni, hogy ezt a szerelmet el lehessen dobni! Tenyeremen viszem szívemet Tündérkirálynő felé! A piros, lüktető, meleg szívemet!

Taródy Kata melegen hozzábujt.

— Péter! Én nem az vagyok, akinek a színpadon látszom. Én...

— Szeretsz?

— Nagyon, Péter! És nagyon becsületesen! Ugye nem csinálunk viszonyt ebből a szerelemből? Ugye nem alacsonyítjuk idáig?

Geszty kezébe vette a leány arcát, két melegen csillogó szemébe nézett.

— Nem, Kata!

Harmadnapra eloszlottak a felhők, előbukkant a kék füredi ég s a felvételek elkészültek.

Délután a társaság visszaindult Budapestre.

TIZENNYOLCADIK FEJEZET.

Két napig tartó napsütésre megint esős, nyirkos napok következtek. Az első áldozat Beretvás volt. Meghült, belázasodott, Rózsika lefektette az ágyba és nem engedte felkelni. Az első napon influenzára gyanakodtak, az ember már annyi ilyen influenzát végigcsinált, nem hívtak orvost. Hiszen mit mondhat, amit már úgymint ne tudnának. Három óránként aszpirint vagy germicidet, forró teákat, hogy jól megizzadjon. Aztán, ha már huszonnégy óráig láztalan az ember, hát fel is kelhet. És újabb huszonnégy óra mulva mehet a dolga után.

Fájdalom, másnap Beretvásnál aggasztó jelenségek mutatkoztak. Először is az oldala fájt. Aztán furcsa rövid kis hörgések jöttek. Végül úgy felszaladt a láz, hogy Rózsika azonnal orvosért telefonált. Dél-

után meg is érkezett. Egyesületi orvos volt, pár fillért kapott a látogatásért, hát túlságosan nem sietett.

— Hm! — mondta, miután Beretvást össze-vissza kopogtatta s vagy öt percig hallgatózott elől-hátul, hogy mit mesél a lázas tüdő. — Hm, — mondta — itt alighanem pneumoniáról van szó.

Hát csakugyan arról volt szó. Az orvos még ott volt, amikor már jelentkezett a rázóhideg is.

Beretvás kövér arca láztól vöröslött és lélegzete, köhögése egyre rövidebb lett.

Az orvos az ebédlőben ült le Rózsikával.

— Hát kérem, tüdőgyulladás, legokosabb volna beszállítani az Erzsébet-kórházba. De ott nincs hely, délelőtt be akartam valakit utaltatni, egyetlen üres ágy sincs! Nincs más hátra, mint másutt megpróbálni, vagy ápolni idehaza.

Megírta a receptet, megadta a szükséges utasításokat, aztán szépen elment.

Rózsika pedig odaült a lázas ember mellé.

Nézte ezt a piros arcot, hallotta a rövid lélegzést, s a szeme egyszerre csak tele lett könnyel.

Rózsika nem volt szentimentális lélek. Kislány kora óta maga kereste a kenyerét, megtanulta, hogy az életet reálishan kell nézni, a dolgokat reálishan kell lemérni. Hogy volt-e valaha is szerelmes az urába? Nem, az sohasem volt. Ettől a kicsit nehézkes, hallgatag, csendesen járkáló, hegedűbe temetkező embertől sohase kapta a szerelemnek semmilyen raffinált gyönyörűségét. Sem lelki, még kevésbé testi vonatkozásban.

Húsz és egynéhány évet élt le vele együtt. Mit kapott tőle?

Rengeteg csendes szeretetet. Nem vallomásokat, hanem meleg kendőt, ha este hűvösödött. Kikészített hócsizmát, ha eljött a tél, jó falatot, ha útközben valamit meglátott egy kirakatban. Nem, szerelmi vallomásokat sohase kapott tőle, de szavak nélkül is érezte, hogy ez a nagy gyerek egyszerűen nem tudna élni nélküle. Mert ő az édesanyja, a felesége, a testvére, a mindenkije. Igen, leginkább az édesanyja.

Mint egy kisfiú, úgy ment hozzá minden fájdalmával, kis keserűségével, minden kispolgári élményével. Arra, hogy gyereke szülessék tőle, nem volt jó. De adta nagy darab önmagát, mint gyereket a kezébe, hogy kiélhesse anyai ösztöneit, legyen valakije, akit gondozhat, takargathat, óvhat, nevelhet, taníthat.

Húsz egynéhány esztendő telt le egymás mellett. Minderről sohasem esett szó közöttük. S most, amikor itt látta az ágyon, láztól piros arccal, rázóhidegtől dideregve, egyszerre minden feljött benne, amiről sohasem beszéltek, amire még gondolni sem kellett, olyan természetes volt.

Hogy igenis, nagyon szeretik egymást. Hogy kel-
lenek egymásnak és nem tudnának élni egymás nélkül.

Beretvás még sohasem volt komoly beteg. Most tüdőgyulladása van. Tüdőgyulladásban meg lehet halni. Adja ki a kezéből? Vigve be egy kórházba? Hiszen csak kettőtől-háromig látogathatná. És másnap mikor újra megy, egyszer azt hallaná, hogy közben meghalt.

Rózsikát mindenki reális embernek ismerte. Rózsikáról senki sem tételezte volna fel, hogy mint egy öreg parasztasszony fél a kórháztól.

S amikor most arról volt szó, hogy Beretvást kórházba vigvék tőle, nem akarta odaadni.

A kölcsönkönyvtárba beteget jelentett s otthon maradt az ura mellett.

Az irodában ezalatt egyre nagyobb tempót vett a munka. Beretvás pénztárfülkéjébe Lilit ültették be. Ő fizetett az egyre újabb előlegekért jelentkező színészeknek, különböző filmeseknek.

Sávoly Margit többet volt házon kívül, mint az irodában. Az enciklopédiát tördelték már, az első ívet nyomták. A Jókai-könyv elkészült, már csomagolták a könyvkötőnél. S a Hunniában megkezdődtek a műtermi felvételek.

A németnyelvű almanach anyaga aznap készült el,

amikor Beretvás megbetegedett. A három fiatal újságíró kitűnően dolgozott. Anyaguk csakugyan maradéktalan volt. Kicsit késtek, a nyomda már sürgette a képanyagot és kéziratot, de megérte a késés.

Korompy táblabíró is megállapította, hogy ezzel az albummal igen tiszteséges munkát adnak az olvasó kezébe. Ez az a könyv, amin talán nem lesz sok haszon, mert drága munka és nem szabad drágán adni, de ami mégis fejtétlenül kamatozni fog. Megbecsülést, elismerést, presztizst kamatozik. És fémjelzi egyéb kiadványaikat is.

Talán ez a felfokozott munka és lányának megérkezése tette, hogy Eriván az első három napon nem érdeklődött különösebben Beretvás állapota iránt. Hát meghült az öregúr, ilyesmi mindenkivel előfordul.

Egész nap munkában volt, nem ért rá udvariaskodni, az estéi meg különösen erős idegpróbák voltak. A társalkodónő igen szükszavúán válaszolgatott, amikor leánya haladásáról érdeklődött s Eriván, ha nem is kérdezősködött tovább, nem volt ostoba, tudta, mit jelent ez a szükszavúság. Olyant nem mesélhet, amivel különös örömet szerezhet neki, kellemetlen hírektől, panaszoktól viszont meg akarja kímélni.

Maga is megállapította, valami nagy és örvendetes változás nem következett be a leánya viselkedésében, modorában.

— Mi az, öreg fiú, te még élsz? — kérdezte az apjától, amikor megérkezett. Hát ez nem vall valami gyökeres változásra.

De örömmel állapította meg, hogy kisebb lett a mehetnékje. Határozottan tetszik neki, hogy lakásuk van, rádió szól a szobájában s általában nincs egy hotekszoba szűk keretei közé beszorítva.

S egyelőre ennek is örült. A dolgok mennek, minden jel arra mutat, hogy vállalkozásai sikeresek lesznek. Hát ha nagyobb befektetés válna szükségessé, lesz rá pénze.

De azért néha éjszaka rettenetes keserűséget érzett. Hogyan becézte tizenöt éven át álmaiban ezt a babaarcot. Hogyan verekedett érte! Feleségével, úgy-

védékkal, később az étellel, hogy gondtalan életet biztosítson neki, ha egyszer megtalálja. S ez lett belőle.

Ha elfogta ez a keserű hangulat, igyekezett menekülni tőle. Gondolatban gyorsan befúrta magát másnap esedékes munkájába. Csak nem elengedni magát.

Egyik éjjel eszébe jutott az a vad, részeg éjszaka fent a Gellérthegyen, a Búsuló juhásznál. S az éjszakáról eszébe jutott Beretvás.

— Üljön taxiba, Margit — mondta reggel — szaladjon ki Beretváshoz és nézze meg, hogy mi van vele!

Ezen a délelőttön egyedül Lili maradt abban a szobában, ahol egvébként Beretvás és Margit székelt.

Elég csendes délelőtt volt, Eriván maga is kiment a filmgyárba a felvételekhez.

Lili szeretet mindent tudni. Felhasználta az alkalmat és alaposan belenézett a pénztárkönyvekbe.

— No lám! — hallott egyszerre egy férfihangot, — új madár a kalitkában!

Kopott, meglehetősen gondozatlan benyomást keltő férfi állott előtte. Dr. Hull Ádám.

Lili meglepetten nézett rá.

— Kit keres? —

A kopott férfi mély, gunyos reverenciával mondta:

— Eriván László vezérigazgató urat.

— Nincs itt.

— Ezt már máskor is mondták nekem. De mindig eredménytelenül.

— Miért?

— Mert nekem van időm megvárni, míg az ajtó kinyílik!

Lili megrántotta a vállát, kilépett a pénztárfülkéből, kulcsra zárta, aztán odament és sarkig kitérte Eriván ajtaját.

— Parancsoljon!

— No látja! — Hull fölényesen besétált. Aztán csodálkozva visszafordult. — Tényleg nincs itt!

Visszajött, az ajtót betette.

Lili válasz nélkül visszament a pénztárfülkébe és érdeklődve nézte a kopott férfit.

— Mit akar Erivántól?

— A pénztárkönyvek nem mondják el?

— Szóval pénzt?

— Ördöge van!

— És milyen címen?

— Ezt Erivántól kérdezze meg. — Benyúlt az ablakon és meg akarta csípni az arcát.

Lili szó nélkül hatalmasat csapott a kezére.

— Nem tetszem? — Hull Ádám dr. megrántotta a vállát. — Hát, ami igaz, az igaz! Mostanában nem vagyok éppen leányálom.

A kalapja után nyúlt.

— Mikor lesz itt?

— Kicsoda?

— Eriván.

— Talán az igazgató úr?

— Magának! Szóval mikor lesz itt?

— Ma már semmiesetre sem!

— Akkor jövök holnap.

Azzal elment.

De szerencséje volt. A lépcsőházban beleütközött Erivánba. És Lili őszinte meglepetésére együtt jöttek vissza.

Eriván bosszúsan, Hull Ádám, pimaszul és fölényesen.

— Kérem, kisasszony, fizessen ki száz pengőt ennek az úrnak. Mindjárt odaadom a kiutalást.

— Na, mit szól hozzá? — vigyorgott rá a férfi. Lili olyan elképedt volt, észre sem vette, amikor az arca után nyúlt s jól megcsípte.

De mikor elment, lázas gyorsasággal lapozni kezdett a pénztárkönyvben. És dr. Hull Ádám nevét tizenegyszer találta meg.

Elégedetten csettintett, aztán kijegyezte az összegeket és a dátumokat.

Margit tizenegy órakor érkezett vissza Beretvástól.

Azonnal bement Eriván szobájába.

— Igazgató úr, Beretvásnak tüdő- és mellhártyagyulladás van!

— Mi van? — kapta fel a fejét Eriván.

— Beszéltem a feleségével s aztán elmentem az orvosához.

— Mit mond?

— Attól fél, hogy nem bírja ki.

Eriván döbbsen nézte.

— Hogy... hogy Beretvás meghal?

— Attól fél. Azt mondja, elpuhult ember, az ápolás sem megfelelő. Ő egyleti orvos, nem szaladhat ki naponta háromszor a Hűvösvölgybe, az asszony pedig nem engedi kórházba vinni.

Eriván felállt.

— Kérem, hozasson azonnal taxit és azzal együtt rendeljen betegszállító autót Beretvás lakása elé. Majd én rögtön intézkedem.

Félórával később ott állt Beretvás betegágya mellett. Már túl volt a feleségével lefolytatott kurta vitán. És teljes győzelmet aratott. Rózsika a cseléddel együtt a beteget öltöztette.

— Szanatóriumba megyünk. A szobába beállítatunk egy pamlagot és nagyságos asszony ott lakhatik.

— És a költségek? — nézett rá Rózsika. — Nekem ennyi...

— A költségeket én viselem.

Kinézett az ablakon.

— No, itt az autó. Jönnek már a hordággal.

Megveregette a lázas ember vállát.

— Nincs semmi baj, Beretvás! Majd én meggyógyítom magát! Délután ott lesz magánál Loránt professzor és az majd helyrehozza a tüdejét, legyen nyugodt.

S amikor a hordágyon kivitték, néhány bankjegyet dugott Rózsika kezébe.

— Hogy addig se legyen gondjuk! Viszontlátásra a szantóriumban.

Fájdalom, nem Beretvás volt az egyetlen, aki a nyirkos időre ráfizetett. Aznap, amikor Beretvást be szállították a szanatoriumba, borzongani kezdett este Taródy Kata.

Eppen Geszty Péter volt nála.

— Nem tudom, mi van velem — mondta Kata, — hideg-meleg szaladgál végig rajtam.

— Mérd meg magad. Hol a lázmérő?

— Nincs. Sohasem szoktam magam mérni.

Geszty azonnal átment a fiúk szobájába és pénzt adott nekik.

— Menjetelek le a patikába és hozzatok lázmérőt.

Taródy mama forró teát csinált s mire elkészült, megérkezett a lázmérő is.

Harminchét hat.

Már félhét volt, indulni kell a színházba.

— Le fogod mondani az előadást!

Taródy Kata ijedten nézett rá.

— Most? Kit fognak helyettem beállítani?

— Legfeljebb műsorváltozás lesz!

— De a színészeket sincs már idő behivatni!

Nagy vita keletkezett. Végül abban állapodtak meg, hogy orvost hívnak. De Geszty ragaszkodott hozzá, hogy ez ne a színházi orvos legyen. Az a direkcio érdekét nézi és azt fogja mondani, hogy nyugodtan felléphet.

Igy Geszty egyik orvos ismerősének telefonáltak.

Jött is azonnal. Megvizsgálta Katát és azt tanácsolta, hogy feküdjék ágyba. A vita kiújult s végül az orvos engedett.

— Hát rendben van, az előadást még járja végig, de azután azonnal feküdjék le és legalább három-négy napig nem szabad az ágyat elhagynia.

— De a film! — riadt meg Kata. — Mindennap felvétel.

— Szó sem lehet róla! — mondta az orvos.

— Telefonálok Erivánnak, — kapcsolódott be Geszty — négy napig szünetelni kell a felvételeknek.

Eriván este nyolckor kapta meg az üzenetet, azonnal tovább telefonált Söjtör Aurélnak, hogy intézkedjék.

Nem tulajdonított az ügynek nagyobb fontosságot.

— Ha valami nem megy rendben, telefonozzon utánam a budai kis Lúdládba. Ott vacsorázom.

Eriván ezen az estén először ment ki a lányával vacsorázni. Határozottan izgatott volt.

Eddig senki sem tudta, Beretváson kívül, hogy leánya van, arról pedig, hogy leánya idehaza él és vele lakik, senkinek sem volt tudomása.

Érdekes módon leánya örült az estének és igen nagy kedvvel készülődött. Mikor nyolc órakor lejött hozzá, már teljesen felöltözött és igen finom, diszkrét ruha volt rajta. Hogy az öltözködés körül heves vita játszódott le a leánya és társalkodónője között, erről Eriván nem tudott, de nem is akart tudni. Csak a tényt fogadta el jóleső érzéssel.

De azért valami szorongás élt benne. Geszty Péter tud róla, hogy ez a lány bárdizóz volt s ha véletlenül ő is ott ül a vendéglőben, az elég kellemetlen. Már régóta tervezte, hogy Gesztyvel beszél erről a dologról és diszkrétciót kér tőle, de annyira kínos volt a téma, hogy mindig tovább halasztotta.

Mikor Geszty telefonált neki, hogy Kata beteg, elsősorban m gkönnyebbülést érzett. Ezek szerint az író este a színházban fogja a lányt strázsálni, utána minden valószínűség szerint hazaviszi s így nem fognak vele találkozni.

Erivánban élt a gyanú, hogy leánya és Geszty között fent a Semmeringen történt valami. Geszty ugyan nem mondott semmi ilyent, de a hang, amelyen beszélt a lányról, közeli kapcsolatot sejtetett. S egy ízben a lánya is érdeklődött.

— Volt a Semmeringen egy csinos férfi, magyar író. Valami Geszty Péter. Nem ismered?

Ő nem mert a témába belemenni, elkente a kérdést.

Talán ez a gyanú volt az oka elsősorban annak a húzódozásnak, hogy Gesztyvel beszéljen a leányáról.

Hogy Taródy Kata megbetegedése milyen következményekkel járhat, egészen eltörpült amellet, hogy a betegség kikapcsolja ma estére a Gesztyvel való találkozás lehetőségét.

Különben a vacsora meglepően kellemes volt. Marika kifogástalanul viselkedett, sőt néhány olyan szava is volt, ami Erivánban a reményeket élesztette.

— Tudod, mi nagyon jó érzés?

— Mi, Marika?

— A pincér, aki az asztalnál szolgálatkészen hajlong, kint a függöny mögött sem szentelenkedhetik velem.

Mintha a leány kicsit eszmélt volna, kicsit meglátta volna a különbséget. Előbbi élete és az új között, amelyet apja oldalán most kezd élni.

És meglepő mértékletességgel ivott.

Már elmult tíz óra, amikor egy pincér sietett végig az asztalok között és Eriván urat kereste.

— Én vagyok.

— Telefonhoz kérik igazgató urat.

Eriván azonnal felállott s indult a pincér után a telefonhoz.

Söjtör Aurél kereste.

— Kérem, a legnagyobb bajok vannak!

— No?

— Mindenekelőtt négy műtermi nappal meg kell hosszabbítani a gyártási időt. Horribilis anyagi megterhelés.

Eriván arca megrándult.

— Mennyi?

— Tessék kiszámítani. Ha húszezer pengőt fizetünk a megállapított időre, mennyi esik négy további napra. Pár hónapig megélnék belőle.

— Nem lehet bővíteni a hitelkeretet s a többletet is rátáblázni a bevételre?

— Talán lehet, de akkor is meg kell fizetni. Van azonban egyéb baj is!

— Még pedig?

— Mi péntekig kaptuk meg a műtermet, szombatra már más cégnek adták ki.

— Négy nappal később kezd majd!

— Hogy-hogy? — csodálkozott Söjtör Aurél. — Neki megállapodása van színészekkel, operatőrökkel, dátumhoz van kötve! S egy harmadik cég várja már, hogy ő végezzen! A műterem utána is ki van adva.

Eriván ingerült lett.

— Szóval mit csináljak?

— Mit lehet csinálni? Valahogyan meg kell egyezni velük s ahogyan én ismerem őket, ez újabb pénzbe kerül!

— Reggel kilencre jöjjön be az irodába! — mondta bosszúsán Eriván. — Jó éjszakát.

Rosszkedvűen ment vissza az asztalához.

Fene egye meg, egyszer van egy kis öröme az embernek, hát nem bele lőnek?

Már nem tudta megtalálni az előbbi hangulatot. Amikor elkapta a lányának egy rejtett ásítását, fizetett.

Tizenegy órakor hazaindultak.

A sarkon mindenesetre vásárolt egy ujságot, ma nehezen fog elaludni, jó ha lesz valami olvasni való. Meg sem nézte, hogy melyik lapot veszi, mi van a címlapján, csak begyűrte a zsebébe és intett egy taxinak.

De lelkiismeretfurdalást érzett, hogy bosszúsága miatt elrontotta a leánya estéjét, hát megsímogatta a kezét.

— Ne haragudj, Marika! Legközelebb kipótolom. Telefonon kellemetlen dolgokat közöltek velem.

A leánya megértően bólintott. Volt ebben a megértésben egy adag unalom is. Mint amikor valaki könnyen mond le olyan élvezetről, amit magában sem könyvelt el élvezetnek.

De Eriván ezen az estén ezt sem vette észre.

— Ragaszkodom hozzá, hogy a professzor urat azonnal értesítsék!

A szanatórium főorvosa kényszeredetten állott a különszoba ajtaja előtt.

— Nagyon fontos közvacsorán vesz részt a tanár úr. Mi is mindent elkövetünk, hogy a beteg...

— Főorvos úr véleménye szerint van remény rá, hogy a krizist átvészeli?

A főorvos hallgatott.

— Nos?

— Ötvenöt éves. Meglehetősen elpuhult szervezet. Mi mindent elkövetünk. Most kapott ronin tablettát és...

— Az mire jó?

— Hát, ugye, csökkenteni kívánjuk a magas hőmérsékletet.

Eriván László az órájára nézett. Éjfél után egy óra volt.

— Ugye, ebben az időpontban... zavarni a professzor urat...

— Ragaszkodom hozzá!

A főorvos arca megrándult.

— Kérem, itt a professzor úr sem segíthet. A beteg szíve olyan állapotban van, hogy...

— Meg kell halnia?

— Emberi számítás szerint igen.

Eriván egy pillanatig hallgatott. Aztán gyorsan, energikusan azt mondta:

— Hol talállok telefont?

— Az én szobámban.

— Menjünk, kérem.

Elindult, a főorvos után.

— A professzor úrnak?

— Igen. Ezt az embert meg kell menteni!

Eriván László akkor kapta meg Beretvásné telefonüzenetét, amikor az étteremből hazaértek.

Azonnal taxiba ült.

Beretvást megdöböntő állapotban találta. Láta, hogy minden pillanatban el akar aludni. Fuldokolva lélegzett, az arca és a keze szederjes volt.

Semmi különös belső kapcsolat nem fűzte Beretvához. Csak éppen mellette állt az indulása óta. Most, a veszély pillanatában, mégis minden érzésével, segítő készségével melléje állott.

Egyszerűen ráragadt a telefonra. A professzor lakásán megadták a címet, ahol vacsorázik. Oda telefonált. Már tovább ment. Oda is utána. Negyedik telefonhívásra érte el.

— Professzor úr, azonnal jönnie kell. A szanatórium orvosai a beteget feladták. Professzor úrnak segítenie kell.

A kagylót letette. A főorvos kérdően ránézett.

— Negyedórán belül itt lesz.

— Nem fog tudni segíteni!

— Segítenie kell!

Indult vissza Beretvás szobájába. Lépése keményen koppant a folyosón, de egyszerre hangtalanná halkult, amint átlépte a betegszoba küszöbét.

Beretvás szederjes arccal feküdt. Levegő után kapkodott. Szemmellátható volt, hogy légzési zavarai percről-percre nagyobbak lesznek, köhögése is olyan volt, hogy Eriván saját testében érezte a kínzó fájdalmat.

Rózsika hangtalan sápadtsággal állt az ágy lábánál.

Fiatal orvos a beteg kezét fogta.

Eriván erélyes, kurta mozdulattal magához intette.

— Nézze kérem, — mondta halkán — én orvosi dolgokhoz igen keveset értek. Mi folyik most ebben az elgyötört testben?

— A krízis küzdelme.

— Mitől függ, hogy élet vagy halál?

Tehetetlen mozdulat.

— A szívtől. Meddig bírja.

— Mit?

— A magas lázat. És hát a...

— Mit lehet csinálni ilyenkor?

— Csökkenti a lázat, erősíteni a szívet.

— Minden megtörtént?

— Kapott ronint a láz ellen, digitálist a szíverősítésre.

— És?

Tehetetlen mozdulat a kétségbeesetten levegőért kapkodó, köhögésben fuldokló beteg felé.

— Nagyon gyenge a szíve. Alig tudjuk ébren tartani.

Beretvás egy pillanatra szabadult a kízó köhögéstől. Lázás feje kimerülten oldalra fordult és szemhéjai lecsukódtak.

Eriván olyant ordított, hogy zengett a folyosó.

— Beretvás! Nincs alvás!

A beteg felriadva megrázkódott.

— Értse meg! — kiáltott. — Magának most nem szabad aludni!

— De kérem! — méltatlankodott a kis orvos. — Éjszaka van, a betegek...

— Nem érdekel.

Ebben a pillanatban nyílt az ajtó. A professzor volt. Fehér köpenye alól szmoking fehér ingmelle vakított.

Azonnal a beteghez lépett. Kérdései halkán peregetek.

— Hőmérséklet? Szívműködés? Mit kapott a beteg?

Beretvás embertelenül izzadt.

Már megint megrohanta a kízó, fuldokló köhögés. Arca pillanatról-pillanatra szederjesebb lett.

— Digitalis injekció!

A kis orvos szaladt. Hozta a tálat, a gyógyszert, az injekciós tűt. A professzor kézbe vette és hozzálátott az előkészületekhez.

Felcsapta a beteg paplanát. Átható izzadtság szag öntötte el a szobát. A professzor a beteg test egy pontját vattával lemosta, aztán határozott, gyors mozdulattal benyomta a tűt.

A főorvos a pulzust fogta. Fejével reménytelen nemet intett.

A professzor a szív fölé hajolt. Sokáig, szótlánul hallgatta az egyre gyengébb zakatolást.

Aztán az ágy mellett leült a székre.

A főorvos felé nézett.

— Kérem készítsék elő. Ha szükséges, meg fogjuk próbálni a pulsoton injekciót.

A szobára ráborult a csend.

Kísérteties éjszaka volt.

Rózsika állt az ágy lábánál, szótlánul, megkövülve s az arcán páni rettegés ült. És valami páni értelmetlenség. Hogy ez is lehet? Lehet, hogy ez a csendes ember itt hagyja őt? Ennyi ember, ennyi kiváló ember sem tudja visszatartani?

Eriván minden porcikája energiát sugárzott. Fogta a beteg kezét. Olyan erő volt a mozdulatban, mintha minden életösztonét, élni akarását bele akarta volna préselni az egyre elomlóbb beteg testbe.

A főorvos a háttérben halkán fiatal asszisztensével beszélt.

A professzor ült az ágy oldalán és hol a beteg pulzusát fogta, hol a szívműködést hallgatta.

Eriván nem tudta, hány óra, mennyi idő mulik el. Csak állt, fogta a fuldokolva köhögő, aztán kimerülten lebillenő fejű beteg kezét és fogait csikorgatva akarta belesugározni minden erejét.

Homályosan látta, hogy a professzor Beretvás hóna alá dugja a lázmérőt.

Aztán látta, hogy kiveszi.

— Nem csökken.

A főorvos felé fordult s az gyorsan előre sietett hozzá.

— Parancsol, professzor úr.

— Pulsoton. Erősíteni kell a szívműködést.

A kis orvos már nyúlt a tűért.

Eriván halk fecskendezést hallott, amint kitolták az üvegből a vizet, aztán hallotta, amint a műszer beszippantja a pulsotont.

A paplan újra lebbent, újra felcsapott az átható izzadtság-szag.

Látta Beretvás omlatag testét, amint úszott az izzadtságban. A professzor kemény keze gyorsan vé-

gigtörölte a test egy pontját aztán villant a tű és belemélyedt a nedves testbe.

Beretvás arca meg sem rebbent.

— Mióta tart? — nézett a professzor a főorvos felé.

— Ebéd után állott be a krízis. Körülbelül tizenkét-tizenhárom órája.

Újra csend.

A betegen semmi változás. Az arc szederjes, szederjes a kéz is. De minden egyéb felett dominál a kízó, fuldokló köhögés.

Egyik oxigénbelégzés a másik után.

Mintha Eriván is megtorpant volna. Az izzadt kéz kicsúszott a kezéből. Elcsigázottan az ablak felé fordult.

Hajnalodott. Lassan odament és fejét a hideg ablaküvegnek szorította. Aztán fáradtan visszafordult.

Rózsika még mindig úgy állt. Egyetlen vonása sem változott. Szemében a határtalan rémület és határtalan értetlenség, mely egész kis testét szoborba merevítette.

Sohasem volt szerelmes ebbe a kicsit mindig nehéz nagy darab jó emberbe. Most úgy érezte, belehal, ha elveszíti.

Kivülről toronyóra ütések. Hat. Reggeli hat.

Megrázkódott. Itt a szobában valami történt. Valami megszűnt, valami hiányzik!

Riadtan egy lépést tett az ágy felé. Csak nem a lélek? Meghalt?

Nem. Beretvás szeme nyitva volt, melle nehezen, lassan zilált.

Hát mi hiányzik, mi maradt el?

Szeme megvillant! Megvan!

A köhögés! A köhögés, mely megtöltötte a szobát.

Enyhül. Akadozik.

Mit jelent?

A professzor látta. Éppen felemelkedett a székről.

A lázmerőért nyúlt és bedugta Beretvás hóna alá. Most egyszerre, önkéntelenül mindenki az ágy felé húzódott. A főorvos is, asszisztense is. Szinte kimeredt

szemmel lesték a pillanatot, amikor a professzor a higanyal töltött üvegecskét újra kiemeli.

Eriván úgy érezte, egy óráig volt a lázmérő Beretvás hóna alatt.

Aztán egyszerre a professzor keze megmozdult. Uanyúlt a beteg hóna alá. És megcsillant az üvegcső.

Most mindenki a professzort nézte. Egészen közel vitte a szeméhez. Még egyszer megnézte a lámpa alatt.

Aztán letette, odalépett Rózsikához, megsímogatta a haját. Rózsika ránézett. Szemében hangtalan kérdés.

— Menjen szépen, feküdjék le!

— Professzor úr. Az uram...?

— Élni fog!

A kis asszony teste ebben a pillanatban élettelenül hátrahanyatlott.

Eriván elkapta, végtelen gyengédséggel felemelte és oda vitte a pamlaghoz. Kendővel letakarta.

— A beteg elaludt! — hallotta a főorvos hangját.

Odanézett.

A professzor elégedetten bólintott, a fehér köpenyt vetette le.

— Csak aludjék! Arra van szüksége most.

Eriván hozzálépett.

— Hazaviszem professzor urat!

— Köszönöm!

Együtt mentek le a lépcsőn. Besegítette a taxiba és mellé ült.

Az autó suhant. Szótlatlanul ültek egymás mellett.

Aztán a profeszor feléje fordult.

— Testvére? Közeli hozzátartozója?

— Nem rokonom.

A profeszor bólintott.

— Jóbarátja?

— Alkalmazottam!

A professzor hirtelen feléje kapta a fejét és nézte egy pillanatig.

A taxi megállt.

A professzor hirtelen a kezét nyújtotta.

— Örülök, — mondta — hogy megismertem!
Szabad még egyszer a nevét?

— Eriván László!

— Nem fogom elfelejteni!

Aztán kiszállt az autóból és eltűnt a kapu alatt.

TIZENKILENCEDIK FEJEZET.

Söjtör Aurélnak igaza volt. A műterem-kérdés elintézése pénzbe kerül. Az Erivánékat követő filmvállalkozó kellemetlenkedett. Neki terminusra kell a műterem. Attól a naptól, amelytől kibérelte.

Az illető úr azelőtt a faszakmában dolgozott, zavaros ügyek után tért át a filmgyártásra, de már rendkívül otthonosnak érezte magát. Csakúgy dobálózott a szakmai tolvajnyelv szókincsével. Kötésekre hivatkozott, színészeket sorolt fel, akik az eredeti időpontban rendelkezésére állanak, de a négy napos halasztás összeütközésbe hozza őket egyéb szerződéses kötelezettségekkel. Ilyenformán természetesen legfeljebb anyagi kárpótlás útján tarthatók meg.

Eriván ideges volt.

— Mennyit kíván?

A filmes össze-vissza firkált egy papírlapra valami titokzatos matematikai szabály szerint összeadott, kivont, szorzott és osztott, végül közölte az összeget, melynek lefizetése nélkül nincs módjában a műtermi felvételek megkezdését négy nappal elhalasztani.

Ugyanez a komisz játék folyt le a következő producerrel is. Szerencse, hogy utána még nem volt a műterem lekötve.

Eriván mindkettőnek pénztári utalványt nyújtott át. Aztán ment vissza az irodába.

Ingerült volt és nagyon fáradt. A Beretvás betegágya mellett eltöltött éjszaka után ez az alkudozás, műteremért folytatott verekedés, kicsit sok volt egyvégtében.

Az irodában további kellemetlenségek várták. Igaz, jelentéktelenek, az elért eredményekhez hozzá sem mérhetőek, de mégis bosszantóak. Ezuttal két levél formájában jelentkeztek.

Valaki megint azt hánytorgatta, hogy az enciklopédia kérdőívére ravasz fondorlattal csempészték reá a megrendelőpontot. A másik egy ügynöki visszaélést tett szóvá. Az ügynök azzal vette rá a megrendelésre, hogy a mű hivatalos kiadvány s ha előfizet, elintézik az adóügyét.

Hasonló levelek egyre gyakrabban érkeztek. Néha egészen kínosak. Legutóbb egy magasrangú egyházi férfiútól is.

Eriván úgy érezte, hogy egy kis levegőre van szüksége. Elhatározta, hogy a szép márciusi napsütésben kiül félórára a Dunakorzóra, utána a Hangliban meg ebédel és ebéd után néhány órára ledől, hogy aludjék is egy keveset.

Már felvette a kabátját, amikor bejött Margit.

— Igazgató úr, ez a két filmes van itt az utalvány-nyal.

— Fizessék ki!

— Nincs annyi pénzünk a kasszában. A Geszty-féle új átutalás még nem érkezett meg, ebben a hónapban egész sereg váratlan kiadás volt és...

Eriván döbbsen nézte.

— Hát... miért nem szóltak, ha úgy látták, hogy...?

— A készlet a párisi Geszty-átutalásig elegendőnek látszott. Senki se számíthatott rá, hogy egymásután ennyi váratlanság! Ugye, a díszleteknél kifizetett többlet, színészgázi-előlegek és most aztán ez a két filmes...

Eriván bosszúsán végigmérte a szobát.

— Kérem az urakat, holnap jelentkezzenek az utalvánnyal!

— S ha kellemetlenkednek?

Ingerülten csattant a hangja:

— Mit kellemetlenkedhetnek? A vállalat jó. Százegyre is jó, nem ilyen kis párezer pengős tételekre. A párisi átutalás itt van tíz napon belül, hat hét múlva esedékesek az első részletek az enciklopédiára, heteken belül pénz folyik be a francia Jókai után, nem kétséges, hogy a film is jó üzlet lesz! Ké-

rem ne tegyen fel ilyen nevetséges kérdéseket: „Mi lesz, ha kellemetlenkednek?“ Holnap fizetni fogunk.

Aztán azt mondta:

— Hívja fel Korompyt és kapcsolja be hozzám!

Margit kiment. Eriván leült a telefonkészülék mellé.

— Ostobaság! — morogta. — „Mi lesz ha kellemetlenkednek.“ Félmillió szta haszonnal zárom az évet! Majd két nyavalyás filmes miatt fogok magamnak...

Berregett a telefon. Korompy volt.

— Szervusz! — szólt Eriván. — Te a multkor említettél egy bankot, ahol nexusod van. Melyik is az? Egy pillanat, rögtön írom.

Felírta. A csendes szobában a vonal túlsó végéről érkező hang élesen, bántóan károgott.

— Fene egye meg ezt a telefont, olyan élesen hozza a hangodat, hogy a hallgatót nem tudom a fülemnél tartani!

Megint Korompy hangja s aztán Eriván:

— Semmi különös! A párisi átutalás még nem érkezett meg s ma párezer pengős kifizetésünk van, amire a készlet nem elegendő.

— Miř akarsz csinálni?

— Hitelt veszek igénybe. Fedezetül a bankra engedményezek megfelelő összegű enciklopédia megrendelést! Bejössz délben?

— Valószínű.

— Szeretném, ha biztos lenne. A hitelművelethez szükségem lesz a te aláírásodra is.

— Akkor okvetlenül bejövök. Szervusz, László!

— Szervusz.

Letette a kagylót s a házi vonalon kiszólt Margithoz.

— Hívja fel a Hungária Takarékot. Kovács igazgató urat kérem a telefonhoz.

Margit hívta a bankot, kapcsolta Kovács igazgatót és néhány perc mulva Eriván szobájából szólt a csengő.

— Kérem Margit, állítsa össze az enciklopédia

megrendelésekről a legutóbbi jelentést és mellékeljen hozzá egy pár eredeti megrendelő lapot.

Déli tizenkét óra volt, amikor az összeállított anyagot betette az aktatáskájába és elindult a Hungária Takarékhöz.

A tárgyalás meglepően rövid ideig tartott. Kovács direktor ismerte Korompyt, igen előzékenyen fogadta Erivánt és azonnal megértette, miről van szó.

— Jókor telefonált, — mondta — délután igazgatósági ülésünk van. Még ma ülésbe viszem a dolgot. Elvben nincs a dolognak semmi akadály.

Igen előzékeny volt az ajánlat is. Eriván jóérzéssel lépett ki a napfényben fürdő utcára. Az irodába betelefonált, hogy Korompy aláírására holnap lesz szükség, ne várjon rá. Azzal megebédelt, érdeklődött, hogy javult-e Beretvás állapota, s a megnyugtató válasz után lefeküdt.

Azt az utasítást adta, hogy hét órakor keltsék fel, mert egy percre még be akar nézni Beretváshoz, a szanatóriumba.

Aztán elaludt.

Hangtalanul, mozdulatlanul feküdt a pamlagon és nem volt az a zaj, ami felébreszthette volna.

Eriván egyhuzamban aludt este hétig. A költésre is csak nehezen ébredt. De azonnal felöltözött, kötelességének érezte, hogy Beretvást meglátogassa.

Taxit hozatott, egyenesen a szanatóriumba vitette magát. Mintha reggeltől estig minden kicserélődött volna a betegszobában. Beretvás sápadt volt, rendkívül gyenge, de láza már leesett. Szemmelláthatóan túl volt minden veszélyen. Rózsika is felszabadult a halál dermesztő mozdulatlanságából.

— Egész nap aludt szegénykém — mondta. — A professzor úr délután meglátogatta, megmondta, túl van a veszélyen!

És hálálkodni akart. De Eriván nem engedte, azonnal másról kezdett beszélni.

— Most az a fontos, hogy minél előbb összeszedje magát. Szükségem van rá! Három hét múlva megkezdődik az enciklopédia szétküldése, a következő elsején esedékesek az első részletfizetések, az urának ott kell lenni az irodában. Tehát, amint lehet, el kell valahova utaznia. Ahol összeszedi magát. Talán a Tátrába, vagy valahová Ausztriába. Majd megbeszélem a professzorral!

Félóráig ült a betegágyánál, a túlnyomó részt még mindig álomban úszó Beretvás oldalán, aztán elbúcsúzott.

Mikor kilépett az utcára, a meleg márciusi estében, megint elfogta az álomosság.

— A tavasz teszi! — ásította — az álmatlan éjszaka meg a tavasz! Ilyenkor mindig álmos vagyok és fáj a fejem!

Taxival hazavitette magát. A leánya, társalkodónőjével együtt, moziban volt. Egyideig ténfergett a szobában, aztán vacsoráért cseppet, valamit evett és újra lefeküdt.

— Reggel át kell menni a Hungária Takarékhöz — gondolta —, utána kifizetjük ezt a két filmest.

Gyorsan átgondolta még a teendőket. Durandnak levelet kell írnia, küldje az átutalást, adjon választ, hogy hajlandó-e a Jókai egyrészét harminc napon belül fizetendő szoros számlára átvállalni. Telefonálni a Koncsek nyomdába, átküldték-e már az enciklopédia két utolsó ívét a könyvkötőhöz. Ha nem, akkor majd a délelőtt folyamán átküldetni. Van még valami? Igen! A másik nyomda! Meg kell nézni a képanyag próbalevonatait. Majd Margit megnézi. Értelmes teremtés ez az asszony! Lehet dolgozni vele.

Nagyot ásított. Aztán arcán elégedett vonásokkal már újra aludt.

Azt sem hallotta meg, amikor a lánya megjött. Pedig be is jött a szobába, mert kicsit még rádiózni akart. Délután megnézte a rádióműsorban, Bécs programján egy zenés-dalos összeállítás szerepelt, „dirigent Joseph Holzer“ és ő szerette a bécsi rádiónak ezt a népszerű műsorszámát. Határozottan bosszan-

totta, hogy Eriván alszik s nem bömböltethette meg a rádiót. Így Eriván álma ismét zavartalanul ívelt át az új nap reggelébe.

Eriván reggel hétkor keltette magát. Még pedig a redőnyök felhúzásával és az ujságjával.

Ezen a reggelen is pontosan így történt a keltés.

Hét órakor bejött a cseléd, nagy zajjal felhúzta a redőnyt s egy „Jóreggelt kívánok“ társaságában paplanjára tette az ujságját.

Eriván nagyszerűen kipihente magát. Azonnal kinyitotta a szemét.

— Jóreggelt! Hány óra van!

— Mint rendesen. Hét.

— A kisasszony mikor jött meg?

— Féltizenegy lehetett. Már aludni tetszett. A fürdőt csinálhatom?

— Csinálhatja.

Eriván az ujság után nyúlt és felemelte.

— No! — mondta hirtelen. — Egyszer aludjék az ember, egyszerre megbolondul a világ?

Az ujság címoldalán hatalmas betűk ordították. „Németország rövidlejárátú ultimátumban terjesztette elő követeléseit Bécsben.“ „Schuschnigg lemondott.“ A népszavazás gondolatát elejtették. Schuschnigg rádióbeszédben jelentette be a történelmi fordulatot.“

— Hát ez meg mi?

Felült az ágyában, úgy olvasta:

„Seyss-Inquart az új kancellár éjjel táviratilag kért csapatokat Hitlertől. A német csapatok zárt alakulatokban éjjel tizenegy órakor átlépték az osztrák határt. Ausztria néhány órán belül csatlakozni fog a Németbirodalomhoz.“

Érdeklődve belemerült az ujságjába. Mint ismeretes, olvasta, Schuschnigg kancellár vasárnapra népszavazást rendelt el abban a kérdésben, akarja-e az osztrák nép a független Ausztria fenntartását. A Német-

birodalom vezetői úgy látták, hogy az osztrák kormány hatalmi tényezői meg akarják hamisítani a népválódi akaratát, tehát ultimátumban követelte a népszavazás elejtését, Schuschnigg azonnali lemondását és a nemzeti szocialista többségű kormány alakítását. Amennyiben a követeléseket nem teljesíthetik, a német csapatok azonnal bevonulnak Ausztriába.

Eriván egészen elfelejtkezett az irodáról. Drámai leírást olvasott Schuschnigg kancellár beszédéről, melyben bejelentette lemondását, elolvasta az új miniszterelnök, a nemzeti szocialista Seyss-Inquart rádióbeszédét és azt a folyamatot, ahogyan Bécs egyik óráról a másikra átalakult osztrák fővárosból németbirodalmi várossá.

Aztán felvillanyozva kiugrott az ágyból.

Szép a történelem, de az irodának történelmi időkben is működni kell. Ausztria és a Németbirodalom majd elrendezik egymással, ami rendezni való. De az irodát csak ő intézheti el. Frissen letussolta magát, jó étvággal megreggelizett, aztán csakúgy gyalogosan elindult a Hungária Takaréknál felé. Reggel az irodába is mindig gyalog járt be. Mielőtt munkához látott, szeretete a fejét kiszellőztetni.

Útközben mosolyogva nézte az embereket.

No, ha ma nem lesz egy sereg utcai baleset, akkor soha.

Mindenkinek a kezében ujság volt.

Úgy botorkáltak az autók, villamosok között.

Ez az emberek baja, gondolta. Ahelyett, hogy a maguk dolgával törődnének, a szenzációkat fálják s olyasmin izgulnak, amihez a maguk kis életének semmi köze.

Eriván László egyszerűen megdöbbsent, amikor a bankban Kovács direktor a döntést közölte vele.

— Az igazgatóságnak elvben nem volt a lebonyolítás ellen kifogása. Sajnos, a közbejött események mégis lehetlenné tették, hogy rendelkezésére álljunk!

— Közbejött események? Hát mi történt tegnap óta?

— A német hadsereg bevonult Ausztriába.

— De hát mi köze ehhez ennek a hitelműveletnek? Az igazgató tehetetlenül kitérte két karját.

— A fedezet bonitása minimumra csökkent! A Németbirodalom lépése nem történt az európai hatalmakkal egyetértésben, máris hírek érkeztek Anglia és Franciaország izgalmáról. Aktuálissá vált egy háborús helyzet kialakulása, melyben Magyarország szerepe tisztázatlan.

— És ha háború lesz! Az enciklopédia kész, megjelenése nem is lehet kétséges!

— De kétséges, hogy adott helyzetben mit érnek ezek a megrendelések!

Eriván László látva a váratlan kiadásokat, amelyek a filmgyártással kapcsolatban szinte naponta felerültek, a bankkal olyan megoldást akart teremteni, amely a munka zavartalanságát és folytonosságát biztosítja. Százezer pengő értékű megrendelést kívánt elzálogosítani.

— Mit érnek ezek a megrendelések? — nézett döbbenetben a bankigazgatóra. — Pontosan annyit, amennyit tegnap értek.

Az igazgató ideges volt. Amint általában az egész bankban idegességet tapasztalt.

— Nézze, kérem, értsünk szót! Ha önnek a magyar államvasútak igazgatósága volna az adósa, erre a százezer pengős követelésre szó nélkül kifizetnék kilencvenezret. Annak ellenére, hogy az ön kívánsága tulajdonképpen nem bankszerű és nem is lehetne cesszió tárgya.

— Hogy hogy?

— Cedálni csak a már produkált és leszállított áru után fennálló tényleges követelést lehet. Az ön áruja még nincs kész, még kevésbé leszállított. Még azt sem tudom, hogy ha megcsináltuk volna önnek ezt a hitelműveletet, vajjon komplikáció esetén jogilag meg tudnók-e fogni a...

— Igazgató úr, tegnap...

— Az tegnap volt! Az események előtt. De viszsza-
szatárek az eredeti vonalra. Ha önnek a MÁV volna az
adósa, ilyen körülmények között is tekintélyes száza-
lék erejéig rendelkezésére állnék. Már csak Korompy
személye miatt is. Az ön követelése azonban öt vagy
nem tudom, hányezer kis megrendelőből tevődik össze.
Akik egyenként és összeségükben sem mérhetők bo-
nitásban, mondjuk a MÁV-hoz, vagy bármely közintéz-
ményhez, illetve ismert nevű vállalathoz. Tehát maxi-
málisan negyven százalék erejéig állhattunk volna ren-
delkezésére. Ezt is csak abban az esetben, ha a köve-
telés rövid határidőn belül lett volna esedékes. De az
a helyzet, hogy tizenkét, illetve tizennyolc havi részlet-
törlesztéssel állunk szemben. Igaz?

— Igaz!

— Tehát a negyven százalékos hitel is kockáza-
tos. A százezer pengős megrendelésre ilyenformán
maximálisan harmincezer pengőt tudtunk volna adni!

— De miért „volna“?

— Mert a mai helyzetben annyit sem tudunk!
Számolni kell egy háború kitörésével. Mit jelent a há-
ború? Elsősorban jelenthet moratóriumot, másodsor-
ban jelentheti, hogy az ön megrendelőinek tekintélyes
számát behívják katonának s nem tudnak, vagy
nem lesznek kötelesek a törlesztést teljesíteni!
Végezetül a háború kedvezőtlenül befolyásolhatja
a pénz értékét s ha mi összecszerűen vissza is
kapjuk azt, amit önnek kifizetünk, erősen kérdéses,
hogy ez az összeg értékében, vásárlóerejében azonos
lesz-e azzal az összeggel, amit ma ön elvisz tőlünk.

Eriván László minden erejét összeszedte. Egyetlen
pillanat alatt átfutott agyán a napi helyzet. A két fil-
mest feltétlenül ki kell fizetni. További túlkiadások
valószínűek. Neki tehát feltétlenül pénzre van szük-
sége.

Másfél óráig tartott a gyözködés. Közben mind-
egyre nyílt az ajtó, mindegyre szólt a telefon és min-
den hír az ő erejét, álláspontját gyengítette.

Hitler már bevonult Linzbe.

Német csapatok elérték a Brennert és hivatalosan üdvözölték az olasz határőrséget.

Az angol minisztertanács „a lehető legerélyesebb tiltakozást” terjesztette elő Berlinben.

Végül még egy jelentés: a magyar kormány az osztrák események folytán szigorú intézkedéseket tett a határ fokozott ellenőrzésére.

Eriván Lászlónak minden erejét össze kellett szednie, hogy eredményt érjen el.

— Értse meg, kérem! — szegezte szembe a bankdirektor — lehetetlen, hogy ma kapjon pénzt! Először is cégszerűen aláírt cessziónak kellene a kezünkben lenni!

— Egy órán belül itt lesz!

— Aztán pedig ki kell értesíteni az adósokat, meg kell várunk a nyolc napot, melyen belül értesítenek, hogy azt tudomásul veszik. S ha mindezen túl vagyunk, akkor sem tudunk a mai helyzetben a fedezet harminc százaléka erejéig állni rendelkezésre. Legfeljebb felét adhatjuk annak, amit tegnap adtunk volna!

— Szóval százezer pengő fedezetre tizenötezer pengőt!

— Igen.

— Rendben van, elfogadom!

— Akkor méltóztassék beküldeni a visszavonhatatlan cessziót, cégszerű aláírással. Tessék megvárni az adósok kiértesítésének napjától számított nyolc napot, s aztán tessék felfáradni. Természetesen át kell adnia az eredeti megrendelő lapokat is.

Ez a délelőtt izgalmasabb volt, mint egy detektívdráma. Eriván feje már majdnem szétpattant. De valamivel tizenkét óra előtt nyolcezer pengővel a zsebében lépett ki a bank kapuján.

A filmeseket kifizették.

— Most az a fontos, — vélte Eriván — hogy Párisból a pénz minél előbb megérkezzék.

Margitot azonnal utasította, hogy express-ajánlott levélben még egyszer sürgesse meg az átutalást.

Ezen a délutánon az irodában újra megjelent Hull Ádám doktor. Ismét fölényes volt, ismét pimasz és be is jutott Erivánhoz. Hogy a zárt ajtók mögött mi történt, az nem derült ki. Késő délután volt, közvetlen irodazárás előtt. Margit már kabátban volt és a pénztárfülkéből éppen kilépett Lili, hogy hazamenjen.

Egyszer csak Eriván ajtaja kivágódott, valahol a levegőbe emelkedve Hull Ádám dr. alakja tünt fel. Nyaka táján feszesen meghúzódott a ruhája, mert hátulról ott fogta és emelte a magasba Eriván erős keze. Ez a kéz egy erőteljes lendítéssel kiröpítette a titkári szobába, hogy aztán egy lábat küldve utána, hatalmas rúgással még nagyobb távolság berepülésére bírja.

Hull Ádám dr. egyenesen nekirepült a pénztárfülke titkári szoba felé néző üvegablakának, az üveget csőrömpölve betörte és tehetetlenül lecsúszott a földre.

Minthogy azonban, lehet, hogy csak a lendülettől, Eriván lába további lépéseket tett a kirúgott ember felé, a tehetetlenség azonnal megszűnt. Hull Ádám dr. felugrott a földről és pillanatok alatt eltűnt az ajtón kívül.

— Ez az ember többé nem teheti be lábát az irodába.

Eriván mögött az ajtó becsukódott.

Az egész jelenet olyan váratlan volt, olyan hihetetlen gyorsasággal és hangtalanságban pergett le, hogy amire Margit magához tért, már le is zajlott.

Sőt, Lili is eltűnt az irodából.

És hevesen trappolt lefelé a lépcsőn, nyilván azal a szándékkal, hogy elérje Hull Ádám doktort.

Nem kellett sokat trappolnia, a kirúgott férfi ott állt a kapuszinben, halkán, de kegyetlenül átkozódott és azon volt, hogy a ruházatát magán rendbe szedje.

Az arcán vékony csíkban vér szivárgott.

Lili megállt mellette. Hull nem vette észre.

— No, magát jól elintézték!

— Csirkefogó... — sziszegte Hull. — No, majd elintézem én ezt a csirkefogót.

— Mindenekelőtt törölje le az arcát.

Hull az arcához nyult. Ujja véres lett.

— Űgy látszik, az űvegben megvágta magát! Várjon, majd én letörölöm!

Elővette a zsebkendőjét és a borostás archoz közelebb hajolt.

Erős alkoholszagot érzett.

De a férfi motyogása, értelmetlen dűnnyögése is nyilvánvalóvá tette, hogy alaposan felöntött a garatra.

— Hol lakik?

— Szondy-utca száztíz.

— Jöjjön, majd hazaviszem!

Lili maga sem tudta, hogy miért teszi. Nem érzett semmi részvétet Hull Ádám iránt. Inkább az a gyűlölet vezette, mellyel Eriván iránt viseltetett, aki megalázta. Ezt a gyűlöletet már az sem tudta enyhíteni, hogy Beretvás megbetegedésekor őt ültették a pénztárba, tehát bizalmi helyre.

— Jöjjön — mondta Hullnak és belekarolt. — Haza viszem!

Valahol a tudat alatt, s aztán már a tudat felett is az élt benne, hogy most egy titok megoldásának küszöbén van. Ez a titok: miért volt Hull Ádámnak szabad bejárata Erivánhoz? Illetve: mitől fél Eriván, mit tud ez az ember? Mert különben a mai napig nem távozott volna mindig pénzzel tőle.

De Lilinek le kellett mondania róla, hogy ezen a napon jöjjön rá a titok nyitjára. Hull Ádám dr. a szabad levegőn egyre részegebb lett és a Kossuth Lajos-utca sarkán már olyanokat mondott és úgy bukdácsolt, hogy kénytelen volt meglépni az oldaláról.

Eriván Lászlón másnap semmi nyoma sem volt az előző napi idegességnek. Rendszeresen, nyugodtan végezte a munkáját. Mindenekelőtt a könyvkötőnek telefonált, aki az enciklopédia kötési tábláját készítette. A munka már előrehaladott stádiumban volt.

Utána azt a nyomdát sürgette meg, ahol a németnyelvű eucharisztikus emlékalbumot rendelte meg.

Telefonált Gesztynek is, aki közölte, hogy Taródy

Kata már láztalan és másnap folytathatják a felvételeket.

— No, akkor egy nap kifizetését megtakaríthatam volna — mondta Eriván. — Szóval holnap tovább mentek?

— Az orvos megengedte. Különben már két hete készülök hozzátok!

— Valami baj?

— Szó sincs róla. Két hete kaptam meg az értesítést, hogy a legutóbbi párisi elszámolás alapján honorárium áll a rendelkezésemre. Nem volt időm, hogy bemenjek és felvegyem.

Eriván arca megrándult.

— De végeredményben nem is sürgős — hallotta megkönnyebbülve Geszty hangját. — Van pénzem s ez a honorárium jó helyen van nálatok. Majd bemegyek, ha túl leszünk a filmen!

Délben, mint rendesen megérkezett a tábornok.

— Also, Eriván! — mondta. — Holnap este bajtársi vacsora van! Most aztán nincs kibúvó!

Eriván megint kifogásokat sorakoztatott fel.

— Nem, nem! — csapott le az öreg úr. — Holnap ott kell lenned! Und natürlich, mindenki egyenruhában lesz. A kitüntetésekkel! Nagyon sokat meséltem rólad, sokan emlékeznek rád, mindenki vár! Auch der Binder!

— Ki az a Binder, tábornok úr?

— A, der Fähnrich Binder! Jetzt ist er, wie sagt man, bankdirektor. Vezérigazgató.

Eriván szeme egyszerre érdeklődve nyílt ki.

— Binder vezérigazgató? A Hitelintézetből?

— Ja, ja.

— Ő azonos a mi Binder zászlósunkkal?

— Natürlich! Was hast du gedacht, eigentlich?

Eriván László gondolataiban egyszerre felmagasodott a lehetőség. Amit Kovács a Hazai Takaréknál nem akart megcsinálni, talán elintézhető lesz ezen az úton.

Bindernek néhány hónapig századparancsnoka volt az orosz fronton.

- Ott leszek, tábornok úr!
- Bizonyosan?
- Bizonyosan.

HUSZADIK FEJEZET.

Hull Ádám dr. ott ült a Rákóczi-uti vendéglő sarokasztalánál. Már a második félliternél tartott, de még mindig meglepően jól tartotta magát. Egész habitusán látszott, hogy igyekszik európai formák között megmaradni. Haja, ha kissé engedetlenül is, rendben helyezkedett el a fején, inge a körülményekhez képest elég tisztának látszott s a nyakkendője sem volt félrecsúszva. Állán a vékony késvágások arról tanuskodtak, hogy frissen borotválkozott. Még a körmeit is rendbe szedte valahogyan. A körmök formája ugyan hagyott hátra némi kívánni valót, de legalább fekete szegélyt nem viseltek.

Esti félnyolc volt, még a délutáni sörözők is ott ültek az asztaloknál, éppen kezdődött a cserélődés. A forgatóajtóban váltották egymást a sörözők és lassan szivárgó vacsorázók.

Hull Ádám dr. ült az asztal mellett és azon gondolkozott, hogy az a lány nem a bolondját járattja-e vele. Már tudniillik az a lány a pizsok Eriván irodájából! Eriván! No, majd ő ellátja a baját neki!

De az a lány határozottan csinos. Jó kis kemény melle van. Lili vagy hogy hívják! Lehet, hogy tetszik neki?

Bizonyosan! Különben nem írt volna lapot, hogy találkozni akar vele. De miért késik? Csak nem nézte el a dolgot és nem ült be rossz helyre?

Elővette a levelezőlapját, megnézte. Nem. Jó helyen ül. Az időpont is stimmel.

Hörpintett egyet a vörös borból. Jó ez a bor. Pizsok Eriván. Na, de majd sor kerül rá.

Az üvegajtó forgott.

Egyszer csak ott volt a lány a bejárat nyílásában.

Hull Ádám rántott egyet a kabátján. Ha már ko-

pott és pecsétetes és régi, legalább álljon jól. A szabása jó. Még abban az időben készült, amikor... na, mindegy. Csinos ez a lány. Hetyke kis melle van.

Felállt az asztal mellől.

A leány azonnal észrevette, feléje indult.

Dr. Hull Ádám elégedetten állapította meg, hogy nagyon csinos.

Liliben még az előtte való este fogamzott meg az a gondolat, hogy megpróbálja kiszedni belőle a régi titkot. Hónapok óta égette a tehetetlen düh, amit Eriván László iránt érzett. Mérhetetlen ambíció volt ebben a csinos alakú, szép arcú fiatal lányban. Mérhetetlen ambíció és mérhetetlen élnivágyás. Talán ez a nagy életvágy és beteljesítésének reménytelensége kergette egy elkeseredett pillanatban az aszpirinhez. Eriván visszahozta és kezébe adta a lehetőséget.

Ez olyan mámorító volt, hogy a fiatal lány egyszerűen szerelembe ájult. A szerelemnek abba a szédült, szinte önmagát feláldozó fajtájába, amikor a nő mindenre képes, mindent oda akar adni s egyetlen vágya van, hogy felolvadjon a szerelemben.

Nem volt ebben semmi számítás, önérdék, vagy szolgalelkűség.

És Eriván megsértette a legérzékenyebb ponton. Úgy beszélt vele, mint egy kis ringyóval, aki a havi fizetésért hajlandó a „főnök úr“ szerelmi vágyait is kiszolgálni. Sőt, hogy a pofon teljes legyen, még a közeléből is eltávolította. S ezzel az érvényesülés útját is elvágta előle.

A szerelemből először féltékenység lett, aztán gyűlölet. Napról-napra féktelenebb. S annál maróbb, minél jobban kellett — most már csakugyan a kenyér miatt — titkolnia.

De a makacs fiatal lány lenyelte a pofont és legalább az érvényesülés érdekében még egyszer megalázkodott. Akkoriban, amikor Eriván irodazárás után minduntalan beleütközött a kapuszínben.

Megint pofont kapott.

Pofont, mert Erivánnak a leánya jutott az eszébe és a felajánlkozaskor arra kellett gondolnia, hogy egy

csirkefogó előtt hátha így kénytelen az ő szép kis lánya is a testét kínálgatni a kis állásért. Hát ellökte magától Lilit. Talán arra gondolt, hogy ha ő ellöki ezt a lányt, a saját lányát védi meg egy támadástól.

Lili nem tudta, hogy a pofont miért kapta. Csak a csattanása remegtette meg a dobhártyáját, csak a sajtó fájdalom érzése volt az övé. S a megszégyenítés bélyege égette arca finom bőrét.

S többé nem tudta elfelejteni. A rajongás vad gyűlöletbe ment át. Mardosó gyűlölködésbe, mely bosszút akart minden áron, bosszút akart. Annál inkább, mert kifelé kénytelen volt merev arccal járni, mert kénytelen volt hallgatni, nehogy a kenyerét elveszítse.

Most úgy érezte, ez az ember tud valamit! Ettől az embertől meg lehet tudni valamit Erivánról.

Amint a vendéglő asztalai között ment feléje, az arcán mosoly ült. De a mosoly mögött ott feszült a gyűlölet pattanásig meghúzott húrja.

Míg Hull Adám dr. Lilivel ült a vendéglői asztal mellett, Eriván otthon a lakásán a tükör előtt állott. Egy kevés meghatottságot is érzett. Nézte magát a hatalmas állótükörben és húsz esztendő futott vissza gondolatban. Igen, húsz esztendővel ezelőtt feszült rajta utoljára egyenruha. Majdnem ilyen volt, mint ez, amit most vásárolt, most húzott magára, hogy részt vegyen ezen a bajtársi összejevetelen. Csak az arc, hát igen, az arc bizony azóta megváltozott. Akkor könnyed, mosolygó szemek, fiatalos vonások alkották ezt az arcot. És hullámos fekete haj ölelte körül. Azóta szögletes lett ez az arc, erős vonások, mélyedések rögződtek belé. A szem sem olyan könnyed. Határozott kemény lett a pillantása. És a száj sem ível olyan lágyan. Sok mindent megért húsz év alatt.

Állt a tükör előtt és a régi alakját látta, a régi gyerekarcú hadnagyot. A rang azóta sem változott. Ma is hadnagy. Széles mellén a kitüntetések is a régiek.

Az első volt a bronz. Aztán a kisezüst, nagyezüst. Micsoda vad nap volt, amiért ezt a nagyezüstöt kapta! Száz volt egyhez, hogy azt a napot nem éli túl. Hogy mit csinált abban az ütközetben? Hogy miért lett az ezred hőse?

Sokszor próbálta ezt a napot rekonstruálni. Kezdve a hajnaltól, amikor reájuk zúdult a pergőtűz, egészen addig az alkonyatig, amikor állítólag ő döntötte el szakasza élén az ütközetet és az ezred sorsát. Sohasem sikerült a mozaik kockákat úgy állítani össze, hogy összefüggő, egységes, tiszta képet kapjon. Hősködni akart? Csakugyan olyan halált megvetően bátor volt? Nem érezte. Tette, amit a pillanat parancsolt, amit legcélszerűbbnek látott. Lehet, hogy éppen ez a döntő. Hogy az ember tudjon hallgatni a pillanat parancsára és tisztán lássa, hogy mi a legcélszerűbb.

Később újabb kitüntetésekert kapott. Két Signum Laudis, Verdienstkreuz. Ha szemle volt, ha inspiciáló tábornok jött, mindig őt állították az első sorba. Mindenki a kezét rázta.

Igen, még néhány hónappal az összeomlás előtt is úgy látszott, hogy számára már nem lesz probléma az élet. Minden kívánságának teljesítését aranytálcán fogják elébe hozni.

Aztán... hát aztán még sem így lett. Elmaradt a virágésős diadalmas hazavonulás s helyette jött egy asszony és...

Eriván László elfordult a tükörtől.

Ebből elég volt. Az ember előre nézzen és sohase hátrafelé. Nem azért húzta magára ezt az uniformist, nem azért tűzte mellére még egyszer a kitüntetésekert, hogy a multján merengjen. Ellenkezőleg. Azért, hogy a jövőt intézze el!

Nevezetesen a Libertinum r. t. hitelellátását. Még pedig Binder zászlóssal, aki szakaszparancsnok volt a századában és most bankvezérigazgató. Binderrel meg kell értetni, hogy miről van szó. Kitűnő üzlet az enciklopédia, lehet a megrendelőlapjaira hitelt adni. Annál inkább, mert a vállalkozások kitűnőek, amelyekbe ezt a hitelt tölti. A film kétségtelenül siker lesz. Taródy

Kata láz van Budapesten! A Jókai-könyv sem fog elmaradni Geszty mögött. Az eucharisztikus kongresszus Budapestre zárandókló harmincezer németje is biztos vevő a kongresszusi német almanachra. Nyugodtan adhat pénzt akkor is, ha Anschluss van a szomszédságban.

Felemelte a telefonkagylót.

Taxit rendelt a kapu elé.

Azután elindult a vendéglőbe, ahol egy sereg polgári foglalkozású, deresedő fejű ötvenes úr, minden negyedévben egy estére gyerekarcú hadnagyot és zászlóst játszik.

Az út nem volt hosszú, tíz percig sem tartott. Csak éppen ki kellett kanyarodni a Rákóczi-utra és leszaladni a közepéig. A taxi már ott is állott a kis vendéglő előtt, melynek egyik különszobájában az ő számukra terítettek.

Eriván már is megforgatta az üvegajtót s belépett a helyiségbe. Sok szem nem fordult feléje. Nem ő volt ma az első deresedő fejű úr, aki hadnagyi uniformisban ment végig a termen, hogy eltűnjön a különszoba bejáratán.

Az egyik asztalnál mégis abban a pillanatban elhalkult a szó, majd megdermedt a beszélgetés.

— Eriván! — hült el egy női hang. — Odanézzen!

Hull Ádám dr. odanézett.

— Az! Eriván!

— Nézze, mennyi kitüntetése van!

Eriván már el is tűnt az ajtó mögött.

Lili még nem tért magához.

— Ennyi kitüntetése van?

— Verdienstkreuztól és a nagyvezüstitől kezdve, amit akar.

Gúnyosan utána nézett.

— Csak egy hiányzik!

— Micsoda?

— A zubbonya másik oldaláról a vitézi jelvény!
Ennyi kitüntetés után ott kellene lenni.

Lili szeme megvillant.

— S ha még sincs ott?

- Akkor valami baj van a kréta körül!
— Micsoda?
— Ezt kérdezze meg a budapesti büntetőtörvény-
széktől. A huszonegyes év annalesei választ adnak.

Geszty Péter este nyolckor búcsúzott el Taródy Katától és félórával később történt, hogy a Forum mozi előtt idegenes kiejtéssel, de lelkendező örömmel egy női hang a nevét kiáltotta.

— Peter, Peter!

Geszty nem látta, hogy ki kiáltott, de a hang meg-
lepően ismerős volt s így azonnal megállott. Homlokát
összeráncolta és egy pillanatig a hanghoz tartozó ar-
cot igyekezett maga elé idézni.

Sok ideje nem volt, mert máris egy karcsú test len-
dült feléje és két cuppanó csók festett ruzsból egy női
száját az arca balfelére.

— Peter! Nahát, hogy újra találkozunk!

Már Geszty Péter arca is széles derűre tágult.

— Eri! Te Pesten vagy? Hát ott hagytad a Pan-
hansot s a Semmeringet? Mi van veled?

A semmeringi Panhans Hotel egykori dizőze egé-
szen magánkívül volt az örömtől. Geszty kabátját rán-
gatta, egy pillanatra sem állt be a szája, közben okkal,
ők nélkül minduntalan nevetésben tört ki.

— Nahát, ez az öröm! Képzeld, itt élek Pesten,
úgy látszik, végleg itt maradok.

Az a körülmény, hogy közben családi állása erő-
sen megváltozott, az eszébe sem jutott, erről egy szót
sem szólt, csak a semmeringi emlékeket idézte önfeledt
boldogsággal.

— Peter! Ezt a találkozást megünnepeljük!
Együtt vacsorázunk.

— Szívesen, — nevetett Geszty. — Hova men-
jünk? Jó lesz a Kék Duna az Operánál?

Félóra mulva már ott is voltak. Eriván Marika
őszhajú kísézőnője éppen szabadnapját élvezte, nem
volt semmi akadály a kiruccanásnak. Kitűnő vacsorát

ettek, jó borokat ittak, a cigány hangulatos nótákat játszott, tizenegy órakor már a legjobb hangulatban voltak.

Olyannyira, hogy Geszty már kezdte magát kellemtelenül érezni. Marika, aki pillanatok alatt vedlett vissza Erivé, már teljesen a Panhans bárjában érezte magát, meglepően hangos volt, együtt énekelt rekedt bárdizóz hangon a cigánnyal s általában igen nagy vágyat érzett rá, hogy produkálja magát.

— Nézd, Eri, ez nem bár! Ez étterem! És engem mindenki ismer Budapesten.

— Nem érdekel! Jókedvem van!

— Attól még csendesebben viselkedhetsz! Nem mondom, ha nem ilyen nyilvánosság előtt ülnénk, hanem egy kis...

— Csend! — kiáltotta Eri. — Remek ötletem van!

— No?

— Elmegyünk hozzám! Van rádióm s a szekrényben remek snapszok vannak!

Geszty kapott az ötleten. Még csak az hiányzott, hogy bejöjjön ide egy színésznő vagy színész és holnap mesélni kezdje Katának, hogy ő itt botránnyosan mulatott egy bárdizózzal.

Az is felmerült benne, hogy Kata aligha lelkesednék azért a megoldásért, mely vőlegényét egy bárdizóz lakására viszi, de azzal ütötte el a halvány lelkiismeret-furdalást, hogy félóra múlva szépen meglép Eritől.

Máris fizetett, taxit rendelt és néhány perc múlva ott állott az igen elegánsan berendezett előszobában.

— Ez a lakásod?

— Ez.

— És ki tartja neked ezt a lakást?

A lány nevetett.

— Egy öreg mókus.

— Szóval a barátod. Vidéki?

— Nem, de vacsorán van és csak éjfél után kerül haza.

— Más nem lakik itt?

— Dehogyanem. A cseléd és egy társalkodónő.

— Micsoda? Neked társalkodónőd van?

— Van. Szabadnapos. Reggel jön meg.

Bevezette a szobába, meggyújtott egy sárga hangulatlámpát, kinyitotta a rádiót és az asztalhoz egyensúlyozott egy ezüstitálcát különböző poharakkal és tömény italokkal.

Villámgyorsan felhajtottak két kupica gint, aztán Eri a régi közvetlenséggel vetkezni kezdett.

— Pongyolát veszek! — mondta. — Azért, ha akarsz, ide nézhetsz.

Erinek, korához képest, meglepően öregecske madárarca volt, de annál szebb és fiatalabb teste. Geszty Péter odanézett. Sőt magához is ölelte és igen hosszan, jóízűen csókolgatta.

Eri halkán kacarászott. És nem tartotta sürgősnek, hogy a pongyoláját megkeresse.

S ahogy Gesztynek nem jutott eszébe Taródy Kata, úgy nem gondolt ő sem atyjára. Erivánra, akit rendkívül mulatságosnak talált, amikor este hadnagyí uniformisban távozott a vacsorára.

Eriván László, néhány perccel éjfél előtt meglehetősen elégedetlenül lépett ki a vendéglőből.

— Also, Eriván? — kérdezte a tábornok. — Ich hab dir gesagt! Mindenki szeretettel várt! Ist wahr, oder nicht?

— Jawohl, Herr General!

— Also, jóéjszakát! Auf Wiedersehen! Délben bejövök az irodába.

Nem kétséges, hogy a tábornoknak igaza volt. Nagy szeretettel fogadták, ölelgették, régi emlékeket idéztek és szinte valamennyien arra biztatták, hogy azonnal tegyen meg mindent vitézzé avatása érdekében.

— Nem lesz semmi akadály, — magyarázták — ki fogod fejteni, hogy a világháború után külföldön él-tél és most tértél haza. Azért kéred most! Egész sereg embert avatnak még ma is vitézzé.

Binder úr is kezét szorongatta. Nem is kellett

ügyeskednie, Binder határozott kívánsága volt, hogy a vacsorán mellette üljön.

De, fájdalom, mindez semmit sem ért. Mikor előhozta a dolgot, rögtön fanyalogni kezdett és szinte szóról-szóra azt hangoztatta, amit Kovács direktor a Takaréknál.

— Háborús helyzet, barátom! Aztán nem bankszerű a dolog, tulajdonképen nem is lehet cesszió tárgya! Ha Kovács ad rá pénzt, két kézzel nyúlj utána, mert nagyobb bank ilyen dologban szóba sem állna veled.

A végén már bosszankodott. Ezért kellett az uniformisba öltöznie?

Hogy a fejét szellőztesse, gyalog indult haza felé. Félórás séta után érkezett meg a kapu elé. Meglehetősen fáradtan ment fel a lépcsőn, de határozottan megörült, amikor fényt látott kiszivárogni a lánya szobájából. Semmi kedve sem volt gondolataival egyedül maradni.

Kinyitotta az ajtót, kardját, köpenyét a fogasra akasztotta és egyenesen belépett a leánya szobájába.

Ami ezután történt, az pillanatok alatt játszódott le.

Eriván először úgy érezte, hogy lába a földbe gyökerezett. Aztán egyszerre sebzett ordítás tört ki a torján.

Ezzel egyidejűleg a lábait megmerevítő görcs is kettészakadt. Egyetlen lendülettel a pamlagra vetette magát.

Rémült női sikoltás, vad káromkodás, lihegő dula-kodás, repedő, szakadó textiliák sistergése, vad öklö-csapások, két egymásba gabalyodott férfitest, amint durva öklözésben nyomódik az ajtó felé, aztán üvegcsörömpölés.

Az egyik férfitest kizuhan a kivágódó ajtón, a másik hangtalanul lecsúszik a földre az ajtó belső oldalán és eltorlaszolja a kijáratot.

Csend.

A szobaajtóban egy halálrémült leány szakadt ingben, bundával a kezében, amint szökni akar s amint

látja, hogy nem lehet, gyorsan magára zárja az ajtót s a kulcsot a zárban kétszer megforgatja.

Aztán egy rettenetes nyögés. A hatalmas férfitest a bejáratnál megmozdul és nehezen feltápáskodik.

— Gazember! — nyögi. — Mindent nekem köszönhet és hálából a leányomat...

Egy undortól, utálkozástól rázkódó pillantás a lánya bezárt ajtaja felé.

— Ringyó! Ringyó mint az anyja...

És támolyogva megindult a szobája felé.

Mikor másnap reggel Eriván megjelent az irodában, Sávoly Margitnak elakadt a lélegzete. Halálosan sápadt volt, jobb arcán egy véres vonás húzódott végig és a szeme két sötét árok mögött bujt meg.

Meglehetősen korán jött, korábban, mint máskor. Egyszerre érkezett a levélhordóval.

— Mi újság, Margit?

Hangja nyugodtnak hangzott, de azért érezni lehetett mögötte az idegek vibrálását.

— Semmi különös. Söjtör telefonált a műteremből, Taródy Kata ott van, folytatják a felvételeket.

— Igen. A postát kérem.

Postabontásnál mindig hárman voltak. Eriván, Margit és Beretvás. Most, hogy Beretvás megbetegedett, itt is Lili helyettesítette.

Ártatlan arccal állt az íróasztal baloldalánál.

Az első levelek jelentéktelenek voltak. Néhány apró rendelés. Egy szegedi könyvkereskedő francia Gesztyt kért bizományba, hét vagy nyolc kis pesti cég utánrendelést adott a magyar kiadásra és a német könyvkereskedő aziránt érdeklődött, hogy mikor kaphat a németnyelvű kongresszusi albumból.

A rendeléseket Lili vette át.

Egy nyugalmazott igazgatótanító, akinek életrajzát felvették az enciklopédia „élő jelesek“ fejezetébe, közölte, hogy kitüntetést kapott s azt kérte, hogy ezt

pótlólag írják be az életrajzába. Persze, kívánsága már nem volt teljesíthető.

— Írja meg neki, Margit!

— Igen, igazgató úr.

A következő levél Párisból érkezett, Durandéktól. Margit olvasta fel és amint olvasta, Eriván még sápadtabb lett:

Végtelen sajnálatára — írta a cég, — nem áll módjában az átutalást teljesíteni. Az ausztriai események folytán kialakult háborús pszyhózisban az inkasszó rendkívül megnehezedett. Mozgósítástól félnek, másrészt a háború kitörésével életbelépő moratóriumra gondolnak és a fizetések teljesítésénél késedelmeskednek. Amint módjában lesz...

Eriván beharapta a szája szélét. Erre az összegre feltétlenül számított.

De igyekezett, hogy arcán ne fejeződjék ki megdöbbenése.

A Jókai-könyv rendben megérkezett — közölte a levél. — De arról szó sem lehet, hogy annak bármilyen kis hányadát is fix kötésként vegye át. A francia közvélemény a legutóbbi események után Magyarországot a Németbirodalommal szorosán együttműködő országnak kezdi elkönyvelni, ennek a sajtó is hangot adott s így közeli a feltevés, hogy a magyar könyvek eddigi kelendősége megszűnik.

Eriván a levelet íróasztalára tette, nem adta oda sem Margitnak, sem Lilinek. Lili arcán elégedett, gonosz mosoly ült. Margit tovább bontotta a leveleket. Aztán Eriván mindkettőjüket dolguk után bocsátotta.

Egyedül maradt.

Feje rettenetesen nehéz volt. Alig tudott összefüggően gondolkozni.

Fejét két tenyerébe támasztva ült az íróasztal előtt és úgy érezte, hogy ilyen reménytelennek, üresnek még sohasem látta az életét.

Egyik keze fáradtan kinyúlt az újság után. Ma nem olvasott újságot az ágyban. Menekült hazulról. Most húzta oda maga elé és gondolattalanul, lassan lapozni kezdett benne.

Még mindig hatalmas címek, szenzációs tálalás uralta az első oldalakat, de szeme elsiklott a szenzációk felett.

— Piszok! — mormolta. — Mindent nekem köszönhet. A francia sikert! A magyart! A darab sikerét! Én csinálom a filmjét! Ezreket vett fel tőlem! Ez a hála! A leányomat!

Torz nevetés ugrott ki belőle.

— „A leányom...”

Egyszerre arcán megdermedtek a vonások s a nevetés a szájára fagyott. Döbenten egy újságcikkre meredt.

Pedig ezt a cikket nem is hozta szenzációs tálalásban a lap. Sőt! A szenzációk között szinte elbujtatta.

A cikk azt közölte, hogy a Németbirodalom kormányja az utolsó napok eseményei és azok következményei folytán a külföldről egyre hallatszó háborús hangok következtében nagyobb tömegeknek a határ elhagyását nem engedélyezi. Így megtiltotta a birodalom területének elhagyását a katolikus zarándok-csoportoknak is. A mintegy harmincezer főt kitevő német zarándokcsoportok, amelyek a budapesti eucharisztikus kongresszusra jelentkeztek, a világhelyzetre való hivatkozással részvételüket lemondották.

Eriván egy pillanatig nem tudott megmozdulni.

Aztán az újságot felkapva, a cikket mégegyszer elolvasta.

A német almanach! Ez volt első gondolata. A német almanach alól kihúzták a talajt.

Már kapta is a telefont.

— Margit, azonnal felhívni a német nyomdát!

— Valami baj? — döbönt meg Margit Eriván hangjától. — Valami hiba csúszott a kéziratba?

— Az egész vállalkozásba csúszott hiba, — kiáltotta Eriván. — Az almanachot leállítjuk!

De mielőtt még Margit felhívhatta volna a nyomdát, berregett a telefon, Söjtör volt a filmgyárból.

Az egyik jelenet sürgős átírással szorul és Geszty nincs kint. Nem is hajlandó kimenni. Gyors intézkedést kér, mert áll a munka.

Eriván arca bíborvörös lett.

— Lili, azonnal elmegy Geszty lakására! — ordította! — Rögtön menjen ki a műterembe!

Lili ugrott.

— Mondja meg neki, hogy ha én tovább csinálom a filmjét, neki is kötelessége, hogy elvégezzè, ami rá tartozik. Megértette?

— Igen, kérem.

— Vegyen taxit!

A lány eltűnt.

Margit telefonon hívni kezdte a német nyomdát.

Lili viszonya Geszty Péterhez meglehetősen bizalmas volt. Ez a bizalmasabb hang még akkor keletkezett, amikor a Semmeringről visszatérve Eriván az írófőnököt felszólította, hogy a párisi kritikákat helyezze el a pesti újságokban.

Geszty, Lilinek diktálta a különböző lapok szerkesztőségeiben ülő kollégákhoz intézett leveleket, melyekben megkérte őket, hogy csináljanak egy kis vihart a siker körül.

A diktálás másfél órája alatt látott bele a lány a siker titkaiba. A pajtáskodó hangba, a kéz-kezet mos elvén alapuló szövetségbe. A nimbuszt ugyan megtépzta a tény, hogy Geszty maga küldte el a lapoknak a dicsérő kritikákat, viszont — leszállván a szobor talpazatról — közelebb kerütek egymáshoz.

Szerepet játszott ebben az is, hogy Geszty, túl a Bálint Éva ügyön, felvillanyozva a Panhans dizőzétől, könnyű hangulatban volt és a leánnyal szemben megengedett magának egy kis bizalmaskodást.

Lili ugyan a kezére ütött, de Geszty maga sem gondolta komolyan a dolgot, hát nevetéssel intézték el az ügyet, hogy a béke szent legyen. Másnap kapott a lány egy doboz Gerbeaud-ot.

Ettől fogva pajtáskodtak. Lili a maga, kicsit mindig szemtelen módján, Geszty egy kis elnézéssel.

Most, amikor azt az utasítást kapta, hogy menjen

az író lakására, Lilinek eszébe sem jutott, hogy egy férfi legénylakására megy.

Csak kellemes izgalmat érzett. Részt vesz egy kínos ügyben. Már eleve eltökélte, mindent el fog követni, hogy a dolog símán le ne bonyolódjék.

Minden eszköz a kezében is volt hozzá. Hull Ádám dr. meglepően közlékenynek bizonyult a harmadik liter után.

Kéjes gyönyörűséggel csengetett Geszty ajtaján.

Sokáig kellett várni, végre ajtócsapódást és lépéseket hallott. Az ajtó üvegablaka kinyílt. Maga Geszty állt ott. Amikor Lilit meglátta, becsapta az ablakot.

— Nem vagyok itthon! — kiáltotta.

— Azért velem nem kell gorombáskodni! — kiáltotta vissza. — Engedjen be!

Az ablak megint kinyílt.

— Az a csirkefogó küldte?

— Akárki küldött, én nem bántottam!

Az ajtózárbán megfordult a kilincs. Lili belépett.

— Mi van?

— Hallja-e? Ha én férfi lennék és csinos lány kopogtatna az ajtómon, kedvesebben fogadnám!

— Igaza van! — morgott Geszty. — Ne haragudjék, nem magának szól a rossz kedvem!

— Milyen csinos a lakása!

— Bocsásson meg, még rendetlenség van. Szabad a kabátját?

Lili játszani kezdett.

— Nem tudom, illik-e... — leengedte magáról a kabátot.

— A kalapját?

— Azt nem! Legalább is nem úgy, ahogyan utána nyúl.

Leült a széles pamlagra. Próbálgatta.

— Ezen alszik?

— Nem! — kitárt egy ajtót. — Itt.

Lili benézett.

— Itt tartja a „porcellángyűjteményét“?

— Miféle porcellángyűjteményt?

— Miért? Maga nem ezzel szokta lakására csá-

bítani a nőket, hogy valami érdekes „gyűjteményt“ mutat nekik?

— Nem. Csak az érdeklődés hozta hozzám?

— Meg a főnöki utasítás! Eriván azt izeni, hogy menjen ki a filmgyárba és végezze el a dolgát. Azt mondja, ha ő tovább csinálja a maga filmjét, akkor elvárhatja, hogy maga is... Mondja! Mi történt maguk között?

— Semmi! Csak ezzel az emberrel nem dolgozom tovább!

Lili kényelmesen elhelyezkedett egy mély fotelben.

— Van cigarettája?

— Parancsoljon!

A lány rágyujtott. Aztán kutatva a férfi arcába nézett.

— Nőügy?

Geszty hallgatott. Aztán azt mondta:

— Nem!

— Szóval, nőügy! Hát ide figyeljen! Lehet bízni magában?

— Mit akar?

— Válaszoljon!

— Ismerhet annyira, hogy nőt nem fogok kiadni.

A lány ránézett.

— Jár még magának Erivántól pénz?

— Hogyne járna. A filmért is jár, a párisi elszámolás is folyamatban van.

— Aligha fog a pénzéhez hozzájutni. Bajok vannak.

— Hogy hogy?

— Durandéktól ma jött levél. Késik az átutalás.

S a kasszában nincsen hatvan pengő.

Geszty legyintett.

— Majd megjön a jövő héten!

— Én a maga helyében mindenesetre biztosítanám a pénzemet. Lefoglalnám, mondjuk, az enciklopédiából várható jövedelmet. Vagy mit tudom én, ügyvéd jobban tudja! Amit lehet!

— Ostobaság! A vállalat jól áll!

A lány csendesesen, kiszámítottan a lábait lóbázta.

— De egy és más kiderült az „igazgató úrról“.

— Erivánról?

— Igen.

— Például, mi?

— Például az, hogy hat hónapot ült betöréses lopás miatt!

Geszty a lányra nézett, aztán tátott szájjal, lassan a szembenlévő fotelbe ereszkedett.

— Eriván hat hónapot ült betöréses lopás miatt?

— Annyit!

— Honnan veszi?

— Az ügyvédtől, aki ebben az ügyben a védője volt. Dr. Hull Ádám a neve.

Geszty csak nézte.

— Ez biztos?

— Biztos!

— És nincs pénz a kasszájában?

— Nincs.

Geszty keze kinyúlt a telefon után. Tárcsázott.

— Margit, maga az?

— Igen! — hallatszott a drót másik végéről. — Mi van magával? Már a filmgyárból beszél?

— Nem. Itt van a zsebemben egy kiutalás. Hat-száznegyven pengő. Honorárium a párisi könyvem után. Beküldöm, mert pénzre van szükségem.

— Várjon egy pillanatra. Szólok Erivánnak!

Lili feszülten figyelte a beszélgetést.

— Rögtön kiderül! — nézett rá Geszty. — Gyujtson rá.

Ujra Margit:

— Geszty! Várjon a jövő hétig. Sok váratlan kiadás volt.

— De nekem ma kell a pénz!

— Ne vicceljen! Tud várni a jövő hétig.

— Szóval nem tudják kifizetni?

— Ma nem. Mondom, hogy sok...

— Köszönöm.

Letette a kagylót.

— No? — nézett rá Lili.

Geszty újra leemelte a kagylót. De mielőtt tárcsá-
zott volna, még egyszer a lányhoz fordult.

— Hat hónapot ült?

— Annyit.

— Betöréses lopás miatt?

— Igen!

— A saját ügyvédjétől tudja?

— Tőle!

Tárcsázni kezdett. Aztán:

— Halló! Dr. Kvassa Béla irodája? Te vagy, Béla?
Itt Geszty Péter. Várj meg, azonnal bejövök hozzád.
Veszélyben van egy csomó pénzem. Biztosítjuk.

HUSZONEGYEDIK FEJEZET.

Azt a nyolc napot, ami ezután következett, Ko-
rompy Géza dr. nyugalmazott táblabíró együtt csinálta végig Erivánnal.

Hittel és meggyőződéssel csinálta végig, mert tudta, hogy a vállalat jó, tudta, hogy a vállalkozások reálisak.

Eppen akkor érkezett meg az irodába, amikor Mar-
git telefonált a német nyomdába és vezetőjét arra kérte, fáradjon be Erivánhoz.

— Valami baj?

— Le kell állítani a német album vállalkozást.

— Miért?

Eriván elébe tette az újságot. Korompynak el kel-
lett ismerni, hogy erre senki sem számíthatott.

— Kitűnő üzlettől estünk el! — mondta.

— Igen! — bólintott Eriván.

Margit jelentette, hogy itt van Kurcz úr, a nyom-
daigazgató.

Eriván elébe ment.

— Kellemetlen hírem van, direktor úr! Le kell
mondanunk az album kiadásáról.

Kurcz úr is elolvasta az újságot. Tehetetlen moz-
dulattal ő is széttárta a karját.

— Erre csakugyan senki sem számíthatott.

Beható tárgyalás következett.

Fájdalom, nem csak arról van szó, hogy a haszon

marad el. A könyv mélynyomású része elkészült már. Több mint nyolcszáz kép. A kézirat-anyag egy harmadát is kiszedték már.

— Eriván úr különleges papiroost kívánt, megrendeltem, leszállítottam, kifizettem.

— Szóval?

Papiros. Ceruza. Számolás. Az elvégzett munkát, a papiroost természetesen meg kell fizetni.

— Mennyi az?

Eriván utána számolt. Korompy is.

Nem, Kurcz úr, csakugyan a legkorrektebbül számolt. Csak a ténylegesen elvégzett munkát számította. Nem lesz album és mégis több mint fele esedékes az összegnek, ami a mű szállítása után lett volna fizetendő.

Eriván sajnálkozó gesztust tett a nyugalmazott táblabíró felé. Dr. Korompy azonnal elismerte és megismételte:

— Kérlek, erre a fordulatra csakugyan nem számíthattál. Fizetni kell. Fizetni fogunk.

— Nagyon sajnálom! — mondta Kurcz őszintén. — Ha egy héttel korábban tudjuk, egészen más lenne a helyzet.

Aztán megkérdezte, mikor jelentkezhetik a számlájával.

— Nyolc nap múlva.

— Nyolc nap múlva fogok jelentkezni.

A megállapodást írásba foglalták.

Sajnálkozva megrázták egymás kezét és Kurcz elment.

Korompynak, amikor az eseményekre vissza nézett, el kellett ismerni, hogy Eriván nem taktikázott. Eriván őszinte volt. Amint Kurcz elment, azonnal feltárta az egész helyzetet.

A film váratlan kiadásokat hozott, Durandék a külpolitikai eseményekre hivatkozva halasztást kértek a fizetésre. Ugyancsak az események a Jókai-könyv kiállításait is csökkentették. A kasszában nincs pénz és fizetni kell.

— Kováccsal beszéltél?

— A Takaréknál?

— Igen.

— Fájdalom, ott is nehézségek vannak. Százezer pengő értékű megrendelőlevelet kellett elzálogosítanom minimális kölcsönért. És annak is csak egy hányadát kaphattam meg. A többire nyolc napot várnom kell.

Utalt a Kurcczal kötött megállapodásra. Ezért határozta meg ott is nyolc napban a fizetés határidejét.

— Mi a teendő?

— E pillanatban és helyzetben más lehetőség nincs, mint további elzálogosítás. E héten esedékes a Jókai-könyv nyomdászamlája. Jövő héten ultimó, az elsejei fizetése, helyiség s a többi. A filmnél is várható, hogy újabb költségek merülnek fel. A nyersanyagra engedélyezett hitelt kimerítettük s újabb nyersanyagra lesz szükség. Ezt készpénzben kell kifizetni.

— Tehát?

— A vállalatot mobillá kell tenni. Elzálogosítunk további százezer pengős megrendelési és hirdetési pakettet.

— Kovácsnál?

— Úgy látszik, másutt nem lehet.

Korompy felállt.

— Majd veled megyek és Kováccsal én beszélek!

Korompynak utólag is el kellett ismerni, hogy Eri-ván korrekt volt, őszinte s ami történt, nem a hazárdsága, könnyelműsége, vagy üzleti hozzá nem értésének volt a következménye.

Ahogy megigérte, jelen volt a Takarékkal lefolytatott tárgyalásnál is. De több eredményt ő sem tudott elérni.

— Ahogy már a multkor is megmondottam, — fejtette ki Kovács. — Más volna a helyzet, ha a MÁV lenne az adósoatok. S a követelés leszállított munka után állana fent. De így, hogy hatezer kisember egy esetleges háborús konflagráció előestéjén... Lehetetlen nagyobb százalékot adni. Azt is csak leigazolás után. Miután a megrendelők a cessziót tudomásul vették és elfogadták.

Most már volt két nyolcnapos terminusuk. Egyik az első százezres cesszióról, másik a másodikról.

Korompy Géza dr. kötelességének érezte, hogy minden erejével részt vegyen az ügyek intézésében. Személyes részvételének meg is volt az eredménye. Éppen a filmnyersanyagnál. Az ő személyére és pozíciójára való tekintettel hajlandók voltak nyolc nap után esedékes fizetésre azonnal szállítani.

Koncsek nyomdász már kellemetlenkedett.

Ő kötelezettségének eleget tett, a Jókai-könyvet a kikötött időre leszállította. Tessék a Libertinumnak is betartani a fizetési határidőt.

Erivánt Koncsekkel szemben ekkor hagyta el először a türelme.

— Én magát a Dunából hoztam vissza! — csapott az asztalra. — Az én megrendeléseimből szedte össze magát! Ma a legkeresettebb középnyomdája van! Ha én egy fizetésre nyolc nap haladékot kérek, kötelessége megadni!

A könyvkötővel sokkal símábban ment a dolog.

— Csak arra kérem igazgató urat, hogy ezt a nyolcnapos terminust tessék betartani. Nekem is fizetni valóim vannak.

— Kérem, legyen nyugodt! — mondta Korompy.

Úgy látszott, hogy a bajokat sikerült elhárítani.

Miután a könyvkötővel is megállapodtak, Korompy megnyugodva távozott az irodából.

Eriván is megkönnyebbült.

Pedig nagyon fáradtnak érezte magát.

És főképen rettenetesen magányosnak.

Azon az éjszakán, amikor Geszty Pétert ott találta a leányánál, véglegesen összetört benne minden.

Amint kicsit összeszedte magát, még azon az éjszakán összecsomagolt és visszaköltözött a szállodába.

Leányával nem beszélt többé. Csak a társalkodónőjét hívatta be magához.

— A költségeket továbbra is én viselem, a számlákat küldjék hozzám. S elsejétől fix összeget bocsátok rendelkezésére, abból viselni kell minden kiadást.

— Igazgató úr végleg elköltözött?

Eriván fáradtan felelte:

— Alig hiszem, hogy olyan hírt hallanék öntől, ami arra készítetne, hogy visszamenjek.

A nehéz, fojtogató üzleti tárgyalások után magányos hotelszobájába vette be magát.

A filmgyárban sem volt azóta.

Söjtör Aurél referált s ő tudomásul vette, hogy a műtermi felvételek is véget értek. Most már a laboratóriumi munkák következnek. A film tehát készen van voltaképen.

Keserves napok voltak.

Korompy észrevette magányosságát, egyik este meghívta vacsorázni. Elment hozzá.

De utána még keservesebben érezte magát.

Ez a kiegyensúlyozott, békés, derűs családi élet, a finom, halkszavú feleséggel, kedves gyerekekkel minden idegét felborzolta.

Mindig erre vágyott. Munka után a család békéjére, csendjére, az otthon melegségére.

Soha, egy pillanatig sem volt az osztályrésze.

A tragédia március húszadikán következett be.

Ez volt a Takaréknál megszabott nyolcadik nap, melyen belül nyilatkozni kellett a megrendelőknek. Tehát e napon vált esedékessé az első százezer pengő értékű megrendelésre engedélyezett kölcsön. Helyesebben a kölcsön második része, mert az első részét sikerült annakidején megkapnia, hogy a két filmet kifizesse.

És Kovács igazgató megígérte Korompynak, hogy ha az eredmény megfelelő lesz, egyben kiutalja a második százezres pakettre engedélyezett összeget is.

Eriván reggel tízkor már ott volt a takaréokban.

Tizenegy órára ígért fizetést Kurcznak és háromnegyed tizenegykor még nem tudott bejutni Kovács direktorhoz.

Végre néhány perccel tizenegy előtt beengedték. Kovács rendkívül kimért volt.

— En azt hittem, hogy korrekt üzletemberekkel állok szemben.

Eriván döbbenten nézett rá.

— Csak nem akarja igazgató úr azt mondani, hogy...

Kovács egy köteg levelet tett elébe.

— Olvassa el, kérem! Ebből a fajtából több mint háromszáz érkezett.

Felháborodott hangú levelek voltak, ők egyszerűen beküldték — felkérésre — az életrajzi adataikat, de nem rendelték meg a könyvet. Tehát nem tartoznak sem a Libertinum r. t.-nak, sem a takaréknak.

— Nos?

Eriván azonnal tudta, miről van szó. Ezek úgy írták alá a kérdőívet, hogy azon a megrendelőpontot észre sem vették. Eriván magyarázni kezdett. Az igazgató úr kezében ott vannak az eredeti megrendelőlapok, láthatja, hogy a művet jogérvényesen megrendelték.

Kovács direktor másik köteg levelet tett elébe.

— Tessék!

Ezt azok írták, akik közben rájöttek, hogy mi a hiba.

Csak úgy dörgött soraikból a felháborodottság. Csalás. Visszaélés! Az ívek tetején ordító betűk hirdetik, hogy az életrajz közlése díjtalan és semmiféle kötelezettséggel nem jár. Ezzel szemben apró betűkkel becsempészik a megrendelő szakaszt. Feljelentéssel, sajtónyilvánossággal fenyegetöztek.

Eriván kétségbeesetten magyarázott. Ez bevett, megszokott forma. Sehol sincs előírva, hogy a betűtípusnak milyennek kell lenni. Az a tény, hogy a megrendelőpont betűi kisebbek, egy pillanatig sem teheti kétségessé a megrendelés érvényességét. Százával tud mutatni íveket, melyeken, igenis, az apróbetűs megrendelőszakaszt is észrevették és kitörölték.

Kovács direktor ridegen a fejét rázta.

— Sajnálom! Ezek után nem foglalkozunk az ügygel.

Eriván Korompyt akarta segítségül hívni.

— Felesleges, kérem. Akkor sem áll módomban az álláspontomon változtatni.

Eriván látta, hogy itt minden reménytelen.

Nem erőlködött tovább.

— Akkor arra kérem, hogy méltóztassék a cessziós leveleket és az eredeti megrendelőlapokat visszaadni.

Kovács igazgató elképedve nézett rá.

— Hogy hogy?

— Hát ha a cesszió illuzóriussá vált?

— De ön ezekre a megrendelőlapokra már felvett tőlünk kölcsönt.

— Tessék visszatartani ennek megfelelő mennyiségű megrendelőlapot fedezetül.

— És honnan tudjam, hogy az itt tartott lapok „megrendelői“ szintén nem fogják a rendelést megtagadni?

Fejét rázta.

— Nem kérem! Csak azt fogadhatom el fedezetül, ahol a megrendelő nem hallgatólagosan, tehát válasz nélkül ismeri el a megrendelést és a cessziót, hanem ezt kifejezetten írásban is közli velünk.

— Igazgató úr itt akarja tartani az összes megrendelőlapokat?

— Amíg a kifejtett módon össze nem gyülik annyi tudomásul vétel, amennyi fedezi a kölcsönünket. Aztán a többi rendelkezésére áll. Vagy van még egy mód: a már felvett kölcsönt visszafizeti.

Felállott.

— Megbocsát, egy fontos üléssem van.

Eriván úgy szédült ki a takarékból, mint akit letaglóztak.

De a lavinát még sem az indította el, hanem Geszty Péter fizetési meghagyása.

Ezen a reggelen kézbesítették és Sávoly Margit odakészítette Eriván íróasztalára. Ott feküdt már reggel kilenc óra óta.

Valamivel tizenkét óra után érkezett meg Eriván.

Kurcz igazgató tizenegy óra óta várta. De egyáltalában nem volt türelmetlen. Margit közölte vele, hogy a bankban van és minden pillanatban érkezhetik. Mikor megérkezett, barátságosan elébe lépett és megrázta a kezét.

— Kérem, ne is exkuzálja magát! Tudom, hogy mennyit kell néha várni a takaréknál.

Eriván azonnal bevezette az irodába. Már összeszedte magát.

— Csak azt sajnálom, — mondta könnyedén — hogy hiába várakozott. Technikai nehézségek folytán alkalmasint még néhány napig kell várnia.

— Ilyen is volt már! — nevetett a nyomdaigazgató. — Szóval mikor?

Ebben a pillanatban megszólalt a telefon.

— Bocsánat! — Eriván felemelte a kagylót. — Halló! Itt Eriván!

Margit jelentette, hogy Beretvás van itt, ma mehetett először az utcára s első útja ide vezetett, hogy köszönetet mondjon.

Amíg Eriván telefonált, elindult a tragédia.

Kurcz igazgató az íróasztalra nyúlt gyújtó után és meglátta Geszty Péter fizetési meghagyását.

Szemöldöke csodálkozva felhúzódott.

Geszty Péter perli a Libertinumot? És ilyen bagatellért? Hatszáznegyven pengőért? Hát ha ennek a vállalatnak hatszáznegyven pengője nincs, hogyan akarja őt kifizetni?

De nem volt izgulékony ember. Lehet, hogy csak véleménykülönbség van a vállalat és Geszty között. Geszty követel valamit, ami a vállalat szerint nem jár neki. Az ügyvéd nevét mindenesetre megnézte. Azonnal meg is nyugodott. Jól ismerte. Fel fogja hívni telefonon, tőle pontos és objektív felvilágosítást fog kapni.

Eriván végzett a telefonnal.

— Még nyolc napot kérek, direktor úr! — nevetett. — Nem tehetek róla, hogy Párisban megijedtek az Anschlusstól és késik az átutalás.

Kurcz mosolygott, de most már óvatos volt.

— Hogy nyolc nap megy-e, erre nem tudok válaszolni. Mindenesetre meg kell beszélnem odahaza. És holnap telefonálok direktor úrnak.

— Nagyon lekötelez, ha belemennek!

Barátságosan kezét ráztak, aztán Kurcz elment.

Erván pedig kisietett Beretvás elé.

Sok ideje és idege nem volt erre a látogatásra, de őszinte örömmel ölelte meg.

— Csakhogy látom! Tudja, hogy nagyon hiányzott nekünk?

Beretvás szeme csupa könny volt. Dadogott.

— Igazgató úr! Soha nem fogom elfelejteni!

— Ugyan, ugyan!

— Ha én ma élek, azt egyedül igazgató úrnak...

— A kitűnő, életerős szervezetének, Beretvás!

Beretvás nyelt nagyot meghatottságában.

— Rám úgy számíthat igazgató úr, úgy számíthat, mint a...

— Tudom, Beretvás!

— Soha nem fogom tudni meghálálni.

Nevetett.

— Szamárság, Beretvás! Ha valamit tettem, azért tettem, mert tudtam, hogy a leghúségesebb embe-remért teszem!

— Igaz, igazgató úr! A leghúségesebb!

— Hát most csak menjen, üljön ki a Dunapartra a jó meleg napocskára. Az kell magának! Mi pedig nézzünk a munka után. Margit kérem! Jöjjön csak be!

Beretvást újra körülvették a tisztviselők, Erván pedig Margittal eltűnt a szobájában.

Kurcz nyomdaigazgató nem volt izgulékony ember, de ráfizetni sem szeretett az üzleteire. A Geszty-féle fizetési meghagyást nem vette túlságosan komolyan, de dr. Kvassa Béla irodáját mindenesetre felszengette.

— Jónapot doktor úr! Itt Kurcz beszél.

— Alászolgálója! Mi újság, direktor úr?

- Bizalmasan szeretnék valami információt kérni!
- No! Ki érdekli?
- Ma délelőtt egy fizetési meghagyást láttam.

Geszty Péter.

- A Libertinum ellen?
- Igen.
- Csak nem tartozik magának is?
- Párezer pengővel!

Kvassa dr. nevetni kezdett.

- Gratulálok az üzleti szimatjához!
- Kétekedik benne?
- Hallja! Ha üzleti összeköttetésbe lép egy vállalattal, amelyiknek az igazgatója betöréses lopásért ült!

— Tessék? — döbrent meg Kurcz. — Az ügyvéd úr viccel?

- Van eszemben!
- Ez komoly?
- Persze, hogy az!
- Hogy Eriván igazgató...?
- Az, az! Betöréses lopásért ült!

Kurcz igazgató nem volt izgulékony ember. De ebben a pillanatban mintha kihúzták volna a gyékényt alóla.

Ez a nyomda nem az övé. Ő csak igazgató. Alkalmazott. Ha kiderül, hogy... hát huszonnégy óra alatt kivágják innen.

A következő pillanatban ráült a telefonra. És délután négyig le sem szállt róla.

Egymás után hívta a cégeket, melyekkel Eriván dolgozott.

- A Koncsek nyomdát.
- A könyvkötőt.
- A papírgyárat.
- A filmnyersanyag képviselőt.

— Uraim, úgy érzem kötelességem. Figyelmeztetnem kell önöket! Eriván, a Libertinum... Nekünk hitelezőknek együttesen kell fellépniük, meg kell védeni az érdekeinket. Ha kolléga úr is úgy gondolja, nem tudom, nem volna-e helyes egy hitelezői értekez-

let, mely... Vagy talán, ha rögtön intézkednénk! Az ember minél gyorsabban biztosítsa a követeléseit...

Délután négy órára felzaklatta az egész társaságot.

Olyannyira, hogy egy órával később a hír már visszajutott az irodába.

A könyvkötő hívta fel Margitot.

— Nagyságos asszony kérem, én szegény iparos vagyok, én nem tudok pereskedni, tessék csinálni valamit, hogy a pénzemhez hozzájussak.

— Hogy hogy? — csodálkozott Margit. — Miért kellene magának pereskedni?

— Hát ugye, a hitelezői értekezlet. Kurcz igazgató délután az összes hitelezőket összehívta. Már meg is tették a lépéseket.

— Miféle lépéseket?

— Kérem, én nem tudom, hogyan mondják hivatalosan az ilyesmit. Zárlatot a raktárra, lefoglaltatják a jövedelmeket. Koncsek az enciklopédia jövedelmét akarja lefoglaltatni. Kielégítési végrehajtás. Én nem tudom ezeket a jogi dolgokat. — Aztán elmondta a délután történetét.

Margit azonnal rohant Erivánhoz.

Eriván, amint hallgatta, egyre sápadtabb lett.

— Ki indította el ezt a lavinát?

— Kurcz igazgató.

— De mitől űrült meg?

— Geszty fizetési meghagyása...

— Geszty!... — bólított keserűen.

— Itt feküdt az íróasztalon, Kurcz meglátta... igazgató úr! Mi lesz ebből?

Eriván sápadt volt, de hangja határozottan hangzott.

Természetesen mindent korigálunk! Köszönöm, hogy azonnal bejött hozzám!

Eriván, amikor magára maradt, még nem tudta, hogy mit fog csinálni, honnan szerez pénzt.

Csak egyben volt egészen bizonyos. Hogy pénzt minden áron szerezni kell és holnap délig ki kell fizetni

minden esedékességet. Különben a lavinát nem lehet megállítani.

Schnürmacher Mátyás ezen a napon búcsúzott el a boltjától. A felszámolás véget ért. Eriván tanácsai kitünőnek bizonyultak. A temetési cikkek nagy részét eladta vidéken az ügynökgárda. A kisvárosi, falusi temetkezési egyletek, jótékony társaságok megvásárolták a szemfedőket, furcsa lakkozott papucsokat, melyek kizárólag elhunytak számára készülnek időt álló kivitelben. A gyertyákat Eriván tanácsára felajánlotta az eucharisztikus kongresszust előkészítő bizottságnak. Nagy raktára volt, évekkor korábban, olcsón vásárolt áruból, olcsón tudta adni. Még így is igen szép nyereséggel adta tovább. S amikor — ugyancsak Eriván tanácsára — meghívta raktárába a bizottság kiküldöttjét, hogy nézzen körül, hátha van olyasmi, amire szükségük van, bebizonyult, hogy ez is okos lépés volt. Egész sereg olyasmit talált, amit megvásárolt.

Egyéb készleteit pedig szívesen megvásárolta a hatósági üzem, hiszen ez a vásár nemcsak olcsó volt, hanem egy konkurens kikapcsolását is jelentette.

A felszámolás véget ért. Schnürmacher mérleget csinált és megállapította, hogy Eriván tisztességesen állta a szavát. Segítségével a felszámolás úgy ért véget, hogy egészen tekintélyes összeget csatolhatott utóbbi években alaposan megfogyatkozott vagyonához. S emelt fővel léphet ki azon a boltajtón, amely különben — lelkileg — sohasem állott közel hozzá. Sőt, egész életében nyomta kicsit. Hiszen, szó sincs róla, gyermekkorától ebben a gondolatkörben élt, megszokta a koporsókat. De azért mégis csak nyomták kicsit.

Hát most elbúcsúzott tőlük. Utolsó este ült a bolt mögötti irodában, az első helyiségből hallotta a két öreg segéd és Kuzmik Béla motozását. Most csomagolják a motyójukat. Ők is búcsúznak a régi bolttól.

Jó érzés volt, hogy miattuk sem érzett lelkiismeretfurdalást. Mind a hármat elhelyezte. A hatósági üzem alkalmazta őket.

Már minden üres volt körülötte. A boltban üres stelázsok, az irodában üres íróasztalok. Holnap reggel azokat is elviszik.

Felszabadulást érzett. Most új élet kezdődik. Mert valamihez, természetesen, kezdeni kell. A tőkét kicsit megforgatja, hogy többet hozzon, mint amennyit a bankban kamatozik.

— Eriván! — gondolta — Erivánnal kell beszélni! Kitűnő üzletember, korrekt ember, a tanácsai mindig okosak voltak. Mindenesetre tőle kell tanácsot kérni, nehogy olyasmibe tegye a vagyont maradványát, ami veszedelmes. Mert ha ez is elvész, akkor semmi sincsen.

Az irodajaajtón kopogtattak. Kabátban, kalapban a két öreg segéd jött, és mögöttük Kuzmik Béla.

— Búcsúzunk, Schnürmacher úr! Meg akarjuk köszönni, hogy az elmúlt esztendőben... Meg azt is, hogy gondoskodott rólunk!

Kicsit elérzékenyültek mindannyian. Szótlanul rázták egymás kezét és viharosan az orrukat fujták.

— Sok szerencsét! — mondta Schnürmacher. — És ha meglátnak valahol, hát ne menjenek el mellettem szó nélkül.

— Itt tetszik még maradni? Vagy lehúzzhatjuk a redőnyöket?

— Menjenek csak. Nem kell redőny. Üres az üzlet. Majd becsukom az ajtót és a kulcsot beadom a házmesternek. — Még egyszer kezet ráztak, aztán Schnürmacher egyedül maradt az üres boltban.

Eriván felé még meg volt az ajtó. Holnap azt is el-falazzák.

— Igen, — gondolta — most felmegyek Erivánhoz. Illik, hogy megköszönjem. Hogy a kezét megszorítsam.

Gondosan becsukta a boltajtót, aztán a fogasról leemelte a kabátját.

Erivánhoz azonban még sem ment fel. Éppen in-

dulni akart, amikor a félemeleti lépcső felől lépéseket hallott s aztán kopogtatást.

Eriván volt.

— Van egy kis ideje számomra, Schnürmacher úr?

— Éppen én akartam felkeresni! Ma este becsukom a boltot s nem akartam úgy elmenni, hogy... — megrázta a kezét. — Köszönöm a tanácsait. Nagyon hasznosak voltak!

— Örülök! — mosolygott rá Eriván. — Hát most nekem volna szükségem az Ön segítségére!

Schnürmacher szeme megvillant.

— Szívesen! A mi kapcsolatunk igazán olyan zavartalan volt, hogy...

— Nem szeretek sokat köntörfalazni — mondta Eriván — szükségem sincs rá, tudja, hogy a vállalkozásaim jók, megalapozottak, tudja, hogy egyedül az enciklopédia is komoly tétel...

— Mindent tudok!

— Nos, kellemetlen meglepetések értek. Párisból Durandéktól késik az esedékes átutalás, a német rendelkezés kihúzta a talajt az album alól, szóval fizetni valóim vannak és momentán a kasszában nincs elég pénz. Segítségemre tudna lenni?

Schnürmacher azonnal a tárcájához kapott.

Eriván mosolyogva nemet intett.

— Nem hiszem, hogy a tárcájában lenne annyi! Nézze, szeretném zavartalanul vinni a dolgokat, amíg az esedékes összegek befutnak. Volna egy ajánlatom!

— Tessék! — felelte Schnürmacher készségesen.

— Magának bankban fekszik a pénze. Nekem viszont szükségem van negyven-ötvenezer pengőre. Az enciklopédiára itt van több, mint kétszázezer pengő értékű megrendelés. Teljes értékű fedezet. Cesszió formájában oldanánk meg a dolgot. Mindenesetre előnyösebben is kamatozik a pénze, mint a bankban!

— Negyven-ötvenezer pengő?

— Mondjuk ötven.

Schnürmacher egy pillanatig gondolkodott. Sok pénz. Tekintélyes hányada a vagyonának. Ha elveszti...

— Tudja, hogy a könv készen áll már — mondta

Eriván. — Két hét múlva megkezdjük a kézbesítést és május elsején esedékes az első részlet. Úgy hogy a kockázata...

Schnürmacher igent intett.

— Minimális! Én is úgy látom! Hát ülünk le és beszéljünk. Milyen kamatra gondol Eriván úr?

— Természetesen lényegesen magasabbra, mint amit a banktól kaphat! Utóvégre ha a kockázat minimális is, mégis kockázat!

Schnürmacher megnyugodva bólintott erre a kijelentésre. Korrekt ember!

Barátságosan megbeszélték a kamat kérdését.

— A cessziós levél? — kérdezte Schnürmacher.

— Ha feljön hozzám, azonnal megcsináljuk.

Felmentek az irodába.

Margit már menni akart, de Eriván visszahívta és a cessziós levelet lediktálta.

— Köszönöm! — mondta aztán — kérem nem kell, hogy tovább itt maradjon! Jóéjszakát!

Margit elment.

Schnürmacher még egyszer elolvasta az elzálogosításra vonatkozó levelet, aztán Eriván aláírta.

— Természetesen még egy aláírás kell rá — mondta. — Egy igazgatósági tag. Holnap délben elintézzük. Addig is átadom, hogy...

Schnürmacher az ívet összehajtogatta és betette a tárcájába.

— Szóval, ötvenezer. Akkor holnap délelőtt...

— Szeretném, — szólt közbe Eriván — ha reggel már irodanyitáskor fizethetnék! Ha nincs akadály...

— Semmi, semmi! — mondta Schnürmacher és elővette csekkönyvét. — Reggel a Hungária Takaréknak kifizeti.

Átnyujtotta a csekket.

— Parancsoljon. Az eredeti megrendelő lapokat mikor kapom meg?

— Erre egy kis türelmet fogok kérni. Néhány napon belül átadom. Momentán nincsenek itt, de, mondom, néhány napon belül...

Schnürmacher felállt mosolyogva:

— Ismerjük egymást!

Melegen megrázták egymás kezét.

— Őszintén örülök, — mondta Schnürmacher — hogy a kapcsolatunk nem szakad meg. Tulajdonképpen megszabadított egy kéréstől is!

— No?

— Éppen tanácsot akartam kérni, hogy a pénze-
met mibe fektessem be. Egy részét rögtön megoldot-
tuk!

Mindketten vidáman felnevettek.

— Vizontlátásra!

— Holnap délben! Amikor elintézzük a második aláírást!

Eriván az ajtóig kísérte Schnürmachert, aztán vi-
dáman nagyot lélezett.

Cigaretára gyujtott, majd leült a telefonhoz és
sorra hívta Kurczot, Koncseket és a többi hitelezőt.

— Halló, itt Libertinum! Eriván igazgató úr
üzeni, reggel tessék a pénztárhoz befáradni. Rendezni
kívánjuk a számlánkat. Igen, igen, kifizetjük.

Ami ezután történt, arról Korompy Géza csak utó-
lag értesült. Közben egy hétre el kellett utaznia. De az
események kibontakozásához nem volt szükség nagy
nyomozásra, minden egészen egyszerű, sőt egészen ter-
mészetes volt.

Azzal kezdődött, hogy Schnürmacher hazament a
lakására és még egyszer végiggondolta ezt a Liberti-
num-ügyet. Voltaképpen nem voltak kétségei, igen jó
benyomással távozott az irodából. Inkább az foglal-
koztatta, hogy a cessziós levél megfelel-e azoknak a
jogi formáknak és követelményeknek, amelyek hatá-
lyossá teszik. Ebben nem volt semmiféle gyanusítás
vagy kételkedés Eriván jóhiszeműségét illetően. Utó-
végre az ilyesmi elsősorban bankok üzlete, könnyen
lehetséges, hogy magánemberek nincsenek tisztában
ezekkel a formákkal és miért ne legyen az a cessziós

levél úgy megszerkesztve, ahogy az annak a rendjelmódja.

Korompy Gézáéknál egy vacsora utáni feketén özszebarátkozott Kovács bankigazgatóval a Takaréktól. Bizonyára nem fog neheztelni, ha felhívja és megkérdezi, jó-e a levél. S ha valami hiányosság mutatkoznék, holnap délelőtt, mielőtt ellátják a szükséges második aláírással, lesz alkalom rá, hogy a hiányt pótolják, vagy az egészet újjáírják bankszerű formák között.

Azonnal fel is tárcsázta.

— Kérlek, bocsáss meg, hogy pihenő időben zavarlak, de azt reméltem, hogy a közöttünk fennálló barátság...

— Kérlek, kérlek! Parancsolj csak! Miről van szó?

— Egy elzálogosításról.

— Szóval, cesszióról!

— Igen! Ötvenezer pengő kölcsönt adtam egy több mint kétszázezer pengős követelésre, szóval valami nagy kockázatot nem vállaltam, de a formákkal nem vagyok tisztában, szeretném felovasni neked a cessziós levelet, hogy megítéld a jogi követelményeknek megfelel-e?

— Nagyon szívesen! Csak olvasd, kérlek!

Schnürmacher Mátyás olvasni kezdett.

De sohasem tudta meg, hogy a cessziós levél pontosan megfelelt-e az előírásoknak. Kovács direktor ugyanis a harmadik mondat után megszakította.

— Nem jól értettem! Hogy hívják a céget, amelyiknek kölcsönöztél?

— Libertinum!

— Amelyik az enciklopédiát csinálja?

— Igen!

— Eriván László?

— Az. Ismered?

Kovács igazgató hangja egyszerre tele lett érdeklődéssel.

— Mit cedált rád fedezetül?

— Az enciklopédia megrendeléseket.

— Úgy...

A hang, ahogyan ezt mondta, olyan elgondolkoz-
tató volt, hogy Schnürmacher döbbsen elhallgatott.

— Kérlek... — akadozott —, te talán úgy gon-
dolod, hogy ez a fedezet...

— Úgy gondolom, — hallotta Kovács igazgató
hangját — hogy azonnal menj a rendőrségre és tégy
feljelentést Eriván ellen.

— De... hogyhogy? Hiszen én...

— Eriván az enciklopédia megrendelőlapjait már
előzőleg a Takaréokra cedálta és azokra a Takaréktól
kölsönt vett fel! Tehát nincs olyan követelése, ame-
lyet kölsönöd fedezetéül rád cedáljon! Közönséges hi-
telezési csalást követett el s ha nem sietsz, sohasem
fogod az ötvenezer pengódet viszontlátni. Én a magam
részéről azonnal intézkedem. Szervusz!

A kagylót letette.

Schnürmacher Mátyás úgy érezte, hogy minden
vér kiszaladt a testéből.

Hogy ő most elveszíti ezt a pénzt is? Hiszen,
ha ez is elvész, akkor ő itt marad ötvenegynéhány éves
korában úgyszólván minden nélkül.

Nem, az nem lehet! Kovács tulzott.

Az jutott eszébe, hogy még nincs veszély. Csekket
adott s a csekket csak reggel lehet beváltani. Tehát
mindenekelőtt a csekket kell letiltani. S azzal az ügy
be van fejezve.

De ez csak egy pillanatra nyugtatta meg. És ha
Eriván egy perccel megelőzi? Kilenc előtt nem tele-
fonálhat be a bankba, mert senki sincs ott. S ha pont
kilenckor telefonál is, fennáll a veszély, hogy Eriván
viszont pont kilenckor felveszi a pénzt. Mire kilenc óra
egy perckor az ő letiltását az illetékes tisztviselőnek
tovább adják, minden késő!

A csekket tehát most kell visszaszerezni, még ma
este.

Tudta, hogy Eriván hol vett lakást, azonnal taxiba
ült.

Úgy érezte, hogy örökkévalóságig tartott az út. A
Margithídon autók, teherautók, villamosok torlódtak,

az átépítés alatt álló hídon teljesen megszorult a forgalom.

Végre kiszabadultak. De mintha minden összeesküdött volna, mert valahány közlekedési irányító-lámpa került útjukba, valamennyi tilosra állt.

Örökkévalóságnak tetszett. De mégis csak megérkeztek. Azonnal kiugrott. Nem volt idege, hogy a liftkezelőt megvárja, erélyes, gyors léptekkel a lépcsőkön indult el. Nem volt lélekzete, mire felérkezett. Egy percig meg kellett állnia, amíg rendbejött.

— Isten segíts!... — mondta akkor és megnyomta a csengőt.

Sokáig kellett várni. Végre lépések, a zárban kulcs fordul s az ajtó nyílik.

Karcsú lány állt az ajtóban, furcsa, öregecske madárfejjel.

— Na, mi az öregúr? — kérdezte pajtáskodva.

Schnürmacher kicsit még mindig fulladt volt.

— Eriván... Eriván László urat keresem.

— Meglógott! — mondta a furcsa kis nő. — Meglógott. Úgy látszik a gyomrára mentem.

Azzal becsapta az ajtót.

Schnürmacher az első pillanatban megnémult, de aztán erélyesen még egyszer csengetett s hogy senki sem jött, dörömbölni kezdett.

— Kisasszony! — kiáltotta. — Kisasszony! Nyissa ki!

Az ajtó újra kinyílt. Megint az a madárfejű nő.

— Mit akar még? Nem értette? Meglógott!

— Úgy értsem, hogy...?

— Gyomrára mentem! S ő is az enyémre! Kirepült a madár! Hagyjon békén!

Az ajtó újra becsapódott.

— Megszökött! — döbrent meg Schnürmacher. — Ez volt a szeretője! Valaki kifizette neki a csekket és megszökött!

Ebben a pillanatban visszanyerte teljes nyugalmat.

Az órájára nézett.

Pontosan másfél órája, hogy a csekket átadta neki.

Bizonyos időnek el kellett telnie, amíg a csekket át tudta váltani pénzre. Emberi számítás szerint a főváros területét még nem hagyhatta el.

Gyorsan lesietett a lépcsőn, beugrott a taxiba.

— A rendőrségre! — kiáltotta s a taxi elindult.

Öt perccel mult hajnali félhárom, amikor Eriván szállodai szobájában erélyes kopogtatásra ébredt.

Meglepetten felült az ágyában.

— Ki az?

— Államrendőrség!

Hát ezek mit akarnak? Razzia? Erkölcshandikészet?

— Azonnal! — mondta. — Már nyitok!

Bebujt a papucsába és kinyitotta az ajtót.

Két detektív állt ott.

— Eriván László?

— Én vagyok.

— Öltözzék fel. Velünk jön a főkapitányságra!

Csodálkozva rájuk nézett. Határozottan indignált volt.

— Mi ez, kérem?

— Őrizetbevétel. Hitelezési csalás miatt.

HUSZONKETTEDIK FEJEZET.

— Van még valaki?

— Már mindenki itt volt. Csak dr. Korompy Géza hiányzik.

— Mi van vele.

— Nincs Pesten. Este érkezik meg.

A rendőrfogalmazó bólintott.

— Öt majd holnap hallgatjuk ki — felemelte a fejét. — No, Eriván, álljon ide elélem!

Eriván László odaállt a kopott íróasztal elé. Az arca gyűrött volt, borostás. Az éjszakát az őrizetes cellában töltötte s most már kora reggel óta tartott a tortúra.

— Hát, mindent hallott Eriván! A tábornok úrtól kezdve az utolsó kis gépirólányig mindenkit kihallgattunk. Nem azért, mintha az első percben nem let-

tünk volna tisztában magával, aki már fiatal korában betöréses lopást követett el, de...

— Kérem, fogalmazó úr, az az ügy —

— Hallgasson! Akkor beszéljen, ha kérdezem!

Eriván összeharapta a száját. Elhallgatott.

— Szóval, most itt áll előttünk tisztán a maga portréja! Kezdi azzal, hogy egy fillér nélkül megérkezik Budapestre, egy fillér nélkül megvesz egy részvénytársasági keretet, aztán különböző háborús emlékekkel, hadnagyi uniformissal, hősi kitüntetésekkel behálózza a világháború egyik nagynevű hadvezérét!

— Kérem, én valóban hadnagy vagyok, nekem meg vannak mindezek a kitüntetések és így...

— Nem, Eriván! Maga nem hadnagy és nincsen sem verdienstkreuze, sem kis- és nagyezüstje!

— Kérem, fogalmazó úr, az —

— Csak annak van meg a hadnagyi rangja, aki a forradalmak alatti magatartását igazolta és megszerzte az emléklapot! Maga azonban —

— ...külföldön voltam!

— Nem szerezte meg! Sőt nem is szerezhette meg, mert magát jogerősen elítélte betöréses lopásért a bíróság! Ugyanezen okból nincs joga sem a verdienstkreuzhoz, sem a többi kitüntetéséhez. Tehát az uniformist is, kitüntetések is, jogtalanul viselte! Kizárólag azért, hogy a jóhiszemű, gyanútlan tábornok urat behálózhasssa és az ő személyével fedje a saját multját! Azért vásárolta meg a részvénytársasági keretet is, mert a maga büntetett előéletére nem kapott volna iparengedélyt. Igaz?

Eriván halkán azt mondta:

— Ez az utóbbi igaz.

— No látja! Maga egyszerűen tipikus szerencselovag! Kihallgattam mindenkit, akit csak berántott ebbe a piszkos ügybe! Belerántotta Geszty Pétert, a kiváló író! Visszaélt azzal, hogy egy álmodó, realitásokat nem ismerő íróval van dolga és megkárosította elől-hátul!

— De kérem! Geszty nekem köszönheti, hogy —

— ...ingyen dolgozott! Hatszáznegyven pengő honoráriumot sem tudott megkapni magától! Vagy

azt is le akarja tagadni, hogy a per maga ellen folyamatban van?

Eriván nagyot nyelt.

— Nem, kérem. Nem tagadom le.

— No, látja! Berántotta Taródy Katát! Itt volt, amikor kihallgattam! Láthatta, hogyan zokogott a szégyentől! Hogy maga ilyen botránnyba keverte bele! Talán az egész karrierjét ketté törte egy tehetségnek! Hallotta, amikor kihallgattam Németh Lilit! Elmondta, hogy maga valósággal számúzte, mert észrevette a maga manipulációit. Kidobni persze nem merete, mert tudta, hogy az a lány véletlenül megismerte a maga multját!

— Azt a lányt én a Rókus —

— Hallgasson! Akkor beszéljen, ha kérdezem! Kihallgattam Koncsek nyomdászt! Ezrekkel tartozik neki!

— De több mint tízezret kifizettem! És másik tízezret keresett az én révemem! Azonkívül én menttettem meg a —

— Mondtam már, hogy akkor beszéljen, ha kérdezem! Egy ember akadt, aki hallgatni akart a maga dolgairól. Ez a Beretvás! De amikor ráreccsentettem, hogy vigyázzon a következményekre egyszerre beszélni kezdett! És kiderült, hogy maga milyen szélhámos-sággal szerezte az első pénzét, hogy egy fillér nélkül vásárolta meg Schnürmachertől a részvénytársaságot. S most maga azt a Schnürmachert még egyszer ki akarta fosztani! Kiderült, hogy Beretvás is látta a dolgokat! Többször is figyelmeztette, hogy baj lesz! Figyelmeztette a maga titkárnőjét is. Hogy is hívják, Sávoly Margitot! Őt is kihallgattam. Elismerte. Sőt vallotta, hogy ő is figyelmeztette magát! Szóval, minden tisztán áll előttünk!

A rendőrfogalmazó hátradőlt székében.

— No, Eriván, hát mit szól mindehhez! Most kérdeztem, most beszélhet!

— Kérem, fogalmazó úr, engem hitelezési csalással vádoltak meg!

— Úgy van! Maga Schnürmacherre cedált egy kö-

vetelést, amit már előzőleg egy takarékra cedált! S amire pénzt is vett fel!

— Kérem, én a Schnürmachertől felvett kölcsönből ki akartam fizetni a takarékot s az így felszabanduló megrendelés pakettét át akartam adni Schnürmachernek!

— Akarta! Ezt mindenki mondhatja. De itt tények vannak. Majd segíték magának! Igaz-e, hogy maga a takarékra cedálta a követelést?

— Igaz!

— Igaz-e, hogy kölcsönt is kapott rá?

— Igaz!

— Igaz-e, hogy maga ezekután ugyanazt a követelést Schnürmacherre cedálta és tőle is felvett csekk formájában ötvenezer pengőt?

— Igaz. De ahogy mondtam —

— Nincs semmi „de“. Ez a tényállás! És ez hiteltelzési csalás! Mert hogy maga most össze-vissza mesél nekem és arról ad elő, hogy a takaréknál nem volt végleges a dolog és a többi, az mind nem számít! Sőt csak súlyosbítja a dolgot, mert az derül ki belőle, hogy maga a takarékot is be akarta csapni! Ahogy becsapta a hiszékeny embereket is ezzel az életrajzi kérdőívvel!

A fogalmazó felállt.

— Ezek után nekem magával már nincs is dolgom. Holnap még meghallgatom Korompy táblabíró urat — bizonyosan azt is így ugratta be a vállalatba — aztán átadom magát az ügyészségnek! A szép ügyet pedig a sajtónak. Hálásak lesznek az ujságírók

Intett a rendőrnek.

— Visszavihetik!

Schnürmacher Mátyás a rendőrségről egyenesen hazament a Rózsadombra.

Elsőnek hallgatták ki s miután kiderült, hogy károsodás nem érte, a csekket Eriván nem tudta beváltani, a maga részéről végtelen megkönnyebbüléssel, befejezettnek látta az ügyet.

Ha távozásakor az előszobában nem találkozott

volna a beidézettek felháborodott társaságával, talán arra is hajlandó lett volna, hogy a fogalmazót arra kérje, Erivánt most már hagyják futni. De az előszobában azonnal körülfogták.

A tábornok, akihez különben is régi kapcsolatok fűzték, magánkívül volt a felháborodástól. Még soha életében nem volt a rendőrséggel dolga és most ez a szerencselovag...

— Na ja! — kiáltotta — hogyan gondolhattam volna! Er war Offizier! Sehr schön ausgezeichnet! Így tévesztett meg engem is! Aber ich werde schon zeugen!

— Betöréses lopásért ült! — hallotta Lili felháborodott hangját.

— Ki fizeti meg nekem a papírt, a munkabért! — kiabált Koncsek. — A munkabért, amit kifizettem!

Beretvás sápadtan motyogott.

— Meg kell mondanom, Schnürmacher úr! Én figyelmeztettem, én Margitnak is mondtam! Állandóan reszkettem, hogy valami ilyesmi lesz a vége!

— Hazárdór, — mondta Geszty. — Magam láttam, hogy olvasatlanul vállalkozott kéziratok kiadására! De hát kérlek, hogyan jövök hozzá? Én becsületes munkát adtam! Ne kapjam meg a honoráriumomat?

A kis lelkifurdalás, amit Schnürmacher érzett, egészen elenyészett. Fantasztikus, gondolta, az ember sose tudja, ki az, akivel szóba áll. Betöréses lopásért ült. Hát ki hitte volna?

És elégedetten gondolt előrelátására, hogy még tegnap este érdeklődött, majd intézkedett. Legalább őt nem érte károsodás.

Rózsadombi úriszobájában leült az íróasztal mellé és hozzálátott, hogy az irodából hazaküldött lezárt üzleti könyveket elrendezze és elhelyezze. Az ember sose tudja, adóügyben szükség lehet rájuk, hát rendezetten legyenek mindig kéznél.

Eva nem volt otthon. Egy kis utókezelésre volt szüksége. Kvarcolták és ezt délelőtt szokta elintézni.

Schnürmacher kényelmesen elvégezte a dolgát, azután végigdőlt a pamlagon. Éjszaka nem tudott aludni az izgalomtól, ebédig kicsit pótolja a mulasztottakat.

Csakugyan alaposan kimerült volt, alig hogy lefeküdt el is aludt.

És fel sem ébredt, amíg ebédelni nem hívták.

Ezen a napon érezte Schnürmacher Mátyás első ízben hogy jó volna, ha valakinek beszélhetne. Gyerekkori képek jöttek fel benne. Ülnek az ebédnél, egyszerre apja hátradől a széken és azt mondja:

— Anyu, idefigyelj! Ma olyan dolog történt az irodában, hogy...

S aztán lassan, széles mederben mesélni kezd.

Anyja pedig érdeklődve hallgatta s együtt beszéltek meg a dolgot.

Mikor már nagyobb volt, nem előtte történtek ezek a megbeszélések. De sokszor áthallotta a szomszéd szobából. Akkoriban már kínos ügyek voltak. Rendszerint az új vállalkozások körül, melyekbe az apja is bekapcsolódott, látva, hogy a régi szakma egyre szűkebb térre szorul. Néha egészen kétségbeesett volt az apja, de az ilyen beszélgetések után mindig megkönnyebbült. Nem azért mert útmutató tanácsot kapott. Egymagában azért, mert volt valaki, akinek elmondhatta, ami az egyensúlyát megzavarta. Mert volt valaki, akivel a gondját megoszthatta.

Schnürmacher Mátyás most fordulóponthoz érkezett el. Tegnap este becsukta a boltot, ahol eddig reggeltől estig az életét töltötte el. Ez maga is olyan változás, amin jó lett volna valakivel beszélgetni. Aztán itt a kérdés: ezentúl mihez kezdjen? És egyáltalán milyen lesz az élete beosztása? Mit csinál reggel, amikor felébred, mivel tölti az idejét délig? S azután újra alkonyatig?

Most eszmélt rá, hogy házasságában mennyit köszönhet az öreg boltnak. Elfoglalta. Könnyebbé tette a nehéz terhet. Most mindez nincs, itthon lesz reggeltől-reggelig, együtt, vagy külön, de mindenesetre egy fedél alatt a feleségével és... és nem tud őszintén beszélni vele.

Nem tud, holott látja, a felesége szenved, a fele-

ségének egyetlen vágya van: az, hogy egyszer megfogja a kezét és azt mondja...

Mit mondjon? Hiszen éppen ez az... Nem tudja, mit mondjon, nem tudja, mert örökké ott van kettőjük között a vallomás éjszakája.

Schnürmacher Mátyás ezen nagyon sokat gondolkozott. Nem tud neki megbocsátani? Akkor a vallomás után elvált volna. Már nem szereti? Schnürmacher Mátyás tudta, hogy szereti. Mi az hát, ami mégis lehetetlenné teszi, hogy elinduljon feléje? A szégyenkezés. Azok után, amit a felesége csinált, szégyenli, hogy mégis szereti. Ezért nem tud a szemébe nézni, ezért nem tud kinyilni, ezért van, hogy most, a fordulóponton, amikor olyan jó volna beszélni, tervezni, kiépíteni egy új, szebb életet — nem tud szólni.

Még erről az Eriván dologról sem.

Úgy ültek az ebédnél az asztal mellett, hogy minderről egy szó sem esett. Éva nem is tudott róla. Sem arról, hogy az öreg bolt bezárult, sem arról, hogy Eriván a mélybe zuhant.

Csak halk, udvarias szavak válaszoltak Éva — most már — örökké könyörgő szemeire.

— Egészségedre, Éva.

S eltűnt újra a szobájában. Nem megy, nem megy...

Délután hat óra volt, amikor a Schnürmacher villa kapujában megszólalt a csengő.

Fiatal asszony állott a kapu előtt.

— Schnürmacher urat keresem.

— Kit szabad jelentenem?

— Sávoly Margit!

Margit is ott volt délelőtt a rendőrségen. De csak tíz percig hallgatta az előszobában kavargó hangulatot, már tisztában volt azzal, hogy miről van szó.

Sokkal inkább tisztában, mint bárki másik.

Egyelőre nem szólt semmit, csak amikor egy-egy hitelező kijött a fogalmazótól, odalépett hozzá.

— Figyelmeztetni szeretném valamire.

— Tessék! — hangzott rendszerint idegesen a válasz.

— Magának dönteni kell, hogy mit akar! Egyszerűen bosszút állni, vagy a pénzéhez hozzájutni!

A mondat igen jól volt megszövegezve, mert a megszólítottak rögtön szelidebb hangnemre tértek át és meglepő készséggel vonultak vele félre.

— Ha ez a botrány kipattan — mondta Margit — s az ujságok szellőztetik, a vállalat huszonnégy órán belül összeomlik. Az enciklopédia előfizetői mind megtevéstésről fognak beszélni és a megrendeléseket stornirozzák. S akkor maga egy fillért sem lát. Gondolt erre?

Koncsek buta ember volt, tovább tépte a száját, de Kurcz igazgató és a filmnyersanyag képviselő vezetője azonnal megértették.

— Magának igaza van!

És Koncseknek magyarázni kezdtek.

— Helyesnek tartanám, — mondta Margit — ha lényegesen kevesebbet beszélnének! Én látok egy lehetőséget, hogy mindenki az utolsó fillérig hozzájusson a követeléséhez!

— Mi az a lehetőség?

— Arról egyelőre nem beszélhetek. De ma délután megpróbálom, hogy a dolgokat rendbehozzam. Persze, ha maguk nem rontják el.

Végül is a tábornokhoz mentek.

— Tábornok urnak sem kellemes, ha ezzel a piszkos ügygel a nevét emlegetik. Még volna egy mód, hogy a botrányt elkerüljük. Kérje meg a rendőrfogalmazót, hogy az ügyet egyelőre a sajtóirodával ne közölje.

A tábornok csakugyan ettől volt a legizgatottabb. Hogy neve ezzel az ügygel kapcsolatban az ujságba kerül.

Azonnal visszament a fogalmazóhoz és ígérletét vette.

Most már Margit volt a hitelezők, sajtónyilvánoságtól féltő urak egyedüli reménysége.

— Holnap reggel — mondta, — fáradjanak be az irodába. Remélem, az ügyet rendezhetjük.

Aztán bement a fogalmazóhoz, válaszolt a kérdésekre, majd taxiba ült és ml.tha misem történt volna,

kiment a filmgyárba. Ezen a napon volt a Geszty—Taródy film házivetítése.

Sávoly Margit nem szokott taxin járni, de ma meg akarta előzni Taródy Katát és Geszty Pétert. Sikerült is.

— Nézze, Geszty — mondta — mi ismerjük egymást, nyugodtan a szemébe mondhatom: maga ma nagyon komisz volt. Mindegy. Nagyobb hiba, hogy ostoba is! Saját zsebe ellen beszélt.

Minthogy mindezt Taródy Kata előtt mondta, Geszty magyarázkodni próbált. Margit azonban igen határozottan leintette.

— Hogy a saját zsebével mit csinál, az a maga dolga. De a menyasszonyát is belekeverte a botrányba! Kérdezem, hogy Taródy Kata nevének használ-e, ha az első filmje ilyen botrányba fullad?

Taródy Kata sírni kezdett, Geszty Péter dadogott.

— Hát ide figyeljen! Már mindenkivel beszéltem. Az ügyről mindenki hallgat. Lesz szíves maga is hallgatni. Én pedig megpróbálom elintézni, hogy a botrányt elkerüljük!

— Meg akarja menteni Erivánt? — ugrott fel Geszty.

— Erivánt nem. A vállalatot! S azzal Taródy Kata filmjét és a maga pénzét! Sőt a nimbuszát is! Mert ha a botrány kirobban maga alá temeti azokat is, akik ezen a vállalaton nőttek nagygyá. Ezzel azt hiszem maga is tisztában van.

Azzal leült és végignézte a filmet.

Délután hat órakor pedig ott állott Schnürmacher rózsadombi villájában.

— Kérem, bocsássa meg, hogy a lakásán háborgatom, de úgy érzem, hogy kötelességet teljesítek. A Libertinum r. t. az ön családjáé volt generációk óta, mielőtt másnak ajánlom fel ezt a kitünően álló vállalatot, először Önt akarom megkérdezni, reflektál-e reá.

Schnürmacher azt hitte, hogy nem jól hallott.

— „Kitünően álló vállalatot?“ Kisasszony ezt komolyan mondja?

— Először asszony vagyok. Másodszor nem csak

komolyan mondtam, hanem elhoztam az összes bizonyítékokat is.

Aztán különböző iratokat, kimutatásokat kezdett kitergetni az íróasztalon.

Az enciklopédiának ennyi és ennyi megrendelője van. Ez ennyi és ennyi százezer pengőt jelent. Felteszem, hogy ezren arra fognak hivatkozni, hogy a megrendelőpontnál megtévesztették őket. Ha nem fordulok bírósághoz, hanem egy úri gesztussal stornirozom a rendeléseket, még mindig ennyi és ennyi ezer megrendelőm van, ami ennyi és ennyi százezer pengőt jelent. Mi terheli ezt az enciklopédiát? Az ügynöki jutalékokat, szerzői díjakat már kifizettük. Tehát semmi egyéb, mint a nyomdászámra, ami huszonnyolcezer pengő. S erre tízezret már előlegben kifizetünk. Marad tizen-nyolcezer. És az a párezer pengő, amit Eriván a takaréktól vett fel. Itt tehát egy biztos, többszázezer pengőt jelentő üzletről van szó, amit kerek számban harmincezer pengő terhel.

Schnürmacher érdeklődve leült a kimutatások közé.

— Érdekes... akkor itt tulajdonképpen arról van szó, hogy —

— Erivának nem volt forgótőkéje. És aki most kihasználja az alkalmat és olcsó pénzen megvásárolja tőle a részvénypakettet, az meggazdagszik. Még akkor is, ha az összes többi vállalkozás abba marad. Mert a Jókai-könyv, ha az egész raktárt a Szajnába dobják is, csak ötezer pengő nyomdai és könyvkötői költség megfizetését teszi szükségessé. Ugyanennyivel számítsuk az elmaradó német albumot, hatezerrel a kifizetendő filmnyersanyag-tartozást. Vegyünk négyezer pengőt, a többi apró számlára, az összesen húszezer pengő. Az enciklopédia harmincezrével együtt ötvenezer.

Schnürmacher Mátyás izgatott lett.

— És a film? Eppen ott mutatkoztak a váratlan kiadások! Az továbbra is várható lesz!

— A film elkészült. Ma volt a házi vetítése. A legnagyobb siker lesz. S így egy igen nagy üzlet is!

— A film készen van?

— Az egész szakma el van ragadtatva! Aki ennek a filmnek a tulajdonába lép, holnap a legnagyobb kö-

téseket csinálhatja. Az első Taródy-film. A Taródy olyan benne, hogy a közönség meg fog bolondulni!

Schnürmacher izgatottan járkálni kezdett.

— Mi terheli ezt a filmet?

— Hatezer pengő. Már az ötvenezerbe beszámítottam.

Schnürmacher a kimutatást nézte.

— Itt több mint hatvenezer pengőt látok! Múterem, laboratórium, nyersanyag!

— Azt betáblázták a film jövedelmére. Ami ezen felül folyik be, az tiszta haszon.

Margit felállt.

— Holnap reggelig van időm. Gondolkozzék. És érdeklődjék a filmszakmában. Százezer pengőt még a bukott film is behoz. Már akkor is negyvenezer pengőt keres. Az enciklopédia jövedelmen kívül.

Kezdte összeszedni az iratokat.

Schnürmacher megállt.

— Várjon kérem.

— Várok.

— Hogyan gondolja ezt a dolgot?

Margit leült.

— Ön szerződtet engem havi egyezer pengő fizetéssel a Libertinum r. t. vezetésére. S én szállítom önnek hatvenezer pengőért a részvénypakettet.

— S Eriván?

— Ha a botrány kitör, Erivánt elítélik, lecsukják, a vállalat összeomlik. Ha a pakettet hatvenezer pengőért ideadja, ön a feljelentést visszavonja, a vételárból a hitelezőket kifizeti s Eriván nem csak kiszabadul, hanem lesz körülbelül tízezer pengője is. Ami a hatvenezer pengőből marad meg a hitelezők kifizetése után.

Schnürmacherre nézett.

— Nos?

Schnürmacher megállt.

— Van telefonja?

— Nincs. De 127—231 alatt a telefonhoz hívhat.

Schnürmacher izgatottan megint járkálni kezdett. Aztán hirtelen azt mondta:

— Holnap reggel nyolcig jelentkezni fogok.

Este kilenc óra volt. Felkeltek a vacsorától. Schnürmacher Mátyás, mintha kicsit tétova lett volna. A felesége megremegett. Félve, mégis reménykedve ránézett. Az ura ott állt az asztal végén, igen, mintha csakugyan valamit mondani akart volna, de aztán kicsit zavartan, nagyon halkán csak annyit mondott:

— Jó éjszakát. Jó éjszakát, Éva.

Az asszony feje lassan lehajlott.

— Jó éjszakát Mátyás.

És hangtalan lépésekkel elindult a szobája felé.

Hosszú hetek, hónapok óta ment ez így minden este. Minden este egy csepp remény s aztán a halk „jó éjszakát“. Megint semmi.

Csendesen behúzta az ajtaját és fotelbe ült.

Vacsora előtt nyitva felejtette a rádiót, egészen piano szólt. Táncczene. Tangó.

Csak a kis hangulatlámpa égett, mint minden este. A szemén könny buggyant elő.

— Hiába. Minden hiába. S ezt nem lehet elviselni.

Most már egy hete tartott a legnehezebb küzdelem. Egy hete határozta el, hogy csendesen elmegy. Megalázkodott, kért, megvallotta minden bűnét. Remegve várta minden este, hogy egyszer csak kinyílik az ajtó és belép az ura:

— Gyere, Éva. Felejtsük el azt, ami volt, kezdjük előlről.

Hiába várt. Az ajtó sohase nyílt, az ura sohasem lépte át a küszöbét s az a hang, amelyben szólt hozzá, soha, egy hajszállal sem ment túl a gyöngéd udvariasságon.

Elhatározta, hogy elmegy. Nem haragudott az urára. Bálint Éva csodálatosan megértő lett, amióta a körúti hotelszobában egy férfi öt ujja rajzolódott pirosan az arcára. Megértette, hogy az ura nem tudja átlépni a küszöböt. Megértette, hogy a gyöngéd udvariasságnál nem tud többet adni. Hiszen már ez is jó-ság. Azok után amit ő tett, ez sem járna.

És a szeme is kinyílt. A saját kinlódásán túl, meglátta azt is, hogy kinlódik az ura is. Nagyon kinlódik.

Mióta a betegágyból hazahozta, minden este megfigyelhette. Amint felállt a vacsora asztal mellől. Azt

a tétova pillantást, tétova mozdulatot, tétova hangot.

Igen, az ura is kinlódik. Szeretné kinyújtani feléje a kezét, szeretné magához huzni, talán szeretne a szemébe belenézni, hogy olvasni próbáljon benne: vajjon őszinte-e most? De nem tudja megtenni. Nem tudja.

Miért hát ez a szörnyű önkinzás, önkinzása két embernek? Csak mindketten tönkremenek.

Egy hete határozta el: csendesen, szótlánul elmegy innen.

És minden este újra kezdődött a küzdelem önmagával még egy kis nap haladéért, mert hátha holnap...

És megint hiába.

Most ült a fotelben, a rádió halkan tangót muzsikált, lágy tompa fényt sugárzott a kis lámpa s arra gondolt, hogy ez az az este. Ez az utolsó. Most már el kell menni.

A harmadik szobából, az ura szobájából lépéseket hallott. Egyedül, magányosan egy férfi járkal fel s alá. Egy-kettő-három-négy. És megint: egy-kettő-háron-négy.

Az ötödik lépést nem tudja megtenni. Azt az ötödiket, mely lábát átvinné a szobája küszöbén, erre az ő küszöbe felé.

A szeméből kibuggyant a könny másodszor is. Felállott. S a szekrény mellől felemelt egy bőröndöt. Már egy hete állt ott. Nem volt nagy. Nem akart sokat magával vinni. Csak amire éppen szüksége van. A többi? Majd meglátjuk. Olyan nem fontos.

Schnürmacher Mátyás fel s alá járt a szobájában. Az asztalán papirosok feküdtek, kimutatások. A papirosok fejlécén különböző filmvállalatok címe volt olvasható. Délután szedte össze őket. Nem is ő, hanem az ügyvédje. Ezek a kimutatások arról beszéltek, hogy magyar filmek milyen üzletnek bizonyultak. Voltak ott sikert aratottak és voltak bukott filmek. Voltak közepesek.

Annak az asszonynak, annak a Margitnak igaza volt. Még ha meg is bukik ez a Taródy film! A költségek nagyobb részét kifizette már Eriván. Belebukott. Ha ő most átveszi, ő csak kereshet rajta. Ha pe-

dig siker lesz, nagy siker lesz, hát... Sokat kereshet. S az enciklopédia is biztos üzlet.

Járt fel s alá.

Még nincs egy éve, eladott egy részvénytársasági keretet, melyet temetkezéssel töltöttek ki. Most visszaveheti ugyanazt. A keret a régi, de amit magába ölel az könyv, film, vidámság, muzsika, szín, szépség, könnyűség. Ugyanez a Libertinum.

Egy fillért sem ért. Most, ha hatvanezer pengőt ad érte, akkor ingyen jutott hozzá.

De tudja-e csinálni ezt? Harminc esztendő gyászos arckifejezése után, mely kötelező volt eddigi klienseivel, nem ült-e annyira a lelkére, hogy az többé nem tud vidáman felszárnyalni?

Nehéz kérdés, nagyon nehéz kérdés. Olyan jó volna valakivel megbeszélni. Megállt. Mélységes csend volt. A nagy villa szobái félhomályban úsztak. Csak éppen annyi fény, ami az ő szobájából szivárgott ki. Meg ott a harmadik ajtó mögül, ahol Éva ül.

Éva...

Neki támaszkodott a falnak. Ez az este nagyon nehéz volt. Az asszony arcán úgy rajta ült a könnyörgés: csak egy kis símogatást! Semmi mást, csak egy meleg mozdulatot, egy meleg hangot!

Úgy rajta ült, hogy megtorpant ott a szék mellett, a vacsora asztalnál. Már azt hitte, hogy a karja kilendül az asszony felé. S aztán mégsem ment. Nem ment. Hiába.

Megint a szobát rotta. Egy-kettő-három-négy... Mit csináljon? Libertinum Rt. Könyv. Film. Szép üzlet. A szellem szárnyal benne. Szépséget árul, örömet, könnyet és mosolyt. Nem szemfedőt és nem koporsót. Istenem, ha valakivel beszélhetne róla! Milyen jó volna.

Bemenni egy csendes szobába, tompa világítás, egy kis halk muzsika. Egy asszony.

Azt mondani:

— Nézd csak, édes, olyan nehéz egyedül döntennem, mi összetartozunk hát...

Megállt. Összetartozunk? Az arca piros lett. Megcsalt! Komiszul, csunyán, közönségesen! Nem is egy-

gyei! Nem is azért mert szerelmes volt! Azt meg lehet bocsátani, meg lehetne érteni! Ő azért csalt meg, mert... mert az érzékei kívánták! Semmi más! Összetartozunk? Mit lehet felhozni a mentségére? Mit?

Hogy őszinte volt? Hogy megvallotta? Hogy a bocsánatát kérte?

Megadta. Nem haragszik. Nem. Csak... csak...

Most egyszerre megint a ma esti pillantása vilant meg előtte. A szeme! Azzal a néma könnyörgéssel. Erőszakosan kikapcsolta magát ebből a pillantásból. Nem erről van szó! Üzletről! Arról, hogy a Libertinum Rt. kapható hatvanezer pengőért. És keresni lehet rajta ennyit meg ennyit.

De... de beszélni kellene róla valakivel. Beszélni, beszélni! Elmondani, ami most végbemegy benne és...

Ott állt nyitott ajtajában és szeme rátapadt a keskeny fény csíkra, ami a felesége szobájából szökött a nagy szalonba.

Hát ha beszélni kellene, miért nem beszél? Miért nem? Hiszen ott ül! Tudja, hogy ott ül és órá vár! Minden este!

A lába megremegett, mintha indulni akart volna. Torka kiszáradt.

Szemét nem tudta levenni arról a fénycsíkról. Hátha mégis lehet? Hátha még mindent rendbe lehetne hozni! Hiszen rettenetesen egyedül van! Rettenetesen! Itt torlódnak a szavak, a gondolatok a szája körül! Évek óta szorítják, nyomják, mint egy mérhetetlenül nagy gombóc, úgy fojtogatják! Hát miért nem? Hátha lehet? Egyszerre azt vette észre, hogy lábujjhegyre emelkedik s a lábak nesztelenül előre viszik. Előre. A felesége szobája felé.

Már átment az ebédlőn. Már ott állt a nagy szalonban. Megállt. Egészen piano hallotta a zenét.

Szíve a torkában vert. Most, most kell visszafordulni. Nem! Óvatosan, hogy a parketta se reccsenjen, még két lépés. Keze remegve kinyúlt a kilincs felé. Visszahúzta. De a kéz újra kinyúlt és rátapadt a hideg fémre. Lassan kinyitotta az ajtót.

Nem tudott szólni, csak állt ott, némán, dobogó szívvel.

Éva háttal volt. Kis börönd előtt állott, egy pongyolát tett bele.

Aztán megfordult egy kis kék ruháért.

Észrevette. Egyszerre kiegyenesedett. Riadt szemekkel nézte. Ő is. Álltak, mozdulatlanul, hangtalanul és nézték egymást. Mindegyik remegett és mindegyik látta, hogy a másik is remeg!

— Eva! — csuklott ki a hang Schnürmacherből.

Az asszony szemét könny futotta el.

— Mátyás!

Egyszerre rohanni kezdett kitárt karokkal az ura felé.

S az ura két hatalmas lépéssel elébe.

Aztán egyszerre minden vörös ködbe burkolózott, csak álltak ott a szoba közepén, görcsösen átfogva, szorítva, ölelve, csókolva egymást, ahol érték.

— Éva!

— Édes!

— En nem tudom mit mondjak!

— Semmit se mondj, csak...

Dübörgő zajt hallottak. Egy fal omlott össze? Talán a fal, ami kettőjük között magasodott?

A börönd veszítette el egyensúlyát, leesett a földre és tartalmát kiöntötte a lábuk alá. S ők egymást csókolva, ölelve, egymás szemébe mélyedve tapostak rajta.

HUSZONHARMADIK FEJEZET.

Ment az utcán, gallérja felgyűrve, kalapja mélyen az arcába húzva. Nyirkos, megállíthatatlan tavaszi eső esett. Egészen apró szemekben, szinte hangtalanul, de annál kitartóbban, tolakodóbban. Beleitta magát a kabátjába, kalapjába, súlyossá tette minden ruhadarabját, hogy úgy érezte mázsákat cipel magán.

Már alkonyodott. Zárták az üzleteket, az utcák tele voltak siető emberekkel, amint ment pillanatról pillanatra aludtak ki a neonfények, villanylámpák. Lökdösték. Észre se vette.

Arra eszmélt, hogy valaki a nevét kiáltja:

— Eriván!

Megállt. Riadtan körülnézett. A Szemelweiss

utca sarkán állott, pontosan az Országos Kaszinó előtt és vele szemben egy magastermetű férfi. Most léphetett ki a kaszinóból. Az első pillanatban meg sem ismerte.

Korompy Géza.

Döböntően nézte. Ez az ember feléje nyújtja a kezét? Kezet akar fogni velem?

Hiszen ma délben szabadult! Két éjszakát töltött az őrizetes cellában utcalányok, csavargók, részegek, csirkefogók között.

Nézte a feléje nyújtott kezét.

— No! — hallotta Korompy hangját. — Nem akar kezet fogni velem?

Nagyot nyelt. Már nem tegezi. Magázza. De a kinyújtott kéz még mindig ott volt a levegőben. Lassan utána nyúlt és megfogta.

— Jó estét.

Korompy az órájára nézett. Aztán belekarolt.

— Jöjjön, beülünk az Astóriába!

Riadtan ránézett.

— Minek?

— A mi útjaink most nyilván elválnak egymástól. Szeretnék kicsit beszélgetni magával!

Megrántotta a vállát és elindult vele.

A hatalmas terem zsúfolásig tele volt, de fent a galérián találtak egy kis asztalt.

— Két konyakot! — mondta Korompy. És nézte ezt a férfit. Mikor legutóbb látta csupa acélosság volt. Kemény, őszülő halántékú férfi, kemény, céltudatos üzletember. Olyan férfi, aki után megfordulnak a nők, ha egészséges, fehér fogsorával mosolyogni látják.

Most borostás volt az arca, szinte hamúszürke, két válla megroggyant, a melle behorpadt. S nem nézett a szemébe. Tekintete az asztalon volt, talán egy morzsát nézett, egy fogpiszkálót, vagy egy papírszalvétát. És hallgatott.

— Eriván!

Lassan felemelte a fejét, Korompyra nézett.

— Én tudom, hogy maga nem akart bünt elkövetni!

Rövid, rekedt nevetés szakadt ki belőle, a vállá megrándult.

— Én tudom, hogy maga tisztességesen csinálta a dolgát, tudom, hogy minden számítása reális volt. Én mindent átnéztem magával és magam is mindent rendben lévőnek találtam. Sajnálom, hogy így történt.

— A fogalmazó megmondta, — szólt halkán Eriván. — Nem az a fontos mit akartam, hanem a tényálladék. Lehet, hogy nem akartam hitelezési csalást elkövetni. De a tények hitelezési csalás mellett tanuskodtak.

Korompy maga elé nézett. Sokáig.

— Egy ideig, — mondta aztán — egy ideig minden bírónak ki kellene menni az életbe. Be kellene állni a pult mögé, beülni az irodába, a . . . A pulpitusról csak azt lehet látni, hogy valaki beleütközik a paragrafusba. Nagyon magas a pulpitus, nem lehet látni, hogy hogyan miért történt.

Konyakját Erivánéhoz koccintotta. Ittak. Aztán ránézett.

— Eriván!

— Tessék?

— És az a betöréses lopás?

Eriván rekedten, kurtán megint felnevetett. Nem válaszolt.

— Nem akar beszélni róla?

Megrántotta a vállát.

— Fiatal volt? Megtévedt?

— Nem.

— Mi volt az?

Megint vállrándítás.

— Nagyon szerettem a kis lányomat.

— És nem volt pénze? A gyerek beteg volt és azért akart lopni?

— De nem! — csattant a hang.

— Hanem?

— Régen volt, nem szeretek beszélni róla!

— Nézze! Én nyugalmazott táblabíró vagyok. Tudom, hogy ma engedték el a rendőrségről! Tudom, hogy elítélték betöréses lopásért. Mégis itt ülök magával.

Eriván kenyérgalacsinnal játszott.

— Mit akar tudni?

— Hogy miért tette? Azt mondja a leányáért!

— Igen.

— Nos?

— Ringyó lett a feleségem. Elváltunk. A gyereket neki ítélték. Egy délután, tudtam, hogy a szertőjénél van, a régi kulcsom meg volt, bementem a lakásba. El akartam lopni a leányomat.

— És?

— Váratlanul hazajött. Sikoltozás, ordítás. Kicsit azt hiszem fojtogattam is. Azt mondta betörtem, mert egy gyöngysort akartam ellopni tőle.

— Ezt bizonyítani is kell!

Vállrándítás.

— Ott volt a kabátom zsebében. Megtalálták.

Korompy döbbenten nézett rá.

— Hát miért lopta el?

— Sose volt az övé. Délután egy kávéházban találkoztunk, mutattam neki. Neki adom, ha a gyereket visszaadja. Tudta, hogy a zsebemben van.

Korompy döbbenten hallgatta.

— Es?

Megint a kurta, rekedt nevetés.

— Ő megkapta a gyöngysort, engem pedig becsuktak. Betöréses lopásért. Részletek nem érdekesek. A kenyérgalacsint elfricskázta. Korompy nézte.

— A lány? Mi lett belőle? Látta azóta?

— Megkerestem. Hazahoztam.

— Magánál van?

— Volt. A rendőrségről egyenesen hozzámentem. Minden miatta történt. Talán a bajban észreveszi, hogy az apja vagyok.

— És?

Fütyentett egyet.

— Kirepült. Nem az én lányom. Az anyja lánya. Bárdizőz.

Csendesen, maga elé nézve a poharával játszott.

— Mi lesz most? A Libertinum?

— Schnürmacher meg fog gazdagodni rajta. Geszty nagy író lesz. Taródy sztár, Koncsek nagy

nyomda, Margit direktis, Beretvás tovább kamara-
zenél...

— És maga?

Vállrándítás.

— Van tízezer pengőm!

— Magának az sok pénz! Abból maga megint
vagyont csinál!

Eriván csendesen nemet intett.

— Soha többé. A motor fűtőanyaga elapadt.

Zsebéből kihúzott egy fényképet. Ötéves kislány.

Kedves angyalarc.

— Milyen szép gyerek! — mondta Korompy.

— Bárdizóz lett belőle. — Felnézett. — Nem me-
gyünk még?

— Mehetünk.

Fizettek.

Aztán kiléptek az utcára. Még mindig esett.
Mentek egymás mellett és nem beszéltek.

— Azt hiszem — szólalt meg egyszerre Korompy
— visszamegyek a bírósághoz.

Eriván vállat vont.

— Jobb bíró leszek, mint amilyen voltam. Magá-
nak köszönhetem.

Megint a kurta, rekedt nevetés.

— Isten vele, Eriván! — kezét szorítottak. —
Sok szerencsét!

— Köszönöm.

Aztán elváltak.

Korompy felült egy villamosra.

Eriván lassan elindult a Múzeum-körút felé. És
a Múzeum előtt megállt. Átnézett a másik oldalra.

Fent a Libertinumnál minden ablak ragyogott.
Mozgást látott. Szilüetteket. Az ott Schnürmacher...
Margit! Beretvás is meggyógyult, bent van. Lili!
Akit a Rókusból hozott ki. Koncsek! Mi az, Geszty is
fent van? A nagy író? Mind együtt vannak. Vala-
mennyien.

Állt és nézte. Libertinum...

— Agyó!

Még egy pillanatig állt ott, aztán megfordult és
eltűnt a Sándor-utca félhomályában.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

